

**Cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului Vladimir,
mitropolitul Chișinăului și al Moldovei**

Pagina editorului: www.teologie.net

Pentru colaborare vă rugăm să ne contactați +(373)68202508;
e-mail: shopping.cartereligioasa@gmail.com

Liturghier misionar / trad. și comentarii: ieromonah Petru Pruteanu —
Chișinău: S. n., 2019 (F.E.-P. „Tipografia Centrală”). —300 p.
Bibliogr.: p. 291-299. — Referințe bibliogr. în subsol.

ISBN 978-9975-3360-5-5.
271.2-528
L 66

© Traducere și comentarii: ieromonah Petru Pruteanu, 2019

INTRODUCERE

În „Concepția misionară a Bisericii Ortodoxe Ruse” din 27 martie 2007, una din metodele misionare ale Bisericii este numită „liturghia/slujba misionară”, adică Liturghia și Laudele la care rugăciunile preotului se citesc în voce, iar la nevoie, preotul face unele pauze în timpul slujbei, pentru a veni cu unele explicații catehetice. Cu mult înainte de această hotărâre sinodală, și nu doar în Biserica Rusă, preoții au simțit nevoia unei astfel de „Liturghii misionare”, dar în lipsa unei rânduiei oficiale, fiecare slujea cum credea că e mai bine. Asistând personal la unele din aceste slujbe, conștiința mea de preot și „liturgist” a cunoscut stări și de admirație, dar și de dezamăgire. Cu greu însă m-am lăsat convins să elaborez o rânduială „avizată”, care să-i ajute și pe cei mai puțin inițiați.

Prin urmare, acest Liturghier reprezintă o versiune de probă a unui proiect de reeditare a textelor liturgice în conformitate cu vechile rânduiei și practici ale Bisericii, adaptate la realitățile și necesitățile misionare ale timpului și locului în care trăim și slujim, după o minuțioasă cercetare a istoriei și textologiei rânduiei liturgice. Fiecare element sau text liturgic menționat aici, fie el și cel mai neînsemnat sau necunoscut, are cel puțin o mărturie istorică în bogata Tradiție a Bisericii — acesta fiind principalul criteriu după care am lucrat.

Rugăciunile preotului au fost plasate la sfârșitul ecteniilor, înainte de ecfonise, așa cum au fost ele concepute, deși unele au rămas să fie citite în taină (la Vecernie sau la Utrenie), întrucât rugăciunile provin din rânduiala Catedralei din Constantinopol, unde Vecernia și Utrenia avea o cu totul altă rânduială și nu corespunde numărului de ectenii și cântări de acum.

Explicații detaliate privind unele modificări realizate, în special la Liturghie, se pot găsi, conform paginilor indicate, în cartea „Liturghia Ortodoxă, istorie și actualitate” (abreviat: LOIA), ediția a II, Sophia, București 2013. Pentru cei care nu au studiat acest tratat istorico-liturgic le va fi mai greu să înțeleagă unele schimbări pe care le vor întâlni în rânduiala de față.

Acest Liturghier nu se vrea a fi un substitut sau o corectare a Liturghierului oficial, ci reprezintă doar o formă de redactare, care-i poate ajuta pe unii preoți și credincioși să înțeleagă mai bine sensurile adânci ale cultului ortodox. Cu binecuvântarea chiriarhului, rânduiala propusă aici poate fi folosită în cult, iar elementele care aici lipsesc, vor fi preluate din Liturghierul oficial.

Ieromonah Petru Pruteanu

VECERNIA

Deschizând perdeaua și stând în fața Sfintei Mese, preotul (cu epitrahilul pe grumaz), spune:

Binecuvântat este Dumnezeu nostru, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor.

Strana: **Amin.**

Preotul: Slavă Ție, Dumnezeu nostru, slavă Ție.

Împărate ceresc, Mângâietorul, Duhul adevărului, Care pretutindeni ești și toate le plinești, Vistierul¹ bunătăților și Dătătorule de viață, vino și Te sălășluiește întru noi și ne curățește pe noi de toată întinăciunea și mântuiește, Bunule, sufletele noastre.

Strana: Sfinte Dumnezeule... și Tatăl nostru..., după care preotul spune: Că a Ta este împărăția...;² Apoi citețul: Veniți să ne închinăm... și Psalmul 103. Între timp, preotul iese în fața Sfințelor Uși și citește în taină, cu capul descoperit, primele trei rugăciuni ale Vecerniei.

Rugăciunea 1

Doamne, îndurate și milostive, îndelung-răbdătorule și mult-milostive,³ ascultă rugăciunea noastră și ia aminte la glasul cererii noastre. Fă cu noi semn spre bine, îndreptează-ne în calea Ta, ca să umblăm întru adevărul Tău; veselește

¹ Literal: „Comoara bunătăților”, dar am menținut varianta devenită clasică.

² Dacă s-a citit Ceasul IX, Vecernia nu se începe iarăși cu Rugăciunile începătoare, ci direct cu „Veniți să ne închinăm” și Psalmul 103.

³ Întreaga rugăciune face mai multe aluzii la Psalmul 85, care se citește la Ceasul IX.

inimile noastre, ca să ne temem de numele Tău cel sfânt, pentru că mare ești Tu Cel ce faci minuni; Tu singur ești Dumnezeu și nimeni nu este asemenea Ție¹, Doamne: puternic întru milă și bun întru tărie, spre a ajuta și a mângâia, și a mântui pe toți cei ce nădăjduiesc întru numele Tău cel sfânt. Că Ție se cuvine toată slava, cinstea și închinarea: Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Rugăciunea 2

Doamne, nu cu mânia Ta să ne mustri, nici cu urgia Ta să ne cerți², ci fă cu noi, după blândețea Ta, Doctorule și Tămăduitorule al sufletelor noastre. Călăuzește-ne la limanul vocii Tale, luminează ochii inimilor noastre spre cunoașterea adevărului Tău și ne dăruiește [a petrece] restul zilei acesteia și toată vremea vieții noastre, în pace și fără de păcat, pentru mijlocirile [Prea]sfintei Născătoare de Dumnezeu și ale tuturor sfinților. Că a Ta este stăpânirea și a Ta este împărăția și puterea și slava, a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Rugăciunea 3

Doamne, Dumnezeul nostru, pomenește pe noi păcătoșii și netrebnicii robii Tăi, când chemăm numele Tău cel sfânt, și nu ne lăsa rușinați în așteptarea milei Tale, ci ne împlinește, Doamne, toate cererile [ce ne sunt] spre mântuire. Învrednicește-ne, ca din toată inima, să Te iubim și să ne temem de Tine, și să facem întru toate voia Ta. Că Dumnezeu bun și

¹ Literal: „nu este asemenea Ție între dumnezei, Doamne”, cf. Psalmului 85:7, psalmul fiind scris în contextul în care poporul evreu era înconjurat de popoare politeiste, care aveau mulți zei (idoli). În rugăciune însă, am considerat mai potrivită omiterea referinței la politeismul păgân.

² Așa încep și Psalmii 6 și 37.

iubitor-de-oameni ești, și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

După terminarea Psalmului 103 diaconul sau preotul, stând în fața Sfintelor Uși, spune Ectenia mare:

În pace¹ Domnului să ne rugăm.

Strana: Doamne miluiește. (după fiecare cerere)

Pentru pacea de sus și pentru mântuirea sufletelor noastre, Domnului să ne rugăm.

Pentru pacea a toată lumea, pentru statornicia sfintelor lui Dumnezeu Biserici și pentru unirea tuturor², Domnului să ne rugăm.

Pentru sfânt lăcașul acesta³ și pentru cei ce cu credință, cu evlavie și cu frică de Dumnezeu intră (și se roagă) în el, Domnului să ne rugăm.

Pentru Preafericitul patriarh (N), pentru (Înalt-Preasfințitul mitropolitul / (arhi) episcopul nostru (N)⁴,

¹ Aceasta este traducerea exactă a expresiei ἐν εἰρήνῃ, deși, nici traducerea *cu pace*, folosită de toate traduceri românești de până acum, nu schimbă prea mult sensul și poate fi acceptată.

² „Unirea tuturor sfintelor lui Dumnezeu Biserici” nu este nici pe departe o cerere cu substrat ecumenist, așa cum au înțeles-o unii. Din moment ce Bisericile se numesc „sfintele lui Dumnezeu Biserici”, este clar că e vorba doar de Biserica Ortodoxă „răspândită în întreaga lume”, așa cum se exprimau Sfinții Părinți, adică de Bisericile Ortodoxe locale.

³ În originalul grecesc avem „sfântă casa aceasta (ἁγίου οἴκου τοῦτου)”, care desemnează biserica ca lăcaș. Traducătorii au evitat această traducere probabil pe motivul că au dorit să folosească acest termen într-o cerere de mai jos, numai că acolo e vorba de *localitate*, în care lumea locuiește, și nu de *locaș*.

⁴ Din punct de vedere canonic (Canoanele 13, 14 și 15 ale Sinodului din Constantinopol din anul 861), fiecare diacon și preot trebuie să-și pomenească doar episcopul său, episcopul trebuie să-l pomenească pe mitropolitul său, iar mitropolitul pe patriarhul său. Doar Statutul Bisericii Ortodoxe Ruse prevede ca fiecare preot să pomenească întreaga scară ierarhică: patriarh-mitropolit-(arhi)episcop. Urmând parțial acestei prevederi, am modificat totuși formulele de pomenire după modelul Liturghierului românesc.

pentru cinstita preoțime și cea întru Hristos diaconime și pentru tot clerul și poporul, Domnului să ne rugăm.

Pentru toți conducătorii și armatele lumii, și pentru pașnica lor ocârmuire¹, Domnului să ne rugăm.

Pentru țara aceasta, orașul (satul) acesta și pentru toate orașele, satele și mănăstirile, și pentru cei ce cu credință viețuiesc în ele, Domnului să ne rugăm.

Pentru buna-întocmire a văzduhului, pentru îmbelșugarea roadelor pământului și pentru vremuri pașnice, Domnului să ne rugăm.

Pentru cei ce călătoresc pe ape, pe uscat și prin aer², pentru cei bolnavi, pentru cei ce pățimesc, pentru cei întemnițați și pentru mântuirea lor, Domnului să ne rugăm.

Pentru ca să fim izbăviți noi de tot necazul, mânia, primejdia și nevoia, Domnului să ne rugăm.

Apără³, mântuiește, miluiește și ne păzește pe noi, Dumnezeule, cu harul Tău.

Pe Preasfânta, curata, preabinecuvântata, slăvita Stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioara

¹ Cf. LOIA, pp. 480-489.

² Originalul grecesc are cererea „pentru cei ce navighează/plutesc și pentru cei ce călătoresc”, dar pentru că limba română folosește verbul „a călători” pentru toate situațiile, s-a ajuns la formula: „călătoresc pe ape și pe uscat”, iar odată cu răspândirea transportului aerian s-a adăugat: „și prin aer”. În ultimile ediții ordinea acestor expresii a suferit unele schimbări, încât noul Liturghier al BOR a preferat „pe uscat, pe ape și prin aer” deși, logic vorbind, ar fi suficient să se spună doar „pentru cei ce călătoresc”, fără a se menționa cum și pe unde.

³ Trebuie să menționăm că această traducere — *apără* — s-a impus în Liturghierul nostru abia începând cu Antim Ivireanul și ea nu exprimă exact termenul grecesc — ἀντιλαβὴ. Coresi utilizează cuvântul *folosește* — nici acesta foarte exact —, iar Dosoftei traduce cu *sprîjinește*, ceea ce e mai aproape de sensul termenului grecesc.

Maria, cu toți sfinții pomenindu-o, pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm.¹

Strana: Ție, Doamne!

Rugăciunea 4

Cel ce cu cântări netăcute și cu doxologii neîncetate ești lăudat de Sfintele Puteri, umple gura noastră de lauda Ta, ca să preamărim numele Tău cel sfânt; fă-ne părtași la moștenirea celor ce întru adevăr se tem de Tine și păzesc poruncile Tale, pentru mijlocirile [Prea]sfintei Născătoare de Dumnezeu și ale tuturor sfinților Tăi.

Ecfonis: Că Ție se cuvine toată slava, cinstea și închinarea, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

Urmează: *Amin. Fericit bărbatul...* sau *Catisma zilei*. Apoi ectenia mică:

Iară și iară² în pace, Domnului să ne rugăm.

Apără, mântuiește, miluiește și ne păzește pe noi, Dumnezeule, cu harul Tău.

Pe Preasfânta, curata, preabinecuvântata, slăvita stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioara Maria, cu toți sfinții pomenindu-o, pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm.

Rugăciunea 5

Doamne, Doamne, Cel ce cu palma Ta cea preacurată cuprinzi toate, Care îndelung rabzi pentru noi și-Ți pare rău

¹ Mai multe explicații privind această cerere vezi la anexă, pp. 283-285.

² Traducerea exactă a expresiei grecești "Ἐτι καὶ ἔτι ar fi încă și încă, desemnând continuarea rugăciunii și nu o revenire după o pauză. În mod paradoxal, același cuvânt ἔτι, în contextul ecteniei întreprinse (Ἐτι δεόμεθα), a fost tradus prin încă ne rugăm și nu prin Iarăși ne rugăm.

de răutățile noastre¹, aduți aminte de îndurările și mila Ta; cercetează-ne întru bunătatea Ta și dă-ne ca și în restul zilei acesteia să scăpăm de feluritele meșteșugiri ale vicleanului; și păzește viața noastră nebântuită [de cel rău], cu harul Preasfântului Tău Duh.

Ecfonis: Că a Ta este stăpânirea și a Ta este împărăția și puterea și slava, a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, acum și pururea, și în vecii vecilor.

Strana: Amin! Și se cântă Doamne, strigat-am... pe glasul zilei și toate celelalte. Între timp diaconul (sau preotul) face căderea mare a bisericii. Apoi, dacă este sâmbătă seară sau o altă sărbătoare și se face procesiune, preotul îmbracă felonul și, pregătindu-se pentru procesiune, rostește Rugăciunea intrării de seară:

Seara și dimineața și la amiază laudăm, binecuvântăm, mulțumim și ne rugăm Ție, Stăpâne al tuturor, Iubitorule de oameni, Doamne: îndreptează rugăciunea noastră ca tămâia înaintea Ta și nu pleca inimile noastre spre cuvinte sau cugete viclene, ci ne izbăvește de toți cei ce vânează sufletele noastre, căci către Tine Doamne, Doamne, ochii noștri [am ridicat]² și întru Tine am nădărduit; să nu ne rușinezi pe noi, Dumnezeuul nostru. Că Ție se cuvine toată slava, cinstea și închinarea, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Când se cântă **Și acum...** și Dogmatica glasului sau stihira Praznicului, se deschid Sfintele Uși, iar clericii fac procesiunea cu cădelniță.

Ajungând în mijlocul bisericii, diaconul face o scurtă cădere, apoi trece cădelnița în mâna stângă, iar cu dreapta, ținând orarul ridicat, arată către Sfintele Uși și zice:

¹ Iona 4:2.

² Psalm 122:1

Binecuvântează, părinte, sfânta intrare!

Preotul, binecuvântând către Sfântul Altar, zice încet:

Binecuvântată este intrarea sfinților Tăi¹, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin!

După ce se termină cântarea, diaconul, ridicând cădelnița, imită semnul crucii și zice: Înțelepciune! Drepti!²

Strana cântă:

Lumină lină a sfintei slave, a Tatălui ceresc Celui fără de moarte, [a Celui] sfânt și fericit, Iisuse Hristoase! Venind la apusul soarelui, văzând lumina cea de seară, laudăm pe Tatăl, pe Fiul, și pe Sfântul Duh Dumnezeu; vrednic ești în toată vremea a fi laudat de glasuri cuvioase, Fiule al lui Dumnezeu, Cel ce dai viață; pentru aceasta lumea Te slăvește.

Dacă s-a făcut procesiune, clericii intră în altar și, după ce se închină la Sfânta Masă, merg spre Tronul Înalt. După încheierea cântării, diaconul zice: Să luăm aminte!

Preotul: Pace tuturor!

Strana: Și duhului tău!

Dacă este zi de rând, fără procesiune cu cădelnița, imediat după ultima stihiră se rostește sau se cântă Lumină lină... fără ca preotul să meargă la Tronul Înalt și nici Pace tuturor! nu se zice, ci direct se cântă prochimenul zilei.

¹ La început acest apelativ se referea la toți credincioșii care intrau în acel moment în biserică, dar pentru că acum intrarea este doar în Altar, el se referă la clericii participanți la procesiune.

² Expresia: Σοφία· Ὀρθοί înseamnă: [Cu/întru] Înțelepciune! [Să stăm] drepti! și este un îndemn pentru credincioși de a se scula în picioare, căci până în acel moment ei se puteau așeza, așteptând procesiunea. Unii teologi au interpretat traducerea românească Înțelepciune. Drepti! în sens moral, dar limba greacă nu admite o astfel de interpretare, pentru că dreptatea morală în grecește este exprimată prin substantivul δικαιοσύνη, iar ὀρθοί (pluralul lui ὀρθός), înseamnă cei care stau drepti, care se scoală, stau în picioare.

Apoi diaconul anunță: **Înțelepciune!** Prochimenul de seară (glasul al...).

Prochimenele pentru zilele săptămânii:

Sâmbătă seara, glasul al 6-lea

Domnul S-a împărățit, / întru podoabă S-a îmbrăcat.

Stih: Îmbrăcatu-S-a Domnul întru putere și S-a încins.

Stih: Pentru că a întărit lumea care nu se va clătina.

Stih: Casei Tale se cuvine sfințenie, Doamne, întru lungime de zile.

Duminică seara, glasul al 8-lea

Iată, acum binecuvântați pe Domnul / toți slujitorii Domnului.

Stih: Cei ce stați în casa Domnului, în curțile casei Dumnezeului nostru.

Luni seara, glasul al 4-lea

Domnul mă va auzi /când voi striga către Dânsul.

Stih: Când Te-am chemat, auzitu-m-ai, Dumnezeul dreptății mele.

Marti seara, glasul 1

Mila Ta, Doamne, mă va urma / în toate zilele vieții mele.

Stih: Domnul mă paște și nimic nu-mi va lipsi; în locul pășunii, acolo m-a sălășluit.

Miercuri seara, glasul al 5-lea

Dumnezeule, întru numele Tău mântuiește-mă / și întru puterea Ta mă judecă.

Stih: Dumnezeule, ascultă rugăciunea mea, ia în urechi graiurile gurii mele.

Joi seara, glasul al 6-lea

Ajutorul meu de la Domnul, / Cel ce a făcut cerul și pământul.

Stih: Ridicat-am ochii mei la munți, de unde va veni ajutorul meu.

Vineri seara, glasul al 7-lea

Dumnezeule, sprijinitorul meu ești Tu / și mila Ta mă va întâmpina.

Stih: Scoate-mă de la vrăjmașii mei, Dumnezeule, și de cei ce se scoală asupra mea izbăvește-mă.

În ajunul Sâmbetelor de pomenire a morților

Aliluia, Aliluia, Aliluia! (glasul al 8-lea)

Stih: Fericiți sunt pe care i-ai ales și i-ai primit, Doamne, și pomenirea lor din neam în neam.

Stih: Sufletele lor întru bunătați se vor sălășlui și sămânța lor va moșteni pământul.

Aici, după caz, se citesc Paremiile¹, apoi diaconul sau preotul rostește Ectenia întreită:

Să zicem toți, din tot sufletul și din tot cugetul nostru să zicem.²

¹ Chiar dacă nu este o sărbătoare cu Paremii, preotul poate alege o anumită pericopă din Vechiul Testament, pe care o poate și tâlcui, imediat după aceasta.

² Logic, ar trebui ca această cerere să fie rostită cu fața spre credincioși, pentru că reprezintă un îndemn pentru aceștia de a se ruga și în același timp de a cânta „Doamne miluiește.” Aceasta, pentru că primul „Doamne miluiește.” trebuie rostit tot de diacon (*Să zicem toți, din tot sufletul și din tot cugetul nostru să zicem: Doamne miluiește.*), urmând ca la cererea următoare, diaconul să se întoarcă spre răsărit și să rostească Ectenia, iar poporul să răspundă așa cum „i-a învățat diaconul”. În prezent s-a pierdut sensul acestor cereri, deși situații de acest gen mai sunt în Liturghie: la începutul Ecteniilor de cerere (*Să plinim rugăciunea noastră...*) și la Ectenia de mulțumire (*Drept! Primind...*).

Doamne, Atotstăpânitorule, Dumnezeuul părinților noștri, rugămu-ne Ție, auzi-ne și ne miluiește!

Miluiește-ne pe noi, Dumnezeule, după mare mila Ta, rugămu-ne Ție, auzi-ne și ne miluiește!¹

Strana: Doamne miluiește. (de 3 ori)

Încă ne rugăm pentru cinstiții episcopi, preoți, diaconi, monahi și monahii², și pentru toți cei întru Hristos frați ai noștri.

Încă ne rugăm pentru mila, viața, pacea, sănătatea, mântuirea, cercetarea, lăsarea și iertarea păcatelor robilor lui Dumnezeu: enoriași [închinători³], ctitori și binefăcători ai sfântului locașului acestuia.

Încă ne rugăm pentru cei ce aduc daruri și fac bine în sfânta și întru tot cinstită biserica aceasta, pentru cei ce se ostenesc, pentru cei ce cântă și pentru poporul ce stă înaintea și așteaptă de la Tine mare și bogată milă.

Încă ne rugăm pentru fericiții și pururea pomeniții ctitori de mănăstiri și biserici⁴, și pentru toți cei mai dinaintea adormiți părinți și frați ai noștri ortodocși creștini, care odihnesc aici și pretutindeni.⁵

¹ Abia acum începe Ectenia întreită propriu-zisă, pentru că primele două cereri au constituit prologul ei. Și Ecteniile de cerere au prolog cu un număr variat de cereri. De multe ori, în spatele acestor cereri-prolog se ascund anumite practici liturgice vechi, ieșite deja din uz.

² Ectenia întreită nu trebuie să reia întocmai cererile din Ectenia Mare, ci formulează alte intenții de rugăciune, fără a repeta pomenirea nominală a episcopului sau cererea pentru conducători și armată.

³ Pentru mănăstiri nu este valabil apelativul de „enoriași”, întrucât ele nu sunt enorii, adică parohii. De aceea se obișnuiește ca în mănăstiri să se zică „închinători”.

⁴ Am generalizat această expresie, mai ales pentru cazurile când biserica este nouă, iar ctitorii ei sunt în viața. Pare mai firesc să ne rugăm pentru toți ctitorii de mănăstiri și biserici și pentru toți ortodocșii adormiți.

⁵ Am mutat cererea pentru adormiți la sfârșitul ecteniei întreite, așa cum avem și la ectenia de la sfârșitul Miezonopticii, unde cererea pentru adormiți nu întrerupe șirul cererilor pentru vii, ci le încheie.

Rugăciunea 6

Dumnezeule cel mare și minunat, Care cu nespusă bunătate și cu bogată pronie chivernisești toate; Care și bunătățile lumii acesteia ni le-ai dăruit ca arvună a Împărăției celei făgăduite; Cel ce ai făcut ca în partea trecută a zilei să ne abatem de la tot răul, dăruiește-ne ca și pe cea rămasă, să o petrecem fără prihană înaintea sfintei slavei Tale, ca să Te lăudăm pe Tine, Dumnezeul nostru, Cel singur bun¹.

Ecfonis: Că Dumnezeu milostiv și iubitor-de-oameni ești, și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

Strana: Amin.

Apoi citețul rostește rugăciunea:

Învrednicește-ne, Doamne, în seara aceasta, fără de păcat să ne păzim noi. Bindecuvântat ești, Doamne, Dumnezeul părinților noștri și lăudat și preaslăvit este numele Tău în veci; Amin. Fie Doamne mila Ta spre noi, precum am nădăjduit întru Tine. Bindecuvântat ești Doamne, învață-ne îndreptările Tale. Bindecuvântat ești Stăpâne, înțelepțește-ne cu îndreptările Tale. Bindecuvântat ești Sfinte, luminează-ne cu îndreptările Tale. Doamne, mila Ta este în veac; lucrurile mâinilor Tale nu le trece cu vederea. Ție se cuvine laudă, Ție se cuvine cântare, Ție slavă se cuvine: Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Apoi diaconul sau preotul spune ectenia cererilor:

¹ Cf. Luca 18:19

Să plinim rugăciunea noastră cea de seară Domnului.
Apără, mântuiește, miluiește și păzește pe noi,
Dumnezeule, cu harul Tău.

Seara toată desăvârșită, sfântă, în pace, și fără de păcat,
de la Domnul să cerem.

Strana: Dă Doamne! (după fiecare cerere)

Înger de pace, statornic călăuzitor, păzitor al sufletelor și
al trupurilor noastre, de la Domnul să cerem.

Milă și iertare¹ de păcatele și de greșelile noastre, de la
Domnul să cerem.

Cele bune și de folos sufletelor noastre, și pace lumii, de
la Domnul să cerem.

Cealaltă vreme a vieții noastre în pace și într-o pocăință
a o săvârși, de la Domnul să cerem.

Sfârșit creștinesc vieții noastre: fără durere, fără rușine²,
în pace, și răspuns bun la înfricoșata Judecată al lui Hristos,
să cerem.

Pe Preasfânta, curata, preabinecuvântata, slăvita stă-
pâna noastră, de Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioara
Maria, cu toți sfinții pomenindu-o, pe noi înșine și unii pe alții
și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm.

¹ În original: „Iertare și lăsare a păcatelor...”. Detalii vezi la Comentariul II de la Anexă, pp. 286-287.

² Termenul grecesc ἀνεπαίσχυντα se traduce cu „fără rușine”, așa cum a și fost tradus secole de-a rândul în românește. În context însă textul ar trebui să fie tradus mai degrabă prin expresia: „fără motiv de rușine”, adică fără mustrare de conștiință. ÎPS Bartolomeu Anania a și tradus „fără mustrare de cuget”. Noi însă am dorit să fim mai fideli textului original. Totodată, am evitat traducerea prin: *nerușinat* (întrebuițat încă de Coresi [f. 27r] și apoi de Sfântul Antim Ivireanul), pentru că acesta, în prezent, are mai degrabă un sens negativ din punct de vedere moral și am pus „fără rușine”; la Dosoftei: *fără rușinăciuni*. În textul Liturghiei s-ar putea redacta de acum înainte chiar: „fără [motiv de] rușine”, adică folosind parantezele pătrate. Este foarte neclară însă traducerea (relativ nouă): „neînfruntat”.

Rugăciunea 7 („a luminilor”)

Dumnezeule cel mare și preaînalt, Cel ce Singur ai nemurire și locuiești întru lumina cea neapropiată; Care ai făcută toată zidirea cu înțelepciune; Cel ce ai despărțit lumina de întuneric și ai pus soarele spre stăpânirea zilei, iar luna și stelele spre stăpânirea nopții¹; Care ne-ai învrednicit pe noi păcătoșii și în ceasul de acum să întâmpinăm fața Ta întru mărturisire și să-Ți aducem doxologie de seară; Înсуți, iubitorule-de-oameni Doamne, îndreptează rugăciunea noastră ca tămâia înaintea Ta² și o primește ca pe o mireasmă cu bun miros. Seara de acum și noaptea ce vine în pace ni le dăruiește: îmbracă-ne cu armele luminii, izbăvește-ne de frica nopții și de tot lucrul ce bântuie în întuneric³. Și, somnul pe care l-ai rânduitor spre odihna neputinței noastre, ferește-l de toată nălucirea diavolească. Așa, Stăpâne a toate, Dătătorule de bunătăți, dă-ne ca, străpungându-ne [inimile], și noaptea să pomenim numele Tău și luminându-ne prin cugetarea poruncilor Tale, întru bucuria sufletului să ne sculăm spre doxologia bunătății Tale, aducând cereri și rugăminți⁴ milostivirii Tale, pentru păcatele noastre⁵ și ale întreg poporului Tău, pe care, pentru mijlocirile [Prea] sfintei Născătoarei de Dumnezeu, întru milă îl cercetează.

Ecfonis: Că Dumnezeu bun și iubitor-de-oameni ești, și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

¹ Facere 1:16; Psalmul 135:8-9

² Psalmul 140:2

³ Psalmul 90:5-6

⁴ În greacă *ikeoiaç* nu înseamnă rugăciuni, ci implorări, rugăminți.

⁵ Păcatele proprii ale clericilor.

Strana: Amin.

Preotul: Pace tuturor.

Diaconul: Capetele noastre Domnului să le plecăm.

Rugăciunea plecării capetelor

Doamne, Dumnezeu nostru, Cel ce ai plecat cerurile și Te-ai pogorât pentru mântuirea neamului omenesc, caută spre robii Tăi și spre moștenirea Ta. Că Ție, Judecătorului celui înfricoșător și iubitor-de-oameni și-au plecat capetele și și-au supus grumajii robii Tăi, nu de la oameni așteptând ajutor, ci nădăjduind în mila Ta și dorind după mântuirea Ta. Pe aceștia-i păzește în toată vremea, în seara de acum și în noaptea ce vine, de tot vrăjmașul și de toate lucrările protivnice ale diavolului, de cugete deșarte și de amintiri spurcate¹.

Ecfonis: Fie stăpânirea împărăției Tale binecuvântată și proslăvită, a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

La strană urmează Stihovavna, apoi se cântă/rostește, Acum slobozește..., Sfinte Dumnezeule..., Tatăl nostru.

Ecfonis: Că a Ta este împărăția și puterea și slava, a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

Strana cântă troparele zilei, conform Tipicului. (Dacă la Vecernie s-a făcut intrare cu cădelnița, atunci la tropare se deschid Sfintele Uși.)

Să se știe că: La Vecernia din zilele de rând, când nu se face procesiune cu cădelnița la „Lumină lină”, după cântarea Prochimenului se trece direct la rugăciunea „Învrednicește-ne, Doamne”, apoi Ectenia cererilor. Ectenia întreită (deja fără prolog) se va rosti abia aici, după tropare, înainte de Otpust.

¹ Litieral: „viclene”, dar cu sensul de amintiri perverse / depravate.

Apoi, diaconul: **Înțelepciune!**

Preotul: Fie binecuvântat „Cel ce este”¹, Hristos Dumnezeuul nostru, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor.

Strana: Întărește, Dumnezeule, sfânta și dreapta credință a ortodocșilor creștini și Sfântă Biserica Ta o păzește în veacul veacului.

(Aici se poate trece la Pavcerniță)

Preotul: Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, mântuiește-ne pe noi!

Strana: Ceea ce ești mai cinstită...

Preotul: Slavă Ție, Hristoase Dumnezeule, nădejdea noastră, slavă Ție!

Strana: Slavă... Și acum..., Doamne miluiește. (de 3 ori), Părinte binecuvintează!

Preotul: [Cel ce a înviat din morți,]² Hristos, adevăratul nostru Dumnezeu, pentru mijlocirile Preacuratei Maicii Sale, [adaosul zilei*]; ale Sfântului (N) — ocrotitorul acestui sfânt locaș; ale sfântului (N), a cărui pomenire astăzi o săvârșim și ale tuturor sfinților, să ne miluiască și să ne mântuiască pe noi, ca un bun și de-oameni-iubitor.

*Luni: *cu ocrotirile cinstitelor cereștilor netrupești Puteri;*

Marți: *ale cinstitului, slăvitului, proroc, Înaintemergător și Botezător Ioan;*

Miercuri și Vineri: *cu puterea cinstitei și de viață făcătoarei Cruci;*

Joi și Duminică: *ale sfinților, slăviților și întru-tot-lăudaților Apostoli;*

¹ Aluzie la *Iahveh*.

² Sâmbătă seara și duminică dimineața.

Sâmbătă: *ale sfinților, slăviților și bunilor-biruitori mucenici; ale cuvioșilor și purtătorilor de Dumnezeu părinților noștri; ale sfinților și dreptilor dumnezeiești-părinți Ioachim și Ana.*

Apoi, întorcându-se cu fața spre altar, preotul zice:

Pentru rugăciunile sfinților părinților noștri, Doamne Iisuse Hristoase Dumnezeul nostru, miluiește-ne și ne mântuiește pe noi.

Notă: Dacă se dorește citirea Canoanelor Utreniei seara, atunci după *Întărește, Dumnezeule...*, se spune direct *Veniți să ne închinăm...*, Psalmul 50 și *Pavecernița Mică*. După rostirea Simbolului de Credință se citesc Canoanele Utreniei (fără ectenii mici după *Cântărilor a 3-a și a 6-a*), iar înainte de a 9-a se cântă *Imnul Maicii Domnului*. După ce se termină *Cântarea a 9-a*, se rostește *Sfinte Dumnezeule...*, troparul și condacul *Harmului*, apoi rugăciunea *Nepătată, neîntinată... și celelalte (în Ceaslov la Pavecernița Mare) și sfârșitul.*

Rânduiala Privegherii (de toată noaptea)

În ajunul marilor sărbători sau a hramului, Vecernia și Utrenia pot fi unite în cadrul unei Privegheri prelungite; teoretic — de toată noaptea. În acest caz, slujba Privegherii va începe cu căderea altarului de către preot, după care diaconul va spune de pe solee: *Sculați-vă!*, apoi preotul, precedat de diacon (sau de paraclisier) ce poartă o lumânare, vor continua căderea mare a bisericii. La întoarcerea în altar preotul, având cădelnița în mână, va rosti binecuvântarea: *Slavă Sfintei...* (specifică Utreniei), după care se va cânta: *Veniți să ne închinăm și Psalmul 103*, cu celelalte ale Vecerniei praznicale. După ectenia cererilor și rugăciunea de plecare a capetelor, strana va cânta *Stihirile Litiei*, iar clericii vor ieși în pridvor pentru a săvârși *Rânduiala Litiei* (vezi pp. 208-215). Urmează *Stihoavna Vecerniei și*

reintrarea în naos, apoi binecuvântarea pâinilor. După ce se cântă Bogații au sărăcit... (de 3 ori), preotul binecuvântează, spunând: Binecuvântarea Domnului să fie peste voi... și imediat începe citirea Hexapsalmului cu stihurile premărgătoare și restul Utreniei praxnicale, conform Tipicului.

Această rânduială a Privegherii se face doar atunci când slujba se lungeste până după miezul nopții, iar pâinea și vinul ce se binecuvântează la Litie se mănâncă înainte de Utrenie (sau în timp ce se citește Catismele ei), ca întărire trupească în nevoița Privegherii.

UTRENIA

Când trebuie să înceapă slujba Utreniei, preotul își pune epitrahilul și, stând înaintea Sfintei Mese, zice cu glas tare:

Binecuvântat este Dumnezeu nostru, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor.

La strană se rostesc rugăciunile începătoare și Psalmii Ceasului I (sau întreg Ceasul I după rânduiala din Ceaslov)¹. Între timp preotul face căderea mare a bisericii spunând în taină:

Rugăciunea Ceasului I

Hristoase, Lumina cea adevărată, Care luminezi și sfințești pe tot omul ce vine în lume, să se însemneze peste noi lumina feței Tale, ca întru ea să vedem lumina cea neapropiată. Călăuzește pașii noștri spre lucrarea poruncilor Tale, pentru rugăciunile Preacuratei Maicii Tale și ale tuturor sfinților Tăi. Amin.

¹ Citirea Psalmilor 19 și 20, care fac referință la împărat și încă se mai tipăresc în Ceaslov la începutul Utreniei, provin din obiceiul vechilor mănăstiri citorite de împărați, unde se făcea o slujbă pentru împăratul-citor. Faptul că acești Psalmi nu sunt o parte constitutivă a Utreniei poate fi observat din rânduiala de a-i suprima atât la unirea Vecerniei cu Utrenia în cadrul Privegherii, cât și în întreaga perioadă de după Paști. Întrucât momentul citirii acestor 2 psalmi a devenit o necesitate practică pentru a face prima cădere a bisericii, am considerat mai potrivit de a citi în locul lor psalmii Ceasului I, care sunt mai potriviți cu acest moment temporar, mai ales că Utrenia și Ceasul I (inclusiv în ordine inversă, dacă orele o cer) formează un tot întreg. (Vezi și Vassa Larin, *The Origins and History of the Royal Office at the Beginning of Matins // Bollettino della Badia Greca di Grottaferrata*, 2008. Vol. 3/5. pp. 199-218; studiul este tradus și în românește pe www.teologie.net.)

Și terminându-se de citit Psalmii Ceasului I, citețul spune: Slavă... Și acum..., Aliluia (de 3 ori), Doamne miluiește. (de 3 ori). Părinte, binecuvintează!

Preotul, înălțând cădelnița în fața Sfintei Mese, rostește cu glas tare:

Slavă sfintei și celei de-o-ființă și de viață făcătoarei și nedespărțitei Treimi, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor.

Strana: Amin și cei șase Psalmi ai Utreniei (Hexapsalmul). Iar preotul continuă să citească în taină următoarele rugăciuni.

Rugăciunea 1 a dimineții

Mulțumim Ție, Doamne, Dumnezeuul nostru, Care ne-ai ridicat pe noi din așternut și ai pus în gura noastră cuvânt de laudă că să ne închinăm și să chemăm Numele Tău cel sfânt¹. Și ne rugăm îndurărilor Tale, pe care pururea le ai pentru viața noastră: trimite ajutorul Tău peste cei ce stau înaintea feței sfintei slavei Tale și așteaptă cu dorire spre mila Ta cea bogată. Și le dă lor cu frică și cu dragoste totdeauna a-Ți sluji, a Te lăuda, a-Ți cânta și a se închina negrăitei Tale bunătăți. Că Ție se cuvine toată slava, cinstea și închinarea, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Rugăciunea 2 a dimineții

Din noapte mâneacă duhul nostru către Tine, Dumnezeuul nostru, pentru că lumină sunt poruncile Tale pe pământ²; înțelepțește-ne a săvârși dreptate și sfințenie întru frica

¹ Psalm 74:1(2)

² Isaia 26:9. La fel începe și rugăciunea următoare.

Ta, căci pe Tine Te slăvim, Cel ce cu adevărat ești Dumnezeu nostru. Pleacă urechea Ta și ne auzi pe noi; pomenește, Doamne, pe cei ce sunt de față și se roagă împreună cu noi, pe fiecare după numele său și-i mântuiește pe ei cu puterea Ta. Bindecuvintează poporul Tău și sfințește moștenirea Ta; pace lumii Tale dăruiește, bisericilor Tale, preoților, cârmuitorilor și la tot poporul Tău¹. Că s-a bindecuvântat și s-a proslăvit preacinstitul și de mare-cuviință numele Tău, al Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Rugăciunea 3 a dimineții

Din noapte mânecă duhul nostru către Tine, Dumnezeule, pentru că luminează sunt poruncile Tale. Învață-ne pe noi, Dumnezeule, dreptatea Ta, poruncile și îndreptările Tale; luminează ochii cugetelor noastre, ca nu cumva să adormim în păcate spre moarte²; risipește orice negură de la inimile noastre; dăruiește nouă Soarele dreptății și păzește nedefăimată viața noastră, cu pecetea Sfântului Tău Duh; îndreptează pașii noștri în calea păcii; dimineța aceasta și ziua [ce vine], într-o bucurie ni le dăruiește, ca să-ți înălțăm rugăciuni de dimineată.

Că a Ta este stăpânirea și a Ta împărăția și puterea și slava, a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Rugăciunea 4 a dimineții

Stăpâne Dumnezeule cel sfânt și necuprins, Care ai zis să strălucească lumină dintru întuneric³, Cel ce ne-ai odihnit în

¹ O parafrazăre a Rugăciunii din spatele amvonului.

² Psalm 12:4

³ II Corinteni 4:6

somnul nopții și ne-ai ridicat spre doxologia și ruga bunătații Tale, mânat de însăși milostivirea Ta; primește-ne și acum pe noi, care ne închinăm Ție și după putere mulțumim Ție, și ne dăruiește nouă toate cele de trebuință mântuirii. Arată-ne fii ai luminii și ai zilei¹ și moștenitori ai veșnicelor Tale bunătați. Pomeneste, Doamne, întru mulțimea îndurărilor Tale, pe tot poporul Tău, pe cei ce sunt de față și se roagă împreună cu noi, și pe toți frații noștri care sunt pe uscat, pe mare și în tot locul stăpânirii Tale², și care au trebuință de iubirea Ta de oameni și de ajutorul Tău, și dăruiește-le tuturor mare mila Ta.

Că Dumnezeu bun și iubitor-de-oameni ești, și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Rugăciunea 5 a dimineții

Comoară a bunătaților, Izvorule nesecat, Părinte Sfinte, Făcătorule de minuni, Atotputernice și Atotțiitorule, Ție ne închinăm și ne rugăm, chemând milele și îndurărilor Tale întru ajutorul și sprijinul smereniei noastre. Pomeneste, Doamne, pe cei ce se roagă Ție și primește rugăciunile noastre cele de dimineață ca tămâia înaintea Ta³, și pe niciunul dintre noi să nu ne afli neîncercați, ci ne cercetează cu îndurărilor Tale. Pomeneste, Doamne, pe cei ce priveghează și cântă spre slava Ta și a Unuia-Născut Fiului Tău și Dumnezeului nostru și a Sfântului Tău Duh; fă-Te lor ajutător și sprijinitor, și

¹ I Tesaloniceni 5:5

² Psalm 102:22

³ Psalm 140:2

primește rugăciunile lor la jertfelnicul Tău cel supra-ceresc¹ și înțelegător.

Că Tu ești Dumnezeuul nostru și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Rugăciunea 6 a dimineții

Mulțumim Ție, Doamne, Dumnezeuul mântuirii noastre, că toate le faci spre binele vieții noastre, pentru ca totdeauna să privim la Tine, Mântuitorule și Binefăcătorule al sufletelor noastre. Că ne-ai odihnit în timpul nopții trecute și ne-ai sculat din așternuturile noastre și ne-ai adus spre închinarea cinstitului Tău nume. Pentru aceasta ne rugăm Ție, Doamne: dă-ne har și putere, ca să ne învrednicim a cânta Ție cu înțelegere și a Te ruga neîncetat², lucrând cu frică și cutremur la a noastră mântuire³, cu sprijinul Hristosului Tău. Pomenește, Doamne, și pe cei ce din noapte strigă către Tine; auzi-i și miluiește pe dânșii, și zdrobește sub picioarele lor pe nevăzuții și luptătorii vrăjmași.

Că Tu ești Împăratul păcii și Mântuitorul sufletelor noastre și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

După terminarea celor șase psalmi, diaconul sau preotul, stând în fața Sfintelor Uși, spune Ectenia mare:

În pace Domnului să ne rugăm.

Strana: Doamne miluiește. (după fiecare cerere)

Pentru pacea de sus și pentru mântuirea sufletelor noastre, Domnului să ne rugăm.

¹ Altă variantă: cel mai presus de ceruri.

² I Tesaloniceni 5:17

³ Filipeni 2:12

Pentru pacea a toată lumea, pentru statornicia sfintelor lui Dumnezeu Biserici și pentru unirea tuturor, Domnului să ne rugăm.

Pentru sfânt lăcașul acesta și pentru cei ce cu credință, cu evlavie și cu frică de Dumnezeu intră (și se roagă) în el, Domnului să ne rugăm.

Pentru Preafericitul patriarh (N), pentru (Înalt-) Preasfințitul mitropolitul/(arhi) episcopul nostru (N), pentru cinstita preoțime și cea întru Hristos diaconime și pentru tot clerul și poporul, Domnului să ne rugăm.

Pentru toți conducătorii și armatele lumii, și pentru pașnica lor ocârmuire, Domnului să ne rugăm.

Pentru țara aceasta, orașul (satul) acesta și pentru toate orașele, satele și mănăstirile, și pentru cei ce cu credință viețuiesc în ele, Domnului să ne rugăm.

Pentru buna-întocmire a văzduhului, pentru îmbelșugarea roadelor pământului și pentru vremuri pașnice, Domnului să ne rugăm.

Pentru cei ce călătoresc pe ape, pe uscat și prin aer, pentru cei bolnavi, pentru cei ce pățimesc, pentru cei întemnițați și pentru mântuirea lor, Domnului să ne rugăm.

Pentru ca să fim izbăviți noi de tot necazul, mânia, priemejdia și nevoia, Domnului să ne rugăm.

Apără, mântuiește, miluiește și ne păzește pe noi, Dumnezeu, cu harul Tău.

Pe Preasfânta, curata, preabinecuvântata, slăvita stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioara Maria, cu toți sfinții pomenindu-o, pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm.

Strana: Ție, Doamne!

Rugăciunea 7 a dimineții

Dumnezeule și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos¹, Care ne-ai ridicat pe noi din așternuturile noastre și ne-ai adunat la ceasul rugăciunii, dă-ne har întru deschiderea gurii noastre² și primește mulțumirile aduse după puterea noastră; învață-ne îndreptările Tale, căci a ne ruga precum se cuvine nu știm³, de nu ne vei îndruma Tu, Doamne, cu Duhul Tău cel Sfânt. Pentru aceasta ne rugăm Ție: orice am greșit până în ceasul de acum, cu cuvântul, cu fapta sau cu gândul, de voie sau fără de voie — slăbește, lasă și iartă; că de vei căuta la fărădelegi, Doamne, Doamne, cine va putea suferi? Că la Tine este izbăvirea și Tu Unul ești sfânt, ajutător, puternic apărător al vieții noastre și întru Tine este lauda noastră totdeauna.

Că Ție se cuvinte toată slava, cinstea și închinarea, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

Apoi citețul (în tradiția rusă diaconul sau preotul zice mai întâi refrenul, apoi) rostește:

Stihul 1: Mărturisiți pe Domnul că este bun, că în veac este mila Lui.

Refren: Dumnezeu este Domnul și S-a arătat nouă; binecuvântat este Cel ce vine întru numele Domnului. (după fiecare stih, pe glasul de rând)

Stihul 2: Înconjurând m-au înconjurat și în numele Domnului i-am înfrânt pe ei.

¹ I Corinteni 1:3

² Efeseni 6:19

³ Romani 8:26

Stihul 3: *Nu voi muri, ci voi fi viu și voi povesti lucrurile Domnului.*

Stihul 4: *Piatra pe care n-au băgat-o în seamă ziditorii, aceasta a ajuns în capul unghiului; de la Domnul s-a făcut aceasta și este [lucru] minunat în ochii noștri.*

(În Postul Mare¹, de luni până vineri, se cântă: Aliluia după glasul de rând, cu aceste patru stihuri:

Stih 1: *Din noapte mănecă duhul meu către Tine, Dumnezeule, pentru că luminează sunt poruncile Tale pe pământ.*

Stih 2: *Dreptate vă învățați, cei ce locuiți pe pământ.*

Stih 3: *Pizmuirea va cuprinde pe poporul cel neînvățat, iar pe cei potrivnici focul îi va mânca.*

Stih 4: *Adaugă lor rele, Doamne, adaugă rele celor slăviți ai pământului.)*

Apoi se cântă troparul învierii, Slavă... a sfântului, Și acum... a Născătoarei. Dacă nu este duminică, atunci se cântă direct troparul sfântului, Slavă... Și acum... a Născătoarei; iar dacă este Praznic împărătesc — se cântă de 3 ori troparul Praznicului.

Urmează Catisma de rând², Ectenia Mică cu Sedelnele (de după ambele Catisme), apoi, dacă este duminică sau sărbătoare, se cântă Polieleu și toate celelalte, iar dacă este o zi de rând, se trece direct la Psalmul 50 (+ Canoanele, dacă nu s-au pus la Pavcerniță) și restul Utreniei.

Iară și iară, în pace, Domnului să ne rugăm.

Apără, mântuiește, miluiește și ne păzește pe noi, Dumnezeule, cu harul Tău.

¹ În Sâmbetele morților, în loc de „Dumnezeu este Domnul” se cântă „Aliluia” cu stihurile speciale din Triod, editate și în această carte, după Prochimenele de la Vecernie.

² În locul celor două Catisme prevazute de Tipic pentru fiecare zi a săptămânii, se poate citi una singură, parcurgând pe rând toate cele 20 de Catisme.

Pe Preasfânta, curata, preabinecuvântata, slăvita stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioara Maria, cu toți sfinții pomenindu-o, pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm.

În duminici și sărbătorile cu Polieleu, după prima Catismă a zilei, se spune ectenia mică cu Rugăciunea 3 a dimineții și ecfonisul: Că a Ta este stăpânirea..., iar după Catisma a doua a zilei — ectenia mică cu Rugăciunea 4 a dimineții și ecfonisul: Că Dumnezeu bun și iubitor de oameni ești... Dacă însă este zi de rând, între Catisme nu se pun ectenii, iar Rugăciunile 3 și 4 se citesc în taină la Hexapsalm.

După Polieleu și Binecuvântările Învierii, ectenia mică și rugăciunea cu ecfonisul.

Rugăciunea 8 a dimineții

Doamne, Dumnezeul nostru, Care ai depărtat de la noi trândăvia somnului și ne-ai chemat cu chemare sfântă¹, ca din noapte să ridicăm mâinile noastre și să Te mărturisim pentru judecățile dreptății Tale. Primește rugăciunile noastre, cererile, mărturisirile și slujbele din tot ceasul², și ne dăruiește, Dumnezeule, credință neînfruntată, nădejde statornică și dragoste nefățarnică. Binecuvintează-ne căile³, faptele, lucrurile, cuvintele, gândurile, și ne dă nouă să ajungem la începutul zilei, laudând, cântând și binecuvântând bunătatea negrăitei Tale bunăvoințe.

¹ II Timotei 1:9

² Literal: „slujbele/adorările de noapte”, dar rugăciunea demult nu se mai citește la sfârșitul nopții, ci la jumătatea Utreniei. Am recurs la o generalizare devenită tradițională în astfel de situații.

³ Literal: „intrările și ieșirile” în și din încăperi sau localuri. Aceasta este o formă ebraică de exprimare (cf. Ps. 120:8), care înseamnă de fapt *cale/călătorie*.

Că s-a binecuvântat numele Tău și s-a proslăvit împărăția Ta, a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Urmează Ipacoi sau Sedelnele, Antifoanele Utreniei, apoi Prochimenul zilei, precedat de îndemnul diaconului: **Înțelepciune! Să luăm aminte!** Între timp, preotul citește în taină:

Rugăciunea 9 (a Evangheliei)

Strălucește în inimile noastre, Iubitorule-de-oameni, Stăpâne, lumina cea curată a cunoașterii Tale¹ și deschide ochii cugetului nostru spre înțelegerea propovăduirii Evangheliei Tale. Pune în noi și frica fericitelor Tale porunci, ca toate poftele trupești călcând, să viețuim duhovnicește, cugetând și făcând toate cele ce sunt după voia Ta². Că Tu ești [luminarea și] sfîntirea noastră și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

După terminarea Antifoanelor, stând între Sfintele Uși cu fața spre popor, diaconul zice: Domnului să ne rugăm!

Strana: Doamne miluiește.

Preotul: Că sfânt ești Dumnezeu nostru și întru sfinți te odihnești, și Ție slavă înălțăm: Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

Strana: Amin.

Diaconul: (1) Toată suflarea / să laude pe Domnul!

¹ În original: Σῆς θεογνωσίας ar însemna: „cunoașterea de Tine ca Dumnezeu” / „cunoașterea Ta, așa cum o ai Tu despre Tine Însuși”. Traducerea uzuală „cunoașterea dumnezeirii Tale” ni se pare nereușită, întrucât firea dumnezeiască nu poate fi cunoscută.

² Literal: „spre bună-plăcerea Ta”.

Strana: Toată suflarea / să laude pe Domnul! (după primul și al doilea stih, apoi a doua jumătate)

Stih: (2) Lăudați pe Dumnezeu întru sfinții Lui; lăudați pe El pentru tăria puterii Lui.

Diaconul: Și pentru a ne învrednici noi să ascultăm Sfânta Evanghelie, pe Domnul Dumnezeu nostru să-L rugăm.

Strana: Doamne miluiește. (de 3 ori)

Diaconul: Înțelepciune! Drepti să ascultăm Sfânta Evanghelie!

Preotul: Pace tuturor!

Strana: Și duhului tău.

Preotul: Din Sfânta Evanghelie cea după (N) citire:

Strana: Slavă Ție Doamne, slavă Ție!

Diaconul: Să luăm aminte!

Stând dea dreapta sau dea stânga Sfintei Mese (dacă se citește una din cele 11 Evanghelii ale Învierii) sau cu fața spre credincioși (dacă este o zi de rând)¹, preotul citește Evanghelia rânduită pentru Utrenie, conform prevederilor din calendar.

La sfârșitul citirii, strana cântă iarăși: Slavă Ție Doamne, slavă Ție! Apoi, dacă e duminică sau perioada de la Paști până la Înălțarea Domnului², se cântă:

Învierea lui Hristos văzând, să ne închinăm Sfântului Domnului Iisus, Unuia Celui fără de păcat. Crucii Tale ne închinăm, Hristoase, și Sfântă învierea Ta o lăudăm și o slăvim; că Tu ești Dumnezeu nostru, afară de Tine pe altul nu știm, cu numele Tău ne numim. Veniți, toți credincioșii, să ne închinăm Sfintei Învierii lui Hristos, că iată, a venit prin Cruce bucurie la toată lumea. Totdeauna binecuvântând

¹ Există diverse tradiții locale. Fiecare va respecta tradiția locului.

² Dacă este o duminică din această perioadă, cântarea se repetă de trei ori.

pe Domnul, lăudăm învierea Lui, că răstignire răbdând pentru noi, cu moartea pe moarte a stricat.

La dorință, în duminici, după cântarea de mai sus, se scoate Evanghelia în mijlocul bisericii, pentru a fi sărutată de credincioși.¹

Urmează citirea Psalmului 50 și se cântă stihurile și stihurile zilei. După aceasta, dacă este duminică sau sărbătoare, preotul citește rugăciunea Litiei (în formă prescurtată):

Mântuiește, Dumnezeule, poporul Tău și binecuvântează moștenirea Ta, cercetează lumea Ta cu milă și cu îndurări, înalță fruntea ortodocșilor creștini și trimite peste noi milele Tale cele bogate; pentru rugăciunile Preacuratei Stăpânei noastre Născătoarei de Dumnezeu și pururea Fecioarei Maria; cu puterea cinstitei și de viață făcătoarei Cruci; cu ocrotirile cinstitelor, cereștilor netrupești Puteri; pentru rugăciunile cinstitului, măritului proroc, Înaintemergătorului și Botezătorului Ioan; ale sfinților, măriților și întru tot lăudaților apostoli; ale celor între sfinți părinților noștri și mari dascăli ai lumii și ierarhi; ale sfinților și bunilor-biruitori mucenici; ale preacuvioșilor și

¹ Există diverse tradiții locale în legătură cu această scoatere a Evangheliei și fiecare are avantajele și dezavantajele lor. De exemplu, la greci, preotul scoate Evangheliarul în mijlocul bisericii în timp ce se cântă(!) Psalmul 50, ținându-l în mâini până îl sărută toți cei prezenți, apoi intră în altar. La ruși, Evangheliarul se scoate și se pune pe analogul din mijlocul bisericii și stă acolo până trec toți cei prezenți și îl sărută, fiind totodată unși cu ulei sfințit în timpul Canoanelor (fără a mai face vreo ungere la sfârșitul Liturghiei). La români, de obicei, Evangheliarul se pune în mijlocul bisericii și rămâne până la sfârșitul Doxologiei celei Mari, când este dus iarăși în altar, pentru a începe Liturghia, iar ungerea cu ulei sfințit se face la sfârșitul Liturghiei. Acolo unde sunt mulți credincioși, iar sărutarea Evangheliarului ar putea crea dezordine în biserică, se poate renunța la acest gest simbolic, pentru a-i obișnui pe credincioși mai degrabă să asculte Evanghelia decât să o sărute, în special dacă și ungerea cu ulei sfințit se face la sfârșitul Liturghiei, când întreaga adunare trece pe rând și sărută icoana Învierii Domnului (imprimată și pe Evangheliar), apoi pleacă acasă, provocând mai puțină gălăgie.

de Dumnezeu purtătorilor părinților noștri; ale sfântului (N), a cărui pomenire o săvârșim; ale sfinților și dreptilor dumnezeiești Părinți Ioachim și Ana; ale sfinților care s-au proslăvit în pământul acesta și pentru rugăciunile tuturor sfinților, rugămu-Te, mult-Milostive Doamne, auzi-ne pe noi păcătoșii, care ne rugăm Ție și ne miluiește pe noi.

Strana: Doamne miluiește. (12 ori)

Preotul: Cu mila și cu îndurărilor și cu iubirea de oameni ale Unuia-Născut Fiului Tău, cu Care ești binecuvântat, împreună cu Preasfântul și Bunul și de viață Făcătorul Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Iar dacă este zi de rând (fără Polieleu), după Psalmul 50 se citește următoarea rugăciune de pocăință:

Rugăciunea 10 (a Psalmului 50)

Doamne, Dumnezeul nostru, Cel ce prin pocăință ai dăruit iertare oamenilor și ne-ai arătat pildă de cunoaștere a păcatelor și de mărturisire spre iertare, pocăința prorocului David, Însuți Stăpâne, pe noi, cei căzuți în multe și mari păcate, miluiește-ne după mare mila Ta și după mulțimea îndurărilor Tale, șterge fărădelegile noastre; Ție Unuia am greșit, Doamne, Cel ce cunoști cele nearătate și cele ascunse ale inimii, și Tu Unul ai stăpânire a ierta păcatele oamenilor. Inimă curată zidind întru noi și cu duh stăpânitor întărindune, și bucuria mântuirii Tale făcându-ne-o cunoscută, nu ne lepăda de la fața Ta, ci binevoiește, ca un bun și de-oameni-iubitor, până la suflarea noastră cea mai de pe urmă, să-Ți aducem jertfa dreptății și prinos în sfintele Tale altare.

Ecfonis: *Cu mila și cu îndurările și cu iubirea de oameni ale Unuia-Născut Fiului Tău, cu Care ești binecuvântat, împreună cu Preasfântul și Bunul și de viață Făcătorul Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.*

Dacă nu s-au pus Canoanele la Pavcerniță, urmează să fie citite aici, cu Catavasii după fiecare cântare. După Cântarea a 3-a se rostește ectenie mică cu Rugăciunea 5 a dimineții și ecfonisul: *Că Tu ești Dumnezeu nostru și Ție slavă înălțăm...*, apoi se citesc Sedelnele (sau Ipacoi).

După Cântarea a 6-a iarăși ectenie mică cu Rugăciunea 6 a dimineții și ecfonisul: *Că Tu ești Împăratul păcii și Mântuitorul sufletelor noastre și Ție slavă înălțăm...*, apoi Condacul și Icosul. Înainte de Cântarea a 9-a se cântă Imnul Maicii Domnului:

Diaconul: *Pe Născătoarea de Dumnezeu și Maica Luminii, întru cântări cinstindu-o să o mărim!*

După cântarea a 9-a iarăși ectenie mică, apoi

Rugăciunea 11 (a Laudelor)

Dumnezeule, Dumnezeul nostru, Cel ce cu voia Ta ai așezat Puterile înțeleghătoare și cuvântătoare, Ție ne rugăm și la Tine cu umilință cădem: primește doxologia noastră, cea după putere, dimpreună cu a tuturor făpturilor Tale, și ne răsplătește cu darurile cele bogate ale bunătății Tale; că înaintea Ta se pleacă tot genunchiul, al celor cerești și al celor pământești și al celor de dedesubt¹, și toată suflarea și făptura laudă slava Ta cea necuprinsă, căci Tu Unul ești Dumnezeu Adevărat și mult-Milostiv.

Ecfonis: *Că pe Tine Te laudă toate puterile cerești și [noi împreună cu ele] slavă Îți înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.*

¹ Filipeni 2:10

Cele bune și de folos sufletelor noastre, și pace lumii, de la Domnul să cerem.

Cealaltă vreme a vieții noastre în pace și întru pocăință a o săvârși, de la Domnul să cerem.

Sfârșit creștinesc vieții noastre, fără durere, fără rușine, în pace, și răspuns bun la înfricoșata Judecată al lui Hristos, să cerem.

Pe Preasfânta, curata, preabinecuvântata, slăvita stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioara Maria, cu toți sfinții pomenindu-o, pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm.

Rugăciunea 12, a ieșirii

Lăudăm, cântăm, binecuvântăm și mulțumim Ție, Dumnezeul părinților noștri, că ai făcut să treacă umbra nopții și ne-ai arătat iarăși lumina zilei. Și ne rugăm bunătății Tale: curățește păcatele noastre și primește rugăciunea noastră întru mare milostivirea Ta, că la Tine scăpăm, Dumnezeule cel Milostiv și Atotputernic. Strălucește în inimile noastre Soarele cel adevărat al dreptății Tale; luminează mintea noastră și simțurile toate ni le păzește, ca umblând în lumina zilei cu bunăcuviință, pe calea poruncilor Tale, să ajungem la viața cea de veci. Că la Tine este izvorul vieții; și să ne învrednicim de desfătarea luminii Tale celei neapropiate.

Ecfonis: Că Dumnezeul milei și al îndurărilor și al iubirii de oameni ești și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

Strana: Amin.

Preotul: Pace tuturor.

Diaconul: Capetele noastre Domnului să le plecăm.

Rugăciunea plecării capetelor

Doamne Sfinte, Cel ce întru înălțimi locuiești și spre cele smerite privești, și cu ochiul Tău cel a toate văzător privești toată zidirea, Ție am plecat grumajii sufletului și ai trupului și cerem Ție, Sfinte al sfinților: întinde mâna Ta cea nevăzută, din sfânt lăcașul Tău, și binecuvintează-ne pe toți; și orice am greșit, cu voie sau fără de voie, ca un bun și iubitor-de-oameni Dumnezeu, iartă, dăruind nouă bunătățile Tale cele din lume și cele mai presus de lume.

Ecfonis: Că al Tău este a ne milui și a ne mântui pe noi, Dumnezeul nostru, și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

Strana: **Amin**, apoi Otpustul întreg ca la Vecernie.

PREGĂTIREA PENTRU PROSCOMIDIE

Având să săvârșească *Dumnezeiasca Liturghie*, preotul trebuie să fie împăcat cu toți oamenii, să aibă inima curată, să se înfrâneze de cu seară de la toate și să-și facă pravila obișnuită. Când sosește vremea convenită¹, preotul (fără epitrahil) și diaconul stând în fața Sfințelor Uși, fac trei închinăciuni și diaconul începe zicând:

Diaconul: **Binecuvântează², părinte³.**

Preotul: **Binecuvântat este Dumnezeul nostru, totdeauna acum și pururea și în vecii vecilor.**

Diaconul: **Amin.**

Preotul: **Slavă Ție Dumnezeul nostru, slavă Ție.**

¹ De spre timpul la care se pot face aceste rugăciuni pregătitoare găsim mai multe indicații care de multe ori se contrazic. Bineînțeles, timpul pentru rugăciunile de închinare este în strânsă legătură cu momentul la care preotul trebuie (sau vrea) să înceapă Proscomidia. În prezent în Bisericile Ortodoxe locale se admit mai multe momente pentru rostirea acestor rugăciuni și, în consecință, pentru începutul Proscomidiei: 1) La intrarea preotului în biserică, fie înainte de Utrenie — dacă aceasta se face dimineața, fie înainte de Ceasul III, dacă Utrenia s-a făcut seara în cadrul Privegherii; 2) După *Dumnezeu este Domnul*, în timpul Utreniei — atunci când aceasta se face dimineața; 3) În timpul Ceasului III. Tendința de a începe Proscomidia mai devreme este legată de necesitățile de timp rezervate pomenerilor celor vii și adormiți.

² Forma corectă a acestui cuvânt este anume „binecuvântează”, și nu „binecuvintează”. A doua rădăcină — „cuvânt” trebuie să rămână neschimbată, ca și în cuvântul „binecuvântare”. În practică însă, se folosesc ambele variante.

³ Deși în original este folosit cuvântul „δέσποτα”, care se traduce cu „stăpâne”, practica românească a introdus adresarea de „părinte”, atunci când slujba nu este oficiată de arhiereu, ci de preot. Vom folosi și mai departe aceeași adresare, având în vedere însă că atât textul grecesc, cât și cel slavonesc, are adresarea „stăpâne”.

Împărate ceresc, Mângâietorul, Duhul adevărului, care pretutindenea ești și toate le plinești, Vistierul bunătăților și Dătătorule de viață, vino și Te sălășluiește întru noi și ne curățește pe noi de toată întinăciunea și mântuiește, Bunule, sufletele noastre.

Diaconul: Sfinte Dumnezeule..., Preasfântă Treime..., Tatăl nostru...

Preotul: Că a Ta este împărăția și puterea și slava, a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

Diaconul: Amin. Miluiește-ne pe noi, Doamne, miluiește-ne pe noi, că nepricepându-ne de nici un răspuns, această rugăciune aducem Ție, ca unui Stăpân, noi, păcătoșii robii Tăi, miluiește-ne pe noi.

Slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh.

Doamne, miluiește-ne pe noi, că întru Tine am nădăjduit; nu Te mânia pe noi foarte, nici pomeni fărădelegile noastre, ci caută și acum ca un Milostiv și ne izbăvește pe noi de vrăjmașii noștri, că Tu ești Dumnezeul nostru și noi suntem poporul Tău, toți lucrul mâinilor Tale și numele Tău chemăm.

Și acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Ușa milostivirii deschide-o nouă, binecuvântată Născătoare de Dumnezeu, ca să nu pierim cei ce nădăjduim întru tine, ci să ne mântuim prin tine din nevoi, că tu ești mântuirea neamului creștinesc.

Cu capetele descoperite ei merg la icoana Mântuitorului, zicând troparul:

Preacuratului Tău chip ne închinăm, Bunule, cerând iertare greșelilor noastre, Hristoase Dumnezeule; că de voie ai binevoit a Te sui cu Trupul pe cruce, ca să scapi din robia vrăjmașului pe cei ce i-ai zidit. Pentru aceasta, cu mulțumire strigăm Ție: Toate le-ai umplut de bucurie, Mântuitorul nostru, Cel ce ai venit să mântuiești lumea.

Se închină în fața icoanei și o sărută. Trec după aceea la icoana Născătoarei de Dumnezeu, zicând troparul:

Ceea ce ești izvorul milei, învrednicește-ne milostivirii, Născătoare de Dumnezeu; caută spre poporul cel păcătos; arată, precum de-a pururi, puterea ta, că întru tine nădăjduind, strigăm ție: Bucură-te!, ca și oarecând Gavriil, mai-marele voievod al celor fără de trup.

Apoi, în același chip, zicând troparul sau condacul potrivit, ei se închină icoanei hramului bisericii și icoanei zilei. Ei se pot închina și la celelalte icoane de pe iconostas.

La icoana Învierii se zice:

Învierea Ta, Hristoase, Mântuitorule, îngerii o laudă în ceruri și pe noi, pe pământ, ne învrednicește cu inimă curată să Te slăvim.

Apoi mergând în mijlocul bisericii ei stau înaintea sfintelor uși cu capetele descoperite și diaconul zice:

Diaconul: Domnului să ne rugăm.

Preotul: Doamne, întinde mâna Ta din înălțimea locașului Tău și mă întărește spre slujba Ta ce-mi este pusă înaintea, ca neosândit stând înaintea înfricoșătorului Tău altar, să săvârșesc Jertfa cea fără de sânge. Că a Ta este puterea și slava în vecii vecilor. Amin.

Își acoperă capetele, apoi se întorc și se pleacă spre popor și apoi intră în altar¹: preotul prin ușa diaconească de sud, iar diaconul prin ușa diaconească de nord. Când intră ei zic:

Intra-voi în casa Ta, închina-mă-voi în biserica Ta cea sfântă, întru frica Ta, Doamne, povățuiește-mă întru dreptatea Ta, din pricina vrăjmașilor mei, îndreptează înaintea Ta calea mea.²

După ce intră în altar, se duc înaintea Sfintei Mese și fac trei metanii. Preotul sărută Sfânta Evanghelie, Sfânta Cruce și Sfânta Masă, în timp ce diaconul sărută numai colțul drept al Sfintei Mese.

ÎMBRĂCAREA VEȘMINTELOR

Luând în mâini, fiecare veșmintele sale, preotul și diaconul, făcând trei închinăciuni către răsărit, zic:

Dumnezeule, curățește-mă pe mine păcătosul și mă miluiește.

Înveșmântarea diaconului

Apoi diaconul își ține veșmintele în mâna dreaptă, și merge la preot plecându-și capul și zice:

Diaconul: **Binecuvântează, părinte, stiharul dimpreună cu orarul și mânecuțele³.**

¹ Liturghierul grecesc și românesc prevăd aici un Otpust mic, a cărui logică este neclară și care nu se regăsește în vechile manuscrise grecești și slavonești.

² În Liturghierul românesc această rugăciune este mai lungă decât în Ieratikonul grecesc, iar Slujebnicul rusesc prevede un text și mai lung și anume Psalmul 5,8b-13. Noi am ținut calea de mijloc și am redat textul ca în Liturghierul românesc. Aceasta și pentru că el conține doar ideile legate strict de acest moment liturgic (pe când cele din Slujebnicul rusesc le depășește).

³ În trecut (ca și în prezent la ruși), diaconul cerea binecuvântare doar pentru stihar și orar, pentru că mânecuțele nici nu erau folosite de către diacon până prin sec. XVI-XVII. După generalizarea mânecuțelor, se impunea de la sine, completarea acestei cereri de a le binecuvânta.

Preotul, binecuvântând, zice:

Preotul: Binecuvântat este Dumnezeu nostru, totdeauna acum și pururea și în vecii vecilor.

Diaconul: Amin.

Diaconul sărută mâna dreaptă a preotului și se îmbracă în stihar, zicând:

Bucura-se-va sufletul meu întru Domnul că m-a îmbrăcat în veșmântul mântuirii și cu haina veseliei m-a împodobit; ca unui mire mi-a pus cunună și ca pe o mireasă m-a împodobit cu podoabă.¹

Sărutând semnul Sfintei Cruci de pe orar și punându-l pe umărul stâng zice:

Sfânt, Sfânt, Sfânt, Domnul Savaot! Plin este Cerul și pământul de slava Ta!²

După aceasta ia mânecuța dreaptă, sărută semnul Sfintei Cruci de pe ea și o pune la mână zicând:

Dreapta Ta, Doamne, s-a preaslăvit întru tărie; mâna Ta cea dreaptă, Doamne, a sfărâmat pe vrăjmași și cu mulțimea slavei Tale ai zdrobit pe cei potrivnici.³

Apoi luând mânecuța stângă sărută semnul Sfintei Cruci de pe ea și zice:

¹ Isaia 61:10

² Cele mai multe Ieraticoane grecești prevăd anume rugăciunea numită *Sanctus* (de obicei în forma completă), pentru îmbrăcarea orarului, deși sunt și unele care prevăd textul de la Mt. 20,27. Slujebnicul rusesc nu prevede nici o rugăciune pentru orar. Considerăm că *Sanctus*-ul este cel mai potrivit întrucât face trimitere la simbolismul orarului ca *aripi îngerești*, așa cum se întâmplă și în cazul celorlalte veșminte diaconești și preoțești și anume în forma aceasta prescurtată, întrucât partea a II-a a *Sanctusului* face trimitere la anumite idei teologice care nu au nimic de a face cu orarul diaconului, și sunt legate strict de Anaforaua liturgică.

³ Ieșirea 15:6

Măinile Tale m-au făcut și m-au zidit; înțelepțește-mă și mă voi învăța poruncile Tale.¹

Diaconul merge la proscomidiar și pune sfântul disc în stânga lui, potirul în dreapta și pe celelalte la îndemână. Îl așteaptă pe preot.

Înveșmântarea preotului

Luând stiharul în mâna stângă preotul face trei metanii spre răsărit și îl binecuvântează, zicând:

Binecuvântat este Dumnezeu nostru, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

După ce sărută semnul Sfintei Cruci de pe el, se îmbracă cu el zicând:

Bucura-se-va sufletul meu întru Domnul că m-a îmbrăcat în veșmântul mântuirii și cu haina veseliei m-a împodobit; ca unui mire mi-a pus cunună și ca pe o mireasă m-a împodobit cu podoabă.

Luând epitrahilul, îl binecuvântează, sărută crucea de pe gulerul epitrahilului și îl pune pe după gât, zicând:

Binecuvântat este Dumnezeu, Cel ce varsă harul Său peste preoții Săi, ca mirul ce se pogoară de pe cap pe barbă, și de pe barba lui Aaron, pe marginea veșmintelor lui.²

Dacă preotul are vreun rang bisericesc, luând bedernița / epigonatul, o binecuvântează și, sărutându-o, o pune zicând:

Încinge sabia Ta peste coapsa Ta, Puternice, cu podoaba Ta și cu frumusețea Ta și încordează și bine sporește și stăpânește pentru adevăr, blândețe și dreptate. Și minunat Te va povățui dreapta Ta.³

¹ Psalm 118:73

² Psalm 132:2-3

³ Psalm 44:4-6

Luând brâul, îl binecuvântează, sărută crucea de la mijlocul lui și se încinge cu el, zicând:

Binecuvântat este Dumnezeu, Cel ce mă încinge cu putere și a făcut fără prihană calea mea, Cel ce întărește picioarele mele ca ale cerbului și peste cele înalte mă pune.¹

Luând mânecuța dreaptă, sărută semnul Sfintei Cruci de pe ea și o pune la mână zicând:

Dreapta Ta, Doamne, s-a preaslăvit întru tărie; mâna Ta cea dreaptă, Doamne, a sfărâmat pe vrăjmași și cu mulțimea slavei Tale ai zdrobit pe cei potrivnici.

Apoi luând mânecuța stângă sărută semnul Sfintei Cruci de pe ea și zice:

Măinile Tale m-au făcut și m-au zidit; înțelepțește-mă și mă voi învăța poruncile Tale.

Luând apoi felonul, îl binecuvântează, sărută crucea de pe el, se îmbracă, zicând:

Preoții Tăi, Doamne, se vor îmbrăca întru dreptate și cuvioșii Tăi întru bucurie se vor bucura,² totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

La sfârșit, își spală mâinile, zicând:

Spăla-voi între cei nevinovați mâinile mele și voi înconjura altarul Tău, Doamne, ca să aud glasul laudei Tale și să spun toate minunile Tale. Doamne, iubit-am bună-cuviința casei Tale și locul sălășluirii slavei Tale!³

¹ Psalm 17:35-36

² Psalm 131:9

³ Psalm 25:6-8. Versiunile mai noi extind textul până la versetul 12 al Psalmului.

RÂNDUIALA PROSCOMIDIEI

Preotul și diaconul vin la proscomidiar, fiind îmbrăcați în toate veșmintele și cu capul descoperit, și se închină de trei ori, zicând de fiecare dată:

Dumnezeule, curățește-mă pe mine păcătosul și mă miluiește.

Preotul sărutând Sfintele vase, zice:

Răscumpăratu-ne-ai pe noi din blestemul Legii (sfântul disc) cu scump Sângele Tău (sfântul potir). Pe Cruce fiind răstignit (asteriscul) și cu sulița împuns (copia), nemurire ai izvorât oamenilor, Mântuitorul nostru (lingurița), slavă Ție.

Diaconul: **Bindecuvântează, părinte.**

Preotul: **Bindecuvântat este Dumnezeul nostru, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor.¹**

Iar preotul, ridică cu ambele mâini prescura destinată pregătirii Agnețului până la nivelul frunții fără să zică nimic, apoi punând prescura pe tavă, iar în mâna dreaptă ținând copia, însemnează cu ea în semnul crucii de trei ori deasupra prescurii², zicând de fiecare dată:

Întru pomenirea Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

¹ Deși Liturghierul românesc prevede ca preotul să binecuvânteze darurile pregătite, considerăm o astfel de binecuvântare lipsită de logică și nepotrivită acestui moment și acestor cuvinte.

² Se obișnuiește de a însemna următoarele semne: prima dată — „I”, a doua oară „/”, iar a treia oară „\”, obținând I X — inițialele grecești pentru „Iisus Hristos”.

Punând prescura pe tavă, preotul o taie în partea peceții cu literele IC și NI, zicând:

Ca un miel¹ spre junghiere S-a adus.

Apoi preotul taie pecetea în partea cu semnele XC și KA și zice:

Și ca o oaie fără de glas, împotriva celor ce o tund, așa nu și-a deschis gura Sa.

Tăind în partea de sus a peceții, preotul zice:

Întru smerenia Lui, judecata Lui s-a ridicat.²

Apoi, tăind în partea de jos a peceții, preotul zice:

Iar neamul Lui cine-l va spune?

Înfigând copia în prescură, în colțul drept al peceții, și tăind deoparte coaja de jos, ridică Sfântul Agneț, zicând:

Că s-a luat de pe pământ viața Lui.

Preotul pune Sfântul Agneț cu pecetea în jos pe sfântul disc și taie Sfântul Agneț în semnul crucii, având grijă să nu străpungă pecetea, zicând:

A fost străpuns pentru păcatele noastre și zdrobit pentru fărădelegile noastre, dar prin rănile Lui noi toți ne-am vindecat.³

¹ În Septuaginta, textul de la Isaia, cap. 53 are ordinea inversată: oaia este spre junghiere, iar mielul spre tundere.

² „Judecata Lui s-a ridicat” în sensul că a fost anulată, adică nici nu a avut loc (după toate regulile unei judecăți prevăzute de Lege) — ceea ce, datorită smereniei Lui (de care se vorbește în text), nu L-a făcut să se revolte sau să ceară anularea sentinței. ÎPS Bartolomeu Anania a tradus textul biblic (Isaia 53,8) astfel: „Întru smerenia Lui I s-a răpit dreptatea”. Considerăm însă că cea mai reușită traducere ar fi: „...în judecată dreaptă [I]-a fost refuzat...” - ceea ce este mult mai aproape de sensul textului original.

³ Isaia 53:5. Text mult mai potrivit decât „Se junghie Mielul lui Dumnezeu...”, având în vedere că toate comentariile liturgice spun că „junghierea Mielului” are loc la epicleză, nu la proscomidie.

Preotul întoarce Sfântul Agneț astfel încât pecetea să fie în sus și împunge cu sfânta copie Sfântul Agneț, în partea cu semnul IC, zicând:

Și unul din ostași cu sulița coasta Lui a împuns...¹

Diaconul ia în mâna dreaptă vasul cu vin și în stângă vasul cu apă și toarnă în sfântul potir deodată vin și apă. Preotul continuă, zicând:

Și îndată a ieșit sânge și apă; și cel ce a văzut a mărturisit și adevărată este mărturia lui.²

Diaconul: **Binecuvântează, părinte, această unire³.**

Preotul fără să binecuvânteze cu mâna⁴, (doar) zice:

Binecuvântată este unirea [darurilor] de vin și apă, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Apoi, din motive de siguranță, Sfântul Potir se acoperă cu un acoperământ (nedesfăcut).

Apoi, preotul ia în mână a doua prescură și taie din ea o părticică în formă triunghiulară, zicând:

Întru cinstea și pomenirea Preabinecuvântatei, slăvitei Stăpânei noastre, de Dumnezeu Născătoarei și pururea Fecioarei Maria.

¹ Dacă este nevoie să se pregătească mai multe agnețe pentru Liturghia Darurilor Înaintesfințite, fiecare agneț este pregătit după aceeași rânduială, începând cu cuvintele „Întru pomenirea Domnului...” și până la „Și unul din ostași...”.

² Ioan 19:34-35

³ Traducerea corectă: „unire” și nu „amestecare” cum greșit au tradus mai mulți. Unirea vinului și a apei (mai ales în contextul controverselor hristologice cu armenii) a fost înțeleasă ca simbolizând unirea celor două firi în persoana lui Hristos, care se unesc fără să se amestece (Sinodul IV Ecumenic).

⁴ Liturghierul românesc prevede ca preotul să binecuvânteze potirul după ce toarnă în el cele 2 elemente: vinul și apa. Acest lucru contravine însă Canonului 12 a Sfântului Nichifor Mărturisorul care interzice binecuvântarea Potirului la Proscomidie. În realitate, formula de binecuvântare nu trebuie să fie însoțită în mod obligatoriu și de gestul de binecuvântare. Deci, fără probleme, se pot turna vinul și apa direct în Potir, să se rostească formula, dar fără să se facă și gestul de binecuvântare.

Și, scoțând părțicica, o pune de-a dreapta Sfântului Agneț (în stânga sa), zicând:

De față a stătut împărăteasa, de-a dreapta Ta, în haină aurită îmbrăcată și prea-înfrumusețată.¹

Luând a treia prescură, scoate dintr-însa părțicele pentru cele nouă cete. Aceste părțicele sunt mai mici decât părțicica pentru Sfânta Fecioară. Tăind prima părțicică, el zice:

1) A Cinstitului, măritului proroc, Înaintemergătorului și Botezătorului Ioan; a Sfinților, măriților prooroci: Moise și Aaron, Ilie și Elisei, David a lui Iesei²; a sfinților trei tineri și a lui Daniil prorocul, și a tuturor sfinților prooroci.

Pune părțicica sus, în partea stângă a Sfântului Agneț (în dreapta sa), în partea cu semnul XC, astfel făcând începutul cetei celei dintâi. Tăind a doua părțicică, zice:

2) A Sfinților, măriților și întru tot lăudaților Apostoli Petru și Pavel, Andrei, Iacov și Ioan Teologul³, a tuturor celor doisprezece și șaptezeci, și a tuturor Sfinților Apostoli.

Aceasta se așează lângă Sfântul Agneț, sub cea dintâi părțicică. Tăind a treia părțicică, zice:

3) A sfinților sfințiți mucenici: Ignatie, Policarp, Irineu, Ciprian și Haralambie, și a tuturor sfinților sfințiți mucenici.

¹ Psalmul 44:11

² Deși textul are varianta „David și Iesei”, noi am corectat ideea textului. Iesei nu a fost proroc (deși iconografia rusă îl reprezintă uneori ca proroc) și, chiar dacă s-ar fi avut în vedere pomenirea lui în acest loc, el ar fi fost pus înaintea lui David, așa cum se vede din ordinea cronologică a așezării celorlalți proroci. (Cf. Petre VINTILESCU, *Liturghierul explicat*, p. 132.)

³ Toate Bisericile Ortodoxe Locale obișnuiesc să pomenească aici și pe Apostolul care i-a evanghelizat și este de neînțeles de ce până acum nimeni nu l-a introdus la noi pe Sf. Andrei. Am considerat să-i pomenim și pe „fiii tunetului” (cf. Marcu 3:17), ca fiind „stâlpii credinței” (Galateni 2:9) și cei pe care Hristos îi lua în anumite împrejurări speciale, ca fiind mai aleși.

Aceasta este pusă sub a doua părțică, încheind rândul cel dintâi: Tăind a patra părțică, preotul zice:

4) **A celor între sfinți Părinți ai noștri și ai lumii mari dascăli și ierarhi:** Vasile cel Mare, Grigorie Teologul și Ioan Gură de Aur, Atanasie și Chiril; Nicolae al Mirelor Lichiei și Spiridon al Trimitundeii — făcătorii de minuni; Fotie și Nifon ai Constantinopolului, Grigorie Palama, Marcu al Efesului; Varlaam și Dosoftei ai Moldovei; Calinic de la Cernica, Antim Ivireanul și Grigorie Dascălul, mitropoliți ai Țării Românești și a tuturor sfinților ierarhi.

Aceasta se pune lângă părțica cea dintâi, începând astfel al doilea rând de sus în jos. Tăind a cincea părțică, preotul zice:

5) **A Sfântului întâiului Mucenic și Arhidiacon Ștefan, a Sfinților marilor Mucenici Dimitrie, Gheorghe, Teodor Tiron, Teodor Stratilat, Mina, Ioan cel Nou; a Sfintelor Mucenițe:** Tecla, Fotiní, Anastasia, Varvara, Ecaterina, Tatiana, Marina și Filofteia, și a tuturor sfinților mucenici și mucenițe.

Aceasta se pune sub prima părțică din rândul al doilea. Tăind a șasea părțică, zice:

6) **A Cuvioșilor și purtătorilor de Dumnezeu Părinților noștri:** Antonie, Pahomie, Onufrie, Macarie, Ioan-Casian și Sava cel Sfințit; Maxim Mărturisitorul, Ioan Damaschin, Teodor Studitul și Simeon Noul Teolog; Antonie și Teodosie de la Kiev, Serghie de la Radonej, Serafim de la Sarov¹, Nicodim de la Tismana, Paisie de la Neamț și Ioan

¹ Este greșit să se folosească expresia „de Radonej / Sarov”, pentru că aceasta se folosește doar în cazul ierarhilor, arătând eparhia pe care o păstoresc. În cazul nostru trebuie să folosim prepoziția „din”, care este recomandată și în cazul Sf. Grigore Teologul, care a fost *din* Nazianz, dar niciodată *de* Nazianz (ci doar tatăl său, tot Grigore).

Hozevitul; a cuvioșilor atoniți: Petru, Atanasie, Nicodim și Siluan; a Preacuvioaselor maici: Pelaghia, Eufrosinia, Maria Egipteanca, Parascheva, Teodora de la Sihla și a tuturor sfinților cuvioși.

Această părătică se pune sub cea de dinaintea ei. Astfel rāndul al doilea este terminat. Tāind a șaptea părătică, zice:

7) A Sfinților și făcătorilor de minuni, doctori fără de arginți: Cosma și Damian, Kir și Ioan, Pantelimon și Ermolae, Luca al Crimeii și a tuturor sfinților doctori fără de arginți.

Aceasta se pune deasupra, în dreapta rāndului al doilea, începând al treilea rānd. Tāind a opta părătică, preotul zice:

8) A Sfinților și întocmai cu Apostolii împărați Constantin și maica sa Elena, a Sfinților împărați Iustinian, Irina și Teodora, a dreptcredincioșilor domnitori Ștefan cel Mare, Neagoe Basarab, Constantin Brāncoveanu cu fii săi și a tuturor sfinților împărați, cneji și domnitori.

Această părătică se pune sub cea de dinaintea ei. Tāind a noua și ultima părătică (din cele pentru cete), zice:

9) A Sfântului (N), a cărui pomenire o săvârșim, a Sfinților și dreptilor dumnezeiești Părinți Ioachim și Ana, a Sfintelor femei mironosițe și a tuturor sfinților, pentru ale căror rugăciuni, cercetează-ne pe noi, Dumnezeule.

Aceasta se pune sub părătica de dinaintea ei, împlinind astfel rāndul al treilea.

Luând a patra prescură, preotul scoate o părătică din ea și îl pomeneste pe ierarhul locului, zicând:

Pomenește, Doamne, pe toți episcopii ortodocși, pe Preafericitul patriarh (N), pe (Înalt) Preasfințitul mitropolitul / (arhi) episcopul nostru (N), cinstita preoțime, cea întru Hristos diaconime și toată ceata monahilor și a celor care-Ți slujesc Ție.

Această pãrticicã este așezatã apoi sub Sfântul Agneț, în stânga.

Dupã aceasta scoțând o altã pãrticicã asemãnãtoare celei anterioare, rostește rugãciunea de pomenire generalã a celor vii:

Pomenește, Doamne, pe toți conducãtorii și armatele lumii; pe tot sufletul creștinesc cel necãjit și întristat, care are trebuințã de mila și de ajutorul Tãu; pe pãrinții și frații noștri; pe cei ce zac în boli, în necazuri sau strãmtorãri; pe cei ce sunt în cãlãtorie; pe cei ce ne urãsc și pe cei ce ne iubesc pe noi; pe cei ce ne miluiesc și ne ajutã, și pe cei ce ne-au cerut nouã nevrednicilor sã ne rugãm pentru ei.

Această pãrticicã este așezatã apoi sub Sfântul Agneț (la mijloc), apoi scoate și a treia pãrticicã, rostind rugãciunea de pomenire generalã a celor adormiți:

Pomenește, Doamne, și sufletele celor din veac adormiți întru dreapta credințã: ale strãmoșilor, pãrinților, fraților, fiilor și fiicelor, ale celor dintr-o rudenie cu noi și ale tuturor celor ce au adormit întru nãdejdea învierii și a vieții veșnice; ale ctitorilor de mănãstiri și biserici, ale miluitorilor și fãcãtorilor de bine; ale tuturor celor ce s-au ostenit și au slujit aici și pretutindeni: ierarhi, preoți și diaconi, monahi și monahii; ale ostașilor cãzuți pe câmpurile de luptã, ale celor care au adormit în pace sau de moarte nãprasnicã și ale celor pe care din binecuvântate pricini nu i-am pomenit, Înșuți îi pomenește, Dumnezeuule, Cel ce știi numele și starea fiecãruia.

Dacă preotul care proscomidește a fost hirotonit de un alt arhiereu decât cei pomeniți anterior, preotul îl pomenește și pe acesta: dacă este în viață — din prescura a patra, iar dacă a trecut la Domnul — din a cincea, zicând:

Pomenește, Doamne, pe [Înalt-] Preasfințitul părinte (N) și-l miluiește după mare mila Ta.

Apoi preotul luând prescura a patra, pomenește pe care va voi dintre cei vii, scoțând la fiecare nume sau la mai multe odată, câte o părtică mică, zicând:

Pomenește, Doamne, pe robii Tăi (N)...¹

Terminând pomenirea celor vii, preotul zice:

Pomenește Doamne și pe toți cei ce sunt la această slujbă, pe cei ce, din binecuvântate pricini, nu sunt de față, și pe toți cei ce ne-au cerut nouă nevrednicilor să ne rugăm pentru dânșii.

Și se pun toate aceste părțicele la un loc, sub Sfântul Agneț.

Apoi preotul ia a cincea prescură, scoate părțicele mici pentru pomenirea celor care au adormit întru Domnul și le pune, toate la un loc, pe sfântul disc în dreapta sa, zicând:

Pomenește, Doamne, pe adormiții robii Tăi (N)...

Terminând pomenirea morților, preotul zice:

Și pe toți, care întru nădejdea învierii și a vieții de veci, cu împărțășirea Ta au adormit, părinți și frați ai noștri ortodocși, Iubitorule de oameni, Doamne.

¹ Tipicul athonit prevede ca în acest moment preotul care săvârșește Proscomidia să sune clopoțelul, iar frații să iasă din stranele lor și, cu capetele descoperite, să-și pomenească în gând viii și adormiții; în acest moment preotul scoate părțicele. Timp de 20-30 de secunde slujba se întrerupe, după care, preotul ia cădelnița (la care se aud clopoțelii) și se reia slujba, iar frații revin la locurile lor. Din punct de vedere practic, considerăm că obiceiul este foarte binevenit și implică mult mai bine comunitatea în pomenirea numelor.

Iar la sfârșit preotul se roagă pentru sine, zicând:
Pomeneste, Doamne, și a mea nevrednicie și-mi iartă toate păcatele cele de voie și cele fără de voie.

Apoi ia buretele și aranjează cu grijă părțile de pe marginea Discului, ca să nu cadă jos ceva din ele.

Iar dacă se slujește doar cu prescura pentru Agneț, iar pomenirile sfinților, a celor vii și a celor adormiți se fac fără scoaterea miridelor (așa cum se făcea în trecutul Bisericii)¹, atunci după scoaterea Agnețului și turnarea vinului în Potir, preotul va rosti această rugăciune:

Doamne, Iisuse Hristoase, Mielul lui Dumnezeu², Care ne-ai arătat chipul jertfei celei fără de sânge ce se cuvine să o aducem întru pomenirea Ta și spre lăsarea păcatelor noastre³, iartă și miluiește pe toți cei care se pomenesc aici vii și adormiți, și-i fă părtași harului care va veni peste aceste Daruri⁴, sfințindu-i ca mădulare vii și curate ale

¹ În trecutul Bisericii pregătirea darurilor euharistice implica un înțeles hristologic și eclesologic mult mai profund al Agnețului euharistic, în care toți suntem adunați asemenea boabelor de grâu care alcătuiesc pâinea (cf. I Cor. 10:17; Didahia, cap. IX ș.a.). Deci, conform teologiei euharistice din primul mileniu, chiar noi constituim acea pâine euharistică ce se sfințește ca Trup al lui Hristos, din care tot noi ne împărtășim realizând Biserica. Membrii Bisericii (fie „triumfătoare”, fie „luptătoare”) nu sunt undeva lângă Hristos, ca în reprezentarea simbolică a Proscomidiei de astăzi, ci părți ale Trupului lui Hristos. Nu poți fi membru al Trupului eclesial, dacă nu ești și membru al Trupului euharistic, iar scoaterea unor miride fără ca ele să devină Trupul lui Hristos, ci de dragul unor „simbolisme interesante”, este un non sens și poate fi calificată ca o alterare a eclesologiei euharistice primare.

² Cf. Ioan 1:29

³ Cf. Luca 22: 19-20 (și textele paralele).

⁴ Așa cum se vede mai ales în epicleza din Anaforua Sf. Ioan Gură de Aur, Duhul Sfânt este invocat nu numai peste pâinea, ci în primul rând peste comunitatea credincioșilor. Prin împărtășirea din pâinea euharistică însăși comunitatea devine Trupul lui Hristos, căci împărtășirea (după cum o spune și termenul) nu este un act personal, ci unul eclesial.

Bisericii Tale, și rânduindu-le starea de dreapta împreună cu Preacurata Maica Ta, cu prorocii, apostolii, ierarhii, mucenicii, cuvioșii și cu toți sfinții Tăi¹. Și precum pâinea aceasta împărțiată pe câmpuri, adunată fiind, a ajuns una, fă ca și noi, Biserica Ta, Una să fim², prin împărțășirea cu Tine. Acesteia ne învrednicește acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

După rostirea acestor rugăciuni se trece la cererile generale de pomenire a ierarhului, a celor vii și a celor adormiți, precum și la pomenirea nominală a tuturor care sunt spre pomenire, fără a scoate vreo miridă pentru ei, iar la sfârșitul pomenirilor se trece direct la acoperirea darurilor și sfârșitul Proscomidiei.

Diaconul ține cădelnița înaintea preotului și zice:

Binecuvântează, părinte, tămâia!

Preotul binecuvântează tămâia și zice rugăciunea tămâii:

Tămâie³ Îți aducem Ție, Hristoase Dumnezeuul nostru, într-un miros de bună mireasmă duhovnicească, pe care

¹ Aici am parafrazat după rugăciunea de mijlocire a Anaforalei Sf. Vasile cel Mare. Considerăm că odată cu mutarea pomenirilor de la Intercessio-Diptice la Proscomidie, era nevoie ca aceste pomeniri să fie introduse prin formule textuale asemănătoare cu cele din Anafora, inclusiv pentru a arăta rolul paneclesial al acestor pomeniri. Bineînțeles, din Biserică fac parte Născătoarea de Dumnezeu, sfinții, cei vii și adormiți — toți adunați în Trupul Său, iar Capul este Hristos.

² Cf. Didahia, cap. IX și I Corinteni 10:17.

³ Acest cuvânt poate fi tradus și prin *tămâiere* (variantă întâlnită și la diaconul Coresi). Oricum, binecuvântarea nu se referă numai la tămâie (ca materie), ci mai ales la actul de tămâiere. De aceea, atunci când se adaugă tămâie în cădelniță la aceeași cădere, nu este nevoie de o „re-binecuvântare”. Acest lucru poate fi dedus și logic dacă ne gândim că majoritatea cădirilor le face diaconul care, chiar dacă adaugă tămâie, nu o poate și binecuvânta.

primindu-o întru jertfelnicul Tău cel mai presus de ceruri,
trimite-ne nouă harul Preasfântului Tău Duh.

Preotul ia asteriscul (steluța), îl ține deasupra tămâii, apoi îl pune deasupra Sfântului Agneț pe Sfântul Disc, zicând:

Cu cuvântul Domnului cerurile s-au întărit și cu duhul gurii Lui toată oștirea lor.¹

Preotul ia acoperământul Sfântului Disc, îl ține deasupra tămâii, apoi acoperă Discul, zicând:

Domnul S-a împărățit², întru podoabă S-a îmbrăcat; îmbrăcatu-S-a Domnul întru putere și S-a încins, pentru că a întărit lumea, care nu se va clinti. Gata este scaunul Tău de atunci, din veac ești Tu.³

Preotul ține acoperământul Sfântului Potir deasupra tămâii și apoi acoperă Potirul, zicând:

¹ Cf. Psalmul 32:6. Majoritatea Liturghierelor citează în acest moment textul de la Matei 2:9, care a și generat mai târziu ideea că Proscomidia ar simboliza Nașterea Domnului în Betleem, deși nici un alt text sau rit al Proscomidiei nu face referire la acest moment din viața Mântuitorului. Mai mulți teologi și slujitori au observat că această interpretare simbolică este forțată și ruptă de contextul general al Proscomidiei, care exprimă în mod exclusiv „misterul morții lui Hristos”, profetit de Isaia (cap. 53). Hieratikonul Mănăstirii Simonos Petras (1991 și 2008), editat în colaborare cu profesorul liturgist Ioannis Foundoulis și având prefața și binecuvântarea patriarhului ecumenic, preferă pentru acest moment textul din Psalmul 32:6 (vezi p. 88), care înlătură confuzia generată de versetul de la Matei 2:9, încadrând punerea asteriscului în tematica generală a acoperirii Sfintelor Vase. Există, probabil, și alte opțiuni biblice legate de punerea asteriscului (având în vedere și obiceiul de a însoți orice gest liturgic de un text biblic), dar aici am preferat varianta atonită, care deja are o mare autoritate și recunoaștere în mediul ortodox.

² Tradițional, textul este tradus la forma reflexivă: „Domnul S-a împărățit...”. Se are în vedere faptul că Dumnezeu singur Se împărățește, adică nu are puterea de la cineva, ci de la El Însuși și prin El.

³ Psalmul 92:1-3. Majoritatea edițiilor mai noi redau toate cele șapte versete ale Psalmului. Noi însă am urmat tradiția mai veche, lăsând doar versetele strict legate de simbolismul acoperirii Discului.

Acoperit-a cerurile bunătatea Ta, Hristoase, și de lauda Ta este plin pământul.¹

Preotul ține acoperământul mare (Aerul) deasupra tămâii și apoi acoperă cu el Sfântul Disc și Potir laolaltă, zicând:

Acoperă-ne pe noi cu acoperământul aripilor Tale; depărtează de la noi pe tot vrăjmașul și potrivnicul; împacă viața noastră, Doamne; miluiește-ne pe noi și lumea Ta și mântuiește sufletele noastre, ca un bun și de oameni iubitor.

Luând cădelnița, preotul tămâiază de trei ori Darurile așezate la proscomidiar.

Bine ești cuvântat, Dumnezeuul nostru, Care ai binevoit așa, slavă Ție; (diaconul) totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin!

Preotul și diaconul se închină amândoi cu toată cucernicia de trei ori. Diaconul (sau preotul), luând cădelnița, zice:

Pentru punerea-înainte a cinstitelor Daruri, Domnului să ne rugăm! Doamne miluiește.

Preotul zice rugăciunea punerii-înainte:²

¹ Avacum 3:3

² Studiind rugăciunea „punerii-înainte” (prothesis) precum și diferitele forme textuale întâlnite în manuscrise, observăm că rugăciunea „Dumnezeule, Dumnezeuul nostru...”, prevăzută de Liturghier pentru sfârșitul Proscomidiei, este de fapt rugăciunea care însoțea prothesisul Liturghiei Sf. Vasile cel Mare, dar nu și pe cel al Sf. Ioan Gură de Aur. Tradiția manuscrisă conține și alte rugăciuni, majoritatea adresate Fiului, nu Tatălui, și care sunt mult mai bogate și mai clare ca exprimare (vezi studiul lui Mihail Qaramah, „Rugăciunea punerii-înainte” din *rânduiala proscomidiei bizantine*, Studii Teologice, 11 (2015) / 2, pp. 229-270). Pentru a nu ne îndepărta prea mult de tradiția actuală a rugăciunii, am făcut doar o mică adaptare a ei, recuperând și idei din alte rugăciuni ale prothesisului, în special din tradiția alexandrină.

Doamne, Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, Care Te-ai dăruit pâine cerească și hrană întregii lumi¹, și Te-ai făcut mântuitor, răscumpărător și binefăcător spre binecuvântarea și sfințirea noastră, arată-Ți fața Ta² peste această punere-înainte³ și o primește întru jertfelnicul Tău cel mai presus de ceruri⁴. Pomenește, ca un bun și de oameni iubitor, pe cei ce au adus-o și pe cei pentru care s-a adus, iar pe noi ne păzește neosândiți întru lucrarea sfântă a dumnezeieștilor Tale Taine; că s-a sfințit și s-a slăvit preacinstitul și de mare cuviință numele Tău în vecii vecilor. Amin!

Apoi se binecuvântează prescurile (sau pâinile) rămase de la Proscomidie, care se vor tăia pentru anafură:

Doamne, Iisuse Hristoase, Care ai binecuvântat cele cinci pâini în pustie și ai săturat cu ele pe cei ce ascultau cuvântul Tău⁵, binecuvântează (†)⁶ și pâinile care au prisosit la această punere-înainte și le dă ca mângâiere și

¹ Cf. Ioan 6:51

² Textul bizantin al acestei rugăciuni are expresia imperativă: „binecuvântează această punere-înainte”, care stârnește destule confuzii logice și teologice (mai ales că Liturghierul românesc indică aici și gestul de binecuvântare). Pentru a evita confuziile, dar mai ales pentru a recupera o veche expresie care se regăsește atât în rugăciunile ebraice privind „pâinea prezenței” (cf. Brant Pitre, *Misterul Cinei de pe urmă*, Ed. Humanitas, 2016) cât și în multe rugăciuni vechi ale prothesisului, am folosit expresia „arată-Ți fața Ta”, care înseamnă și binecuvântare, dar și epifanie-parusie.

³ În greacă: *πρόθεσιν*, de la *πρόθεσις*, care a dus ca întreg ritul să se numească în grecește „prothesis” și nu „proscomidie”, cum îl numesc slavii și românii.

⁴ Literal: *supraceresc*.

⁵ Cf. Matei 14:13-23

⁶ În acest moment preotul face semnul crucii cu mâna peste toată pâinile care se vor tăia la anafură.

întărire celor care, din slăbiciunea trupului și a sufletului, nu vor putea să se împărtășească din pâinea cea cerească¹. Că Tu ești Cel ce binecuvântezi și sfințești toate și Ție slavă înălțăm, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Apoi, mergând (diaconul sau preotul) în fața Sfintei Mese, tămâiază în cele patru laturi ale ei și Altarul, zicând încet:

În mormânt cu trupul,* în iad cu sufletul ca un Dumnezeu,* în rai cu tâlharul* și pe scaun împreună cu Tatăl și cu Duhul ai fost, Hristoase,* pe toate umplându-le, Cel ce ești necuprins.

Diaconul continuă să tămâieze întreaga biserică, zicând Psalmul 50:

Miluieste-mă, Dumnezeule, după mare mila Ta și, după mulțimea îndurărilor Tale, șterge fărădelegea mea! Spală-mă tot de fărădelegea mea și de păcatul meu mă curățește! Că fărădelegea mea eu o cunosc și păcatul meu înaintea mea este pururea. Ție unuia am greșit și rău înaintea Ta am făcut, așa încât drept ești Tu întru cuvintele Tale și biruitor când vei judeca Tu. Că, iată, întru fărădelegi m-am zămislit și întru păcate m-a născut maica mea! Tu însă adevărul ai iubit; cele nearătate și cele ascunse ale înțelepciunii Tale mi le-ai arătat mie. Stropi-mă-vei cu isop

¹ Cf. Ioan 6:51. Grecii numesc anafura „antidoron”, adică ceea ce se dă în locul Darurilor euharistice, dar nu ca substitut sau echivalent, ci ca mângâiere pentru cei care, din diferite motive, nu pot să se împărtășească. Biserica nu admite că ar putea exista creștini ortodocși care pur și simplu nu vor să se împărtășească, deși nu ar avea alte impedimente pentru aceasta decât lenea și ignoranța. Desigur, anafura se poate lua și de cei care se împărtășesc, în special pentru a favoriza înghițirea deplină a împărtășaniei, dar și de cei care, din motive binecuvântate, nu pot sta la întreaga slujbă.

și mă voi curăți; spăla-mă-vei și mai mult decât zăpada
mă voi albi. Auzului meu vei da bucurie și veselie; bucura-
se-vor oasele cele smerite. Întoarce fața Ta de la păcatele
mele și toate fărădelegile mele șterge-le! Inimă curată
zidește întru mine, Dumnezeule, și duh drept înnoiește
întru cele dinlăuntru ale mele! Nu mă lepăda de la fața Ta
și Duhul Tău cel Sfânt nu-L lua de la mine! Dă-mi iarăși
bucuria mântuirii Tale și cu duh stăpânitor mă întărește!
Învăța-voi pe cei fărădelege căile Tale și cei necredincioși
la Tine se vor întoarce. Izbăvește-mă de [osânda] sângelui,
Dumnezeule, Dumnezeul mântuirii mele! Bucura-se-
va limba mea de dreptatea Ta. Doamne, buzele mele vei
deschide și gura mea va vesti lauda Ta! Căci jertfă de ai
fi voit, Ți-aș fi dat, dar nici arderile-de-tot nu vei binevoi.
Jertfa [plăcută] lui Dumnezeu este duhul umilit; inima
zdrobită și smerită Dumnezeu nu o va urgisi. Fă bine,
Doamne, întru bunăvoirea Ta, Sionului, și să se zidească
zidurile Ierusalimului! Atunci vei binevoi jertfa dreptății,
prinosul și arderile-de-tot, atunci vor pune pe altarul Tău
viței.

După sfârșitul tămâierii, fiind vremea a se face Dumnezeiasca
Liturgie, vine preotul în fața Sfintei Mese, cu capul descoperit, iar
diaconul în dreapta lui și, închinându-se împreună de trei ori, se
roagă în taină, cu mâinile ridicate, zicând troparul Ceasului al III-lea¹:

¹ Explicații detaliate în LOIA, p. 269. Rugăciunea „Împărate ceresc...” și stihurile
introductive ale Haxapsalmului deja s-au pus la începutul Utreniei și ele nu sunt la fel
de relevante și potrivite pentru acest moment ca troparul Ceasului III.

Preotul: Doamne, Cel ce ai trimis pe Preasfântul Tău Duh, în ceasul al treilea, Apostolilor Tăi, pe Acela, Bunule, nu-L lua de la noi, ci Îl înnoiește nouă, celor ce ne rugăm Ție.

Stih 1: *Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeuule, și duh drept înnoiește întru cele dinlăuntru ale mele. [în timpul fiecărui stih clericii fac câte o închinăciune.]*

Și iarăși ridicându-și mâinile, zice:

Preotul: Doamne, Cel ce ai trimis pe Preasfântul Tău Duh, în ceasul al treilea, Apostolilor Tăi, pe Acela, Bunule, nu-L lua de la noi, ci Îl înnoiește nouă, celor ce ne rugăm Ție.

Stih 2: *Nu mă lepăda de la fața Ta și Duhul Tău cel Sfânt nu-L lua de la mine.*

Preotul: Doamne, Cel ce ai trimis pe Preasfântul Tău Duh, în ceasul al treilea, Apostolilor Tăi, pe Acela, Bunule, nu-L lua de la noi, ci Îl înnoiește nouă, celor ce ne rugăm Ție.

Stih 3: *Vremea este ca Domnul să lucreze²; acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.*

Acest tropar cu stihurile lui se rostește pe parcursul întregului an, indiferent de sărbătoare sau perioada liturgică a anului. Și dacă nu este diacon, stihurile care însoțesc acest tropar vor fi rostite de preot.

Notă: Dacă protosul nu s-a închinat după toată rânduiala înainte de îmbrăcarea veșmintelor (pentru că alt preot a săvârșit Proscomidia), acum, în loc de al treilea tropar (după stihul 2), poate zice:

¹ Închinăciunea trebuie făcută în timpul stihului, în semn de pocăință – așa cum sugerează și ideea fiecărui stih. Rușii însă, în cea mai mare parte, obișnuiesc să țină mâinile ridicate și la stihuri, fiind o asociere mecanică între ridicarea orarului de către diacon și ținerea mâinilor ridicate de către preot. Liturgic vorbind, numai invocarea din textul troparului se potrivește cu ridicarea mâinilor, pe când stihurile s-ar potrivi mai degrabă cu închinăciunea.

² Psalmul 118:126. Slujba ce urmează să se săvârșească de oameni, este de fapt imaginea văzută a slujirii nevăzute a lui Hristos Arhierul Veșnic, Cel care „aduce și se aduce, primește și se împarte” pentru noi.

Doamne, întinde mâna Ta din înălțimea locașului Tău și mă întărește spre slujba Ta ce-mi este pusă înaintea, ca neosândit stând înaintea înfricoșătorului Tău altar, să săvârșesc Jertfa cea fără de sânge. Că a Ta este puterea și slava în vecii vecilor. Amin.

Apoi preotul sărută Sfânta Evanghelie, Sfânta Cruce și Sfânta Masă, iar diaconul numai marginea Sfintei Mese.

Și după aceasta, plecându-și capul său către preot, ținând și orarul cu trei degete ale mâinii drepte, diaconul zice:

Binecuvântează-mă (*ne*), părinte!

Preotul: Să călăuzească Domnul pașii tăi (*voștri*) spre toată lucrarea cea bună!

Și iarăși diaconul zice: **Pomenește-mă (*ne*), părinte!**

Preotul, binecuvântând pe diacon, zice: Să te (*vă*) pomenească Domnul Dumnezeu întru Împărăția Sa, totdeauna acum și pururea și în vecii vecilor!

Diaconul: **Amin!**

Și, închinându-se, diaconul iese prin ușa diaconească de nord și așteaptă la locul obișnuit, în mijlocul bisericii, cu fața spre Sfintele Uși. Și după aceasta se începe Dumnezeiasca Liturghie.

DUMNEZEIASCA LITURGHIE

A SFÂNTULUI IOAN GURĂ DE AUR,
ARHIEPISCOPUL CONSTANTINOPOLULUI

LITURGHIA CUVÂNTULUI

(la care pot participa și catehumenii)

Sfintele Uși și perdeaua sunt deschise.¹ Diaconul, stând în fața Sfințelor Uși, zice cu glas mare:

Diaconul: **Binecuvântează, părinte!**

Preotul, având capul descoperit, ia Sfânta Evanghelie cu amândouă mâinile, o ridică puțin și face semnul Sfintei Cruci pe Sfântul Antimis, începând cu capătul de sus, apoi cu cel de jos, la stânga și la dreapta zicând:

Preotul: **Binecuvântată este Împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, acum, și pururea, și în vecii vecilor.**

Strana: **Amin!**

Diaconul zice ectenia mare. Dacă nu este diacon, o zice preotul din Altar.

ECTENIA MARE

În pace Domnului să ne rugăm.

Strana: **Doamne miluiește.** (după fiecare cerere)

¹ Binecuvântarea (mare a) Liturghiei trebuie rostită cu Sfintele Uși deschise (așa cum se și face în majoritatea Bisericilor Ortodoxe, cu excepția celei ruse), indiferent de rangul preotului care slujește. Acest lucru are și o importanță teologică destul de mare: Liturghia începe cu binecuvântarea Împărăției lui Dumnezeu, iar acest element teologic trebuie exprimat și printr-un act văzut — cel al deschiderii Sfințelor Uși, numite și Ușile Împărătești. Altfel, acest început nu poate fi înțeles în toată profunzimea lui. Noi considerăm însă că și după rostirea acestei binecuvântări Sfintele Uși trebuie să rămână deschise, pe toată durata „Liturghiei cuvântului/catehumenilor” — parte care exprimă tocmai măreția descoperirii lui Dumnezeu. Cel puțin în Biserica Greciei, Sfintele Uși stau deschise la toată Liturghia, ceea ce se întâmplă și la noi, dar numai la slujbele arhieresti sau la cele săvârșite de preoți cărora li s-a dat dreptul special de a sluji cu Sfintele Uși deschise. Corect ar fi însă ca acest lucru să nu fie determinat de persoana slujitorului sau de rangul lui pământesc.

Pentru pacea de sus și pentru mântuirea sufletelor noastre, Domnului să ne rugăm.

Pentru pacea a toată lumea, pentru statornicia sfintelor lui Dumnezeu Biserici și pentru unirea tuturor, Domnului să ne rugăm.

Pentru sfânt lăcașul acesta și pentru cei ce cu credință, cu evlavie și cu frică de Dumnezeu intră (și se roagă) în el, Domnului să ne rugăm.

Pentru Preafericitul patriarh (N), pentru (Înalt) Preasfințitul mitropolitul / (arhi) episcopul nostru (N), pentru cinstita preoțime și cea întru Hristos diaconime și pentru tot clerul și poporul, Domnului să ne rugăm.

Pentru toți conducătorii și armatele lumii, și pentru pașnica lor ocârmuire, Domnului să ne rugăm.

Pentru țara aceasta, orașul (satul) acesta și pentru toate orașele, satele și mănăstirile, și pentru cei ce cu credință viețuiesc în ele, Domnului să ne rugăm.

Pentru buna-întocmire a văzduhului, pentru îmbelșugarea roadelor pământului și pentru vremuri pașnice, Domnului să ne rugăm.

Pentru cei ce călătoresc pe ape, pe uscat și prin aer, pentru cei bolnavi, pentru cei ce pățimesc, pentru cei întemnițați și pentru mântuirea lor, Domnului să ne rugăm.

Pentru ca să fim izbăviți noi de tot necazul, mânia, primedjia și nevoia, Domnului să ne rugăm.

Apără, mântuiește, miluiește și ne păzește pe noi, Dumnezeu, cu harul Tău.

Pe Preasfânta, curata, preabinecuvântata, slăvita stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioara

Maria, cu toți sfinții pomenindu-o, pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm.

Strana: Ție, Doamne!

Rugăciunea Antifonului întâi¹

Doamne Dumnezeul nostru, a Căruia stăpânire este neasemănată și slavă neajunsă, a Căruia milă este nemăsurată și iubire de oameni negrăită, Însuși Stăpâne, după milostivirea Ta, caută spre noi și spre sfântă biserică aceasta, și fă bogate milele Tale și îndurările Tale cu noi și cu cei ce se roagă împreună cu noi.

Ecfonis: Că Ție se cuvine toată slava, cinstea și închinarea: Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum, și pururea, și în vecii vecilor.

Strana: Amin! și cântă acum Antifonul întâi. La încheierea Antifonului, diaconul stă din nou înaintea Sfințelor Uși, își ridică orarul și zice ectenia mică.

ECTENIA MICĂ

Iară și iară în pace, Domnului să ne rugăm.²

Apără, mântuiește, miluiește și ne păzește pe noi, Dumnezeule, cu harul Tău.

¹ Mai multe ediții românești ale Liturghierului au pus mai întâi ecfonismul și apoi rugăciunea, pornind de la ideea că, dacă preotul slujește singur, el nu poate citi rugăciunea decât în timpul cântării Antifonului și, pentru a-i ușura orientarea în Liturghier, s-a făcut această modificare. Ea însă, schimbând ordinea, schimbă și sensul, căci ecfonismul reprezintă doxologia finală a rugăciunii și trebuie rostit neapărat la sfârșitul acesteia. O primă mențiune a acestei inversări nefirești am întâlnit-o într-un manuscris din sec. XVI, aflat în muzeul Mănăstirii „Sf. Ștefan” din complexul Meteora, Grecia.

² Teoretic, nu este nevoie să se spună întreaga Ectenie Mică, care inițial era doar o introducere și o invitație la rugăciunea preotului. Prin urmare, mai ales dacă nu este diacon, după această primă cerere se poate trece direct la rugăciunea Antifonului care se va citi cu voce tare. Formularea unei Ectenii Mici (ca o prescurtare a celei Mari) a apărut tocmai din dorința de a acoperi sonor rostirea rugăciunii de către preot.

Pe Preasfânta, curata, preabinecuvântata, slăvita stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioara Maria, cu toți sfinții pomenindu-o, pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm.

Rugăciunea Antifonului al doilea

Doamne Dumnezeul nostru, mântuiește poporul Tău și binecuvântează moștenirea Ta¹; plinătatea² Bisericii Tale o păzește, sfințește pe cei ce iubesc frumusețea casei Tale, Tu pe aceștia îi preamărește cu dumnezeiasca Ta putere și nu ne părăsi pe noi, cei ce nădăjduim întru Tine...

Ecfonis: Că a Ta este stăpânirea și a Ta este împărăția și puterea și slava, a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, acum și pururea, și în vecii vecilor.

Strana: **Amin.** Și cântă acum Antifonul al doilea. La încheierea Antifonului, diaconul stă iarăși în fața icoanei Născătoarei de Dumnezeu, ridică orarul și zice iarăși ectenia mică.

Când diaconul intră în Altar pe ușa dinspre miazăzi, stă la locul său la Sfânta Masă și se înclină în fața preotului.

Rugăciunea Antifonului al treilea

Cel ce ne-ai dăruit nouă aceste rugăciuni obștești și împreună-glăsuite, Cel ce și la doi sau trei, care se unesc întru numele Tău, ai făgăduit să le împlinești cererile³, Înșuți, și acum împlinește cererile cele de folos ale robilor Tăi,

¹ Psalmul 27:12

² Textul grecesc: «τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας σου» trebuie tradus prin: „plinătea Bisericii Tale”. Este vorba de o „plinătate” pe care Biserica deja o are (mai degrabă în sens calitativ decât cantitativ), nu de o „plinire” (așa cum au tradus unii), pe care Biserica încă nu ar fi atins-o. Sfântul Dosoftei folosește în secolul al XVII-lea expresia foarte sugestivă: *plinul bisearecii*.

³ Matei 18:19

dându-ne nouă, în veacul de acum, cunoștința adevărului Tău, și în cel ce va să fie, viață veșnică dăruindu-ne.

Ecfonis: Că Dumnezeu bun și iubitor de oameni ești¹, și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

Strana: Amin!

În timp ce strana cântă Antifonul al treilea, preotul și diaconul fac trei închinăciuni înaintea Sfintei Mese. Preotul ridică Sfânta Evanghelie și o dă diaconului. Diaconul merge înaintea preotului în jurul Altarului. Ei ies pe ușa diaconească de nord și se opresc în mijlocul bisericii (sau în fața Sfintelor Uși).

INTRAREA MICĂ

Diaconul, stând în fața preotului și puțin în dreapta sa, zice:

Diaconul: Domnului să ne rugăm! Doamne miluiește.

Preotul zice Rugăciunea Intrării Mici:²

Stăpâne Doamne, Dumnezeul nostru, Cel ce ai așezat în ceruri cetele și oștile îngerilor și ale arhanghelilor spre slujba slavei Tale, fă ca împreună cu intrarea noastră să fie și intrarea sfinților îngeri, care slujesc împreună cu noi și împreună slăvesc bunătatea Ta. Că Ție se cuvine toată slava, cinstea și închinarea: Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum, și în vecii vecilor. Amin!

După rugăciune, diaconul, ținând orarul în mâna dreaptă, arată către Răsărit cu mâna dreaptă și zice:

¹ Am încercat o altă traducere a ecfonisului *Că bun și iubitor de oameni Dumnezeu ești...* respectând topica substantiv + adjectiv, specifică limbii române.

² Această rugăciune trebuie rostită de preot în timp ce se află în mijlocul bisericii, cu fața spre altar. Pentru a avea timp, procesiunea Intrării Mici trebuie începută din timp, poate chiar la începutul Antifonului al III-lea.

Diaconul: **Binecuvântează, părinte, sfânta intrare!**

Preotul, binecuvântând către Sfântul Altar, zice încet:

Binecuvântată este intrarea sfinților Tăi¹, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin!

Ei se închină de două ori. Diaconul îi dă Sfânta Evanghelie preotului să o sărute. Amândoi mai fac o închinăciune. După ce se termină cântarea, diaconul, stând înaintea Sfintelor Uși, înalță Sfânta Evanghelie cu icoana Învierii spre popor² și zice:

Diaconul: **Înțelepciune! Drepti!**

Diaconul intră în Sfântul Altar prin Sfintele Uși și așează Sfânta Evanghelie pe Sfânta Masă. Preotul se pleacă spre strane, apoi intră în Altar.

Toți: **Veniți să ne închinăm și să cădem³ la Hristos. Mântuiește-ne pe noi, Fiul lui Dumnezeu, Cel ce ai înviat din morți [Cel ce ești minunat întru sfinți]⁴, pe noi, cei ce-Ți cântăm Ție: Aliluia.**

La praznicele împărătești, în loc de **Veniți să ne închinăm...**, se cântă stihurile speciale (numite isodikon), din Liturghierul mare.

După această cântare urmează troparele și condacele rânduite, iar după ce se cântă condacele, diaconul, ieșind prin Sfintele Uși, cu fața către Sfântul Altar, ținând orarul în mâna dreaptă, zice:

¹ Inițial acest apelativ se referea la toți credincioșii care intrau în acel moment în biserică, dar pentru că acum intrarea este doar în Altar, el se referă la clericii participanți la procesiune. Unii preferă o altă variantă de traducere: „*Binecuvântată este intrarea Sfintelor Tale...*”, prin aceasta înțelegând intrarea Evangheliarului ca obiect sfințit. Considerăm totuși că aceasta este o interpretare ulterioară și nu sensul primar al expresiei.

² Această indicație cu rol simbolic se referă în special la zilele de duminică — Ziua Învierii. Rușii nu au o asemenea practică și ca atare ea nu este obligatorie.

³ Psalmul 94:6

⁴ Textul din paranteză este destinat zilelor de pomenire a Sfinților și a Maicii Domnului.

Diaconul: Domnului să ne rugăm!¹

Poporul: Doamne, miluiește.

Rugăciunea Cântării celei întreit-sfinte²

Dumnezeule cel sfânt, Care întru sfinți Te odihnești, Cel ce cu glas întreit-sfânt ești lăudat de serafimi și slăvit de heruvimi și de toată puterea cerească închinat; Cel ce dintru neființă la ființă ai adus toate; Care ai zidit pe om după chipul și asemănarea Ta³ și cu tot harul Tău l-ai împodobit; Cel ce dai înțelepciune și pricepere celui ce cere, și nu treci cu vederea pe cel ce greșește, ci pui pocăința spre mântuire; Care ne-ai învrednicit pe noi, smeriții și nevrednicii robii Tăi a sta și acum înaintea slavei sfântului Tău jertfelnic și a-Ți aduce datorita închinare și doxologie: Însuți Stăpâne, primește și din gurile noastre, ale păcătoșilor, întreit-sfânta cântare și ne cercetează întru bunătatea Ta. Iartă-ne nouă toată greșeala cea de voie și cea fără de voie; sfințește sufletele și trupurile noastre, și ne dă nouă să slujim Ție cu cuvioșie în toate zilele vieții noastre. Pentru rugăciunile Preasfintei Născătoarei de Dumnezeu și ale tuturor sfinților care din veac au bine-plăcut Ție...

¹ Începând cu acest moment și până la momentul citirii Apostolului, rânduiala descrisă de noi a fost simplificată. Cererile diaconului: *Binecuvântează, părinte, vremea cântării celei întreit-sfinte; Doamne, mântuiește pe cei binecredincioși și ne auzi pe noi; și Poruncește, părinte*, cu răspunsul preotului: *Binecuvântat este Cel ce vine întru numele Domnului* au fost suprimate, pentru că ele se rosteau doar la Liturgiile săvârșite de patriarh, iar mai târziu, și la cele săvârșite de mitropoliți și episcopi (care au împrumutat de la patriarh sacosul, mitra și multe altele), dar nu și la cele săvârșite de preoți în parohie; (detalii: LOIA, pp. 140-141).

² Rugăciunea trebuie citită tare, dar în practică această rugăciune se citește în taină, în timpul cântării sau citirii troparelor obișnuite de după Intrarea Mică. În acest caz, ca și în multe altele, cererea diaconului: „Domnului să ne rugăm” se va pune înainte de ecfonisul „Că sfânt ești...”

³ Facere 1:26

Ecfonis: Că sfânt ești, Dumnezeuul nostru, și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea, și în vecii vecilor.

Poporul: Amin!

Sfinte Dumnezeule, Sfinte tare, Sfinte fără de moarte, miluiește-ne pe noi.

Slavă Tatălui, și Fiului, și Sfântului Duh, și acum, și pururea, și în vecii vecilor. Amin!

În zilele de praznic, poate fi și altă cântare¹.

Preotul și diaconul se închină înaintea Sfintei Mese de fiecare dată când se cântă Sfinte Dumnezeule...

La Slavă... Și acum..., diaconul, de la locul lui, arătând cu orarul spre tronul cel de sus, zice către preot:

Bindecuvântează, părinte, tronul cel de sus!

Diaconul rămâne în dreptul colțului Sfintei Mese, iar preotul merge către tronul înalt, zicând:

Bindecuvântat ești pe tronul slavei Împărăției Tale, Cel ce șezi pe heruvimi, totdeauna, acum și pururea, și în vecii vecilor. Amin!

Preotul stă cu fața către credincioși în dreapta tronului de sus, locul din mijloc fiind rezervat episcopului.

Și strana cântă ultima dată (mai rar și puțin mai tare²) Sfinte Dumnezeule...

¹ La zilele Crucii (14 septembrie, Duminica a III-a din Postul mare și 1 august), în loc de *Sfinte Dumnezeule...* se cântă: *Crucii Tale...*, iar la Paști (și toată Săptămâna Luminată), Cincizecime, Nașterea Domnului, Arătarea Domnului, Sâmbăta lui Lazăr și Sâmbăta Mare se cântă *Câți în Hristos v-ați botezat...* (detalii: LOIA, pp. 142-143).

² Indicația nu este obligatorie. Ea are doar rolul de a înfrumuseța cultul. Conform vechilor rânduiești, diaconul ar trebui ca în acest moment să zică „Puternic!” — în sensul de a cânta mai puternic, indicație scrisă la început pe marginea textului, iar mai târziu trecut și în textul propriu-zis. Se știe că, mai ales în cântarea bizantină, ultimul „Sfinte Dumnezeule” se cântă mai lung și mai solemn. Obiceiul se leagă de vechea tradiție de a intra în biserică în acest moment. Uneori, până ca fiecare să-și ocupe locul său, cântarea trebuia lungită.

APOSTOLUL

După încheierea Cântării celei întreit-sfinte, diaconul zice:

Diaconul: **Să luăm aminte!**

Preotul: **Pace tuturor!**

Citețul: **Și duhului tău!**

Cititorul stă în mijlocul bisericii cu fața la Altar și cântă prochimenu
Apostolului. Apoi diaconul zice:

Diaconul: **Înțelepciune.**

Citețul: **Din Epistola către...**

Diaconul: **Să luăm aminte!**

Cititorul, întorcându-se cu fața spre credincioși¹, rostește Apostolul
(una sau două pericope).

După citirea Apostolului, preotul stă între Sfintele Uși cu fața spre
credincioși și zice:

Preotul: **Pace ție, cititorule!**

Citețul: **Și duhului tău!**

Poporul: **Aliluia! Aliluia! Aliluia!** (de trei ori, adică după fi-
ecare stih și mai pe larg)

Iar în timp ce se cântă „Aliluia”, diaconul ia cădelnița cu tămâie,
cere binecuvântare de la preot, apoi cădește în fața Sfintei Mese sau
împrejurul ei, fără să iasă din Altar².

¹ Așa este normal să se citească Apostolul. La sfârșit, citețul se va întoarce din nou
cu fața spre Sfântul Altar, pentru a primi *Pace* de la preot.

² Este vorba de o cădere specială, pregătitoare pentru citirea Evangheliei, care
trebuie să se limiteze la căderea Evangheliarului sau, cel mult, a Sfintei Mese. Și
transferarea căderii în timpul citirii Apostolului este o inovație relativ nouă, care duce
la neascultarea acestei pericope nu mai puțin importante decât Evanghelia.

EVANGHELIA

În timp ce diaconul face cădirea, preotul rostește în taină rugăciunea dinaintea Evangheliei¹, iar dacă nu este diacon, preotul o rostește în timp ce el însuși face cădirea.

Strălucește în inimile noastre, Iubitorule-de-oameni, Stăpâne, lumina cea curată a cunoașterii Tale și deschide ochii cugetului nostru spre înțelegerea propovăduirii Evangheliei Tale. Pune în noi și frica fericitelor Tale porunci, ca toate poftele trupești călcând, să viețuim duhovnicește, cugetând și făcând toate cele ce sunt după voia Ta. Că Tu ești [luminarea și] sfințirea noastră² și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Diaconul, terminând de cădit, pune cădelnița la locul ei, se apropie de preot pentru a primi Evanghelia și zice încet: *Binecuvântează, părinte, pe binevestitorul Sfântului Apostol și Evanghelist (N)*³.

Iar preotul, dându-i Evanghelia și binecuvântându-l, zice încet:

¹ În scopuri misionare, aceasta poate fi citită și în locul rugăciunii Antifonului II (care repetă *ad literam* ideile Rugăciunii a 2-a de la Utreniei și a celei „din spatele amvonului”). Mai mult decât atât, deplasând această rugăciune mai în față, ea va fi percepută ca pregătitoare nu doar pentru Evanghelie, ci și pentru Apostol, ba chiar și pentru procesiunea cu Evanghelia, care simbolizează ieșirea Domnului la propovăduire.

² Am uniformizat rugăciunea și ecfonisul cu cele de la Rugăciunea a 9-a a Utreniei, care este mai veche, și de unde a fost preluată această rugăciune și pentru Liturhie.

³ Ar fi normal ca atunci când sunt două pericope de la doi evangheliști diferiți, diaconul să spună: *Binecuvântează, părinte, pe binevestitorul Sfinților Apostoli și Evangheliști (N1) și (N2)*, iar preotul să răspundă corespunzător. Acest principiu trebuie aplicat mai ales atunci când diaconul sau preotul spun: *Din Sfânta Evanghelie cea de la (N) citire! / cea de la (N1) și (N2) citire!*, pentru că mai ales aici ar trebui să spunem foarte concret de unde citim, trimiterea având un rol didactic important. Bineînțeles, regula e valabilă și la citirea Apostolului (mai sus).

Dumnezeu, pentru rugăciunile Sfântului, slăvitului Apostol și Evanghelist (N), să-ți dea ție, celui ce binevestești, cuvânt cu putere multă¹, spre plinirea Evangheliei iubitului Său Fiu, a Domnului nostru Iisus Hristos.

Și luând diaconul Evanghelia cu amândouă mâinile, pune capătul orarului peste ea și zice: Amin!²

Și dacă Evanghelia va fi citită de diacon, preotul merge înapoi la Tronul Înalt³ și de acolo va da „Pace”, iar dacă nu este diacon, el va ieși între Sfintele Uși pentru a citi Evanghelia.

Însoțit de purtătorii de lumânări, diaconul iese cu Sfânta Evanghelie prin Sfintele Uși și întorcându-se cu fața spre credincioși, zice:

Diaconul: **Înțelepciune! Drepti să ascultăm Sfânta Evanghelie...**

Preotul: **Pace tuturor!**

Poporul: **Și duhului tău!**

Diaconul: **Din Sfânta Evanghelie de la (N) citire.**

Poporul: **Slavă Ție, Doamne, slavă Ție!**

Preotul sau diaconul al doilea zice:

¹ Deși în original este „să-ți dea ție cuvânt, celui ce binevestești cu putere multă”, traducerea românească a inversat atribuirea puterii de la „cel ce binevestește” (adică de la persoana cititorului) la „cuvânt” (adică la mesaj). În consecință avem expresia „cuvânt cu putere multă [ce vine de la Dumnezeu]”, care e mult mai profundă și mai logică. (Vezi D. STĂNILOAE, *Spiritualitate și Comuniune în Liturgia Ortodoxă*, 1986, p. 197 + nota 48.)

² Unii diaconi folosesc în loc de Amin formule de genul: (*Așa*) *să-mi fie mie după cuvântul tău, părinte*, iar alții folosesc pluralul de politețe „după cuvântul vostru, părinte” (mai ales la slujbele arhieresti). Cât privește prima observație, totul e simplu: Amin chiar aceasta înseamnă — (*Așa*) *să-mi fie mie după cuvântul tău, părinte* — și deci nu e nevoie de o desfășurare a consacratului Amin.

³ Acesta este un vechi obicei care provine din slujba de la Catedrala Sfânta Sofia din Constantinopol. Ce-i drept, acolo scaunul era ridicat pe mai multe trepte, atât de înalt, încât preotul era văzut foarte bine pe deasupra Sfintei Mese (și asta pentru că nici catapeteasmă nu era). În prezent în Biserica română, greacă ș.a., preotul/ariehiei vine între Sfintele Uși pentru a fi văzut de popor. Biserica rusă însă păstrează vechiul obicei de a sta la Locul Înalt (synthronon) în timpul Evangheliei.

Preotul: **Să luăm aminte!**

După citirea Sfintei Evanghelii, diaconul se întoarce către altar, iar protosul îi zice:

Preotul: **Pace ție, celui ce ai binevestit!**

Poporul: **Slavă Ție, Doamne, slavă Ție!**

Preotul, primind Sfânta Evanghelie de la diacon, o sărută și-i binecuvântează pe credincioși cu ea în semnul crucii, după care o așează pe Sfânta Masă.

După citirea textului Evangheliei, urmează Omilia (predica).

După predică (dacă se ține acum), diaconul, stând în fața Sfințelor Uși, zice:

ECTENIA CERERII STĂRUITOARE

Diaconul: **Să zicem toți, din tot sufletul și din tot cugetul nostru să zicem.**

Poporul: **Doamne miluiește.**

Doamne, Atotstăpânitorule, Dumnezeuul părinților noștri, rugămu-ne Ție, auzi-ne și ne miluiește!

Poporul: **Doamne miluiește.**

Miluiește-ne pe noi, Dumnezeule, după mare mila Ta, rugămu-ne Ție, auzi-ne și ne miluiește!

Poporul: **Doamne miluiește. (de 3 ori)**

Începând cu acest moment preotul începe a desface ilitonul Antimisului.¹

Încă ne rugăm pentru cinștiții episcopi, preoți, diaconi, monahi și monahii², și pentru toți cei întru Hristos frați ai noștri.

¹ De obicei, după această cerere, preotul (împreună cu coliturghisitorii) desface Antimisul, cu excepția ultimei părți, care se va deschide mai târziu. După Liturghierul românesc, Antimisul trebuie desfăcut, câte o parte, la Ectenia pentru cei chemați.

² Ectenia întreită nu trebuie să reia întocmai cererile din Ectenia Mare, ci formulează alte intenții de rugăciune, fără a repeta pomenirea nominală a episcopului sau cererea pentru conducători și armată.

Încă ne rugăm pentru mila, viața, pacea, sănătatea, mântuirea, cercetarea, lăsarea și iertarea păcatelor robilor lui Dumnezeu enoriași [închinători], ctitori și binefăcători ai sfântului locașului acestuia.

Încă ne rugăm pentru cei ce aduc daruri și fac bine în sfânta și întru tot cinstită biserica aceasta, pentru cei ce se ostenesc, pentru cei ce cântă și pentru poporul ce stă înaintea și așteaptă de la Tine mare și bogată milă.

Aici se pot pune ectenii pentru diferite cereri.

De mulțumire: Ca niște robi nevrednici, cu frică și cu cutremur mulțumim milostivirii Tale, Mântuitorul și Stăpânul nostru, Doamne, pentru binefacerile pe care cu înbelșugare le-ai revărsat asupra noastră (și asupra robilor Tăi NN). Pentru aceasta, cădem înaintea Ta și, ca unui Dumnezeu, Îți aducem doxologie și, cu umilință stigăm: Izbăvește-ne din toate nevoile și, ca un milostiv, împlinește cererile ce ne sunt de folos; rugămu-ne Ție, auzi-ne și ne miluiește.

Pentru bolnavi: Doctorul sufletelor și al trupurilor, cu umilință și cu zbrobire de inimă cădem înaintea Ta și, suspinând, strigăm Ție: vindecă durerea, tămăduiește patimile sufletești și trupești ale robilor Tăi (NN) și ale tuturor celor ce sunt bolnavi și, ca un Bun, iartă-le lor toate greșelile cele de voie și fără de voie, și degrab izgonește-le toată boala și neputința; rugămu-ne Ție, auzi-ne și îi miluiește.

Pentru călători: Doamne, Cel ce călăuzești pașii omului și ai călătorit împreună cu Luca și cu Cleopa la Emaus, Însoți binecuvântează și călătoria robilor Tăi (NN); trimite-le lor

Înger împreună-călător și fă cu spor plecarea și întoarcerea lor; rugămu-ne Ție, auzi-ne și îi miluiește.

Ultima: Încă ne rugăm pentru fericirii și pururea pomeniții ctitori de mănăstiri și biserici, și pentru toți cei mai dinainte adormiți părinți și frați ai noștri ortodocși creștini, care odihnesc aici și pretutindeni.

Rugăciunea cererii stăruitoare¹

Doamne Dumnezeu nostru, primește această rugăciune stăruitoare de la robii Tăi și ne miluiește pe noi, după mulțimea milei Tale, și trimite îndurărilor Tale peste noi și peste tot poporul Tău, care așteaptă de la Tine mare și bogată milă...

Ecfonis: Că Dumnezeu milostiv și iubitor de oameni ești, și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea, și în vecii vecilor.

Poporul: **Amin!**

[După vechea tradiție a Bisericii, nu se zice ectenia pentru cei adormiți în acest moment, ci numai în zilele de sâmbătă (cu excepția perioadelor praznicale), îndată după „Rugăciunea din spatele amvonului”, se face Parastasul mic pentru adormiți (vezi pp. 242-245.), apoi se face Otpustul Liturghiei.

Dacă însă va voi cel mai mare, în zilele de sâmbătă sau cu ocazia unor pomeniri speciale, ectenia întreită pentru adormiți poate fi rostită și aici, dar fără „Veșnica pomenire!” și alte cântări specifice Parastasului.]

¹ Denumirea rugăciunii e determinată atât de cuvintele ei: „primește această rugăciune stăruitoare de la robii Tăi”, dar și de faptul că e legată de o Ectenie la care se roagă stăruiitor întreaga Biserică, prin cântarea întreită: „Doamne miluiește...”

ECTENIA PENTRU CATEHUMENI¹

Cei [încă] nebotezați² rugați-vă, Domnului.

Poporul: Doamne miluiește.

[Și noi] cei credincioși, pentru cei nebotezați să ne rugăm, ca Domnul să-i miluiască pe dânșii.

Să-i învețe pe dânșii cuvântul adevărului.

Să le descopere lor Evanghelia dreptății.

Preotul desface partea de sus a Antimisului.

Să-i unească pe dânșii cu Sfânta Sa sobornicească și apostolească Biserică.

Mântuiește, miluiește, apără și-i păzește pe dânșii, Dumnezeu, cu harul Tău.

Cei [încă] nebotezați, capetele voastre Domnului să le plecați.

Cei nebotezați (cântă în cor): Ție, Doamne!

Rugăciunea când cei nebotezați își pleacă capetele

Doamne, Dumnezeul nostru, Cel ce întru cele de sus locuiești și spre cei smeriți privești³, Care ai trimis mântuire neamului omenesc pe Unul-Născut Fiul Tău și Dumnezeu, pe Domnul nostru Iisus Hristos, caută spre catehumenii aceștia⁴, care și-au plecat grumajii înaintea Ta, și-i învrednicește pe

¹ Ectenia și rugăciunea pentru catehumeni („cei chemați”) pot fi suprimate. În acest caz, Sfântul Antimis urmează să fie desfăcut în timpul Ecteniei întreite de după Evanghelie.

² Literal: „Cei [ce sunteți] catehumeni”, adică în perioada de pregătire pentru botez. Traducerea românească uzuală „cei chemați” nu exprimă clar și corect ideea că ectenia și rugăciunea ce urmează ar fi pentru cei încă nebotezați, care pot participa la această primă parte a Liturghiei, după care sunt obligați să iasă din biserică.

³ Psalmul 112:5b-6a

⁴ Adică cei ce sunt în proces de catehizare în vederea primirii Botezului.

dânșii, la vremea potrivită, de baia nașterii celei de a doua¹, de iertarea păcatelor și de veșmântul nestricăciunii; unește-i pe dânșii cu sfânta Ta sobornicească și apostolească Biserică și-i numără pe dânșii cu turma Ta cea aleasă.

Ecfonis: Ca și aceștia împreună cu noi să slăvească preacinstitul și de mare cuviință numele Tău, al Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh², acum și pururea, și în vecii vecilor.

Poporul: Amin!

Iarăși diaconul zice:

Diaconul: Câți sunteți nebotezați, ieșiți; cei nebotezați, ieșiți. Câți sunteți nebotezați, ieșiți; ca nimeni din cei nebotezați [să nu rămână³]...

¹ Tit 3:5

² În timpul ecfonisului, preotul însemnează cruciș cu buretele deasupra Sfântului Antimis, apoi îl sărută și îl pune la locul lui, sus, în dreapta Antimisului.

³ Adaosul din paranteză nu se găsește în textul original și nici în vechile traduceri românești. Noi l-am preluat din edițiile actuale ale Liturghierului românesc și considerăm modificarea ca fiind binevenită.

LITURGHIA CREDINCIOȘILOR

ECTENIA PENTRU CREDINCIOȘI

Diaconul: (Câți suntem credincioși,) Iară și iară în pace Domnului să ne rugăm.

Poporul: Doamne miluiește.

Întâia rugăciune a apropierii de altar:

Mulțumim Ție, Doamne, Dumnezeul Puterilor, Care ne-ai învrednicit pe noi a sta și acum înaintea sfântului Tău jertfelnic și a cădea la îndurările Tale, pentru păcatele noastre și pentru cele din neștiință ale poporului. Primește, Dumnezeule, rugăciunea noastră; fă-ne să fim vrednici a-Ți aduce rugăciuni, cereri și jertfe fără de sânge pentru tot poporul Tău; și ne învrednicește pe noi, pe care ne-ai pus întru această slujire a Ta, cu puterea Duhului Tău celui Sfânt, ca, fără de osândă și fără poticnire, întru mărturia curată a cugetului nostru, să Te chemăm pe Tine în toată vremea și în tot locul și, auzindu-ne, milostiv să ne fii nouă, întru mulțimea bunătății Tale.

[Ecfonis¹: Că Ție se cuvine toată slava, cinstea și închinarea: Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum, și pururea, și în vecii vecilor. / Strana: Amin!]

¹ Nu este nici o problemă dacă această rugăciune rămâne fără ecfonis. O situație asemănătoare avem și la rugăciunile îngenuncherii de la Vecernia Cincizecimii, unde rugăciunile nu au ecfonise, iar după a II-a, a IV-a și a VII-ea urmează direct „Apără, mântuiește...” (vezi *PENTICOSTAR*, Ed. 1999, pp. 329-336).

Diaconul: Apără, mântuiește, miluiește și ne păzește pe noi, Dumnezeule, cu harul Tău.¹

Poporul: Doamne miluiește.

A doua rugăciune a apropierii de altar:

Iarăși și mai stăruitor cădem la Tine și ne rugăm Ție, Bunule și Iubitorule de oameni, ca, privind spre rugăciunea noastră, să curățești sufletele și trupurile noastre de toată necurăția trupului și a duhului, și să ne dai nouă să stăm nevinovați și fără de osândă înaintea sfântului Tău jertfelnic. Și dăruiește, Dumnezeule, și celor ce se roagă împreună cu noi spor în viață, în credință și în înțelegerea cea duhovnicească. Dă lor să-Ți slujească totdeauna cu frică și cu dragoste și întru nevinovăție și fără osândă să se împărtășească cu Sfintele Tale Taine și să se învrednicească de cereasca Ta Împărăție...

Diaconul intră în Altar².

Ecfonis: Ca sub stăpânirea Ta totdeauna fiind păziți, Ție slavă să înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum, și pururea, și în vecii vecilor.

Poporul: Amin!

¹ Majoritatea edițiilor Liturghierului conțin în acest moment mai multe cereri, prevăzute a fi rostite doar la slujba cu diacon. Acelea sunt o reminiscență a vechii rânduieli, când ectenia mare se rostea în acest moment, iar faptul că ele nu mai au importanța de odinioară o dovedește și indicația ca cererile să se eludeze dacă preotul slujește fără diacon. Și noi le-am exclus, așa cum demult fac în practică majoritatea Bisericii Ortodoxe, chiar și atunci când se slujește cu diacon.

² Indicația din cele mai multe Liturghiere, ca diaconul să intre prin ușa de miazănoapte, este legată de vechiul obicei ca diaconul să meargă (la Sfânta Sofia) spre skevofylakion, pentru a pregăti Darurile spre aducere. În prezent ea nu are nici o relevanță și deci diaconul poate intra, ca de obicei, pe ușa de miazăzi.

Strana: Noi, care pe heruvimi tainic¹ închipuim și făcătoarei de viață Treimi întreit-sfântă cântare aducem, toată grija cea lumească (acum²) să o lepădăm.

Preotul deschide Sfintele Uși, apoi citește în taină Rugăciunea din timpul cântării heruvimice:

A treia rugăciune a apropierii de altar:

Nimeni din cei legați cu poște și cu desfătări trupești nu este vrednic să vină, să se apropie sau să slujească Ție, Împărate al slavei; căci a sluji Ție este lucru mare și înfricoșător chiar și pentru puterile cerești. Dar, totuși, pentru nespusa și nemăsurata Ta iubire de oameni, fără mutare și fără schimbare Te-ai făcut om, și Arhiereu al nostru ai fost uns, și, ca un Stăpân a toate, ne-ai încredințat³ slujba sfântă a acestei jertfe liturgice și fără-de-sânge; că numai Tu, Doamne Dumnezeul nostru, stăpânești cele cerești și cele pământești, Cel ce Te porți pe tron de heruvimi și ești Domnul serafimilor și Împăratul lui Israel, Cel ce singur ești Sfânt și întru sfinți Te odihnești. Deci pe Tine Te rog, Cel ce singur ești bun și binevoitor, caută spre mine, păcătosul și netrebnicul robul Tău, și-mi curățește sufletul și inima de cugetare⁴ vicleană;

¹ Așa trebuie tradus grecescul μυστικῶς, nu „cu taină”.

² Acest cuvânt nu se regăsește în vechile manuscrise.

³ În grecește avem verbul παρέδωκας — înrudit cu substantivul παράδοσις, care înseamnă „tradiție”. Deci textul vrea să arate că este vorba de încredințarea în sens tainic a slujirii celor sfinte. Hristos nu „ne-a dat această slujire” pur și simplu, cum au tradus cei mai mulți în română, ci ne-a dat-o *cu încredere* și spre a păstra neschimbat taina acestei slujiri.

⁴ În textul grecesc avem singularul „cuget”, tradus incorect la noi prin formă de plural. Este greu de spus dacă cuvântul „cuget” se referă aici la un anumit cuget sau la cugete în general. Unii au spus că este vorba de „cugetul” lui Iuda Iscarioteanul, iar alții au insistat pe folosirea pluralului mai cuprinzător. Noi am preferat termenul „cugetare”, care poate însemna și „conștiință”, și considerăm că textul anume la aceasta se referă.

și pe mine, cel ce sunt îmbrăcat cu harul preoției, învredni-
cește-mă prin puterea Sfântului Tău Duh, să stau înaintea
acestei Sfinte Mese și să jertfesc sfântul și precuratul Tău
Trup și scumpul Tău Sânge. Căci la Tine vin, plecându-mi
grumazul meu și mă rog Ție: să nu întorci fața Ta de la mine¹,
nici să mă lepezi dintre slujitorii Tăi², ci binevoiește să-Ți fie
aduse darurile acestea de mine, păcătosul și nevrednicul robul
Tău. Că Tu ești Cel ce aduci și Cel ce Te aduci, Cel ce primești
și Cel ce Te împarți, Hristoase, Dumnezeu nostru, și Ție slavă
înălțăm, împreună și Celui fără de început al Tău Părinte
și Preasfântului și bunului și de viață făcătorului Tău Duh,
acum și pururea și în vecii vecilor. Amin!

Apoi clericii, punându-și mâinile cruciș la piept³, rostesc (de trei
ori⁴) cântarea heruvimică⁵:

¹ Psalmul 142:8

² Înțelepciunea lui Solomon 8:4

³ Faptul însă că protosul ridică mâinile în timpul rostirii lui este deja o exage-
rare. În general, mâinile se ridică doar la rugăciunile de invocare, nu la toate. Exis-
tă chiar recomandări vechi care interzic ridicarea mâinilor la Heruvic și recoman-
dă strângerea lor la piept, în semn de smerenie și ca o imitație a îngerilor, care își
strâng aripile.

⁴ Repetarea acestei rugăciuni de către clerici — și anume de 3 ori — este legată
de vechiul obicei de a cânta la strană (bineînțeleș mai rapid) acest imn tot de 3 ori.
În practica athonită, de exemplu, dacă preotul slujește singur, el zice această rugă-
ciune o singură dată, dar dacă sunt mai mulți, ea se zice de trei ori de primii trei preo-
ți din sobor.

⁵ Rostirea acestui imn este prevăzută imediat după terminarea rugăciunii „Ni-
meni din cei legați...”, după care urmează căderea săvârșită de protos, la care dia-
conul merge cu lumânarea înaintea acestuia. În Biserica Rusă însă, dacă este dia-
con, acesta face singur căderea în timpul rugăciunii „Nimeni din cei legați...” (așa
cum prevede vechea tradiție), după care urmează imediat rostirea întreită a imnu-
lui heruvimic; dar dacă nu este diacon, preotul face căderea între rugăciune și ros-
tirea imnului heruvimic, dorind mai întâi să recupereze căderea care nu s-a putut
face de către diacon anterior. Diferența dintre cele două practici este neînsemnată
și fiecare este îndreptățit să respecte practica locului.

Preotul: Noi, care pe heruvimi tainic închipuim, și făcătoarei de viață Treimi întreit-sfântă cântare aducem, toată grija cea lumească să o lepădăm;

Diaconul: Ca pe Împăratul tuturor, să primim pe Cel înconjurat în chip nevăzut de cetele îngerești. Aliluia, Aliluia, Aliluia!

În cele ce urmează, diaconul dă cădelnița preotului și, luând o lumânare aprinsă, merge înaintea preotului care tămâiază Sfânta Masă împrejur, Altarul tot și, ieșind prin Sfintele Uși, tămâiază icoanele și pe credincioși, zicând în taină Psalmul 50. Întorcându-se la Sfânta Masă, preotul dă cădelnița diaconului, apoi amândoi fac apoi două închinăciuni înaintea Sfintei Mese, zicând: *Dumnezeule, milostiv fii mie păcătosului și mă miluiește!*

După aceea preotul sărută Sfântul Antimis, iar diaconul — Sfânta Masă. Mai fac apoi amândoi o închinăciune și se întorc plecându-se, dintre Sfintele Uși, către credincioși, apoi merg la Proscomidiar.

Diaconul: **Ridică, părinte!**

Preotul, luând Aerul, îl pune pe umerii diaconului, zicând:

Ridicați mâinile voastre la cele sfinte și binecuvântați pe Domnul.¹

Protosul dă Sfântul Disc diaconului, care se așează într-un genunchi² și îl ține în dreptul frunții. Preotul însuși ia Sfântul Potir. Diaconul iese înaintea preotului prin ușa dinspre miazănoapte, iar al doilea diacon, dacă este, merge tămâind înaintea primului diacon. Iar de slujește numai preotul, face el singur procesiunea, având Aerul pe umeri, Potirul în mâna dreaptă și Discul în mâna stângă.

¹ Psalmul 133:2

² În asemenea situații, diaconul se așează într-un singur genunchi (spre deosebire de preoți și arhieri). Aceasta este o tradiție foarte veche, menționată încă pe la sfârșitul secolului al V-lea în Scrierile Areopagitice, în legătură cu momentul hirotonei diaconului.

Când sunt mai mulți preoți și diaconi, cel dintâi dintre preoți, împreună cu diaconii, se pleacă spre credincioși. Apoi vin și ceilalți preoți, începând de la cei cu rang mai mare, care se închină după rânduială și vin în fața proscomidiarului, având în mâna dreaptă fiecare câte o Sfântă Cruce. Ultimul preot (ca rang) sau cel care a făcut Proscomidia ia copia și lingurița. Și fac procesiunea, mergând unul după altul în urma preotului celui dintâi și, când ajung la locul convenit, se întorc cu fața spre apus. Când nu sunt diaconi, atât Sfântul Disc, cât și Sfântul Potir se iau de către întâiul dintre preoți.

Ieșind deci din Sfântul Altar, întâiul dintre diaconi zice cu glas mare:

Pomenirile Intrării Mari¹

Diaconul:² Pe Preafericitul patriarh (N), pe Înalt Preasfințitul mitropolitul [sau pe Preasfințitul (arhi-) episcopul] nostru (N), și pe tot clerul preoțesc și cinul călugăresc, să-i pomenească Domnul Dumnezeu întru Împărăția Sa.

Poporul: **Amin!**³ (Acum și la următoarele cereri.)

Al doilea diacon, mergând înaintea primului diacon, intră în Altar cădind și se situează în partea dreaptă a Altarului, iar primul dintre diaconi, intrând, se așează într-un genunchi la colțul drept al Sfintei Mese, așteptându-l pe preot să intre cu Sfântul Potir.

¹ Menționăm că obiceiul (pe alocuri generalizat) de a pune Potirul pe capetele credincioșilor în timpul acestei Procesiuni nu este corect și are mai degrabă o legătură cu „percepția magică a harului”, decât motive de evlavie. Bineînțeles, trebuie să amintim și de pericolul de a vărsa Potirul chiar pe capetele credincioșilor, ceea ce e destul de grav, chiar dacă în Potir avem doar vin binecuvântat. Cred că și credincioșii sunt gata să renunțe la această pioșenie nemotivată, dacă preoții le vor explica lucrurile corect și dacă ei înșiși vor renunța la astfel de practici populiste, neacceptate de Biserică.

² În Biserica rusă diaconul pomenește episcopul locului, iar preotul/preoții continuă cu celelalte pomeniri, pe când în alte Biserici locale, inclusiv B.O.R., diaconul începe cu „Pe voi, pe toți...”, iar protosul continuă cu celelalte cereri și apoi încheie iarăși cu prima.

³ În tradiția liturgică românească se rostește „Amin!” după fiecare cerere de la Intrarea Mare, pe când la ruși doar la prima, rostită de diacon, și la ultima, rostită de protos.

Preotul: Pe ctitorii, binefăcătorii și ostenitorii acestui sfânt locaș; pe cei ce au adus aceste daruri și pe cei pentru care s-au adus: vii și adormiți¹, să-i pomenească Domnul Dumnezeu întru Împărăția Sa.

Apoi făcând semnul Sfintei Cruci cu Potirul spre credincioși, preotul zice:

Preotul: Pe voi și pe toți ortodocșii creștini, să-i pomenească Domnul Dumnezeu întru Împărăția Sa, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor.

Poporul: Amin!

INTRAREA MARE²

Când preotul intră în Altar, al doilea diacon îl cădește. Strana cântă mai departe cântarea heruvimică de la **Ca pe Împăratul...** până la sfârșit.

Ca pe Împăratul tuturor, să primim pe Cel înconjurat în chip nevăzut de cetele îngerești. Aliluia, Aliluia, Aliluia!

Când preoții intră în Altar, întâiul dintre diaconi zice către preotul care duce Sfântul Potir:

Preoția ta să o pomenească Domnul Dumnezeu întru Împărăția Sa!

Protosul pune Sfântul Potir pe Antimis și ia Sfântul Disc de la diacon, îl așează pe Sfânta Masă, în stânga Sfântului Potir, întocmai ca la Proscomidiar, zicând:

¹ Prin această cerere generală (preluată din rugăciunea de la sfârșitul Proscomidiei), sunt pomeniți toți cei ce au fost pomeniți și la Proscomidie: fie general, fie nominal, așa încât nu mai e nevoie de alte pomeniri care, oricât de mult s-ar reformula și îmbogăți, nu vor cuprinde niciodată toate categoriile de credincioși vii și adormiți.

² Ca și în cazul Intrării Mici, și aici accentul cade pe intrare, nu pe ieșire.

Preotul: Iosif cel cu bun chip, de pe lemn luând preacurat trupul Tău, cu giulgiu curat înfășurându-l și cu miresme, în mormânt nou îngropându-l, l-a pus.

În mormânt cu trupul, în iad cu sufletul, ca un Dumnezeu, în rai cu tâlharul și pe scaun împreună cu Tatăl și cu Duhul ai fost, Hristoase, toate umplându-le, Cel ce ești necuprins.

Ca un purtător de viață și, cu adevărat, mai înfrumusețat decât raiul și mai luminat decât orice cămară împărătească s-a arătat, Hristoase, mormântul Tău, izvorul învierii noastre.

Preotul ia acoperămintele de pe Sfântul Disc și de pe Sfântul Potir și le pune pe Sfânta Masă. După ce a luat Aerul de pe umerii diaconului, îl cădește, apoi îl așează peste Cinstitele Daruri. Luând cădelnița, preotul cădește Cinstitele Daruri de trei ori, zicând:

Preotul: Fă bine, Doamne, întru bunăvoirea Ta, Sionului, și să se zidească zidurile Ierusalimului.¹

Diaconul: Atunci vei binevoi jertfa dreptății, prinosul și arderile de tot, atunci vor pune pe altarul Tău viței.²

Preotul dă înapoi cădelnița și zice către diacon³:

Preotul: Roagă-te pentru mine, frate și împreună-slujitorule!

Diaconul: Duhul Sfânt să vină peste tine și puterea Celui preaînalt să te umbrească!⁴

Preotul: Același Duh să lucreze împreună cu noi în toate zilele vieții noastre.

¹ Psalmul 50:19

² Psalmul 50:20

³ Acest dialog dintre preot și diacon a fost corectat după vechile manuscrise liturgice.

⁴ Luca 1:35

Apoi diaconul își pleacă capul și, ținând orarul cu trei degete ale mâinii drepte, zice:

Diaconul: **Pomenește-mă, părinte!**

Preotul îl binecuvântează pe diacon și zice:

Preotul: **Să te pomenească Domnul Dumnezeu întru Împărăția Sa totdeauna, acum, și pururea, și în vecii vecilor.**

Diaconul: **Amin!**

Diaconul sărută dreapta preotului, apoi închide Sfintele Uși și perdeaua și iese prin ușa dinspre miazănoapte și, mergând la locul obișnuit, înaintea Sfintelor Uși, zice:

Să plinim rugăciunea noastră Domnului.¹

Poporul: **Doamne, miluiește.**

[Pentru Cinstitele Daruri ce sunt puse înainte, Domnului să ne rugăm.

Pentru sfânt locașul acesta și pentru cei ce cu credință, cu evlavie și cu frică de Dumnezeu intră (și se roagă) în el, Domnului să ne rugăm.

Pentru ca să fim izbăviți noi de tot necazul, mânia, primejdia și nevoia, Domnului să ne rugăm.

Apără, mântuiește, miluiește și ne păzește pe noi, Dumnezeule, cu harul Tău.

Ziua toată desăvârșită, sfântă, în pace și fără de păcat, de la Domnul să cerem.

Poporul: **Dă, Doamne! (acum și la următoarele cereri)**

Înger de pace, stornic călăuzitor, păzitor al sufletelor și al trupurilor noastre, de la Domnul să cerem.

Milă și iertare a păcatelor și greșelilor noastre, de la Domnul să cerem.

¹ Teoretic, este suficient să se rostească doar această cerere, după care se trece direct la „Rugăciunea punerii-înainte”, evitând dublarea inutilă a unor ectenii suprapuse, care se întâlnesc și în alte momente ale slujbei. Prin urmare, ectenia cererilor trebuie să fie rostită doar înainte de „Tatăl nostru...”, iar explicațiile și implicațiile acestei prevederi au fost pe larg analizate în LOIA, pp. 185-204.

Cele bune și de folos sufletelor noastre și pace lumii, de la Domnul să cerem.

Cealaltă vreme a vieții noastre în pace și întru pocăință a o săvârși, de la Domnul să cerem.

Sfârșit creștinesc vieții noastre: fără durere, fără rușine, în pace și răspuns bun la înfricoșătoarea judecată a lui Hristos, să cerem.

Pe Preasfânta, curata, preabinecuvântata, slăvita stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioara Maria, cu toți sfinții pomenindu-o, pe noi înșine și unii pe alții, și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm.]

Rugăciunea punerii-înainte

Doamne, Dumnezeule, Atotțiitorule, Cel ce ești singur Sfânt, Care primești jertfă de laudă de la cei ce Te cheamă pe Tine cu toată inima, primește și rugăciunea noastră, a păcătoșilor; apropie-ne¹ de sfântul Tău jertfelnic și ne fă vrednici a-Ți aduce daruri și jertfe duhovnicești, pentru păcatele noastre și pentru cele din neștiință ale poporului.

¹ În textul original, verbul προσάγαγε = „du” sau „apropie” nu are complement (ca și în traducerea slavonă). De aceea, drept complement poate fi înțeles fie subiectul de dinainte, adică — „rugăciunea”, de unde și traducerea mai răspândită: „o du”; fie subiectul ce urmează, adică — „noi”, obținând traducerea: „ne du” sau „du-ne (pe noi)” sau „apropie-ne”, sugerată de J. Mateos, R. Taft ș.a. Rugăciunea face parte din categoria „accessus ad altare”, referindu-se la vrednicia preotului/ arhierului de a se apropia de Sfântul Altar și de a oficia Sfânta Jertfă. La Liturgia Sf. Vasile cererea preotului de a se învrednici să se apropie de Sfânta Masă o găsim exprimată în același moment, dar mult mai clar: ...*primește-ne pe noi care ne apropiem de sfântul Tău jertfelnic...* Un alt argument pentru „du-ne (pe noi)” este faptul că în text, cuvântul „jertfelnic” este înțeles în sensul propriu, pe când, dacă ar fi vorba de „a duce rugăciunea la jertfelnic”, ar fi trebuit să fie dusă la jertfelnicul cel tainic din ceruri, căci nu poți duce rugăciunea la acest jertfelnic văzut. Pentru „jertfelnicul” la care este dusă rugăciunea, textele liturgice folosesc expresii de genul „jertfelnicul cel mai presus de ceruri (supraceresc)” sau „jertfelnicul cel duhovnicesc”. (Vezi: J. MATEOS, „Două probleme de traducere în Liturgia Sfântului Ioan Hrisostom”, în *Celebrarea Cuvântului*, pp. 209-215).

Și ne învrednicește să aflăm har înaintea Ta, ca să fie bineprimită jertfa noastră și să Se sălășluiască Duhul cel bun al harului Tău peste noi, peste aceste daruri puse înainte și peste tot poporul Tău.

Ecfonis: Prin¹ îndurările Unuia-Născut Fiului Tău, cu Care ești binecuvântat, împreună cu Preasfântul și bunul și de-viață-făcătorul Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

Poporul: Amin!

Preotul, cu fața spre credincioși, îi binecuvântează:

Preotul: Pace tuturor!

Poporul: Și duhului tău.

Mărturisirea unității de credință

Diaconul (cu fața spre credincioși): Să ne iubim unii pe alții, ca într-un gând să mărturisim.

Poporul: Pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh, Treimea cea de o ființă și nedespărțită.

[Preotul se închină de trei ori în fața Sfintei Mese, zicând: Iubi-Te-voi, Doamne, tăria mea², Domnul este întărirea mea și scăparea mea și izbăvitorul meu.³]

¹ Traducerea corectă a textului Διὰ τῶν οἰκτιρμῶν este „pentru/prin îndurările” (nemaivorbind că și cuvântul „îndurările/îndurare” nu este pe deplin acceptat). Această traducere corectă se impune mai ales dacă facem legătura firească între rugăciunea de mai sus și ecfonis. În acest caz, traducerea cunoscută „cu îndurările” nu poate fi acceptată. Și de data aceasta, traducerea Sfântului Dosoftei era corectă, dar a rămas neglijată.

² Nu trebuie să confundăm cuvântul *vârtute* / *tărie* / *vigoare* (ἡ ἰσχὺς), cu un alt cuvânt, relativ nou în limba română, și anume — *virtute* (ἡ ἀρετή / *virtus*) —, care înseamnă *faptă bună*, *înșușire morală pozitivă* etc.

³ Psalmul 17:1

Apoi protosul, închinându-se (spre ceilalți clerici și) spre credincioși, zice: **Hristos în mijlocul nostru!** Ceilalți răspund: **Este și va fi!** Și iarăși protosul zice: (totdeauna, acum și pururea, și în vecii vecilor.) **Amin!**

Diaconul: **Închizând ușile, să mărturisim cu luare aminte!**¹

Preotul ridică Aerul deasupra Cinstitelor Daruri și îl clatină singur, ori cu ceilalți preoți împreună-slujitori, dacă sunt mai mulți. El zice, odată cu credincioșii, „Simbolul credinței” și după cuvintele „și a înviat a treia zi” sărută Aerul și îl așează la o parte, împreună cu celelalte acoperăminte.

Simbolul credinței (Crezul)

1. Cred întru unul Dumnezeu, Tatăl atotțitorul, făcătorul cerului și al pământului, al tuturor celor văzute și nevăzute.

2. Și întru unul Domn Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu, Unul-Născut, Care din Tatăl S-a născut mai înainte de toți vecii: Lumină din Lumină, Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat, născut, nu făcut, Cel de o ființă cu Tatăl, prin Care toate s-au făcut;

¹ În vechime acest ecfonis (în original: *Ușile, ușile! Cu înțelepciune să luăm aminte!*) era o indicație pentru ușieri sau ipodiaconi de a păzi ușile închise, ca nu cumva catehumenii deja concediați sau păgânii să intre în biserică (cf. R. TAFT, *The Great Entrance*, pp. 405-411). Desigur, vechiul sens al acestor cuvinte nu mai este actual și deja Sf. NICHITA STITHATUL (sec. XI) dădea o interpretare duhovnicească a acestor cuvinte, spunând că ele se referă la „închiderea simțurilor” (cf. *Vederea duhovnicească a raiului*, în Filocalia VI, București, 1977, p. 363), iar părintele D. STĂNILOAE dădea și alte comentarii duhovnicești, ce-i drept, unele forțate și neclare (cf. *Spiritualitate și Comuniune în Liturgia Ortodoxă*, ed. 1986, pp. 247-250). Una dintre aceste interpretări duhovnicești, mai interesantă, spune că acest ecfonis: *Ușile, ușile, cu înțelepciune să luăm aminte!* vrea să ne spună acum (total contrar cu ceea ce însemna cândva) că în acest moment noi trebuie să deschidem ușile minții pentru a înțelege ce mărturisim și, în același timp, să închidem ușile la tot ce ne împiedică de la o gândire duhovnicească (cf. I. BĂLAN, *Convorbiri duhovnicești*, II, 1992, p. 60).

3. Care, pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire, S-a pogorât din ceruri și S-a întrupat de la Duhul Sfânt și din Maria Fecioara și S-a făcut om;

4. Și S-a răstignit pentru noi în zilele lui Ponțiu Pilat și a pățimit și S-a îngropat;

5. Și a înviat a treia zi, după Scripturi;

6. Și S-a înălțat la ceruri și șade de-a dreapta Tatălui;

7. Și iarăși va să vină, cu slavă, să judece viii și morții, a Căruj Împărăție nu va avea sfârșit.

8. Și întru Duhul Sfânt, Domnul de viață Făcătorul, Care din Tatăl purcede, Cel ce împreună cu Tatăl și cu Fiul este închinat și slăvit, Care a grăit prin proroci.

9. Întru una, sfântă, sobornicească și apostolească Biserică;

10. Mărturisesc un botez spre iertarea păcatelor;

11. Aștept învierea morților;

12. Și viața veacului ce va să fie. Amin!

Pregătirea pentru Sfințirea Cinstitelor Daruri

Diaconul: Să stăm bine, să stăm cu frică, să luăm aminte, sfânta ofrandă¹ în pace a o aduce.

Poporul: Milă, pace, jertfă de laudă.²

¹ Expresia τὴν ἁγίαν ἀναφοράν, tradusă de diaconul Coresi ca „sfânta ridicare”, ar mai putea fi tradusă și ca *sfânta ofrandă* sau *sfânta pro-aducere*, dar nicidecum ca „sfânta jertfă”, care doar prin extensie înseamnă „ofrandă”, dar are sensul primar de „sacrificiu”, întâlnit în răspunsul poporului/stranei, unde cuvântul românesc „jertfă” va traduce grecescul θυσία, care nici nu poate fi tradus altfel.

² Despre traducerea corectă a acestei fraze, vezi LOIA, pp. 208-209.

Diaconul își face semnul crucii și intră în Sfântul Altar, iar preotul (protos) îi binecuvântează cu mâna pe credincioși¹, zicând:

Harul Domnului nostru Iisus Hristos, și dragostea lui Dumnezeu-Tatăl, și împărtășirea Sfântului Duh să fie cu voi, cu toți.²

Poporul: Și cu duhul tău!

Preotul, stând cu fața spre popor și înălțând mâinile, zice:

Preotul: Sus să avem inimile!

Poporul: Avem către Domnul.

Și, întorcându-se spre Sfânta Masă, zice:

Preotul: Să mulțumim Domnului!

Poporul: Vrednic și drept [este]!³

Anaforaua Sfântului Ioan Hrisostom:

Vrednic și drept este a-Ți cânta, a Te binecuvânta, a Te lăuda, a-Ți mulțumi și Ție a ne închina în tot locul stăpânirii Tale, căci Tu ești Dumnezeu negrăit și necuprins cu gândul, nevăzut, neajuns, pururea fiind și Același fiind: Tu și Unul-Născut Fiul Tău și Duhul Tău cel Sfânt. Tu din neființă la ființă ne-ai adus pe noi și, căzând noi, iarăși ne-ai ridicat și nu Te-ai depărtat, toate făcându-le, până ce ne-ai suit la cer și ne-ai dăruit Împărăția Ta ce va să fie. Pentru toate acestea mulțumim Ție și Unuia-Născut Fiului Tău și

¹ Gesturile pe care le face preotul în timp ce rostește aceste formule sunt diferite în Bisericile locale, ele fiind aceleași doar la slujbele arhieresti. Am încercat să adoptăm o practică de mijloc, care să corespundă cel mai bine momentelor și cuvintelor rostite.

² II Corinteni 13:13.

³ Despre variantele de traducere și interpretare ale acestui text a se vedea în anexă, la pp. 288-290.

Duhului Tău celui Sfânt, pentru toate pe care le știm și pe care nu le știm; pentru binefacerile Tale cele arătate și cele nearătate, ce ni s-au făcut nouă. Mulțumim Ție și pentru Liturghia aceasta, pe care ai binevoit a o primi din mâinile noastre, deși stau înaintea Ta mii de arhangheli și zeci de mii de îngeri, heruvimii cei cu ochi mulți și serafimii cei cu câte șase aripi¹, care se înalță zburând...

Diaconul, sau dacă nu este diacon, preotul face cu asteriscul semnul crucii deasupra Sfântului Disc, atingând cu el în cele patru părți ale Sfântului Disc, când protosul zice cu glas tare:

Preotul: Cântarea de biruință cântând, strigând, glas înălțând și grăind:

Preotul sărută asteriscul și îl pune deoparte, apoi cântă/rostește împreună cu poporul:

Sfânt, Sfânt, Sfânt Domnul Savaot!² Plin este cerul și pământul de slava Ta! Osana întru cei de sus!³ Binecuvântat este cel ce vine întru numele Domnului! Osana întru cei de sus!

Diaconul stă în dreapta preotului, și, dacă este nevoie, apără de insecte Cinstitele Daruri cu un acoperământ sau cu ripida. Iar după sfârșitul cântării preotul continuă:

¹ Literal: „heruvimi și serafimi cu (câte) șase aripi, cu ochi mulți, înălțându-se zburând”. Traducerea uzuală este mai clară și urmează formularea din Exorcismul I de la Botez.

² Întreitul „Sfânt” este preluat din Isaia 6:3, la care se adaugă și textul de la Matei 21:9 — prelucrat, la rândul său, după Psalmul 117:26. Aici avem și niște cuvinte ebraice mai puțin cunoscute: cuvântul *Savaoth* înseamnă „oștire”, deci *Domnul Savaot* = *Domnul oștirilor*; iar *Osana* = *Doamne, mântuiește!*

³ Deși textul, chiar în original, este ambiguu, el nu poate fi tradus altfel. Sensul este următorul: „Osana lui Dumnezeu, Care primește cântare de laudă de la cei de sus, adică de la îngeri.” La această cântare de laudă ne alăturăm și noi — idee foarte clar exprimată chiar în primele cuvinte ale rugăciunii ce urmează.

Cu aceste fericite Puteri și noi, Iubitorule de oameni Stăpâne, strigăm și grăim: Sfânt ești și Preasfânt, Tu și Unul-Născut Fiul Tău și Duhul Tău cel Sfânt. Sfânt ești și Preasfânt și slava Ta este plină de măreție. Căci Tu ai iubit lumea Ta atât de mult, încât pe Unul-Născut Fiul Tău L-ai dat, ca tot cel ce crede întru El să nu piară, ci să aibă viață veșnică¹. Și Acesta venind, și toată rânduiala cea pentru noi plinind, în noaptea în care a fost vândut² dar, mai degrabă,³ El Însuși S-a dat pe Sine pentru viața lumii, luând pâinea cu sfințele și preacuratele și fără prihană mâinile Sale, mulțumind, binecuvântând, sfințind și frângând, a dat Sfinților Săi Ucenici și Apostoli, zicând:

Diaconul, ținând orarul cu trei degete de la mâna dreaptă, arată preotului Sfântul Disc, iar preotul, arătând cu dreapta Sfântul Agneț, zice:

Preotul: **Luați, mâncați, acesta este Trupul Meu, care se frânge pentru voi spre iertarea⁴ păcatelor.⁵**

Poporul: **Amin!**

Apoi continuă, zicând:

Preotul: **Asemenea și paharul după cină, zicând:**

Apoi arătând spre Potir, zice:

Preotul: **Beți dintru acesta toți, acesta este Sângele Meu,**

¹ Ioan 3:16

² I Corinteni 11:23

³ Am considerat necesară înlocuirea expresiei populare „mai vârtos” — nepotrivită aici — cu expresia „mai degrabă”.

⁴ Textul grecesc εις ἄφεσιν ἁμαρτιῶν se traduce „spre lăsarea păcatelor”. Noi am lăsat cuvântul „iertare”, întâlnit în majoritatea traducerilor românești, pentru că expresia „lăsarea păcatelor” poate fi înțeleasă și în sensul negativ, ca și cum Dumnezeu ar lăsa păcatele asupra noastră, fără să le ierte.

⁵ Cf. I Corinteni 11:24; Matei 26:26; Marcu 14:22; Luca 22:19

al Noului Legământ¹, care pentru voi și pentru mulți² se varsă, spre iertarea păcatelor.³

Poporul: Amin!

Preotul continuă, zicând:

Preotul: *Aducându-ne aminte, așadar, de această poruncă mântuitoare și de toate cele ce s-au făcut pentru noi: de cruce, de îngropare, de învierea cea de a treia zi, de înălțarea la ceruri, de șederea cea de-a dreapta și de cea de a doua și slăvită iarăși venire...*

Apoi preotul, apropiindu-se mai mult de Sfânta Masă, ia Sfântul Disc cu mâna dreaptă și Sfântul Potir cu cea stângă, cu mâna dreaptă peste cea stângă în chip de cruce, le înalță deasupra Sfântului Antimis la cuvintele „Ție Ți-aducem”, apoi, coborându-le, face semnul crucii cu ele deasupra Antimisului⁴:

Preotul: Ale Tale dintru ale Tale⁵, Ție Ți-aducem de toate și pentru toate.⁶

¹ Expresia τὸ τῆς καινῆς διαθήκης se traduce prin „al Noului Testament” sau „al Noului Legământ”, ceea ce este altceva decât „al Legii celei Noi”, așa cum apărea până acum în românește. Așa cum arată și Sfântul Pavel în Epistola către Evrei (9:20, 10:29, 12:24, 13:20), Sângele Jertfei este legat de Noul Legământ / Testament, nu de Legea cea Nouă, care putea să fie dată și fără Jertfă or, aici, accentul este pus anume pe Jertfă.

² Se are în vedere: „pentru mulțimile de oameni”, adică pentru întreg neamul omenesc.

³ Matei 26:28; I Corinteni 11:25

⁴ Acest gest de înălțare și oferire a Darurilor trebuie să-l facă preotul, ca unul ce este și jertfitorul. Obiceiul ca diaconul să ridice Darurile a fost la început ca o excepție pentru cazurile când protosul, din motive de sănătate, nu putea (sau se „temea”) să ridice singur Sfintele Vase sau se foloseau mai multe potire și discuri, pe care trebuiau să le ridice mai mulți diaconi. Se știe clar că, în vechile manuscrise și tipărituri grecești și slavonești, Discul și Potirul erau ridicate de protos, iar diaconul doar arăta cu orarul spre ele (cf. Ф. ЗАХАРОВИЧ, Чин Литургии Св. Иоанна Златоустаго, по изложению старопечатных Службеников, p. 88).

⁵ I Paralipomena 29:14b

⁶ O altă variantă de traducere: „prin toate și pentru toate”.

Poporul: Pe Tine Te lăudăm, pe Tine Te binecuvântăm, Ție Îți mulțumim, Doamne, și ne rugăm Ție, Dumnezeuul nostru.

Apoi, cu multă smerenie și luare aminte, preotul (protos) rostește rugăciunea epiclezei (fără troparul Ceasului al III-lea):

Încă aducem Ție această slujbă cuvântătoare¹ și fără de sânge, și Te chemăm, Te rugăm și cu umilință înaintea Ta cădem: trimite Duhul Tău cel Sfânt peste noi și peste Darurile ce sunt puse înaintea; și fă așadar:²

Diaconul își pleacă capul, arată cu orarul sfânta pâine și zice încet: *Binecuvântează, părinte, sfânta pâine!*

Preotul binecuvântează peste Sfântul Agneț, zicând:

Pâinea aceasta — Cinstit Trupul Hristosului Tău. (†)

Diaconul (și poporul): **Amin!**

Diaconul arată spre Sfântul Potir și zice: *Binecuvântează, părinte, Sfântul Potir!*

Preotul binecuvântează Sfântul Potir, zicând:

Iar ceea ce este în Potirul acesta — Cinstit Sângele Hristosului Tău. (†)

¹ Expresia grecească τὴν λογικὴν λατρείαν poate fi tradusă: fie prin *adorare / slujbă cuvântătoare* (în sensul de „slujbă prin cuvinte”), fie prin *adorare / slujbă rațională* (în sensul de slujbă care implică rațiunea și care este pe deplin conștientizată), dar în nici un caz prin „slujbă duhovnicească”, cum s-a tradus în ultima vreme. Această dublă posibilitate de traducere se datorează faptului că grecescul λόγος are atât sensul de *cuvânt*, cât și de *rațiune*. Traducătorii slavi au preferat traducerea de „slujbă cuvântătoare” („словесная служба”) pentru că facultatea omului de „ființă cuvântătoare” o implică în mod direct și inseparabil și pe cea de „ființă rațională”. Traducătorii români din toate timpurile au urmat aceeași logică. Această traducere are în vedere faptul că oferirea darurilor, precum și trimiterea Duhului Sfânt — și în concluzie întreaga noastră relație cu Dumnezeu — se face „prin cuvânt” și, bineînțeles, și prin implicarea, sau mai bine zis, prin folosirea la modul cel mai firesc și mai propriu al rațiunii. Această implicare a facultăților noastre specifice și unice în creație constituie o jertfă.

² Despre această traducere și aranjare a textului, vezi LOIA, pp. 241-242 și nota 486.

Diaconul (și poporul): **Amin!**

Diaconul arată către amândouă Sfintele și zice: *Binecuvântea-ză-le, părinte, pe amândouă!*

Preotul face o dată semnul crucii asupra Sfântului Disc și asupra Sfântului Potir, zicând:

Prefăcându-le cu Duhul Tău cel Sfânt. (†)

Diaconul (și poporul): **Amin, Amin, Amin!**

Clericii fac o metanie (sau închinăciune — în perioada Cincizecimii), apoi preotul zice¹:

Pentru ca să fie celor ce se vor împărtăși, spre trezvia sufletului, spre iertarea păcatelor, spre împărtășirea cu Sfântul Tău Duh, spre plinirea Împărăției cerurilor, spre îndrăznirea cea către Tine, iar nu spre judecată sau spre osândă.

Mijlocirile Sfinților. Preotul, tămâind zice:

Încă aducem Ție această slujbă cuvântătoare pentru cei adormiți întru credință: strămoși, părinți, patriarhi, proci, apostoli, propovăduitori, evangheliști, mucenici, mărturisitori, pustnici și pentru tot sufletul cel drept, care s-a desăvârșit întru credință.

Ecfonis: (Dar) mai ales pentru Preasfânta, curata, prea binecuvântata, slăvita stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioara Maria.

¹ Am suprimat dialogul între diacon și preot prevăzut pentru acest moment (Diaconul: *Pomenește-mă, părinte, pe mine păcătosul!* Preotul: *Să te pomenească Domnul Dumnezeu întru Împărăția Sa, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor.* Diaconul: *Amin!*) pentru că el rupe continuitatea textului și nici nu face parte din Anafora. Nu ni se pare corect a întrerupe Anafora prin astfel de dialoguri care nu se leagă ca idee nici de textul precedent, nici de cel care urmează, ci este o inovație, ca multe altele, care pune evlavia personală mai presus de rugăciunea Bisericii. Ieraticonul grecesc nu are acest dialog și e posibil ca el să fi provenit din niște pomeniri din cadrul celor de la *intercessio-diptice* și nu e clar cum ar fi putut ajunge aici.

Preotul dă cădelnița diaconului, care cădește Altarul apoi merge la Proscomidiar, unde pomenește pe cei adormiți și apoi pe cei vii, după dipite (pomelnicul bisericii). Dacă preotul slujește singur, el cădește numai în fața Sfintei Mese. În acest timp strana rostește:

Bucură-te ceea ce ești plină de har, Marie, Domnul este cu tine!¹

Sau se cântă Axionul²: Cuvine-se cu adevărat a te ferici, Născătoare de Dumnezeu, cea pururea fericită și întru totul neprihănită³ și Maica Dumnezeului nostru. Pe cea mai cinstită decât heruvimii și mai slăvită fără (de) asemănare decât serafimii, care fără stricăciune pe Dumnezeu Cuvântul L-ai născut, pe tine cea cu adevărat Născătoare de Dumnezeu te mărim.

(Nu se binecuvântează anafura⁴). Preotul continuă rugăciunea de mijlocire:

*Pentru Sfântul Ioan Prorocul, Înaintemergătorul și Botezătorul, pentru Sfinții, măriții și întru tot lăudații Apostoli, pentru Sfântul (N), a cărui pomenire o săvârșim, și pentru toți sfinții Tăi; cu ale căror rugăciuni cercetează-ne pe noi, Dumnezeule.*⁵

¹ În trecut se rostea doar acest stih, apoi preotul continua rostirea cu voce tare a Anaforalei. Cântarea unui irmos mai lung s-a generalizat din dorința de a acoperi citirea în taină a acestor rugăciuni și nu este justificată în cazul revenirii la citirea Anaforalei cu voce tare, mai ales că nu este vorba despre o rugăciune închinată Maicii Domnului, ci doar de amintire a ei în cadrul general al mijlocirilor.

² La praznicele împărătești, în loc de „Axion”, se cântă Irmosul Cântării a IX-a a Canonului de la Utrenie.

³ Originalul grecesc și majoritatea traducerilor vorbesc despre „neprihănire” (în sens moral-spiritual), și nicidecum despre noțiunea juridică de „nevinovăție”, așa cum s-a tradus la noi.

⁴ Despre această problemă vezi rugăciunea specială de sfârșitul Proscomidiei (pp. 59-60) și capitolul intitulat „Anafura sau Antidor” din LOIA, pp. 504-511.

⁵ Despre sensul acestor mijlociri vezi LOIA, pp. 247-253.

Mijlocirile generale pentru cei adormiți:

Și pomenește pe toți cei adormiți întru nădejdea învierii și a vieții veșnice, părinți și frați ai noștri din veac adormiți¹; (iartă-le lor toate greșelile făcute în viață²) și-i odihnește, Dumnezeuul nostru, întru lumina strălucitoare a feței Tale.

Mijlocirile generale pentru cei vii:

Încă Te rugăm: Pomenește, Doamne, pe toți episcopii ortodocși, care drept învață cuvântul adevărului Tău, toată preoțimea, cea întru Hristos diaconime și pe tot cinul preoțesc și călugăresc.

Încă aducem Ție această slujbă cuvântătoare pentru toată lumea; pentru Biserica Ta cea una, sfântă, sobornicească și apostolică; pentru cei ce în feciorie și în viață cumpătată petrec; pentru toți conducătorii și armatele lumii, și pentru pașnica lor ocârmuire, ca și noi, întru liniștea lor, viață pașnică și liniștită să trăim, cu toată cucernicia și bunăcuviința.³

Adu-Ți aminte, Doamne, de țara aceasta, orașul (satul) acesta și de toate orașele, satele și mănăstirile, și de cei ce cu credință viețuiesc în ele. Adu-Ți aminte, Doamne, de cei

¹ Acesta este locul de drept al dipticelor pentru cei adormiți, așa cum a și fost din vechime în Anaforaua Sfântului Ioan Gură de Aur. Bineînțeles, prin pomenerile de la Proscomidie, pomenerile dipticelor și-au pierdut din importanță, tocmai de aceea și noi am exclus pomeneria nominală atât la vii, cât și la adormiți, folosind altele mai generale; pomeneria „părinților și fraților” subînțelege atât pe părinții și frații trupești, cât și pe cei duhovnicești. Tot în planul formei, am păstrat fidel locul și forma ambelor diptice, atât pentru morți, care vine după pomenerile sfinților, cât și pentru vii, care trebuie să vină abia după pomeneria episcopului locului. (A se vedea și textul de mai departe)

² Expresie preluată dintr-o veche liturghie siriacă.

³ I Timotei 2:2

ce călătorească¹, de cei bolnavi, [de văduve și de orfani,] de cei ce pățimesc, de cei robiți și de mântuirea lor. Adu-Ți aminte, Doamne, de cei ce aduc daruri și fac bine în sfintele Tale biserici, și au grijă de cei săraci, și trimite peste toți milele Tale.²

Pomenirea nominală a chiriarhului:

Întâi pomenește, Doamne, pe Preafericitul patriarh (N) și pe (Înalt) Preasfințitul mitropolitul / (arhi) episcopul nostru (N), pe care-i dăruiește sfintei Tale Biserici în pace, întregi, cinstiți, sănătoși, îndelungați în zile, drept răspândind cuvântul adevărului Tău.

Poporul: Doamne, miluiește. (o singură dată)

Apoi diaconul, iar în lipsa lui — preotul, zice:

Pomenește, Doamne, și pe toți care sunt de față la această slujbă și pe cei care, din binecuvântate pricini nu sunt aici; pe toți cei ce ne-au cerut nouă nevrednicilor să ne rugăm pentru dânșii; pe toți pe care fiecare îi are în cuget; și pe toți și pe toate³.

Poporul (*repetă*): **Și pe toți, și pe toate!**

[Imediat preotul zice în taină: Pomenește, Doamne, și a mea nevrednicie și-mi iartă toate păcatele mele, și să nu mă lipsești de harul Preasfântului Duh care ni se va da prin Darurile ce sunt puse înainte.]⁴

¹ A se vedea nota 2 de la pagina 8.

² Din motive logice și practice, aceste mijlociri au fost transferate înainte de *Întâi pomenește, Doamne...*, așa cum le avem și în Liturghia Sf. Vasile. Argumentele pentru o astfel de repartizare a elementelor textului, vezi la pp. 113-115.

³ Această pomenire generală încheie pomenirile diptichelor. Amănunte vezi în LIOA, pp. 253-258.

⁴ Această idee este preluată din Anafora Sf. Vasile cel Mare și a fost ușor modificată pentru a evita interpretările greșite care i s-au dat de-a lungul timpului.

Apoi cu glas tare preotul spune următorul Ecfonis:

Și ne dă nouă, cu o gură și cu o inimă, a slăvi și a cânta preacinstitul și de mare cuviință numele Tău, al Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, acum, și pururea, și în vecii vecilor.

Diaconul înconjoară Sfânta Masă și, plecându-și capul pe colțul din stânga, preotul îl binecuvântează. Apoi diaconul iese prin ușa dinspre miazănoapte, mergând la locul cuvenit pentru rostirea ecteniei.

Poporul: **Amin!**

Preotul, stând în dreptul Sfintelor Uși, se întoarce către credincioși și, binecuvântându-i cu mâna, zice ecfonisul:

Și să fie milele Marelui Dumnezeu și Mântuitorului nostru Iisus Hristos cu voi cu toți.

Poporul: **Și cu duhul tău!**

Ectenia de după Anafora

Diaconul: Pe toți sfinții pomenindu-i¹, iară și iară, cu pace Domnului să ne rugăm.

Poporul: Doamne miluiește.

Pentru Cinstitele Daruri ce s-au adus și s-au sfințit, Domnului să ne rugăm.²

Ca Iubitorul de oameni, Dumnezeu nostru, Cel ce le-a primit pe ele la sfântul, cel mai presus de ceruri și

¹ Se au în vedere toți creștinii: vii și adormiți, și se face referire la pomenirile din diptice, din cadrul rugăciunilor de mijlocire care s-au citit puțin mai înainte.

² Textul acestei cereri necesită anumite explicații. Prepoziția *ὕπερ* — *pentru* poate avea aici și sensul: „datorită...”, „de dragul...”, numai că în acest caz și mai neclar devine sensul ultimelor cuvinte din cerere „...Domnului să ne rugăm”. Se pare că acest final trebuie să lege cererea cu următoarea, așa încât aceste două cereri să apară ca una singură. În practică, de obicei, grecii chiar spun toate cererile acestei Ectenii unite între ele, iar strana cântă *Doamne miluiește*. de 3 ori (!), în mod repetat.

înțelegătorul¹ Său Jertfelnic, ca pe un miros de bună mireasmă duhovnicească, să ne trimită (nouă) dumnezeiescul har și darul Sfântului Duh, să ne rugăm.

(Pentru ca să fim izbăviți noi de tot necazul, mânia, primejdia și nevoia, Domnului să ne rugăm.

Apără, mântuiește, miluiește și ne păzește pe noi, Dumnezeule, cu harul Tău.)

Ziua toată desăvârșită, sfântă, în pace și fără de păcat, de la Domnul² să cerem.

Poporul: Dă, Doamne! (acum și la următoarele cereri)

Înger de pace, statornic călăuzitor, păzitor al sufletelor și al trupurilor noastre, de la Domnul să cerem.

Milă și iertare a păcatelor și greșelilor noastre, de la Domnul să cerem.

Cele bune și de folos sufletelor noastre și pace lumii, de la Domnul să cerem.

Cealaltă vreme a vieții noastre în pace și întru pocăință a o săvârși, de la Domnul să cerem.

¹ Literal, expresia: νοερόν θυσιαστήριον se traduce prin cuvântul „inteligibil”, pentru că realitatea pe care o caracterizează acest cuvânt — *supra-cerescul Jertfelnic* — nu este supusă simțurilor, ci poate fi doar contemplată, adică: „doar cu mintea gândită” în sens mistagogic. Traducerea slavonă este în acest caz foarte bună. Și Sfântul Dosoftei a tradus prin „înțelegărețul Jertfelnic”, traducere care mai târziu a fost adaptată la „înțelegătorul său jertfelnic”, deși sensul cuvântului „înțelegător” s-a schimbat în timp și, ar fi mai potrivit să traducem „(doar) cu mintea gândit/cugetat”. Traducerea lui νοερόν prin „duhovnicescul”, deși a urmărit să exprime exact ideea de mai sus, nu este întru totul corectă și ea vine și ca o repetare a aceluiași termen folosit în aceeași cerere: expresia „mireasmă duhovnicească”, care trebuie tradus anume așa.

² Expresia παρά τοῦ Κυρίου a fost tradusă corect prin „de la Domnul”. Interesant e că și în secolul al XVII-lea Sfântul Ierarh Dosoftei al Moldovei a tradus la fel, apoi, din niște motive neclare, a predominat traducerea „la Domnul”.

Sfârșit creștinesc vieții noastre: fără durere, fără rușine, în pace și răspuns bun la înfricoșătoarea judecată a lui Hristos, să cerem.

Unitatea¹ credinței și împărtășirea Sfântului Duh cerând, pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm.

Poporul: Ție, Doamne!

Rugăciunea înainte de „Tatăl nostru”

Ție, Stăpâne, Iubitorule de oameni, Îți încredințăm toată viața și nădejdea noastră și cerem și ne rugăm și cu umilință cădem înaintea Ta: Învrednicește-ne ca, având cugetul curat, să ne împărtășim cu cereștile și înfricoșătoarele Taine ale acestei sfinte și duhovnicești mese, spre lăsarea păcatelor, spre iertarea greșelilor, spre împărtășirea cu Sfântul Duh, spre moștenirea Împărăției cerurilor, spre îndrăznirea cea către Tine, iar nu spre judecată sau spre osândă;

Ecfonis: Și ne învrednicește pe noi, Stăpâne, cu îndrăznire, fără de osândă, să cutezăm a Te chema „Tată!”, pe Tine, Dumnezeul cel ceresc², și a zice:

¹ Τὴν ἐνότητα se traduce cu „unitatea” (unii propun ca alternativă cuvântul „unimea”, folosit pe larg în terminologia trinitară). Varianta „unirea credinței” este inacceptabilă, pentru că aici nu avem ἐνώσις = unire („πάντων ἐνώσεως = unirea tuturor”), ca în Ectenia Mare. Se pare că greșeala de traducere a acestui text a fost preluată din limba slavonă. În Slujebnicele vechi de până la Nikon întâlnim adesea varianta (ceva mai bună): единение, deși mai corect ar fi fost: единство = unitate. Dar când slavii au înlocuit cu: соединение = unire, și românii au fost tentați să procedeze la fel, cu excepția lui Dosoftei, care folosește cuvântul „uniciunea”, ce-i drept, chiar și atunci când ar trebui „unire”. Dogmatic, nu putem să cerem „împărtășirea Sfântului Duh”, dacă nu am ajuns mai întâi la unitatea credinței — credința având aici sensul de adevăr mărturisit, nu de virtute morală.

² A fost schimbată topica frazei cu scopul de a înțelege sensul profund teologic al cuvintelor. Mai mult decât atât, apelativul „Tată” a fost trecut la cazul vocativ, așa cum a tradus și Sfântul Dosoftei al Moldovei.

Poporul rostește sau cântă Rugăciunea Domnească, în timpul căreia diaconul își pune orarul cruciș peste piept.

Rugăciunea Domnească

Toți: Tatăl nostru, Care ești în ceruri, sfințească-se numele Tău, vie împărăția Ta, facă-se voia Ta, precum în cer așa și pe pământ; pâinea noastră cea spre ființă¹ dă-ne-o nouă astăzi, și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri, și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăvește de cel viclean²...

Ecfonis: Că a Ta este împărăția și puterea și slava, a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, acum, și pururea, și în vecii vecilor.

Poporul: **Amin!**

Întorcându-se cu fața spre popor, preotul zice:

Preotul: **Pace tuturor!**

Poporul: **Și duhului tău.**

Diaconul: **Capetele voastre³, Domnului să le plecați.**

Poporul: **Ție, Doamne!**

Preotul zice în taină rugăciunea de după Tatăl nostru:

¹ Aceasta este varianta admisibilă în textul Liturghiei, „pâinea” având în acest sens în primul rând o interpretare euharistică (vezi: *Catehezele Mistagogice* ale Sfântului Chiril al Ierusalimului).

² Deși, literal, ar fi mai corect să traducem *cel rău*, noi am lăsat varianta veche în primul rând pentru că ea este acceptată de mai multe dicționare — *cel viclean* —, dar și pentru că, așa cum spun și Sfinții Părinți, viclenia este „meșteșugul” prin care ne ispitește cel rău, și deci am făcut o concretizare pe care au ținut să o sublinieze traducerile slave și cele vechi românești. (Cf. GRIGORIE DE NYSSA, *Despre Rugăciunea Domnească*, în *PSB* 29, pp. 451-452.)

³ În acest context, acest pronume trebuie să fie la persoana a II-a plural. Despre această formulă a diaconului, precum și despre sensul și rolul rugăciunii ce urmează (de plecare a capetelor), vezi capitolul special în LOIA, pp. 183-202.

Mulțumim Ție, Împărate nevăzut, Cel ce toate le-ai făcut cu puterea Ta cea nemăsurată și cu mulțimea milei Tale din neființă la ființă toate le-ai adus. Însuți, Stăpâne, caută din cer spre cei ce și-au plecat Ție capetele lor, că nu le-au plecat trupului și sângelui, ci Ție, înfricoșătorului Dumnezeu. Tu dar, Stăpâne, căile tuturor¹ spre bine le întocmește: cu cei ce călătoresc împreună-călătorește, [iar] pe cei bolnavi îi tămăduiește, Cel ce ești doctorul sufletelor și al trupurilor noastre;

Ecfonis: Cu harul și cu îndurările și cu iubirea de oameni ale Unuia-Născut Fiului Tău, cu Care ești binecuvântat, împreună cu Preasfântul și bunul și de viață făcătorul Tău Duh, acum, și pururea, și în vecii vecilor.

Poporul: Amin!

Preotul se roagă în taină:

Ia aminte, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, din sfânt locașul Tău și de pe scaunul slavei Împărăției Tale, și vino ca să ne sfințești pe noi, Cel ce sus împreună cu Tatăl șezi și aici, în chip tainic², împreună cu noi ești. Și ne învrednicește, prin mâna Ta cea puternică, a ni se da nouă Preacuratul Tău Trup și Scumpul Tău Sânge, și prin noi la tot poporul.

Preotul și diaconul se închină de trei ori, zicând în taină de fiecare dată:

Clericii: Dumnezeule, curățește-mă pe mine păcătosul și mă miluiește!

¹ Aici am făcut o altă traducere decât cea obișnuită; vezi LOIA, p. 188.

² Termenul „nevăzut”, deși corespunde originalului, nu este suficient de potrivit cu „realismul prezenței” lui Hristos în Sfânta Împărățanie. La Liturghie Hristos este prezent într-un mod cât se poate de văzut și simțit, numai că acest mod este unul „tainic”, nesupus simțurilor.

Diaconul sau, dacă nu este diacon, preotul zice cu glas tare:

Diaconul: Să luăm aminte!

Preotul, luând Sfântul Trup cu amândouă mâinile, îl înalță în semnul Sfintei Cruci, deasupra Sfântului Disc, zicând:

Preotul: **Sfintele, sfinților!**¹

Poporul: **Unul Sfânt, Unul Domn, Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu-Tatăl. Amin!**

Urmează apoi cântarea chinonicului, care se schimbă în funcție de ziua săptămânii și de sărbătoare. Duminica strana cântă:

Strana: **Lăudați pe Domnul din ceruri; lăudați-L pe El întru cele înalte. Aliluia, Aliluia, Aliluia!**

Diaconul intră în Sfântul Altar și stă în dreapta preotului, care ia Sfântul Trup în mâini. Diaconul zice:

Diaconul: Frânge, părinte, Sfântul Trup!

Preotul sfărâmă Sfântul Trup în patru părți, cu luare-aminte și cu evlavie, zicând:

Preotul: **Se frânge² și se împarte Mielul lui Dumnezeu,**

¹ Literal: „Cele sfinte [se cuvin doar] celor sfinți!”.

² Grecesul *μελιζεται* ar trebui tradus în românește cu expresia „se rupe în bucăți”. Noi am preferat însă termenul de „frângere” (*κλάσις*) din mai multe motive. În primul rând, ca urmare a folosirii copiei și a tăierii Agnețului în patru părți (la Proscomidie), Sfântul Trup nu se mai sfărâmă „la nimereală”, așa cum se întâmpla cândva, ci se frânge, adică se rupe în patru bucăți relativ egale. În al doilea rând, această modificare face o trimitere mai clară la Liturgia Apostolică, care se numea *frângerea pâinii*. În al treilea rând, întrucât Liturgia noastră este structurată în conformitate cu acțiunile săvârșite de Mântuitorul la Cina cea de Taină [când Hristos: „*luând* (proscomidia și aducerea Darurilor pe Sfânta Masă), *binecuvântând* (Sfintirea Darurilor) și *frângând* (gest despre care tocmai vorbim), *a dat* (împărțirea)”], am considerat potrivit să punem rânduiala și textul în acord cu cele expuse mai sus; de aceea, am operat această modificare, înlocuind „se sfărâmă” cu „se frânge”. Traducerea *frânge-se* o întâlnim inclusiv la Coresi (f. 37v), dar odată cu traducerea lui Antim Ivireanul ea a dispărut. În prezent, această modificare este recomandată și chiar folosită de mai mulți teologi cu autoritate în domeniu, iar Ieraticonul grecesc (ed. 2000, p. 135) chiar a intitulat acest rit (printr-o „denumire tehnică” pusă deasupra) — *κλάσις*, ceea ce în mod clar se referă la frângere și arată ceea ce de fapt înțeleg grecii prin verbul *μελιζω*.

Cel ce se frânge, dar¹ nu se desparte, Cel ce se mănâncă pururea, dar niciodată nu se sfârșește, iar pe cei ce se împărtășesc îi sfințește.

Preotul așează cele patru părți ale Sfântului Trup pe Disc în semnul crucii, zicând: IS, HR, NI, KA. Apoi diaconul arată cu orarul spre Sfântul Potir, zicând:

Diaconul: **Unește, părinte, cele Sfinte!**

Preotul ia părticica însemnată cu IC, face cu ea semnul Sfintei Cruci deasupra Sfântului Potir și zice:

Preotul: **Unirea Trupului cu Sângele, în Duhul Sfânt.**²

Pune părticica în Sfântul Potir. Apoi își șterge degetele cu buretele, deasupra Sfântului Disc.

Diaconul: **Amin!**

Diaconul ia căldura și zice:

Diaconul: **Binecuvântează, părinte, căldura!**

Preotul binecuvântează căldura, zicând:

Preotul: **Binecuvântată este căldura sfintelor Tale [Taine]³, totdeauna, acum, și pururea, și în vecii vecilor.**

Diaconul, sau dacă nu este diacon, preotul zice: **Amin!**

¹ Aici trebuie folosită conjuncția adversativă *dar*, cu scopul de a evidenția antinomia pe care o are în vedere textul.

² Cererea diaconului și răspunsul preotului în varianta redată mai sus sunt parafrazări ale ideilor pe care nu reușeau să le redea diferitele expresii întâlnite în textele grecești și slavonești (detalii: A. Слущкий, *Византийские литургические чина «Соединения Даров» и «Теплоты»* // rev. BV 90 [2006], pp. 126-145). În principiu, pentru a face acest act „tehnic” nu este nevoie de nici o formulă specială, dar întrucât ne-am obișnuit ca fiecare gest să-l însoțim de careva formule, am fost nevoiți să venim cu această propunere, evitând confuziile de până acum.

³ Cei mai mulți traducători au redat în acest moment expresia: τῶν ἁγίων σου — prin „*sfinților Tăi*”, în loc de „*Sfintelor Tale*”, așa cum s-a tradus și la Procomidie. Într-adevăr, la binecuvântarea Intrării Mici, aceeași expresie grecească trebuie tradusă cu „*sfinților Tăi*”; în acest moment însă, nu este vorba despre vreo „căldură a (credinței) sfinților”, ci de cea „a Sfintelor Taine”.

Diaconul toarnă apoi în chipul Sfintei Cruci atât cât chibzuieste că ajunge să încâlzească Sfintele, zicând:

Diaconul: **Căldura Sfântului Duh. Amin!**

Preotul împarte cu copia părticica XC în tot atâtea părticele câți clerici împreună-slujitori sunt. El le pune pe partea de jos a Sfântului Disc sau pe o tăviță specială. Cei prezenți fac trei închinăciuni și cer iertare unul de la altul. Se pleacă apoi înaintea Sfintei Mese și împreună cu diaconul și cu credincioșii, zic:

Rugăciunile dinaintea împărtășirii¹

Cred, Doamne, și mărturisesc că Tu ești cu adevărat Hristos, Fiul lui Dumnezeu Celui viu, Care ai venit în lume să mântuiești pe cei păcătoși, dintre care cel dintâi sunt eu². Cred de asemenea că acesta este însuși Preacurat Trupul Tău și acesta este însuși Scump Sângele Tău. Deci mă rog Ție: Miluiește-mă și-mi iartă greșelile mele cele de voie și cele fără de voie, cele cu cuvântul, cu fapta sau cu gândul; cele întru știință și întru neștiință. Și mă învrednicește, fără osândă, să mă împărtășesc cu Preacuratele Tale Taine, spre iertarea păcatelor și spre viața de veci. Amin!

Cinei Tale celei de taină, Fiul lui Dumnezeu, astăzi, părtaș mă primește, că nu voi spune vrăjmașilor Tăi Taina Ta, nici sărutare Ți voi da ca Iuda, ci ca tâlharul mărturisindu-mă strig Ție: Pomenește-mă, Doamne, în Împărăția Ta³!

Nu spre judecată sau spre osândă să-mi fie mie împărtășirea cu Sfintele Tale Taine, Doamne, ci spre tămăduirea sufletului și a trupului.

¹ Ni se pare de-a dreptul grosolană confuzia terminologică atât de des întâlnită dintre *împărtășire* — ca acțiune, și *împărtășanie* — Sfântul Trup și Sânge.

² I Timotei 1:15

³ Luca 23:42

Clericii mai fac trei închinăciuni; apoi preotul zice:

Preotul: **Apropie-te, diacone!**

Diaconul, trecând prin partea de răsărit a Sfintei Mese, vine în stânga preotului. Ținând palmele întinse cruciș, dreapta peste stânga, zice:

Diaconul: **Dă-mi mie, părinte, Cinstitul și Preasfântul Trup al Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos.**

Preotul, având buretele între degetele de la mâna stângă, ia una din bucățile din părticica XC și, ținând-o deasupra buretelui, o dă diaconului, zicând:

Preotul: **Cinstitul și Preasfântul Trup al Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos se dă ție, diaconului (N), spre iertarea păcatelor tale și spre viața de veci.**

Diaconul, primind părticica din Sfântul Trup în palma dreaptă, răspunde:

Diaconul: **Amin!**¹

Diaconul sărută dreapta preotului, se duce în partea de răsărit a Sfintei Mese și, plecându-și capul, așteaptă să ia și preotul părticica din Sfântul Trup. Preotul pune buretele sub degetul mijlociu al mâinii drepte, între arătător și inelar, iar cu stânga ridică părticica sa și o pune în palma dreaptă, zicând:

¹ Unele Liturghiere au inserat și aici un dialog între preot și diacon: „Diaconul: *Hristos în mijlocul nostru*. Preotul: *Este și va fi*” (sau invers), dar acesta nu se găsește în edițiile grecești și slavonești și nici nu este potrivit de a se spune într-un moment atât de „avansat” ca timp, când peste numai câteva clipe Hristos nu va mai fi doar „între ei”, ci „în ei”. În istoria Liturghiei, formula dată s-a rostit dintotdeauna înainte de Anafora și chiar înainte de *Crez*. Acum, când deja întreaga sinaxă a „mărturisit cu o gură și cu o inimă” pe Dumnezeu Cel în Treime și „cu îndrăznire L-a chemat pe El ca *Tată*”, dialogul de mai sus pare depășit din perspectiva ascensiunii duhovnicești a Liturghiei. De aceea, pe alocuri, mai ales duminica, protosul spune în acest moment: *Hristos a înviat!* iar celălalt (preot sau diacon) răspunde: *Adevărat a înviat!*

Cinstitul și Preasfântul Trup al Domnului și Dumnezeuului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos se dă mie, preotului (N), spre iertarea păcatelor mele și spre viața de veci.

Își șterge degetele cu buretele, deasupra Sfântului Disc, și așează palma stângă sub mâna dreaptă, apoi toți se împărtășesc, cu particițele pe care le țin în mâini, cu frică și cu toată evlavia, ștergându-și după aceea mâna cu buretele deasupra Sfântului Antimis.

Apoi preotul, luând cu amândouă mâinile și cu un acoperământ Sfântul Potir, se împărtășește de trei ori din el, zicând:

Preotul: Mă împărtășesc eu, robul lui Dumnezeu, preotul (N), cu Cinstitul și Sfântul Sânge al Domnului și Dumnezeuului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor mele și spre viața de veci. Amin!

Apoi preotul își șterge buzele și Sfântul Potir cu acoperământul și zice:

Preotul: Iată, S-a atins de buzele mele și va șterge fără-delegile mele și de păcatele mele mă va curăți.

Încă ținând Sfântul Potir cu un acoperământ, cheamă pe diacon, zicând:

Preotul: Apropie-te, iarăși, diacone!

Diaconul vine, se închină și zice:

Diaconul: Iată, vin la nemuritorul Împărat!

Diaconul ia cu stânga colțul liber al acoperământului și îl așează sub bărbie, iar cu dreapta apucă de marginea postamentului Sfântului Potir, spre a înlesni preotului lucrarea, iar preotul îl împărtășește de trei ori, zicând:

Preotul: Se împărtășește robul lui Dumnezeu, diaconul (N), cu Cinstitul și Sfântul Sânge al Domnului și Dumnezeuului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor sale și spre viața de veci.

Și diaconul zice: **Amin!**

După ce s-a împărtășit diaconul, preotul zice:

Preotul: **Iată, S-a atins de buzele tale și va șterge fărădelegile tale și de păcatele tale te va curăți.**¹

Diaconul își șterge apoi buzele și Sfântul Potir cu acoperământul.

Punerea Sfântului Trup și a miridelor în Potir

Când sunt mai mulți credincioși pregătiți să se împărtășească, preotul taie în bucățele mici (de obicei în formă cubică) părticelele NI și KA, pe o tăviță aparte, după care le pune în Potir. Părticelele Preasfintei Născătoare-de-Dumnezeu, a sfinților, a viilor și a morților nu se pun în Potir, ci se lasă pe Sfântul Disc, până ce se vor cumineca toți credincioșii. (Cel mai des însă sunt puse în Potir mai întâi miridele, apoi părticele de Sfântul Trup de pe tăviță, astfel ca acestea să fie deasupra, pentru a nu se confunda cu miridele.)

Când preotul pune părticelele în Potir, diaconul (iar dacă nu este diacon, preotul) zice:

O, Paștile cele mari și preasfințite, Hristoase! O, Înțelepciunea și Cuvântul lui Dumnezeu și Puterea! Dă-ne nouă să ne împărtășim cu Tine, mai desăvârșit, în ziua cea neînserată a Împărăției Tale!

Diaconul sau preotul trage după aceea ușor cu buretele miridele pentru vii și pentru morți, și le pune în Sfântul Potir, apoi ștergând bine Sfântul Disc și Sfântul Antimis, ia părticelele rămase și le pune în Sfântul Potir pe care după aceea îl acoperă. Pune apoi pe Sfântul Disc asteriscul și acoperămintele.

Preotul și diaconul își spală mâinile, după care diaconul deschide perdeaua și Sfintele Uși. Apoi diaconul, închinându-se o dată, primește Sfântul Potir de la preot și, stând între Sfintele Uși, înalță Potirul și zice:

¹ Isaia 6:7

Diaconul: Cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste¹ apropiați-vă!²

Poporul: Binecuvântat este Cel ce vine întru numele Domnului. Dumnezeu este Domnul și S-a arătat nouă!³

În Săptămâna Luminată strana cântă: Hristos a înviat... (o dată).

Întorcându-se spre Sfântul Altar, diaconul dă Sfântul Potir preotului. Credincioșii vin unul după altul cu umilință și cu frică, închinându-se și ținând mâinile strânse la piept. Preotul zice fiecăruia:

Se împărtășește robul / roaba lui Dumnezeu (N) cu Cinstitul și Sfântul Trup și Sânge al Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor și spre viața de veci. Amin!⁴

În timpul împărtășirii credincioșilor, strana cântă: Trupul lui Hristos primiți..., Cinei Tale celei de taină... sau alte cântări.

Cei împărtășiți își șterg buzele cu șervețelul special și sărută Sfântul Potir⁵, închinându-se în liniște.

La încheierea împărtășirii credincioșilor, preotul, făcând cu Potirul semnul crucii, spune: Iată, S-a atins de buzele voastre și va

¹ În Slujebnicul rusesc, precum și în vechile manuscrise grecești și chiar în traducerea românească a diaconului Coresi (fila 40v), în această chemare a mirenilor spre Potir nu găsim expresia *cu dragoste*. Părintele profesor Mihail Jeltov consideră că acest adaos a fost preluat din „Liturghia Sfântului Apostol Iacov” începând cu secolul al XVII-lea. Remarcăm faptul că unii slujitori români propun expresia „cu iubire” ca fiind mai corectă. Întrucât Ediția Sinodală a Sfintei Scripturi identifică acești termeni (în sensul lor teologic), și noi am păstrat varianta devenită tradițională.

² Acest verb trebuie să fie la imperativ, având sensul de invitație directă.

³ Psalmul 117:26-27

⁴ În practica liturgică, la împărtășirea copiilor se recomandă înlocuirea expresiei „spre iertarea păcatelor” cu expresia „spre sănătatea trupului și a sufletului”.

⁵ Este un obicei foarte vechi care în prezent este respectat doar de clerici, iar în Biserica rusă și de credincioși. El simbolizează sărutarea coastei din care a curs Sfântul Sânge.

șterge păcatele voastre, și fărădelegile voastre le va curăți;¹ apoi binecuvântează pe credincioși zicând:

Preotul: Mântuiește, Dumnezeule, poporul Tău și binecuvântează moștenirea Ta!²

Poporul: Am văzut Lumina cea adevărată, am primit Duhul cel ceresc; am aflat credința cea adevărată, nedespărțitei Treimi închinându-ne, că Aceasta ne-a mântuit pe noi.

De la Paști până la Înălțare: Hristos a înviat... (o dată)

De la Înălțare până la Rusalii: Înălțatu-Te-ai întru slavă...³

Preotul tămâiază Sfintele Daruri de trei ori, apoi dă cădelnița și Sfântul Disc diaconului, iar acesta ridicând Discul deasupra capului, se întoarce spre credincioși „arătându-l”, apoi, cădind din mers, îl duce la Proscomidiar și-l pune acolo.

Preotul se închină de trei ori în fața Sfintei Mese și, făcând cruce cu Potirul deasupra antimisului, zice în taină:

Preotul: Binecuvântat este Mielul lui Dumnezeu, Care ridică păcatul lumii⁴...

Sfârșindu-se de cântat la strană: Am văzut Lumina cea adevărată..., preotul se întoarce către credincioși, zicând cu glas mare:

Preotul:...totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor.

Poporul: Amin! Să se umple gurile noastre de lauda Ta, Doamne, ca să lăudăm slava Ta; că ne-ai învrednicit pe noi să ne împărtășim cu sfintele, dumnezeieștile, nemuritoarele, preacuratele și de viață făcătoarele Tale Taine.

¹ Cf. Isaia 6:7

² Psalmul 27:12

³ Grecii au obiceiul ca și la celelalte Praznice Împărătești să cânte, în loc de „Am văzut lumina cea adevărată”, troparul Praznicului.

⁴ Ioan 1:29,36

Întărește-ne¹ pe noi întru sfințenia Ta, toată ziua să ne învățăm dreptatea Ta. Aliluia, Aliluia, Aliluia!

În timpul acestei cântări, preotul merge la proscomidiar și pune Sfântul Potir acolo (iar dacă nu este diacon, duce și Sfântul Disc). Apoi cădește Sfintele de trei ori, zicând: *Înalță-Te peste ceruri, Dumnezeule, și peste tot pământul slava Ta!*².

Iar diaconul merge în fața Sfintelor Uși și zice ectenia (dacă nu este diacon, următoarea ectenie se zice de către preot). Preotul se întoarce la Sfânta Masă și strânge Sfântul Antimis, începând cu partea de sus și continuând cu cea de jos, cea din dreapta și la urmă cea din stânga.

ECTENIA DE MULȚUMIRE

Diaconul: Drepti!³ Primind dumnezeieștile, sfintele, preacuratele, nemuritoarele, cereștile și de viață făcătoarele, înfricoșătoarele lui Hristos Taine, cu vrednicie să mulțumim Domnului.

Poporul: Doamne miluiește.⁴

Apără, mântuiește, miluiește și ne păzește pe noi, Dumnezeule, cu harul Tău.

¹ Există unele manuscrise care în loc de „întărește (στηρίξον)” au cuvântul „păzește (τήρησον)”.

² Psalmul 107:5

³ În trecut majoritatea creștinilor se împărțeau la fiecare Liturghie, ceea ce producea, inevitabil, o anumită dezordine în biserică. În cel mai bun caz, creștinii se așezau pe scaun sau pe podea, așteptând sfârșitul slujbei, iar unii chiar se plimbau fără motiv prin biserică. De aceea, înainte de a rosti ectenia de mulțumire, diaconul trebuia mai întâi să-i îndemne să stea drepti. În prezent, practic toată lumea stă în picioare cel puțin începând cu cuvintele „Mântuiește, Dumnezeule, poporul Tău...”.

⁴ De multe ori grecii răspund la această cerere cu „Slavă Ție, Doamne, slavă Ție!” și abia la următoarea zic „Doamne, miluiește”.

Ziua toată desăvârșită, sfântă, în pace și fără de păcat cerând, pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm.

Poporul: **Ție, Doamne!**

Diaconul merge înaintea icoanei Mântuitorului și așteaptă acolo până la sfârșitul rugăciunii de după amvon. Iar preotul citește în taină rugăciunea de mulțumire.

Rugăciunea de mulțumire¹

Mulțumim Ție, Stăpâne, Iubitorule de oameni, Binefăcătorule al sufletelor noastre, că și în ziua de acum ne-ai învrednicit pe noi de cereștile și nemuritoarele Tale Taine. Îndreptează calea noastră, întărește-ne pe toți întru frica Ta; păzește viața noastră, întărește pașii noștri (și ne sfințește pe toți cu harul Tău²), pentru rugăciunile și mijlocirile măritei Născătoare-de-Dumnezeu și pururea Fecioarei Maria și pentru ale tuturor sfinților Tăi.

Apoi, făcând cruce peste Sfântul Antimis cu Evanghelia, zice:

Ecfonis: **Că Tu ești sfințirea noastră și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum, și pururea, și în vecii vecilor.**

Așează Sfânta Evanghelie pe Sfânta Masă, așa cum era la începutul Sfintei Liturghii.

Poporul: **Amin!**

¹ Această rugăciune trebuie să o rostescă preotul în numele tuturor celor care s-au împărtășit. Ea nu este o rugăciune particulară, ca cele din *Rânduiala de după împărtășire*, dezvoltate ca un adaos la această rugăciune. Sfârșitul ei firesc este tocmai ecfonismul care urmează. Schimbarea locului său, din motive practice, a dus și la înțelegerea greșită a sensului ei. Rostirea ei de către diacon este o greșeală în plus.

² Adaos personal, care accentuează scopul principal al împărtășirii, refelctat și în ecfonismul care urmează.

Diaconul¹: În pace să ieșim.

Poporul: Întru numele Domnului.

Diaconul: Domnului să ne rugăm.

Poporul: Doamne miluiește.²

Preotul, luându-și Liturghierul, iese prin Sfintele Uși, merge în mijlocul bisericii, face o închinăciune către Altar și zice „Rugăciunea de după amvon”.

Rugăciunea din spatele amvonului³

Cel ce binecuvântezi pe cei ce Te binecuvântează, Doamne, și sfințești pe cei ce nădăjduiesc întru Tine, mântuiește poporul Tău și binecuvântează moștenirea Ta. Plinătatea Bisericii Tale o păzește; sfințește pe cei ce iubesc frumusețea casei Tale; Tu pe aceștia îi preamărește cu dumnezeiască puterea Ta și nu ne părăsi pe noi, cei ce nădăjduim întru Tine. Pace lumii Tale dăruiește, bisericilor Tale, preoților⁴ și la tot poporul Tău. Că toată darea cea bună și tot darul desăvârșit de sus este, pogorând de la Tine,

¹ În toate manuscrisele vechi, acest îndemn este rostit de către diacon. Dacă diaconul spune acest lucru cu referire la catehumeni, nu-i clar de ce a ajuns să nu-l mai spună la plecarea credincioșilor (Н. КРАСНОСЕЛЬЦЕВ, *Сведения о некоторых литургических рукописях Ватиканской Библиотеки*, p. 198). Menționăm că tot diaconului îi este rezervată această formulă și în *Liturghierul* lui Macarie (Târgoviște, 1508), precum și în *mss slav 28* (secolul al XVI-lea) al Bibliotecii Academiei Române.

² În vechime „rugăciunea (din spatele) amvonului” constituia *Otpustul* Liturghiei, de aceea, păstrând tradiția veche, grecii spun în acest moment „Doamne, miluiește” de 3 ori și „Părinte, binecuvântează”, exact ca înainte de *Otpust*.

³ Aceasta este denumirea corectă a rugăciunii. În trecut ea se rostea în spatele amvonului central al bisericii, probabil cu fața spre credincioși. Rugăciunea varia în funcție de sărbătoare, iar grecii și în prezent au o rugăciune diferită pentru Liturghiile Sf. Vasile cel Mare (detalii: Н. УСПЕНСКИЙ, *Богослужбные отпусты* // „*Opere alese*”, vol. III, Moscova 2007, pp. 313-340).

⁴ În edițiile mai vechi, după pomenirea preoților era pomenită și conducerea țării.

Părintele luminilor¹, și Ție slavă și mulțumire și închinare înălțăm: Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

Strana: Amin! Fie numele Domnului binecuvântat, de acum și până-n veac.² (de 3 ori)

În Săptămâna Luminată: *Hristos a înviat...* (de 3 ori)

Strana continuă cu Psalmul 33: *Bine voi cuvânta pe Domnul...*³

Preotul se pleacă spre credincioși, în dreapta și în stânga, și intră prin Sfintele Uși. Diaconul intră prin ușa dinspre miazănoapte. Merg către proscomidiar, unde își descoperă și își pleacă amândoi capetele. Preotul zice următoarea rugăciune⁴:

Hrisoase, Dumnezeu nostru, Cel ce Singur ești [îm]plinirea Legii, a prorocilor și a toată rânduiala Părintească, umple de bucurie și de veselie inimile noastre, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin!

Diaconul merge la proscomidiar și consumă ce a rămas din Sfintele Taine și curăță Sfântul Potir cu apă caldă. Apoi îl șterge cu un ștergar anume pregătit și pune Sfântul Potir cu celelalte obiecte liturgice.

[Sâmbăta, cu excepția perioadelor praznicale, în acest moment se face Litia mică pentru cei adormiți, după rânduiala de la pp. 242-244.]

¹ Iacov 1:17

² Psalmul 112:2

³ În vechime, acest psalm se cânta în timp ce se împărtășeau mirenii, iar acum a fost transferat mai spre sfârșit. Cei mai mulți însă nici nu-l spun. Practica locală de a cânta psalmul în timp ce se împărtășesc clericii este și ea destul de bună și conformă cu vechea destinație a psalmului.

⁴ Având în vedere că aceasta este o rugăciune înainte de consumarea Sfintelor Taine, în cazul în care preotul slujește singur, el o poate rosti și după sfârșitul slujbei, înainte de a începe să consume Sfintele Taine. Așezarea ei în acest loc este legată de obiceiul (relativ vechi și deja dispărut) ca diaconul și chiar preotul să consume Tainele în timpul cântării Psalmului 33, după *Fie numele Domnului...*

Preotul, acoperindu-și capul, binecuvântează pe credincioși dintre Sfintele Uși:

Preotul: Binecuvântarea Domnului [să fie] peste voi toți, cu al Său har și cu a Sa iubire de oameni, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor.

Strana: Amin!

Otpustul

Preotul se pleacă către icoana Mântuitorului și zice:

Preotul: Slavă Ție, Hristoase Dumnezeule, nădejdea noastră, slavă Ție!

Strana: Slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh. Și acum și pururea, și în vecii vecilor. Amin!

Doamne miluiește. (de 3 ori)

Întru numele Domnului, părinte, binecuvântează!

Preotul: [Cel ce a înviat din morți...; iar de nu va fi duminică zice:] Hristos, adevăratul nostru Dumnezeu, pentru rugăciunile Preacuratei Maicii Sale, ale Sfinților, măriților și întru tot lăudaților Apostoli, ale Sfântului (N) (al cărui hram îl poartă biserica), ale celui între sfinți Părintelui nostru Ioan Gură de Aur, arhiepiscopul Constantinopolului, a cărui liturghie am săvârșit; ale Sfântului (N), a cărui pomenire o săvârșim, și pentru ale tuturor sfinților, să ne miluiască și să ne mântuiască pe noi, ca un bun și de oameni iubitor.

Strana: Amin!

Imediat după Otpust sau după rugăciunile de mulțumire, preotul zice:

Pentru rugăciunile sfinților părinților noștri, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeuul nostru, miluiește-ne pe noi!¹

Strana: Amin!

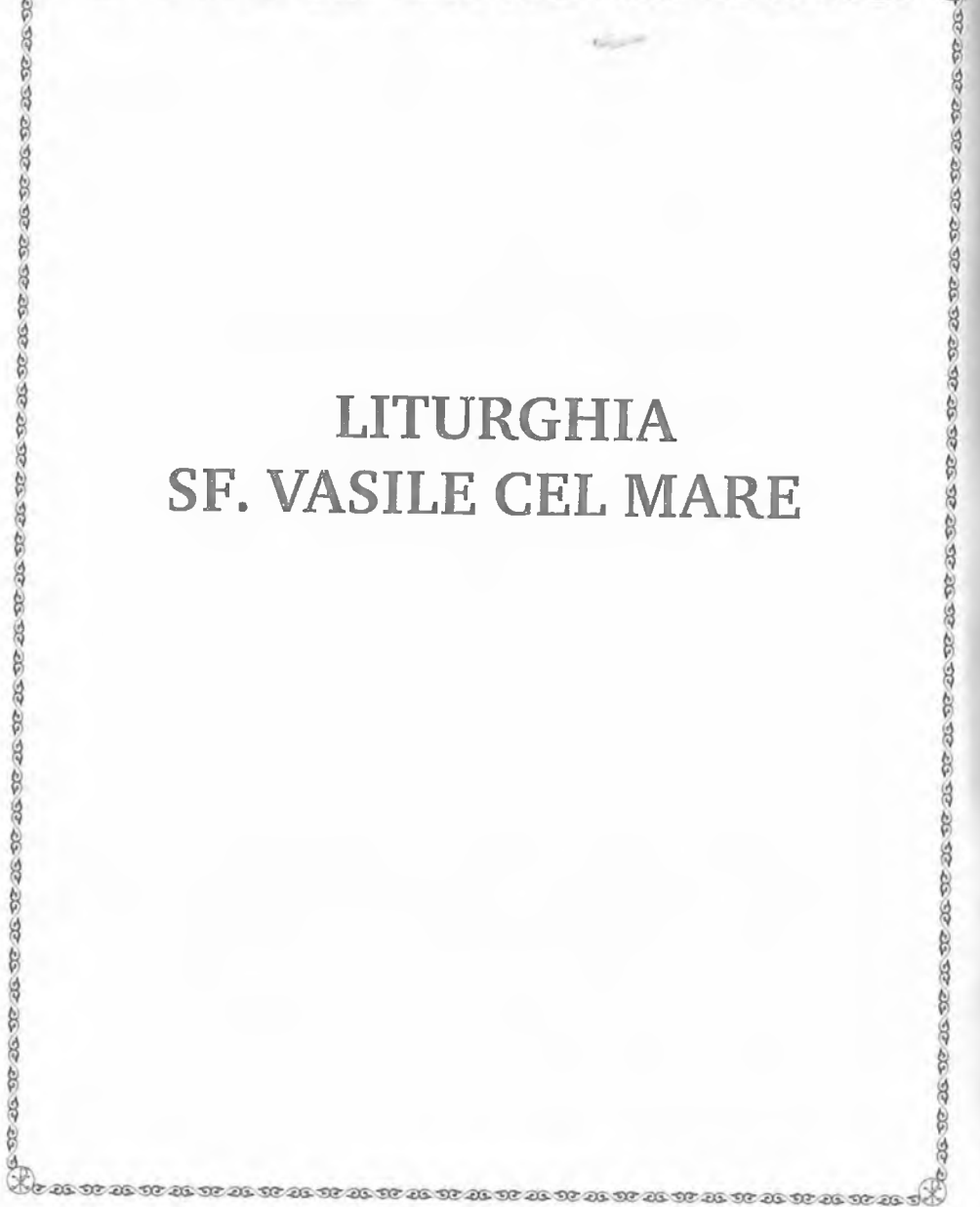
Preotul se întoarce în Altar și închide Sfintele Uși și perdeaua. Ieșind prin ușa diaconului, el (sau altcineva anume rânduit) împarte anafură credincioșilor. Există și tradiția locală ca, în semn de binecuvântare finală, preotul să dea credincioșilor să sărute Sfânta Cruce sau să ungă credincioșii pe frunte cu ulei sfințit de la Litie (nu de la Sf. Maslu) sau din candela care arde la icoana sărbătorii. Când termină aceasta, se întoarce în Altar și, dacă nu este diacon, el însuși consumă Sfintele Taine. Preotul și diaconul își scot veșmintele și zic rugăciunile de mulțumire.

¹ În prezent, toate slujbele se încheie cu acest Ecfonis, întrucât Otpustul/Apolisul reprezintă doar momentul concedierii, nu și sfârșitul propriu-zis al slujbei. Se pare că ecfonisul provine din tradiția monahală athonită și el invocă rugăciunile monahilor mai îmbunătățiți care erau în viață, și nu e nici o problemă că aceștia sunt numiți „sfinți”. O dovadă a faptului că ecfonisul nu se referă la Sfinții Părinți în general servește și formula uneori modificată: *Pentru rugăciunile sfinților părinților noștri și a stăpânului nostru* (se are în vedere arhierul locului), *Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeuul nostru, miluiește-ne pe noi!* În prezent, ecfonisul este înțeles în sensul că noi nu ne încredem în rugăciunile noastre, ci cerem milă „pentru rugăciunile Sfinților”. Mai remarcăm că în Biserica Ortodoxă Rusă acest Ecfonis lipsește de la sfârșitul Liturghiei, al Laudelor și al oricărei alte slujbe.

LITURGHIA
SF. VASILE CEL MARE

Proscomidia și prima parte, ca la Liturghia Sf. Ioan Gură de Aur.
Apoi, după Ectenia întreită...

ECTENIA PENTRU CATEHUMENI¹

Cei [încă] nebotezați rugați-vă, Domnului.

Poporul: Doamne miluiește.

[Și noi] cei credincioși, pentru cei nebotezați să ne rugăm, ca Domnul să-i miluiască pe dânșii.

Să-i învețe pe dânșii cuvântul adevărului.

Să le descopere lor Evanghelia dreptății.

Preotul desface partea de sus a Antimisului.

Să-i unească pe dânșii cu Sfânta Sa sobornicească și apostolească Biserica.

Mântuiește, miluiește, apără și-i păzește pe dânșii, Dumnezeule, cu harul Tău.

Cei [încă] nebotezați, capetele voastre Domnului să le plecați.

Cei nebotezați (cântă sau rostesc în cor): Ție, Doamne!

Rugăciunea când cei nebotezați își pleacă capetele

Doamne, Dumnezeul nostru, Care în ceruri locuiești și spre toate lucrurile Tale privești, caută spre acești catehumeni care, ca niște robi și-au plecat grumajii înaintea Ta, și le dă

¹ Ectenia și rugăciunea pentru catehumeni („cei chemați”) pot fi suprimate. În acest caz, Sfântul Antimis urmează să fie desfăcut în timpul Ecteniei întreite de după Evanghelie.

lor jugul cel ușor¹; fă-i pe ei mădulare cinstite ale Sfintei Tale Biserici și-i învrednicește de baia nașterii celei de-a doua², de iertarea păcatelor și de veșmântul nestrăciunii, spre cunoașterea Ta, a adevăratului Dumnezeu³.

Ecfonis: Ca și aceștia împreună cu noi să slăvească preacinstitul și de mare cuviință numele Tău, al Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh*, acum și pururea, și în vecii vecilor.

Poporul: Amin!

*În timpul efonisului, preotul însemnează cruciș cu buretele deasupra Sfântului Antimis, apoi îl sărută și îl pune sus, în dreapta Antimisului.

Iarăși diaconul zice:

Diaconul: Câți sunteți nebotezați, ieșiți; cei nebotezați, ieșiți. Câți sunteți nebotezați, ieșiți; ca nimeni din cei nebotezați [să nu rămână⁴]...

LITURGHIA CREDINCIOȘILOR

Diaconul: (Câți suntem credincioși,) Iară și iară în pace Domnului să ne rugăm.

Poporul: Doamne miluiește.

¹ Matei 11:30

² Tit 3:5

³ Ioan 17:3

⁴ Adaosul din paranteză nu se găsește în textul original și nici în vechile traduceri românești. Noi l-am preluat din edițiile actuale ale Liturghierului românesc și considerăm modificarea ca fiind binevenită.

Întâia rugăciune a apropierii de altar:

Tu, Doamne, ne-ai arătat această mare taină a mântuirii¹; Tu ne-ai învrednicit pe noi, smeriții și nevrednicii robii Tăi, să ne facem slujitori ai sfântului Tău jertfelnic; Tu îndestulează-ne pe noi cu puterea Sfântului Duh, spre slujirea aceasta, ca, stând neosândiți înaintea sfintei slavei Tale, să-ți aducem jertfă de laudă², că Tu ești Cel ce lucrezi toate într-un toți³. Dă, Doamne, ca jertfa [ce se va aduce] pentru păcatele noastre și pentru cele din neștiință ale poporului⁴ să fie bine-primită înaintea Ta.

[Ecfonis: Că Ție se cuvine toată slava, cinstea și închinarea: Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum, și pururea, și în vecii vecilor. / Strana: Amin!]

Diaconul: Apără, mântuiește, miluiește și ne păzește pe noi, Dumnezeule, cu harul Tău.⁵

Poporul: Doamne miluiește.

A doua rugăciune a apropierii de altar:

Dumnezeule, Care ai cercetat cu milă și îndurări umiliința noastră; Cel ce ne-ai pus pe noi, netrebnicii, păcătoșii și nevrednicii Tăi robi, înaintea sfintei slavei Tale, ca să slujim

¹ I Timotei 3:16

² Evrei 13:15

³ I Corinteni 12:6

⁴ Evrei 9:7

⁵ Majoritatea edițiilor Liturghierului conțin în acest moment mai multe cereri, prevăzute a fi rostite doar la slujba cu diacon. Acelea sunt o reminiscență a vechii rânduieli, când ectenia mare se rostea în acest moment, iar faptul că ele nu mai au importanța de odinioară o dovedește și indicația ca cererile să se eludeze dacă preotul slujește fără diacon. Și noi le-am exclus, așa cum demult fac în practică majoritatea Bisericii Ortodoxe, chiar și atunci când se slujește cu diacon.

sfântului Tău jertfelnic; Tu ne întărește, cu puterea Sfântului Tău Duh, spre slujirea aceasta, și ne dă cuvânt întru deschiderea gurii noastre¹, ca să chemăm harul Sfântului Tău Duh peste darurile ce vor fi puse înaintea.

Diaconul intră în Altar.

Ecfonis: *Ca sub stăpânirea Ta totdeauna fiind păziți, Ție slavă să înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum, și pururea, și în vecii vecilor.*

Poporul: *Amin!*

Strana: *Noi, care pe heruvimi tainic² închipuim și făcătoarei de viață Treimi întreit-sfântă cântare aducem, toată grija cea lumească să o lepădăm.*

Preotul deschide Sfintele Uși, apoi citește în taină Rugăciunea din timpul cântării heruvimice:

A treia rugăciune a apropierii de altar:

Nimeni din cei legați cu pofta și cu desfătări trupești nu este vrednic să vină, să se apropie sau să slujească Ție, Împărate al slavei, căci a sluji Ție este lucru mare și înfricoșător chiar și pentru puterile cele cerești. Dar, totuși, pentru nespusa și nemăsurata Ta iubire de oameni, fără mutare și fără schimbare Te-ai făcut om, și Arhiereu al nostru ai fost uns, și, ca un Stăpân a toate, ne-ai încredințat slujba sfântă a acestei jertfe liturgice și fără sânge; că numai Tu, Doamne Dumnezeu al nostru, stăpânești cele cerești și cele pământești, Cel ce Te porți pe tron de heruvimi și ești Domnul serafimilor și Împăratul lui Israel, Cel ce singur ești Sfânt și întru sfinți Te odihnești. Deci pe Tine Te rog, Cel ce singur ești bun și binevoitor, caută

¹ Efeseni 6:19

² Așa trebuie tradus grecescul *μυστικῶς*, nu „cu taină”.

spre mine, păcătosul și netrebnicul robul Tău, și-mi curățește sufletul și inima de cugetare vicleană; și pe mine, cel ce sunt îmbrăcat cu harul preoției, învrednicește-mă prin puterea Sfântului Tău Duh, să stau înaintea acestei Sfinte Mese și să jertfesc sfântul și preacuratul Tău Trup și scumpul Tău Sânge. Căci la Tine vin, plecându-mi grumazul meu și mă rog Ție: Să nu întorci fața Ta de la mine¹, nici să mă lepezi dintre slujitorii Tăi², ci binevoiește să-Ți fie aduse darurile acestea de mine, păcătosul și nevrednicul robul Tău. Că Tu ești Cel ce aduci și Cel ce Te aduci, Cel ce primești și Cel ce Te împarți, Hristoase, Dumnezeul nostru, și Ție slavă înălțăm, împreună și Celui fără de început al Tău Părinte și Preasfântului și bunului și de viață făcătorului Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin!

Apoi clericii, punându-și mâinile cruciș la piept³, rostesc (de trei ori⁴) cântarea heruvimică⁵:

¹ Psalmul 142:8

² Înțelepciunea lui Solomon 8:4

³ Faptul însă că protosul ridică mâinile în timpul rostirii lui este deja o exagerare. În general, mâinile se ridică doar la rugăciunile de invocare, nu la toate. Există chiar recomandări vechi care interzic ridicarea mâinilor la Heruvic și recomandă strângerea lor la piept, în semn de smerenie și ca o imitație a îngerilor, care își strâng aripile.

⁴ Repetarea acestei rugăciuni de către clerici — și anume de 3 ori — este legată de vechiul obicei de a cânta la strană (bineînțeles mai rapid) acest imn tot de 3 ori. În practica athonită, de exemplu, dacă preotul slujește singur, el zice această rugăciune o singură dată, dar dacă sunt mai mulți, ea se zice de trei ori de primii trei preoți din sobor.

⁵ Rostirea acestui imn este prevăzută imediat după terminarea rugăciunii „Nimeni din cei legați...”, după care urmează căderea săvârșită de protos, la care diaconul merge cu lumânarea înaintea acestuia. În Biserica Rusă însă, dacă este diacon, acesta face singur căderea în timpul rugăciunii „Nimeni din cei legați...” (așa cum prevede vechea tradiție), după care urmează imediat rostirea întreită a imnului heruvimic; dar dacă nu este diacon, preotul face căderea între rugăciune și rostirea imnului heruvimic, dorind mai întâi să recupereze căderea care nu s-a putut face de către diacon anterior. Diferența dintre cele două practici este neînsemnată și fiecare este îndreptățit să respecte practica locului.

Preotul: Noi, care pe heruvimi tainic închipuim, și făcătoarei de viață Treimi întreit-sfântă cântare aducem, toată grija cea lumească să o lepădăm;

Diaconul: Ca pe Împăratul tuturor, să primim pe Cel înconjurat în chip nevăzut de cetele îngerești. Aliluia, Aliluia, Aliluia!

În cele ce urmează, diaconul dă cădelnița preotului și, luând o lumânare aprinsă, merge înaintea preotului care tămâiază Sfânta Masă împrejur, Altarul tot și, ieșind prin Sfintele Uși, tămâiază icoanele și pe credincioși, zicând în taină Psalmul 50. Întorcându-se la Sfânta Masă, preotul dă cădelnița diaconului, apoi amândoi fac apoi două închinăciuni înaintea Sfintei Mese, zicând: *Dumnezeule, milostiv fii mie păcătosului și mă miluiește!*

După aceea preotul sărută Sfântul Antimis, Sfânta Cruce și Sfânta Masă, iar diaconul sărută numai Sfânta Masă. Mai fac apoi amândoi o închinăciune și se întorc plecându-se, dintre Sfintele Uși, către credincioși, apoi merg la Proscomidiar.

Diaconul: **Ridică, părinte!**

Preotul, luând Aerul, îl pune pe umerii diaconului, zicând:

Ridicați mâinile voastre la cele sfinte și binecuvântați pe Domnul.¹

Protosul dă Sfântul Disc diaconului, care se așează într-un genunchi și îl ține în dreptul frunții. Preotul însuși ia Sfântul Potir. Diaconul iese înaintea preotului prin ușa dinspre miazănoapte, iar al doilea diacon, dacă este, merge tămâind înaintea primului diacon. Iar de slujește numai preotul, face el singur procesiunea, având Aerul pe umeri, Potirul în mâna dreaptă și Discul în mâna stângă.

Când sunt mai mulți preoți și diaconi, cel dintâi dintre preoți, împreună cu diaconii, se pleacă spre credincioși. Apoi vin și ceilalți preoți, începând de la cei cu rang mai mare, care se închină după rânduială și vin în fața proscomidiarului, având în mâna dreaptă

¹ Psalmul 133:2

fiecare câte o Sfântă Cruce. Ultimul preot sau cel care a făcut Proscomidia ia copia și lingurița. Și fac procesiunea, mergând unul după altul în urma preotului celui dintâi și, când ajung la locul convenit, se întorc cu fața spre apus. Când nu sunt diaconi, atât Sfântul Disc, cât și Sfântul Potir se iau de către întâiul dintre preoți.

Ieșind deci din Sfântul Altar, întâiul dintre diaconi zice cu glas mare:

Pomenirile Intrării Mari

Diaconul:¹ Pe Preafericitul patriarh (N), pe Înalt Preasfințitul mitropolitul [sau pe Preasfințitul (arhi-) episcopul] nostru (N), și pe tot clerul preotesesc și cinul călugăresc, să-i pomenească Domnul Dumnezeu întru Împărăția Sa.

Poporul: **Amin!** (Acum și la următoarele cereri.)

Al doilea diacon, mergând înaintea primului diacon, intră în Altar cădînd și se situează în partea dreaptă a Altarului, iar primul dintre diaconi, intrînd, se așează într-un genunchi la colțul drept al Sfintei Mese, așteptându-l pe preot să intre cu Sfântul Potir.

Preotul: Pe ctitorii, binefăcătorii și ostenitorii acestui sfânt locaș; pe cei ce au adus aceste daruri și pe cei pentru care s-au adus: vii și adormiți, să-i pomenească Domnul Dumnezeu întru Împărăția Sa.

Apoi făcînd semnul Sfintei Cruci cu Potirul spre credincioși, preotul zice:

Preotul: Pe voi și pe toți ortodocșii creștini, să-i pomenească Domnul Dumnezeu întru Împărăția Sa, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor.

Poporul: **Amin!**

¹ În Biserica rusă diaconul pomenește episcopul locului, iar preotul/preoții continuă cu celelalte pomeniri, pe când în alte Biserici locale, inclusiv B.O.R., diaconul începe cu „Pe voi, pe toți...”, iar protosul continuă cu celelalte cereri și apoi încheie iarăși cu prima.

INTRAREA MARE

Când preotul intră în Altar, al doilea diacon îl cădește. Strana cântă mai departe cântarea heruvimică de la *Ca pe Împăratul...* până la sfârșit.

Poporul: *Ca pe Împăratul tuturor, să primim pe Cel înconjurat în chip nevăzut de cetele îngerești. Aliluia, Aliluia, Aliluia!*

Când preoții intră în Altar, întâiul dintre diaconi zice către preotul care duce Sfântul Potir:

Preoția ta să o pomenească Domnul Dumnezeu întru Împărăția Sa!

Protosul pune Sfântul Potir pe Antimis și ia Sfântul Disc de la diacon, îl așează pe Sfânta Masă, în stânga Sfântului Potir, întocmai ca la Proscomidiar, zicând:

Iosif cel cu bun chip, de pe lemn luând preacurat trupul Tău, cu giulgiu curat înfășurându-l și cu miresme, în mormânt nou îngropându-l, l-a pus.

În mormânt cu trupul, în iad cu sufletul, ca un Dumnezeu, în rai cu tâlharul și pe scaun împreună cu Tatăl și cu Duhul ai fost, Hristoase, toate umplându-le, Cel ce ești necuprins.

Ca un purtător de viață și, cu adevărat, mai înfrumusețat decât raiul și mai luminat decât orice cămară împărătească s-a arătat, Hristoase, mormântul Tău, izvorul învierii noastre.

Preotul ia acoperămintele de pe Sfântul Disc și de pe Sfântul Potir și le pune pe Sfânta Masă. După ce a luat Aerul de pe umerii diaconului, îl cădește, apoi îl așează peste Cinstitele Daruri. Luând cădelnița, preotul cădește Cinstitele Daruri de trei ori, zicând:

Preotul: Fă bine, Doamne, întru bunăvoirea Ta, Sionului, și să se zidească zidurile Ierusalimului.¹

Diaconul: Atunci vei binevoi jertfa dreptății, prinosul și arderile de tot, atunci vor pune pe altarul Tău viței.²

Preotul dă înapoi cădelnița și are loc dialogul dintre preot și diacon ca la Liturgia Sf. Ioan Gură de Aur.

Apoi diaconul sărută dreapta preotului, închide Sfintele Uși și perdeaua și iese prin ușa dinspre miazănoapte și, mergând la locul obișnuit, înaintea Sfintelor Uși, zice:

Să plinim rugăciunea noastră Domnului.³

Poporul: Doamne, miluiește.

[Pentru Cinstitele Daruri ce sunt puse înainte, Domnului să ne rugăm.

Pentru sfânt locașul acesta și pentru cei ce cu credință, cu evlavie și cu frică de Dumnezeu intră (și se roagă) în el, Domnului să ne rugăm.

Pentru ca să fim izbăviți noi de tot necazul, mânia, primejdia și nevoia, Domnului să ne rugăm.

Apără, mântuiește, miluiește și ne păzește pe noi, Dumnezeule, cu harul Tău.

Ziua toată desăvârșită, sfântă, în pace și fără de păcat, de la Domnul să cerem.

Poporul: Dă, Doamne! (acum și la următoarele cereri)

Înger de pace, statornic călăuzitor, păzitor al sufletelor și al trupurilor noastre, de la Domnul să cerem.

Milă și iertare a păcatelor și greșelilor noastre, de la Domnul să cerem.

¹ Psalmul 50:19

² Psalmul 50:20

³ Teoretic, este suficient să se rostească doar această cerere, după care se trece direct la „Rugăciunea punerii-înainte”, evitând dublarea inutilă a unor ectenii supra-puse, care se întâlnesc și în alte momente ale slujbei. Prin urmare, ectenia cererilor trebuie să fie rostită doar înainte de „Tatăl nostru...”, iar explicațiile și implicațiile acestei prevederi au fost pe larg analizate în LOIA, pp. 185-204.

Cele bune și de folos sufletelor noastre și pace lumii, de la Domnul să cerem.

Cealaltă vreme a vieții noastre în pace și întru pocăință a o săvârși, de la Domnul să cerem.

Sfârșit creștinesc vieții noastre: fără durere, fără rușine, în pace și răspuns bun la înfricoșătoarea judecată a lui Hristos, să cerem.

Pe Preasfânta, curata, preabinecuvântata, slăvita stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioara Maria, cu toți sfinții pomenindu-o, pe noi înșine și unii pe alții, și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm.]

„Rugăciunea punerii-înainte”

Doamne, Dumnezeul nostru, Care ne-ai zidit și ne-ai adus în această viață, Cel cel ne-ai arătat căile mântuirii și ne-ai dăruit descoperirea tainelor cerești, Tu ești Cel ce ne-ai pus pe noi în slujirea aceasta, cu puterea Sfântului Tău Duh. Binevoiește, dar, Doamne, să fim slujitori ai Noului Tău Legământ¹ și săvârșitori ai Sfințelor Tale Taine. Primește-ne pe noi, care ne apropiem de sfântul Tău jertfelnic, după mulțimea milei Tale, ca să fim vrednici a-Ți aduce această jertfă cuvântătoare și fără de sânge, pentru păcatele noastre și pentru cele din neștiință ale poporului, pe care, primind-o în sfântul, supra-cerescul și duhovnicescul Tău jertfelnic, întru miros de bună mireasmă², trimite-ne harul Preasfântului Tău Duh. Privește spre noi, Dumnezeule, și spre această slujbă³ a noastră și o primește, precum ai primit darurile lui Abel, jertfele lui Noe, arderile de tot ale lui Avraam, slujirea preoțească a lui Moise și Aaron, și jertfele de pace ale lui

¹ II Corinteni 3:6

² Efeseni 5:2

³ Literal: adorare / latreia.

Samuel. Și, precum ai primit slujba¹ cea adevărată de la sfinții apostoli, așa primește, întru bunătatea Ta, Doamne, și aceste daruri, din mâinile noastre, ale păcătoșilor, pentru ca învrednicindu-ne a sluji fără prihană sfântului Tău jertfelnic, să aflăm plata credincioșilor și înțelepților iconomi², în ziua cea înfricoșătoare a răsplătirii celei drepte³.

Ecfonis: Prin îndurările Unuia-Născut Fiului Tău, cu Care ești binecuvântat, împreună cu Preasfântul și bunul și de viață făcătorul Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

Poporul: Amin!

Preotul, cu fața spre credincioși, îi binecuvântează:

Preotul: Pace tuturor!

Poporul: Și duhului tău.

Mărturisirea unității de credință

Diaconul (cu fața spre credincioși): Să ne iubim unii pe alții, ca într-un gând să mărturisim.

Poporul: Pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh, Treimea cea de o ființă și nedespărțită.

[Preotul se închină de trei ori în fața Sfintei Mese, zicând: *Iubi-Te-voi, Doamne, tăria mea, Domnul este întărirea mea și scăparea mea și izbăvitorul meu.*⁴]

Apoi protosul, închinându-se (spre ceilalți clerici și) spre credincioși, zice: Hristos în mijlocul nostru! Ceilalți răspund: Este și va fi! Și iarăși protosul zice: (totdeauna, acum și pururea, și în vecii vecilor.) Amin!

Diaconul: Închizând ușile, să mărturisim cu luare aminte!

1 Adorare.

2 Luca 12:42

3 Osea 9:7

4 Psalmul 17:1

Poporul rostește Simbolul de credință (Crezul)

Preotul ridică Aerul deasupra Cinstitelor Daruri și îl clatină singur, ori cu ceilalți preoți împreună-slujitori, dacă sunt mai mulți. El zice, odată cu credincioșii, „Simbolul credinței” și după cuvintele „și a înviat a treia zi” sărută Aerul și îl așează la o parte, împreună cu celelalte acoperăminte.

Pregătirea pentru Sfințirea Cinstitelor Daruri

Diaconul: Să stăm bine, să stăm cu frică, să luăm aminte, Sfânta Jertfă cu pace a o aduce.

Poporul: Milă, pace, jertfă de laudă.¹

Diaconul își face semnul crucii și intră în Sfântul Altar, iar preotul (protos) îi binecuvântează cu mâna pe credincioși, zicând:

Harul Domnului nostru Iisus Hristos, și dragostea lui Dumnezeu-Tatăl, și împărtășirea Sfântului Duh să fie cu voi, cu toți.²

Poporul: Și cu duhul tău!

Preotul, stând cu fața spre popor și înălțând mâinile, zice:

Preotul: Sus să avem inimile!

Poporul: Avem către Domnul.

Și, întorcându-se spre Sfânta Masă, zice:

Preotul: Să mulțumim Domnului!

Poporul: Vrednic și drept [este]!³

¹ Despre traducerea corectă a acestei fraze, vezi LOIA, pp. 208-209.

² II Corinteni 13:13

³ Despre traducerea și interpretarea acestei ocurențe vezi anexa de la pp. 288-290.

Anaforaua Sfântului Vasile cel Mare:

Cel ce ești¹, Stăpâne, Doamne Dumnezeule, Părinte Atotțiitorule cel închinat²!; cu adevărat vrednic, drept și cuvenit este măreției sfințeniei Tale a Te lăuda, a-Ți cânta, a Te binecuvânta, Ție a ne închina, Ție a-Ți mulțumi, pe Tine a Te slăvi, Cel ce singur ești Dumnezeu cu adevărat, și Ție a-Ți aduce această slujbă cuvântătoare a noastră, cu inimă înfrântă și cu suflet smerit; că Tu ești Cel ce ne-ai dăruit nouă cunoașterea adevărului Tău. Și cine este în stare să grăiască puterile Tale, să facă auzite toate laudele Tale sau să spună toate minunile Tale, în toată vremea?, Stăpâne al tuturor, Doamne al cerului și al pământului și a toată făptura cea văzută și cea nevăzută, Cel ce șezi pe tronul slavei și privești adâncurile, Cel ce ești fără de început, nevăzut, neajuns, necuprins, neschimbat, Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, al Marelui Dumnezeu și Mântuitorului nostru, nădejdea noastră, Care este chipul bunătății Tale, pecete asemenea chipului, Care întru Sine Te arată pe Tine, Tată, Cuvânt viu, Dumnezeu adevărat, înțelepciune mai înainte de veci, viață, sfințire, putere, Lumina cea adevărată, prin Care S-a arătat Sfântul Duh, Duhul adevărului, darul înfierii, arvuna moștenirii celei ce va să fie, începutul bunătăților celor

¹ ὁ ὄν = YHWH. În cultul ortodox există trei texte liturgice care încep cu apelativul „Cel ce ești”, care este o formă prescurtată a lui „Eu sunt Cel ce sunt (= Yahveh)”. La începutul acestei Anaforele și în textul celui de-al patrulea exorcism de la Botez, care ar putea aparține tot Sf. Vasile cel Mare, apelativul se referă la Tatăl, iar la binecuvântarea de la sfârșitul Vecerniei și Utreniei, acesta se referă la Fiul (adică: Fie binecuvântat „Cel ce este” Hristos Dumnezeul nostru...).

² Cu sensul de: adorat.

veșnice, puterea cea făcătoare de viață, izvorul sfințeniei, de Care toată făptura cea cuvântătoare și înțelegătoare întărită fiind, Ție slujește și Ție pururea Îți înalță cântare de slăvire, căci toate împreună slujesc Ție. Că pe Tine Te laudă Îngerii, Arhanghelii, Tronurile, Domniile, Începătoriile, Stăpâniile, Puterile și Heruvimii cei cu ochi mulți; Ție Îți stau împrejur Serafimii cei cu câte șase aripi, care cu două își acoperă fețele, cu două picioarele, iar cu două zburând, strigă unul către altul, cu neîncetate graiuri, cu laude fără tăcere...

Diaconul, sau dacă nu este diacon, preotul face semnul crucii cu asteriscul deasupra Sfântului Disc, atingând cu el în cele patru părți ale Sfântului Disc, când protosul zice cu glas tare:

Preotul: Cântarea de biruință cântând, strigând, glas înălțând și grăind:

Preotul sărută asteriscul și îl pune deoparte, apoi cântă împreună cu poporul:

Sfânt, Sfânt, Sfânt Domnul Savaot! Plin este cerul și pământul de slava Ta! Osana întru cei de sus! Binecuvântat este cel ce vine întru numele Domnului! Osana întru cei de sus!

Diaconul stă în dreapta preotului, și, dacă este nevoie, apără de insecte Cinstitele Daruri cu un acoperământ sau cu ripida. Iar după sfârșitul cântării preotul continuă:

Cu aceste fericite Puteri, Stăpâne, iubitorule-de-oameni, și noi păcătoșii strigăm și grăim: Sfânt ești cu adevărat și Preasfânt, și nu este măsură măreției sfințeniei Tale, și drept ești¹ întru toate lucrurile Tale, căci întru dreptate și cu judecată

¹ Literal: „cuvios ești”.

dreaptă¹ ne-ai adus toate; căci plămădind pe om, ai luat țărână din pământ și l-ai cinstit cu chipul Tău, Dumnezeule, și l-ai pus în raiul desfătării², făgăduindu-i întru paza poruncilor Tale viață fără de moarte și moștenirea veșnicelor bunătăți. Dar, neascultându-Te pe Tine, adevăratul Dumnezeu, Care l-ai făcut pe el și amăgirii șarpelui supunându-se și dat fiind morții pentru păcatele sale, l-ai izgonit pe el, Dumnezeule, din rai în lumea aceasta și, întru judecata Ta cea dreaptă, l-ai întors în pământul din care a fost luat³, rânduindu-i lui mântuirea prin cea din a doua naștere, cea întru Însuși Hristosul Tău. Că nu Te-ai întors până la sfârșit de la zidirea Ta, pe care ai făcut-o, Bunule, nici n-ai uitat lucrurile mâinilor Tale⁴, ci în multe chipuri ne-ai cercetat pentru îndurările milei Tale: proroci ai trimis, minuni ai făcut prin sfinții Tăi, care au bineplăcut Ție, din fiecare neam⁵.

Grăitu-ne-ai nouă prin gura prorocilor, slujitorii Tăi, mai înainte vestindu-ne mântuirea ce avea să fie: Lege ne-ai dat spre ajutor⁶; îngerii ai pus păzitori, iar când a venit plinirea vremii⁷, ne-ai grăit nouă prin Însuși Fiul Tău, prin Care și veacurile le-ai făcut. Care, fiind strălucirea slavei Tale și întipărirea ipostasului Tău, și purtând toate cu cuvântul puterii Sale⁸, n-a socotit uzurpare a fi asemenea

¹ În original: ὅτι ἐν δικαιοσύνη καὶ κρίσει ἀληθινῇ.

² Facere 1:27, 2:7, 3:23

³ Facere 3:19-23

⁴ Psalmul 137:8

⁵ Se are în vedere fiecare generație, nu etnie.

⁶ Isaia 8:20

⁷ Galateni 4:4

⁸ Evrei 1:1-3

Ție, Dumnezeu și Tatăl¹, ci [Însuși] fiind Dumnezeu mai înainte de veci, pe pământ S-a arătat și cu oamenii a petrecut²; și din Sfânta Fecioară întrupându-Se, S-a smerit pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se pe Sine asemenea cu chipul smeritului nostru trup, ca să ne facă pe noi asemenea chipului slavei Sale. Că de vreme ce prin om a intrat păcatul în lume și prin păcat moartea³, a binevoit Unul-Născut Fiul Tău, Cel ce este în sânurile Tale, Dumnezeule și Tată, să Se nască din femeie⁴, din Sfânta Născătoare de Dumnezeu și pururea Fecioara Maria, născându-Se⁵ sub Lege, ca să osândească păcatul în trupul Său, pentru ca cei morți întru Adam să învieze întru Însuși Hristosul Tău⁶. Și, viețuind El în lumea aceasta, dându-ne porunci de mântuire, scoțându-ne pe noi din rătăcirea idolilor, ne-a adus la cunoașterea Ta, a adevăratului Dumnezeu și Tată, agonisindu-ne pe noi Sieși popor ales, preoție împărătească, neam sfânt⁷. Și curățindu-ne prin apă și sfințindu-ne cu Sfântul Duh, S-a dat pe Sine schimb morții, întru care eram ținuți, fiind vânduți sub păcat. Și pogorându-Se, prin Cruce, în iad, ca să plinească toate ale Sale, a nimicit durerile morții; și înviind a treia zi și cale făcând oricărui trup la învierea cea din morți,

¹ Filipeni 2:6-7. Pentru claritatea textului am fost nevoiți să folosim aceste neologisme, pentru că exprimarea arhaică este foarte confuză.

² Baruh 3:38, Ioan 1:14

³ Romani 5:12

⁴ Galateni 4:4

⁵ În mod greșit, Liturghierul românesc traduce „făcându-se sub Lege”, în contradicție cu textul original și Galateni 4:4.

⁶ Cf. I Corinteni 15:22

⁷ I Petru 2:9

că nu era cu putință a fi ținut sub stricăciune Începătorul vieții, făcudu-S-a începătură celor adormiți, Întâi-Născut din morți, ca să fie Însuși Începătorul tuturor într-o toată¹. Și suindu-Se la ceruri a șezut de-a dreapta slavei Tale² într-o înălțime, dar iarăși va să vină, ca să răsplătească fiecăruia după faptele sale³.

Și ne-a lăsat nouă, aduceri-aminte de patima Sa cea mântuitoare, acestea pe care le-am pus înainte, după poruncile Lui, căci vrând să mergă la cea de voie și pururea pomenită și de viață făcătoare moarte a Sa, în noaptea într-o care Însuși S-a dat pe Sine pentru viața lumii, luând pâinea în sfintele și preacuratele Sale mâini, arătând-o Ție, lui Dumnezeu-Tatăl, mulțumind, binecuvântând, sfințind și frângând...

Diaconul, ținând orarul cu trei degete de la mâna dreaptă, arată preotului Sfântul Disc, iar preotul, arătând cu dreapta Sfântul Agneț, zice:

A dat Sfinților Săi Ucenici și Apostoli, zicând: Luați, mâncați, acesta este Trupul Meu, care se frânge pentru voi spre iertarea⁴ păcatelor.⁵

Poporul: Amin!

Apoi preotul continuă, zicând:

Asemenea și paharul, din roada viței luând, amestecându-l (cu apă), mulțumind, binecuvântând și sfințind;

¹ Coloseni 1:18

² Marcu 16:19

³ Romani 2:6

⁴ Textul grecesc εις ἄφεσιν ἁμαρτιῶν se traduce „spre lăsarea păcatelor”. Aici am lăsat varianta tradițională, dar nuanțele acestor cuvinte trebuie cunoscute.

⁵ Cf. I Corinteni 11:24; Matei 26:26; Marcu 14:22; Luca 22:19.

Apoi arătând spre Potir, zice:

A dat Sfinților Săi Ucenici și Apostoli, zicând: Beți dintru acesta toți, acesta este Sângele Meu, al Noului Legământ, care pentru voi și pentru mulți se varsă, spre iertarea păcatelor.¹

Poporul: Amin!

Preotul continuă, zicând:

„Aceasta să faceți întru pomenirea Mea, că ori de câte ori veți mânca pâinea aceasta și veți bea paharul acesta, moartea Mea veți vesti, învierea Mea veți mărturisi”².

Deci, pomenind și noi, Stăpâne, patimile Lui cele mântuitoare, Crucea cea făcătoare de viață, îngroparea cea de trei zile, Învierea cea din morți, înălțarea la ceruri, șederea de-a dreapta Ta, a lui Dumnezeu-Tatăl, și slăvita și înfricoșătoarea Lui a doua venire;

Apoi preotul, apropiindu-se mai mult de Sfânta Masă, ia Sfântul Disc cu mâna dreaptă și Sfântul Potir cu cea stângă, cu mâna dreaptă peste cea stângă în chip de cruce, le înalță deasupra Sfântului Antimis la cuvintele „Ție Ți-aducem”, apoi, coborându-le, face semnul crucii cu ele deasupra Antimisului:

Preotul: Ale Tale dintru ale Tale³, Ție Ți-aducem de toate și pentru toate.⁴

Poporul: Pe Tine Te lăudăm, pe Tine Te binecuvântăm, Ție Îți mulțumim, Doamne, și ne rugăm Ție, Dumnezeul nostru.

¹ Matei 26:28; I Corinteni 11:25

² I Corinteni 11:26

³ I Paralipomena 29:14b

⁴ O altă variantă de traducere: „prin toate și pentru toate”.

Apoi, cu multă smerenie și luare aminte, preotul (protos) rostește rugăciunea epiclezei (fără troparul Ceasului al III-lea):

Pentru aceasta, Stăpâne Preasfinte, și noi, păcătoșii și nevrednicii robii Tăi, care ne-am învrednicit a sluji Sfântului Tău jertfelnic, nu pentru dreptățile noastre, că n-am făcut ceva bun pe pământ, ci pentru mila Ta și îndurările Tale pe care le-ai vărsat cu prisosință peste noi, îndrăznind, ne apropiem de Sfântul Tău jertfelnic, și punând înaintea cele ce închipuiesc¹ Sfântul Trup și Sânge al Hristosului Tău, Ție ne rugăm și de la Tine cerem, Sfinte al sfinților, cu bunăvoința bunătății Tale: să vină Duhul Tău cel Sfânt peste noi și peste Darurile acestea ce sunt puse înaintea și să le binecuvânteze pe ele și să le sfințească și să le arate:

Diaconul își pleacă capul, arată cu orarul sfânta pâine și zice încet:
Binecuvântează, părinte, sfânta pâine!

Preotul binecuvântează peste Sfântul Agneț, zicând:

Pâinea aceasta — însuși Cinstitul Trup al Domnului și Dumnezeuului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos (†)

Diaconul (și poporul): **Amin!**

Diaconul arată spre Sfântul Potir și zice: *Binecuvântează, părinte, Sfântul Potir!*

Preotul binecuvântează Sfântul Potir, zicând:

Iar ceea ce este în potirul acesta — însuși Cinstitul Sânge al Domnului și Dumnezeuului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos,... (†)

Diaconul (și poporul): **Amin!**

¹ În original: „ἀντίτυπα”, care nu înseamnă o închipuire lipsită de realitate, ci o reprezentare sub o altă formă a esenței despre care se vorbește.

Aici, spre deosebire de Liturghia Sf. Ioan Gură de Aur, diaconul nu spune și nu arată spre amândouă Sfintele, ci numai preotul, fără să facă a treia binecuvântare¹, zice:

Care s-a vărsat pentru viața lumii²

Diaconul (și poporul): Amin, Amin, Amin!

(Epicleza asupra credincioșilor:)

Iar pe noi, pe toți, care ne împărtășim dintr-o pâine³ și dintr-un potir, să ne unești unul cu altul spre părtășia Ace-luiași Sfânt Duh și pe nici unul dintre noi să nu ne faci a ne împărtăși cu Sfântul Trup și Sânge al Hristosului Tău spre judecată sau spre osândă...

Mijlocirile Sfinților. Preotul, tămâind zice:

[Și ne învrednicește] să aflăm milă și har împreună cu toți sfinții, care din veac au bine-plăcut Ție: cu strămoșii, părinții, patriarhii, prorocii, apostolii, propovăduitorii, evangheliștii, mucenicii, mărturisitorii, dascălii și cu sufletele dreptilor ce s-a desăvârșit întru credință;

¹ Liturghierul slavonesc, apoi și cel românesc, au încercat o uniformizare a epiclezei din Anafora Sf. Vasile cu cea a Sf. Ioan, introducând, contrar originalului, dar mai ales formei și teologiei textului vasilian, a treia binecuvântare a Darurilor euharistice și cuvintele „prefăcându-le cu Duhul Tău cel Sfânt” din Anafora Sf. Ioan Gură de Aur. Noi am reparat această greșeală flagrantă din noile Liturghiere românești, iar pentru a nu sfida obișnuința diaconilor (iar în unele comunități — și a poporului) de a spune „Amin” după binecuvântarea pâinii și apoi a potirului, după care încă de trei ori „Amin” după ambele, am redactat cuvintele „care s-a vărsat pentru viața lumii” separat de binecuvântarea potirului, așa cum fac și toate noile Liturghiere grecești.

² Ioan 6:51. De fapt, în textul biblic ideea se referă la „pâinea care se coboară din cer” și „s-a dat pentru viața lumii”, dar toate variantele bizantine ale Liturghiei Sf. Vasile (nu și cele siriace sau egiptene) au anume această variantă cu referire la Potir.

³ I Corinteni 10:17

Ecfonis: (Dar) mai ales cu Preasfânta, curata, prea binecuvântata, slăvita Stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioara Maria.

Preotul dă cădelnița diaconului, care cădește Altarul apoi merge la Proscomidiar, unde pomenește pe cei adormiți și apoi pe cei vii, după dipitc (pomelnicul bisericii). Dacă preotul slujește singur, el cădește numai în fața Sfintei Mese.

În acest timp strana rostește: Bucură-te ceea ce ești plină de har, Marie, Domnul este cu tine!¹

Sau cântă Axionul²: De tine se bucură, ceea ce ești plină de har, toată făptura, soborul îngeresc și neamul omenesc, ceea ce ești biserică sfințită și rai cuvântător; Lauda fecioriei, din care Dumnezeu S-a întrupat și Prunc S-a făcut, Cel mai înainte de veci, Dumnezeul nostru. Că mitrasul³ tău scaun s-a făcut și pântecul tău mai desfătat decât cerurile l-a lucrat. De tine se bucură, ceea ce ești plină de har, toată făptura, slavă ție.

(Nu se binecuvântează anafura). Preotul continuă rugăciunea de mijlocire:

[La fel și] Cu Sfântul Ioan Prorocul, Întemernegătorul și Botezătorul; cu Sfinții, măriții și întru tot laudații Apostoli; cu Sfântul (N) a cărui pomeneire o săvârșim, și cu toți sfinții, pentru ale căror rugăciuni, cercetează-ne pe noi, Dumnezeule.

¹ În trecut se rostea doar acest stih, apoi preotul continua rostirea cu voce tare a Anaforalei. Cântarea unui irmos mai lung s-a generalizat din dorința de a acoperi citirea în taină a acestor rugăciuni și nu este justificată în cazul revenirii la citirea Anaforalei cu voce tare, mai ales că nu este vorba despre o rugăciune închinată Maicii Domnului, ci doar de amintire a ei în cadrul general al mijlocirilor.

² La praznicele împărătești, în loc de „Axion”, se cântă Irmosul Cântării a IX-a a Canonului de la Utrenie.

³ Literal: *uterul*.

Mijlocirile generale pentru cei adormiți:

Și pomenește pe toți cei adormiți întru nădejdea învierii și a vieții veșnice, părinți și frați ai noștri din veac adormiți; (iartă-le lor toate greșelile făcute în viață¹) și-i odihnește, Dumnezeu nostru, acolo unde strălucește lumina feței Tale.

Mijlocirile generale pentru cei vii:

Încă Te rugăm: pomenește, Doamne, Biserica Ta cea sfântă, sobornicească și apostolică, cea de la o margine până la cealaltă a lumii, pe care ai câștigat-o cu Scump Sângele Hristosului Tău, și-i dă pace, iar sfânt locașul acesta întărește-l, până la sfârșitul veacului. Pomenește, Doamne, pe cei ce Ți-au adus Ție aceste Daruri, de la care, prin care și pentru care au fost aduse acestea. Pomenește, Doamne, pe cei care aduc roade și fac bine întru sfințele Tale biserici și au grijă de cei săraci. Răsplătește-le lor cu bogatele și cereștile Tale daruri: dăruiește-le lor cele cerești în locul celor pământești, cele veșnice în locul celor vremelnice, cele nesticăcioase în locul celor stricăcioase.

Adu-Ți aminte, Doamne, de cei din pustie, din munți, din peșteri și din crăpăturile pământului. Adu-Ți aminte, Doamne, de cei ce în feciorie, în evlavie, în înfrânare și în viață cumpătată petrec. Pomenește, Doamne, pe cârmuitorii pe care i-ai rânduit să stăpânească pe pământ²; dăruiește lor adâncă și statornică pace; pune în inimile lor gânduri

¹ Expresie preluată dintr-o veche liturghie siriacă.

² În original, se adaugă pentru împărați și următoarea frază: „încununează-i pe dânșii cu arma adevărului, cu arma bunăvoinei; veghează asupra capului lor în ziua de război, întărește brațul lor, înalță dreapta lor, întărește stăpânirea lor, supune-le lor toate neamurile străine care voiesc războaie”.

bune pentru Biserica Ta și pentru tot poporul Tău, ca, întru liniștea lor, viață pașnică și netulburată să viețuim, întru toată cucernicia și bunăcuviința¹. Pomeneste, Doamne, toată cârmuirea și pe frații noștri cei din dregătorii și toată oastea; pe cei buni întru bunătate îi păzește, pe cei răi, buni îi fă, cu bunătatea Ta. Pomeneste, Doamne, poporul ce stă înaintea și pe cei ce pentru binecuvântate pricini nu sunt aici, și-i miluiește pe dânșii și pe noi după mulțimea milei Tale: cămărilor tuturor le umple de bunătați; căsniciile în pace și în unire le păzește; pe prunci îi crește, tinerețile le călăuzește, bătrânețile le întărește, pe cei slabi de suflet îi îmbărbătează, pe cei risipiți îi adună, pe cei rătăciți îi întoarce și-i unește cu Biserica Ta cea sfântă, sobornicească și apostolică. Pe cei bântuiți de duhuri necurate îi slobozește; cu cei ce călătoresc împreună călătorește; văduvelor le ajută, pe orfani îi apără, pe prizonieri îi izbăvește, pe cei bolnavi îi tămăduiește. Adu-Ți aminte, Doamne, și de cei ce sunt în judecăți, în închisori, în prigoniri, în amară robie și în orice fel de necaz, nevoie și strâmtorare. Adu-Ți aminte, Dumnezeuule, și de toți cei ce au trebuință de marea Ta milostivire, de cei ce ne iubesc și de cei ce ne urăsc pe noi, și de cei ce ne-au cerut nouă, nevrednicilor, să ne rugăm pentru dânșii. Adu-Ți aminte, Doamne Dumnezeul nostru, și de tot poporul Tău și peste toți varsă mila Ta cea bogată, împlinind tuturor cererile cele spre mântuire. Și pe cei ce nu i-am pomenit, din neștiință sau uitare, sau pentru mulțimea numelor, Tu însuși îi pomeneste, Dumnezeuule, Cel ce știi vârsta și numele fiecăruia, și cunoști pe fiecare din pântecelul maicii lui. Că Tu ești, Doamne, ajutătorul celor

¹ I Timotei 2:2

fără de ajutor, nădejdea celor fără de nădejde, izbăvitorul celor înviforați, limanul celor ce călătoresc pe ape, doctorul celor bolnavi, Însuși, tuturor toate le fii, Cel ce știi pe fiecare și cererea lui, casa și trebuința lui. Izbăvește, Doamne, orașul (sau satul) și țara aceasta, și toate orașele și satele, de foamete, de ciumă, de cutremur, de potop, de foc, de sabie, de venirea asupra noastră a păgânilor și de războiul cel dintre noi.

Pomenirea nominală a chiriarhului:

Întâi pomenește, Doamne, pe Preafericitul patriarh (N) și pe (Înalt) Preasfințitul mitropolitul / (arhi) episcopul nostru (N), pe care-i dăruiește sfintei Tale Biserici în pace, întregi, cinstiți, sănătoși, îndelungați în zile, drept răspândind cuvântul adevărului Tău.

Poporul: Doamne, miluiește. (o singură dată)

Apoi diaconul, iar în lipsa lui — preotul, zice:

Pomenește, Doamne, pe toți pe care fiecare îi are în cuget; și pe toți și pe toate¹.

Poporul (repetă): Și pe toți, și pe toate!

Pomenește, Doamne, pe toți episcopii ortodocși, care drept învață cuvântul adevărului Tău. Pomenește, Doamne, după mulțimea îndurărilor Tale, și a mea nevrednicie; iartă-mi toată greșeala cea de voie și cea fără de voie, și să nu mă lipsești de harul Sfântului Tău Duh, ce ni se va da prin Darurile ce sunt puse înainte².

¹ Această pomenire generală încheie pomenirile diptichelor. Amănunte vezi în LIOA, pp. 253-258.

² Expresia nu se referă la faptul că, din cauza nevredniciei preotului Darurile euharistice ar putea să nu se sfințească, așa cum spuneau ereticii donatiști, ci că, din cauza păcatelor personale, preotul însuși se poate lipsi de roadele jertfei și de harul împărtășirii, chiar dacă Liturghia săvârșită este validă.

Pomenește, Doamne, preoțimea, cea întru Hristos diaconomie și tot clerul, și să nu lași rușinat pe nici unul dintre noi, cei ce stăm în jurul Sfântului Tău Jertfelnic; cercetează-ne cu bunătatea Ta, Doamne; arată-Te nouă cu bogatele Tale îndurări; vremuri bine întocmite și de folos ne dăruiește; pământului ploii line spre rodire trimite-i; binecuvântează cununa anului bunătații Tale¹. Fă să înceteze dezbinarea Bisericii; potolește întărâtările păgânilor; răzvrătirile ereziilor strică-le degrab, cu puterea Sfântului Tău Duh. Pe noi, pe toți, ne primește întru Împărăția Ta, fii ai luminii și fii ai zilei arătându-ne; pacea Ta și dragostea Ta dăruiește-ne-o nouă, Doamne, Dumnezeuul nostru, că Tu ne-ai dat nouă toate.

Apoi cu glas tare preotul spune următorul Ecfonis:

Și ne dă nouă, cu o gură și cu o inimă, a slăvi și a cânta preacinstitul și de mare cuviință numele Tău, al Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, acum, și pururea, și în vecii vecilor.

Diaconul înconjoară Sfânta Masă și, plecându-și capul pe colțul din stânga, preotul îl binecuvântează. Apoi diaconul iese prin ușa dinspre miazănoapte, mergând la locul convenit pentru rostirea ecteniei.

Poporul: **Amin!**

Preotul, stând în dreptul Sfintelor Uși, se întoarce către credincioși și, binecuvântându-i cu mâna, zice ecfonisul:

Și să fie milele Marelui Dumnezeu și Mântuitorului nostru Iisus Hristos cu voi cu toți.

Poporul: **Și cu duhul tău!**

¹ Psalmul 64:12

Ectenia de după Anafora

Diaconul: Pe toți sfinții pomenindu-i, iară și iară, cu pace Domnului să ne rugăm.

Poporul: Doamne miluiește.

Pentru Cinstitele Daruri ce s-au adus și s-au sfințit, Domnului să ne rugăm.

Ca Iubitorul de oameni, Dumnezeu nostru, Cel ce le-a primit pe ele la sfântul, cel mai presus de ceruri și înțelegătorul Său Jertfelnic, ca pe un miros de bună mireasmă duhovnicească, să ne trimită (nouă) dumnezeiescul har și darul Sfântului Duh, să ne rugăm.

(Pentru ca să fim izbăviți noi de tot necazul, mânia, primejdia și nevoia, Domnului să ne rugăm.

Apără, mântuiește, miluiește și ne păzește pe noi, Dumnezeule, cu harul Tău.)

Ziua toată desăvârșită, sfântă, în pace și fără de păcat, de la Domnul să cerem.

Poporul: Dă, Doamne! (acum și la următoarele cereri)

Înger de pace, statornic călăuzitor, păzitor al sufletelor și al trupurilor noastre, de la Domnul să cerem.

Milă și iertare a păcatelor și greșelilor noastre, de la Domnul să cerem.

Cele bune și de folos sufletelor noastre și pace lumii, de la Domnul să cerem.

Cealaltă vreme a vieții noastre în pace și întru pocăință a o săvârși, de la Domnul să cerem.

Sfârșit creștinesc vieții noastre: fără durere, fără rușine, în pace și răspuns bun la înfricoșătoarea judecată a lui Hristos, să cerem.

Unitatea credinței și împărtășirea Sfântului Duh cerând, pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm.

Poporul: Ție, Doamne!

Rugăciunea înainte de „Tatăl nostru”

Dumnezeul nostru, Dumnezeul mântuirii, învață-ne să-ți mulțumim cu vrednicie pentru binefacerile Tale, pe care le-ai făcut și le faci cu noi. Tu, Dumnezeul nostru, Care ai primit Darurile acestea, curățește-ne de toată necurăția trupului și a duhului, și ne învață să săvârșim sfințenie întru frica Ta, ca, întru curată mărturisire a cugetului nostru, primind părțica Sfintelor Taine, să ne unim cu Sfântul Trup și Sânge al Hristosului Tău. Și, primindu-le cu vrednicie, să avem pe Hristos sălășluind în inimile noastre și să fim locaș al Sfântului Tău Duh. Așa, Dumnezeul nostru, pe nici unul dintre noi să nu-l faci vinovat de aceste ale Tale înfricoșătoare și cerești Taine, nici neputincios cu sufletul și cu trupul să nu-l arăți, pentru că se împărtășește din ele cu nevrednicie; ci ne dă, până la suflarea cea mai de pe urmă, să primim cu vrednicie părțica Sfintelor Tale Taine, ca merinde pe calea vieții veșnice și spre răspuns bine-primit la înfricoșătorul tron de judecată al Hristosului Tău. Ca și noi, împreună cu toți sfinții care din veac au bine-plăcut Ție, să ne facem părtași veșnicilor Tale bunătăți, pe care le-ai pregătit celor ce te iubesc pe Tine, Doamne.

Ecfonis: Și ne învrednicește pe noi, Stăpâne, cu îndrăznire, fără de osândă, să cutezăm a Te chema „Tată!”, pe Tine, Dumnezeul cel ceresc, și a zice:

Poporul rostește sau cântă Rugăciunea Domnească, în timpul căreia diaconul își pune orarul cruciș.

Rugăciunea Domnească

Toți: Tatăl nostru, Care ești în ceruri, sfințească-se numele Tău, vie împărăția Ta, facă-se voia Ta, precum în cer așa și pe pământ; pâinea noastră cea spre ființă dă-ne-o nouă astăzi, și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri, și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăvește de cel viclean...

Ecfonis: Că a Ta este împărăția și puterea și slava, a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, acum, și pururea, și în vecii vecilor.

Poporul: Amin!

Întorcându-se cu fața spre popor, preotul zice:

Preotul: Pace tuturor!

Poporul: Și duhului tău.

Diaconul: Capetele noastre, Domnului să le plecăm.

Poporul: Ție, Doamne!

Preotul zice în taină rugăciunea de după Tatăl nostru:

Stăpâne Doamne, Părintele îndurărilor și Dumnezeule a toată mângâierea, pe cei ce și-au plecat Ție capetele lor, binecuvântează-i, sfințește-i, întărește-i, dă-le putere, de la tot lucrul rău depărtează-i și spre tot lucrul bun călăuzește-i, și-i învrednicește, fără de osândă, a se împărtăși cu aceste preacurate și de viață făcătoare Taine, spre iertarea păcatelor și spre unirea cu Sfântul Duh.

Ecfonis: Cu harul și (cu) îndurărilor și (cu) iubirea de oameni ale Unuia-Născut Fiului Tău, cu Care ești binecuvântat,

împreună cu Preasfântul și bunul și de viață făcătorul Tău Duh, acum, și pururea, și în vecii vecilor.

Poporul: **Amin!**

Preotul se roagă în taină:

Ia aminte, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeuul nostru, din sfânt locașul Tău și de pe scaunul slavei Împărăției Tale, și vino ca să ne sfințești pe noi, Cel ce sus împreună cu Tatăl șezi și aici, în chip tainic, împreună cu noi ești. Și ne învrednicește, prin mâna Ta cea puternică, a ni se da nouă Preacuratul Tău Trup și Scumpul Tău Sânge, și prin noi la tot poporul.

Preotul și diaconul se închină de trei ori, zicând în taină de fiecare dată:

Clericii: **Dumnezeule, curățește-mă pe mine păcătosul și mă miluiește!**

Diaconul sau, dacă nu este diacon, preotul zice cu glas tare:

Diaconul: **Să luăm aminte!**

Preotul, luând Sfântul Trup cu amândouă mâinile, îl înalță în semnul Sfintei Cruci, deasupra Sfântului Disc, zicând:

Preotul: **Sfintele, sfinților!**¹

Poporul: **Unul Sfânt, Unul Domn, Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu-Tatăl. Amin!**

Urmează apoi cântarea chinonicului, care se schimbă în funcție de ziua săptămânii și de sărbătoare. Duminica strana cântă:

Strana: **Lăudați pe Domnul din ceruri; lăudați-L pe El întru cele înalte. Aliluia, Aliluia, Aliluia!**

Diaconul intră în Sfântul Altar și stă în dreapta preotului, care ia Sfântul Trup în mâini. Diaconul zice:

¹ Literal: „Cele sfinte [se cuvin doar] celor sfinți!”.

Diaconul: Frânge, părinte, Sfântul Trup!

Preotul sfărâmă Sfântul Trup în patru părți, cu luare-aminte și cu evlavie, zicând:

Preotul: Se frânge și se împarte Mielul lui Dumnezeu, Cel ce se frânge, dar nu se desparte, Cel ce se mănâncă pururea, dar niciodată nu se sfârșește, iar pe cei ce se împărtășesc îi sfințește.

Preotul așează cele patru părți ale Sfântului Trup pe Disc în semnul crucii, zicând: IS, HR, NI, KA. Apoi diaconul arată cu orarul spre Sfântul Potir, zicând:

Diaconul: Unește, părinte, cele Sfinte!

Preotul ia părticica însemnată cu IC, face cu ea semnul Sfintei Cruci deasupra Sfântului Potir și zice:

Preotul: Unirea Trupului cu Sângele, în Duhul Sfânt.

Pune părticica în Sfântul Potir. Apoi își șterge degetele cu buretele, deasupra Sfântului Disc.

Diaconul: Amin!

Diaconul ia căldura și zice:

Diaconul: Bindecuvântează, părinte, căldura!

Preotul bindecuvântează căldura, zicând:

Preotul: Bindecuvântată este căldura sfintelor Tale [Taine], totdeauna, acum, și pururea, și în vecii vecilor.

Diaconul, sau dacă nu este diacon, preotul zice: **Amin!**

Diaconul toarnă apoi în chipul Sfintei Cruci atât cât chibzuieste că ajunge să încălzească Sfintele, zicând:

Diaconul: Căldura Sfântului Duh. Amin!

Preotul împarte cu copia părticica XC în tot atâtea părțicele câți clerici împreună-slujitori sunt. El le pune pe partea de jos a Sfântului Disc sau pe o tăviță specială. Cei prezenți fac trei închinăciuni și cer iertare unul de la altul. Se pleacă apoi înaintea Sfintei Mese și

împreună cu diaconul și cu credincioșii zic rugăciunile dinaintea împărtășirii și se împărtășesc ca la Liturghia Sf. Ioan Gură de Aur.

Diaconul sau preotul pune în Potir părticelele din Sf. Trup, trage după aceea ușor cu buretele miridele pentru vii și pentru morți, și le pune în Sfântul Potir, apoi ștergând bine Sfântul Disc și Sfântul Antimis, ia părticelele rămase și le pune în Sfântul Potir pe care după aceea îl acoperă. Pune apoi pe Sfântul Disc asteriscul și acoperămintele.

Preotul și diaconul își spală mâinile, după care diaconul deschide perdeaua și Sfintele Uși. Apoi diaconul, închinându-se o dată, primește Sfântul Potir de la preot și, stând între Sfintele Uși, înalță Potirul și zice:

Diaconul: Cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste apropiați-vă!¹

Poporul: Binecuvântat este Cel ce vine întru numele Domnului. Dumnezeu este Domnul și S-a arătat nouă!²

Întorcându-se spre Sfântul Altar, diaconul dă Sfântul Potir preotului. Credincioșii vin unul după altul cu umilință și cu frică, închinându-se și ținând mâinile strânse la piept. Preotul zice fiecăruia:

Se împărtășește robul / roaba lui Dumnezeu (N) cu Cinstitul și Sfântul Trup și Sânge al Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor și spre viața de veci. Amin!

În timpul împărtășirii credincioșilor, strana cântă: Trupul lui Hristos primiți..., Cinei Tale celei de taină... sau alte cântări.

Cei împărtășiți își șterg buzele cu șervețelul special și sărută Sfântul Potir, închinându-se în liniște.

La încheierea împărtășirii credincioșilor, preotul, făcând cu Potirul semnul crucii, spune: **Iată, S-a atins de buzele voastre și va șterge păcatele voastre, și fărădelegile voastre le va curăți,**³ apoi binecuvântează pe credincioși zicând:

¹ Acest verb trebuie să fie la imperativ, având sensul de invitație directă.

² Psalmul 117:26-27

³ Cf. Isaia 6:7

Preotul: Mântuiește, Dumnezeuule, poporul Tău și binecuvântează moștenirea Ta!¹

Poporul: Am văzut Lumina cea adevărată, am primit Duhul cel ceresc; am aflat credința cea adevărată, nedespărțitei Treimi închinându-ne, că Aceasta ne-a mântuit pe noi.

Preotul tămâiază Sfintele Daruri de trei ori, apoi dă cădelnița și Sfântul Disc diaconului, iar acesta ridicând Discul deasupra capului, se întoarce spre credincioși „arătându-l”, apoi, cădind din mers, îl duce la Proscomidiar și-l pune acolo.

Preotul se închină de trei ori în fața Sfintei Mese și, făcând cruce cu Potirul deasupra antimisului, zice în taină:

Preotul: Binecuvântat este Mielul lui Dumnezeu, Care ridică păcatul lumii²...

Sfârșindu-se de cântat la strană: Am văzut Lumina cea adevărată..., preotul se întoarce către credincioși, zicând cu glas mare:

Preotul:...totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor.

Poporul: Amin! Să se umple gurile noastre de lauda Ta, Doamne, ca să laudăm slava Ta; că ne-ai învrednicit pe noi să ne împărtășim cu sfintele, dumnezeieștile, nemuritoarele, preacuratele și de viață făcătoarele Tale Taine. Întărește-ne pe noi întru sfințenia Ta, toată ziua să ne învățăm dreptatea Ta. Aliluia, Aliluia, Aliluia!

În timpul acestei cântări, preotul merge la proscomidiar și pune Sfântul Potir acolo (iar dacă nu este diacon, duce și Sfântul Disc). Apoi cădește Sfintele de trei ori, zicând: Înălță-Te peste ceruri, Dumnezeuule, și peste tot pământul slava Ta!³.

Iar diaconul merge în fața Sfintelor Uși și zice ectenia (dacă nu este diacon, următoarea ectenie se zice de către preot). Preotul se întoarce

¹ Psalmul 27:12

² Ioan 1:29,36

³ Psalmul 107:5

la Sfânta Masă și strânge Sfântul Antimis, începând cu partea de sus și continuând cu cea de jos, cea din dreapta și la urmă cea din stânga.

ECTENIA DE MULȚUMIRE

Diaconul: Drepti! Primind dumnezeieștile, sfintele, preacuratele, nemuritoarele, cereștile și de viață făcătoarele, înfricoșătoarele lui Hristos Taine, cu vrednicie să mulțumim Domnului.

Poporul: Doamne miluiește.

Apără, mântuiește, miluiește și ne păzește pe noi, Dumnezeule, cu harul Tău.

Ziua toată desăvârșită, sfântă, în pace și fără de păcat cerând, pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm.

Poporul: Ție, Doamne!

Diaconul merge înaintea icoanei Mântuitorului și așteaptă acolo până la sfârșitul rugăciunii de după amvon. Iar preotul citește în taină rugăciunea de mulțumire.

Rugăciunea de mulțumire

Mulțumim Ție, Doamne, Dumnezeu nostru, pentru împărtășirea cu aceste sfinte, preacurate, nemuritoare și cerești Taine, pe care ni le-ai dat spre binefacerea, sfințirea și tămăduirea sufletelor și a trupurilor noastre. Însuți, Stăpâne a toate, fă să ne fie împărtășirea cu Sfântul Trup și Sânge al Hristosului Tău, spre credință neînfruntată, spre dragoste nefățarnică, spre desăvârșirea înțelepciunii, spre tămăduirea sufletului și a trupului, spre depărtarea a tot potrivnicul, spre paza poruncilor Tale și spre răspuns bineprimit la înfricoșătorul tron de judecată al Hristosului Tău.

Apoi, făcând cruce peste Sfântul Antimis cu Evanghelia, zice ecfonisl:

Că Tu ești sfințirea noastră și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum, și pururea, și în vecii vecilor.

Așează Sfânta Evanghelie pe Sfânta Masă, așa cum era la începutul Sfintei Liturghii.

Poporul: **Amin!**

Diaconul: **În pace să ieșim.**

Poporul: **Întru numele Domnului.**

Diaconul: **Domnului să ne rugăm.**

Poporul: **Doamne miluiește.¹**

Preotul, luându-și Liturghierul, iese prin Sfintele Uși, merge în mijlocul bisericii, face o închinăciune către Altar și zice „Rugăciunea de după amvon”.

Rugăciunea din spatele amvonului

Cel ce binecuvântezi pe cei ce Te binecuvântează, Doamne, și sfințești pe cei ce nădăjduiesc întru Tine, mântuiește poporul Tău și binecuvântează moștenirea Ta. Plinătatea Bisericii Tale o păzește; sfințește pe cei ce iubesc frumusețea casei Tale; Tu pe aceștia îi preamărește cu dumnezeiască puterea Ta și nu ne părăsi pe noi, cei ce nădăjduim întru Tine. Pace lumii Tale dăruiește, bisericilor Tale, preoților² și la tot poporul Tău. Că toată darea cea bună și tot darul desăvârșit de sus este, pogorând de

¹ În vechime „rugăciunea (din spatele) amvonului” constituia Otpustul Liturghiei, de aceea, păstrând tradiția veche, grecii spun în acest moment „Doamne, miluiește” de 3 ori și „Părinte, binecuvântează”, exact ca înainte de Otpust.

² În edițiile mai vechi, după pomenirea preoților era pomenită și conducerea țării.

la Tine, Părintele luminilor¹, și Ție slavă și mulțumire și închinare înălțăm: Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

Strana: Amin! Fie numele Domnului binecuvântat, de acum și până-n veac.² (de 3 ori)

Strana continuă cu Psalmul 33: Bine voi cuvânta pe Domnul...³

Preotul se pleacă spre credincioși, în dreapta și în stânga, și intră prin Sfintele Uși, iar diaconul intră prin ușa dinspre miazănoapte. Ambii merg către proscomidiar, unde preotul zice următoarea rugăciune:

Plinitu-s-a și s-a săvârșit, pe cât a fost întru a noastră putere, Hristoase, Dumnezeuul nostru, Taina rânduiei Tale; că am făcut pomenirea morții Tale, am văzut chipul învierii Tale, ne-am umplut de viața Ta cea nesfârșită, ne-am îndulcit de hrana Ta cea neîmputinată, căreia binevoiește a ne învrednici pe toți și în veacul ce va să fie, cu harul Celui fără de început al Tău Părinte și al Preasfântului și bunului și de viață făcătorului Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin!

Diaconul merge la proscomidiar și consumă ce a rămas din Sfintele Taine și curăță Sfântul Potir cu apă caldă. Apoi îl șterge cu un ștergar anume pregătit și strânge vasele liturgice.

Preotul, acoperindu-și capul, binecuvântează pe credincioși dintre Sfintele Uși:

¹ Iacov 1:17

² Psalmul 112:2

³ În vechime, acest psalm se cânta în timp ce se împărtășeau credincioșii, iar acum a fost transferat mai spre sfârșit. Cei mai mulți însă nici nu-l spun. Practica locală de a cânta psalmul în timp ce se împărtășesc clericii este și ea destul de bună și conformă cu vechea destinație a psalmului.

Preotul: Binecuvântarea Domnului [să fie] peste voi toți, cu al Său har și cu a Sa iubire de oameni, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor.

Strana: Amin!

Otpustul

Preotul se pleacă către icoana Mântuitorului și zice:

Preotul: Slavă Ție, Hristoase Dumnezeule, nădejdea noastră, slavă Ție!

Strana: Slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh. Și acum și pururea, și în vecii vecilor. Amin! Doamne miluiește. Doamne miluiește. Doamne miluiește. Întru numele Domnului, părinte, binecuvântează!

Preotul: [Cel ce a înviat din morți...; iar de nu va fi duminică zice:] Hristos, adevăratul nostru Dumnezeu, pentru rugăciunile Preacuratei Maicii Sale, ale Sfinților, măriților și întru tot lăudaților Apostoli, ale Sfântului (N) (al cărui hram îl poartă biserica), ale celui între sfinți Părintelui nostru Vasile cel Mare, arhiepiscopul Cezareii Capadociei, a cărui Liturghie am săvârșit; ale Sfântului (N), a cărui pomenire o săvârșim, și pentru ale tuturor sfinților, să ne miluiască și să ne mântuiască pe noi, ca un bun și de oameni iubitor.

Strana: Amin!

Imediat după Otpust sau după rugăciunile de mulțumire, preotul zice:

Pentru rugăciunile sfinților părinților noștri, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, miluiește-ne pe noi!

Strana: Amin!

Preotul se întoarce în Altar și închide Sfintele Uși și perdeaua. Ieșind prin ușa diaconului, el (sau altcineva anume rânduit) împarte anafură credincioșilor. Există și tradiția locală ca, în semn de binecuvântare finală, preotul să dea credincioșilor să sărute Sfânta Cruce sau să unșă credincioșii pe frunte cu ulei sfințit (nu de la Sf. Maslu) sau din candela care arde la icoana sărbătorii. Când termină aceasta, se întoarce în Altar și, dacă nu este diacon, el însuși consumă Sfintele Taine. Preotul și diaconul își scot veșmintele și zic rugăciunile de mulțumire.

LITURGHIA DARURILOR
ÎNAINTEȘFINȚITE
SAU
VECERNIA ÎMPĂRTĂȘIRII CU DARURI
ÎNAINTEȘFINȚITE

VECERNIA EUHARISTICĂ

*Pregătirea Sfântului Agneț pentru
Liturghia Darurilor Înaintesfințite*

Canonul 52 Trulan a rânduit ca, în Postul Mare, în zilele de luni până vineri, să nu se slujească Liturghia euharistică deplină, iar împărtășirea să se facă cu Daruri sfințite mai înainte, la Liturghia din duminica anterioară.

Prin urmare, la Proscomidia din duminica anterioară se pregătește, pe lângă Agnețul principal, încă un Agneț (sau mai multe, dacă sunt programate mai multe Liturghii ale Darurilor Înaintesfințite), iar după „Sfintele Sfinților”, acesta este ușor înmuiat în Sfântul Sânge¹ și este pus cu fața în jos pe Sfântul Disc (sau într-un artoforiu special) și păstrat pe Sfânta Masă.

Când a sosit ora de seară pentru săvârșirea slujbei², se citesc Rugăciunile începătoare și Ceasul al IX-lea, iar preotul se îmbracă în toate veșmintele și se spală pe mâini, fără să spună rugăciunile obișnuite pentru aceasta. Când sosește vremea rugăciunii Sf. Efreem Sirul se deschid Sfintele Uși, apoi citindu-se și rugăciunea finală a Ceasului, se dă binecuvântarea Liturghiei.

¹ Teoretic, este suficient ca pe talpa părticelei IS din Sfântul Agneț să se pună mai multe picături din Sfântul Sânge cu ajutorul linguriței, iar celelalte părți ale Agnețului să rămână uscate, după rânduila veche a Bisericii. La momentul potrivit din Liturghia Darurilor Înaintesfințite, părticica IS (conținând și Sfânt Sânge în ea) va fi pusă în Potir pentru a sfinți întreg Potirul (nu prin invocare și binecuvântare, ca la Liturghia obișnuită), ci prin atingere și amestecare cu Trupul și Sângele sfințite dinainte.

² Această Liturghie este unită cu Vecernia datorită faptului că trebuie slujită după amiază, spre seară. Întrucât mireni muncesc până târziu și mulți dintre ei nu pot să postească toată ziua fără să mănânce nimic, Biserica permite ca aceștia să guste puțină mâncare de post cu cel puțin șase ore înainte de începutul acestei Liturghii, pentru a se putea împărtăși.

Făcând semnul crucii cu Evangheliarul peste antimis, preotul spune:

Binecuvântată este Împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

Citețul: Amin. Veniți să ne închinăm... și Psalmul 103, iar preotul citește în taină primele rugăciuni ale Vecerniei¹. Între timp diaconul (sau preotul, după ce termină de citit rugăciunile de mai jos), pregătește sfintele vase la proscomidiar, precum și vasele cu vin și apă.

Rugăciunea 5

Doamne, Doamne, Cel ce cu palma Ta cea preacurată cuprinzi toate, Care îndelung rabzi pentru noi și-Ți pare rău de răutățile noastre², aduți aminte de îndurările și mila Ta; cercetează-ne întru bunătatea Ta și dă-ne ca și în restul zilei acesteia să scăpăm de feluritele meșteșugiri ale vicleanului, păzind viața noastră nebântuită [de cel rău], cu harul Preasfântului Tău Duh. Că a Ta este stăpânirea și a Ta este împărăția și puterea și slava, a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, acum și pururea, și în vecii vecilor. Amin.

Rugăciunea 6

Dumnezeule cel mare și minunat, Care cu nespusă bunătate și cu bogată pronie chivernisești toate; Care și bunătățile lumii acesteia ni le-ai dăruit ca arvună a Împărăției celei făgăduite; Cel ce ai făcut ca în partea trecută a zilei să ne abatem de la tot răul, dăruiește-ne ca și pe cea

¹ Ordinea acestor rugăciuni este diferită de cea a Vecerniei, în special din cauza că se săvârșește doar prima parte a Vecerniei, după care se trece la Liturghia Darurilor Înaintesfințite.

² Iona 4:2

rămasă, să o petrecem fără prihană înaintea sfintei slavei Tale, ca să Te lăudăm pe Tine, Dumnezeu nostru, Cel singur bun¹. Că Dumnezeu milostiv și iubitor-de-oameni ești, și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Rugăciunea 7

Dumnezeule cel mare și preaînalt, Cel ce Singur ai nemurire și locuiești întru lumina cea neapropiată; Care ai făcută toată zidirea cu înțelepciune; Cel ce ai despărțit lumina de întunec și ai pus soarele spre stăpânirea zilei, iar luna și stelele spre stăpânirea nopții²; Care ne-ai învrednicit pe noi păcătoșii și în ceasul de acum să întâmpinăm fața Ta întru mărturisire și să-Ți aducem doxologie de seară; Însuși, iubitorule-de-oameni Doamne, îndreptează rugăciunea noastră ca tămâia înaintea Ta³ și o primește ca pe o mireasmă cu bun miros. Seara de acum și noaptea ce vine în pace ni le dăruiește: îmbracă-ne cu armele luminii, izbăvește-ne de frica nopții și de tot lucrul ce bântuie în întuneric⁴. Și, somnul pe care l-ai rânduit spre odihna neputinței noastre, ferește-l de toată nălucirea diavolească. Așa, Stăpâne a toate, Dătătorule de bunătăți, dă-ne ca, străpungându-ne [inimile], și noaptea să pomenim numele Tău și, luminându-ne prin cugetarea poruncilor Tale, întru bucuria sufletului să ne sculăm spre doxologia bunătății Tale, aducând cereri și rugăminți milostivirii Tale, pentru păcatele noastre și

¹ Cf. Luca 18:19

² Facere 1:16; Psalmul 135:8-9

³ Psalmul 140:2

⁴ Psalmul 90:5-6

ale întreg poporului Tău, pe care, pentru mijlocirile [Prea] sfintei Născătoarei de Dumnezeu, întru milă îl cercetează. Că Dumnezeu bun și iubitor-de-oameni ești, și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

După terminarea Psalmului 103 diaconul sau preotul spune Ectenia mare:

În pace Domnului să ne rugăm.

Strana: Doamne miluiește. (după fiecare cerere)

Pentru pacea de sus și pentru mântuirea sufletelor noastre, Domnului să ne rugăm.

Pentru pacea a toată lumea, pentru statornicia sfințelor lui Dumnezeu Biserici și pentru unirea tuturor, Domnului să ne rugăm.

Pentru sfânt lăcașul acesta și pentru cei ce cu credință, cu evlavie și cu frică de Dumnezeu intră (și se roagă) în el, Domnului să ne rugăm.

Pentru Preafericitul patriarh (N), pentru (Înalt-Preasfințitul mitropolitul / (arhi) episcopul nostru (N), pentru cinstita preoțime și cea întru Hristos diaconime și pentru tot clerul și poporul, Domnului să ne rugăm.

Pentru toți conducătorii și armatele lumii, și pentru pașnica lor ocârmuire, Domnului să ne rugăm.

Pentru țara aceasta, orașul (satul) acesta și pentru toate orașele, satele și mănăstirile, și pentru cei ce cu credință viețuiesc în ele, Domnului să ne rugăm.

Pentru buna-întocmire a văzduhului, pentru îmbelșugarea roadelor pământului și pentru vremuri pașnice, Domnului să ne rugăm.

Pentru cei ce călătoresc pe ape, pe uscat și prin aer, pentru cei bolnavi, pentru cei ce pățimesc, pentru cei întemnițați și pentru mântuirea lor, Domnului să ne rugăm.

Pentru ca să fim izbăviți noi de tot necazul, mânia, priemejdia și nevoia, Domnului să ne rugăm.

Apără, mântuiește, miluiește și ne păzește pe noi, Dumnezeule, cu harul Tău.

Pe Preasfânta, curata, preabinecuvântata, slăvita stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioara Maria, cu toți sfinții pomenindu-o, pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm.

Strana: Ție, Doamne!

Rugăciunea 1

Doamne, îndurate și milostive, îndelung-răbdătorule și mult-milostive,¹ ascultă rugăciunea noastră și ia aminte la glasul cererii noastre. Fă cu noi semn spre bine; îndreptează-ne în calea Ta, ca să umblăm întru adevărul Tău; veselește inimile noastre, ca să ne temem de numele Tău cel sfânt, pentru că mare ești Tu Cel ce faci minuni; Tu singur ești Dumnezeu și nimeni nu este asemenea Ție², Doamne: puternic întru milă și bun întru tărie, spre a ajuta și a mângâia, și a mântui pe toți cei ce nădăjduiesc întru numele Tău cel sfânt.

Ecfonis: Că Ție se cuvine toată slava, cinstea și închinarea: Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

¹ Întreaga rugăciune face mai multe aluzii la Psalmul 85.

² Literal: „nu este asemenea Ție între dumnezei, Doamne”, cf. Psalmului 85:7, psalmul fiind scris în contextul în care poporul evreu era înconjurat de popoare politeiste, care aveau mulți zei (idoli). În rugăciune însă, am considerat mai potrivită omiterea referinței la politeismul păgân.

Strana: **Amin.** Se închid Sfintele Uși și perdeaua, iar citețul citește Catisma a 18-a în trei stări. La prima stare se desface Sf. Antimis, apoi făcându-se trei metanii, Agnețul pregătit pentru această Liturghie este întros cu fața în sus pe Sfântul Disc¹. După prima stare, diaconul zice:

Iară și iară în pace, Domnului să ne rugăm.²

Rugăciunea 2

Doamne, nu cu mânia Ta să ne mustri, nici cuurgia Ta să ne certî³, ci fă cu noi, după blândețea Ta, Doctorule și Tămăduitorule al sufletelor noastre, călăuzește-ne pe noi la limanul voii Tale, luminează ochii inimilor noastre spre cunoașterea adevărului Tău și ne dăruiește [a petrece] restul zilei acesteia și toată vremea vieții noastre, în pace și fără de păcat, pentru mijlocirile [Prea]sfintei Născătoare de Dumnezeu și ale tuturor sfinților.

Ecfonis: Că a Ta este stăpânirea și a Ta este împărăția și puterea și slava, a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

La a doua stare protosul (însoțit de diaconi) face de trei ori cădire în jurul Sfintei Mese.

Iară și iară în pace, Domnului să ne rugăm.

Rugăciunea 3

Doamne, Dumnezeul nostru, pomenește-ne pe noi păcătoșii și netrebnicii robii Tăi, când chemăm numele Tău

¹ Dacă Sf. Agneț este bine înmuiat și există riscul de a păta mâna cu Sf. Sânge, această mutare sau întoarcere a Sf. Agneț se face cu ajutorul linguriței și a copiei.

² De fapt, nu este nevoie să se spună ecteniile integral, ci e suficientă introducerea pentru rugăciunea antifonului, așa cum se făcea în trecut, mai ales dacă rugăciunea se citește cu voce tare.

³ Așa încep și Psalmii 6 și 37.

cel sfânt, și nu ne lăsa rușinați în așteptarea milei Tale, ci ne împlinește, Doamne, toate cererile [ce ne sunt] spre mântuire. Învrednicește-ne să Te iubim din toată inima și să ne temem de Tine, și să facem întru toate voia Ta.

Ecfonis: Că Dumnezeu bun și iubitor-de-oameni ești, și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

La a treia stare se fac alte trei metanii, după care, preotul ridică Sf. Disc la frunte și, cu mare atenție, trece prin spatele Sfintei Mese (precedat de diacon sau paraclisier cu lumânare și cădelniță) și pune Sfântul Disc pe proscomidiar¹. Apoi toarnă în Potir vin și apă (fără să zică nimic), acoperă și cădește vasele (fără să zică nimic), pune un sfeșnic cu o lumânare în fața lor, apoi se întoarce la Sfânta Masă și strânge Antimisul.

Iară și iară în pace, Domnului să ne rugăm.

Rugăciunea 4

Cel ce cu cântări netăcute și cu doxologii neîncetate ești lăudat de Sfintele Puteri, umple gura noastră de lauda Ta, ca să preamărim numele Tău cel sfânt; fă-ne părtași la moștenirea celor ce întru adevăr se tem de Tine și păzesc poruncile Tale, pentru mijlocirile [Prea]sfintei Născătoare de Dumnezeu și ale tuturor sfinților Tăi.

Ecfonis: Că Ție se cuvine toată slava, cinstea și închinarea, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

Strana: Amin! Și se cântă Doamne, strigat-am... pe glasul

¹ Este obiceiul ca mutarea Sf. Agneț la proscomidiar să se facă la versetul „Închina-ne-vom la locul unde au stat picioarele Lui...” din Psalmul 131, timp în care se sună clopoțelul și se face o scurtă pauză, apoi iarăși se sună clopoțelul și se continuă citirea Catismei a 18-a.

zilei și toate celelalte. Între timp diaconul sau preotul face căderea mare a bisericii, iar când se cântă **Și acum...** și Stihira Născătoarei, se deschid Sfintele Uși, iar clericii încep procesiunea cu cădelnița (sau cu Evanghelia, dacă în acea zi se va citi Evanghelia).

Între timp, protosul rostește în taină Rugăciunea intrării de seară:

Seara și dimineța și la amiază laudăm, binecuvântăm, mulțumim și ne rugăm Ție, Stăpâne al tuturor, Iubitorule de oameni, Doamne: îndreptează rugăciunea noastră ca tămâia înaintea Ta și nu pleca inimile noastre spre cuvinte sau cugete viclene, ci ne izbăvește de toți cei ce vânează sufletele noastre. Căci către Tine Doamne, Doamne, ochii noștri [am ridicat]¹, și întru Tine am nădăjduit; să nu ne rușinezi pe noi, Dumnezeuul nostru. Că Ție se cuvine toată slava, cinstea și închinarea, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Ajungând în mijlocul bisericii, diaconul face o scurtă cădere, apoi trece cădelnița în mâna stângă, iar cu dreapta, ținând orarul ridicat, arată către Sfintele Uși și zice:

Binecuvântează, părinte, sfânta intrare!

Preotul, binecuvântând către Sfântul Altar, zice încet:

Binecuvântată este intrarea sfinților Tăi, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin!

După ce se termină cântarea, diaconul, ridicând cădelnița (sau Evanghelia), zice: **Înțelepciune! Drepti!**

Strana cântă:

Lumină lină a sfintei slave, a Tatălui ceresc Celui fără de moarte, [a Celui] sfânt și fericit, Iisuse Hristoase! Venind la apusul soarelui, văzând lumina cea de seară, laudăm pe

¹ Psalm 122:1

Tatăl, pe Fiul, și pe Sfântul Duh Dumnezeu; vrednic ești în toată vremea a fi laudat de glasuri cuvioase, Fiule al lui Dumnezeu, Cel ce dai viață; pentru aceasta lumea Te slăvește.

Între timp, clericii intră în altar și, după ce se închină la Sfânta Masă, merg la Tronul Înalt. După încheierea cântării, diaconul zice: **Să luăm aminte!**

Preotul: **Pace tuturor!**

Strana: **Și duhului tău!**

Apoi diaconul anunță: **Înțelepciune!**

Strana cântă primul prochimen din Triod, iar citețul zice prima Paremie (de la Facere sau Ieșire). Între timp, preotul ia cădelnița și sfeșnicul cu o lumânare, iar după ce strana termină de cântat al doilea prochimen, preotul ridică lumânarea și cădelnița, și făcând cu ele semnul crucii spre popor, zice: **Lumina lui Hristos luminează tuturor!**

Imediat citețul anunță a doua Paremie (De la Pilde / Iov citire...), iar după terminarea ei, clericii și strana cântă antifonic imnul de seară.

Protosul, ținând în mâna stângă lumânarea și în dreapta cădelnița, cântă împreună cu ceilalți clerici:

Să se îndrepteze rugăciunea mea, ca tămâia înaintea Ta; ridicarea mâinilor mele, jertfa de seară.

Același stih îl repetă și strana. Apoi protosul cădind în jurul Sfintei Mese, spune în partea dreaptă stihul:

Doamne, strigat-am către Tine, auzi-mă; ia aminte la glasul rugăciunii mele, când strig către Tine.

Strana repetă după fiecare stih refrenul: **Să se îndrepteze rugăciunea mea...**

Mergând în spatele Sfintei Mese protosul zice stihul:

Pune Doamne, strajă gurii mele și ușă de îngrădire, împrejurul buzelor mele.

În partea stângă a Sfintei Mese, zice stihul:

Să nu abați inima mea spre cuvinte de vicleșug, ca să-mi dezvinovățesc păcatele mele;

În fața proscomidarului:

Slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh; Și acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Apoi protosul cădind iarăși în fața Sfintei Mese, cântă împreună cu ceilalți clerici prima jumătate a cântării:

Să se îndrepteze rugăciunea mea ca tămâia înaintea Ta;
Iar strana termină imnul, cântând:

Ridicarea mâinilor mele, jertfă de seară.

Apoi preotul și credincioșii fac trei metanii. În Biserica Rusă se obișnuiește ca acestea să fie însoțite de Rugăciunea Sf. Efreem Sirul:

Doamne și Stăpânul vieții mele, duhul trândăviei, al grijii de multe, al iubirii de stăpânire și al vorbirii în deșert nu mi-l da mie! (o metanie)

Iar duhul curăției, al gândului smerit, al răbdării și al dragostei, dăruiește-l mie, slugii Tale! (o metanie)

Așa, Doamne, Împărate, dăruiește-mi ca să-mi văd greșelile mele și să nu osândesc pe fratele meu; că binecuvântat ești în vecii vecilor. Amin. (o metanie)

Și dacă este sărbătoare, se citesc Apostolul și Evanghelia zilei, așa cum se face la Liturgia obișnuită (inclusiv rugăciunea: *Strălucește în inimile noastre...*).

Apoi diaconul sau preotul rostește Ectenia întreită:

Să zicem toți, din tot sufletul și din tot cugetul nostru să zicem.

Doamne, Atotstăpânitorule, Dumnezeuul părinților noștri, rugămu-ne Ție, auzi-ne și ne miluiește!

Miluieste-ne pe noi, Dumnezeule, după mare mila Ta, rugămu-ne Ție, auzi-ne și ne miluieste!

Strana: Doamne miluieste. (de 3 ori)

Încă ne rugăm pentru cinstiții episcopi, preoți, diaconi, monahi și monahii, și pentru toți cei întru Hristos frați ai noștri.

Încă ne rugăm pentru mila, viața, pacea, sănătatea, mântuirea, cercetarea, lăsarea și iertarea păcatelor robilor lui Dumnezeu: enoriași [închinători], ctitori și binefăcători ai sfântului locașului acestuia.

Încă ne rugăm pentru cei ce aduc daruri și fac bine în sfânta și întru tot cinstită biserica aceasta, pentru cei ce se ostenesc, pentru cei ce cântă și pentru poporul ce stă înaintea și așteaptă de la Tine mare și bogată milă.

Încă ne rugăm pentru fericții și pururea pomeniții ctitori de mănăstiri și biserici, și pentru toți cei mai dinainte adormiți părinți și frați ai noștri ortodocși creștini, care odihnesc aici și pretutindeni.

Rugăciunea cererii stăruitoare

Doamne Dumnezeul nostru, primește această rugăciune stăruitoare de la robii Tăi și ne miluieste pe noi, după mulțimea milei Tale, și trimite îndurările Tale peste noi și peste tot poporul Tău, care așteaptă de la Tine mare și bogată milă...

Ecfonis: Că Dumnezeu milostiv și iubitor de oameni ești, și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea, și în vecii vecilor.

Poporul: Amin!

ECTENIA PENTRU CATEHUMENI¹

Cei [încă] nebotezați rugați-vă, Domnului.

Poporul: Doamne miluiește.

[Și noi] cei credincioși, pentru cei nebotezați să ne rugăm, ca Domnul să-i miluiască pe dânșii.

Să-i învețe pe dânșii cuvântul adevărului.

Să le descopere lor Evanghelia dreptății.

Preotul desface partea de sus a Antimisului.

Să-i unească pe dânșii cu Sfânta Sa sobornicească și apostolească Biserică.

Mântuiește, miluiește, apără și-i păzește pe dânșii, Dumnezeule, cu harul Tău.

Cei [încă] nebotezați, capetele voastre Domnului să le plecați.

Cei nebotezați (cântă în cor): Ție, Doamne!

Rugăciunea când cei nebotezați își pleacă capetele

Dumnezeule, Dumnezeul nostru, Ziditorule și Făcătorule a toate, Cel ce voiești ca toți să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină², caută spre robii Tăi cei chemați și-i izbăvește pe dânșii de înșelăciunea cea veche și de vicleșugul potrivnicului. Cheamă-i pe dânșii la viața cea veșnică; luminează sufletele și trupurile lor; numără-i cu turma ta cea cuvântătoare, peste care a fost chemat numele Tău cel sfânt³.

¹ Ectenia și rugăciunea pentru catehumeni („cei chemați”) se suprimă dacă nu sunt catehumeni în biserică. În acest caz, Sfântul Antimis urmează să fie desfăcut în timpul Ecteniei întreite de după Evanghelie.

² I Timotei 2:4

³ Se are în vedere că în a opta zi după naștere, fiecăruia i s-a dat numele de creștin și catehumenii poartă acest nume chiar și înainte de botez, ei neputând fi comparați cu păgânii.

Ecfonis: Ca și aceștia împreună cu noi să slăvească preacinstitul și de mare cuviință numele Tău, al Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh¹, acum și pururea, și în vecii vecilor.

Strana: Amin!

Dacă sunt catehumeni care se pregătesc să fie botezați la Paști, începând cu miercurea înjumătățirii Postului, aceștia sunt trecuți în treapta „celor spre luminare” și pentru ei se adaugă o ectenie specială cu rugăciune:

Câți sunteți pentru luminare apropiați-vă! Cei pentru luminare rugați-vă Domnului.

Strana: Doamne, miluiește.

Cei credincioși, pentru frații care se pregătesc pentru sfânta luminare și pentru mântuirea lor, Domnului să ne rugăm.

Ca Domnul Dumnezeu nostru să-i întărească pe dânșii și să le dea putere.

Să-i lumineze cu lumina cunoștinței și a dreptei credințe.

Să-i învrednicească, la vremea cuvenită, de baia nașterii de a doua, de iertarea păcatelor și de veșmântul nesticăciunii.

Să-i nască din nou prin apă și prin Duh.

Să le dăruiască lor desăvârșirea credinței.

Să-i numere cu sfânta și aleasa Lui turmă.

Apără mântuiește, miluiește și-i păzește pe dânșii, Dumnezeule cu harul Tău.

¹ În timpul ecfonisului, preotul însemnează cruciș cu buretele deasupra Sfântului Antimis, apoi îl sărută și îl pune la locul lui, sus, în dreapta Antimisului.

Cei pentru luminare, capetele voastre Domnului să le plecați.

Strana: Ție, Doamne.

Rugăciunea de plecare a capetelor celor care se pregătesc pentru sfânta luminare

Arată, Stăpâne, fața Ta peste cei care se pregătesc pentru sfânta luminare și doresc să se curățească de întinăciunea păcatului; luminează gândul lor, fă-i statornici în credință, întărește-i în nădejde, desăvârșește-i în dragoste, arată-i mădulare cinstite ale Hristosului Tău, Care s-a dat pe Sine răscumpărare pentru sufletele noastre...

Ecfonis: Că Tu ești luminarea noastră și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

Strana: Amin.

Iarăși diaconul zice:

Diaconul: Câți sunteți nebotezați, ieșiți; cei nebotezați, ieșiți. Câți sunteți nebotezați, ieșiți; ca nimeni din cei nebotezați [să nu rămână]...

LITURGHIA CREDINCIOȘILOR

[Câți suntem credincioși] Iară și iară cu pace, Domnului să ne rugăm.

Strana: Doamne, miluiește.

Prima rugăciune a apropierii de altar

Dumnezeule cel mare și lăudat, Care, prin moartea cea de viață făcătoare a Hristosului Tău, din stricăciune la

nesticăciune ne-ai mutat, liberează toate simțurile noastre din amorțirea patimilor, punându-le lor povățuitor bun cugetul cel dinlăuntru; și ochiul să ne fie ferit de toată vederea cea vicleană, auzul nestrăbătut de cuvinte deșarte, iar limba curată de vorbe necuviincioase. Curățește buzele noastre, cu care Te laudăm pe Tine, Doamne; fă ca mâinile noastre să fie ferite de fapte rele și să lucreze numai cele bineplăcute Ție, întărindu-ne mădularele și cugetul cu harul Tău.

Apără, mântuiește, miluiește și ne păzește pe noi, Dumnezeule, cu harul Tău.

Strana: Doamne, miluiește.

A doua rugăciune a apropierii de altar

Stăpâne Sfinte, Preabunule, rugămu-Te pe Tine, Cel bogat în milă: milostiv fii nouă, păcătoșilor, și ne fă vrednici de primirea Unuia-Născut Fiului Tău și Dumnezeului nostru, Împăratul slavei. Căci, iată, Preacuratul Lui Trup și de viață făcătorul Lui Sânge, în acest ceas intrând, se va pune înaintea pe această masă de taină, fiind înconjurat, în chip nevăzut, de mulțimea oștirilor îngerești. Și ne dăruiește, fără de osândă, împărtășirea cu acestea, ca, printr-însele luminându-se ochiul gândului nostru, fii ai luminii și ai zilei să ne facem.

Ecfonis: Prin darul Hristosului Tău¹, cu Care ești binecuvântat, împreună cu Preasfântul și bunul și de viață făcătorul Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

Strana: Amin.

¹ Literal: Κατὰ τὴν δωρεὰν τοῦ Χριστοῦ σου – poate fi tradus „în conformitate / în acord cu darul Hristosului Tău...” sau „datorită Darului Hristosului Tău...”.

Diaconul intră în Sfântul Altar, pe ușa dinspre miazăzi, iar la strană începe îndată să se cânte, rar, cântarea heruvimică: **Acum, Puterile cerești...**

În timpul acesta, fără să ridice mâinile, preotul zice (de 3 ori):

Acum puterile cerești împreună cu noi nevăzut slujesc; că, iată, intră Împăratul slavei. Iată, jertfa tainic săvârșită, de dânsle este înconjurată...

Diaconul:

Cu credință și cu dragoste să ne apropiem, ca părtași vieții veșnice să ne facem. Aliluia, Aliluia, Aliluia.

Fac amândoi câte o închinăciune, după fiecare sfârșit. Se deschide perdeaua și Sfintele Uși, iar preotul tămâiază altarul și credincioșii, după rânduiala pentru Intrarea cu Sfintele Daruri, rostind în taină Psalmul 50. Sfârșindu-se tămâierea, preotul și diaconul fac două închinăciuni în fața Sfintei Mese, zicând:

Dumnezeule, curățește-mă pe mine, păcătosul, și mă miluiește!

După aceea, preotul sărută Sfântul Antimis și Sfânta Masă, iar diaconul numai Sfânta Masă; mai fac o închinăciune și, întorcându-se, se pleacă dintre Sfintele Ușili către credincioși.

Și, venind la Proscomidiar, preotul tămâiază Sfintele și, dând cădelnița diaconului sau paraclisierului, se închină de trei ori. Ia apoi Acoperemântul cel mare (Aerul) și îl pune pe umerii diaconului, fără să zică nimic, iar preotul ia Sfântul Disc, cu Dumnezeieștile Taine, cu mâna dreaptă, ținându-l în dreptul frunții, iar Sfântul Potir, îl ține în mâna stângă, în dreptul pieptului. Se sună clopoțelul. Și, mergând înaintea paraclisierului cu lumânarea aprinsă, iar după el diaconul, tămâind cu fața întoarsă spre Sfintele Daruri, preotul iese după el, pe ușa dinspre miazănoapte, fără să zică ceva. În această vreme, strana încetează cântarea, iar credincioșii stau plecați la pământ, în adâncă tăcere. Ajungând în mijlocul bisericii, preotul se oprește puțin cu fața spre apus și binecuvintează pe credincioși cu Sfântul Disc, fără să zică

ceva. Se întoarce apoi cu Sfintele în Altar, intrând printre Sfintele Uși, după diacon. După aceea, se sună clopoțelul, iar credincioșii se ridică, și strana sfârșește cântarea: ...Cu credință și cu dragoste...

Intrând cu Sfintele Daruri în Altar, preotul le pune pe Sfântul Antimis, după rânduială, așezând Potirul în dreapta și Sfântul Disc în stânga sa. Se închid apoi Ușile Împărătești și perdeaua, după care preotul ia de pe Sfintele Daruri acoperemintele, așezându-le deoparte pe Sfânta Masă. Și, punând deasupra Sfintelor Vase acoperemântul mare (Aerul), le tămâiază de trei ori, fără să zică ceva, după care face înaintea Sfintei Mese, împreună cu diaconul, trei metanii mari (cu sau fără rugăciunea Sf. Efrem Sirul). După aceasta, diaconul iese din Altar și, stând la locul obișnuit, zice ectenia:

Să plinim rugăciunea noastră cea de seară, Domnului.

Strana: Doamne, miluiește.

Pentru Cinstitele și Înaintesfințitele Daruri, ce sunt puse înainte, Domnului să ne rugăm.

Ca Iubitorul de oameni, Dumnezeuul nostru, Cel ce le-a primit pe ele la sfântul, cel mai presus de ceruri și înțelegătorul Său Jertfelnic, ca pe un miros de bună mireasmă duhovnicească, să ne trimită (nouă) dumnezeiescul har și darul Sfântului Duh, să ne rugăm.

(Pentru ca să fim izbăviți noi de tot necazul, mânia, primejdia și nevoia, Domnului să ne rugăm.

Apără, mântuiește, miluiește și ne păzește pe noi, Dumnezeuule, cu harul Tău.)

Seara toată desăvârșită, sfântă, în pace, și fără de păcat, de la Domnul să cerem.

Strana: Dă Doamne! (după fiecare cerere)

Înger de pace, statornic călăuzitor, păzitor al sufletelor și al trupurilor noastre, de la Domnul să cerem.

Milă și iertare de păcatele și de greșelile noastre, de la Domnul să cerem.

Cele bune și de folos sufletelor noastre, și pace lumii, de la Domnul să cerem.

Cealaltă vreme a vieții noastre în pace și întru pocăință a o săvârși, de la Domnul să cerem.

Sfârșit creștinesc vieții noastre: fără durere, fără rușine, în pace, și răspuns bun la înfricoșata Judecată al lui Hristos, să cerem.

Unitatea credinței și împărtășirea Sfântului Duh cerând, pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm.

Rugăciunea înainte de împărtășire:

Dumnezeul tainelor celor negărite și nevăzute, la Care sunt vistierile cele ascunse ale înțelepciunii și ale cunoștinței; Cel ce ne-ai descoperit slujirea acestei Liturghii și, pentru multa Ta iubire de oameni, ne-ai rânduit pe noi, păcătoșii, să-ți aducem daruri și jertfe pentru păcatele noastre și pentru cele din neștiință ale poporului; Însuți, nevăzutule Împărat, Cel ce faci lucruri mari și nepătrunse, slăvite și minunate și fără de număr, caută spre noi nevrednicii Tăi robi, cei ce stăm înaintea sfântului Tău jertfelnic ca înaintea Tronului de heruvimi, pe care odihnește Unul Născut Fiul Tău și Dumnezeuul nostru, prin înfricoșătoarele Taine ce sunt puse înainte; și, liberându-ne pe noi și pe credinciosul Tău popor de toată necurăția, sfințește sufletele și trupurile noastre, ale tuturor, cu sfințire neștearsă; ca, în cuget curat, cu față nerușinată și cu inimă luminată împărtășindu-ne cu aceste Dumnezeiești și Sfinte Taine și, printr-însele, vii făcându-ne, să ne unim cu Însuși Hristosul Tău, Adevăratul

nostru Dumnezeu, Care a zis: „Cel ce mănâncă Trupul Meu și bea Sângele Meu, întru Mine rămâne și Eu întru el”¹; ca, sălășluindu-Se și petrecând întru noi Cuvântul Tău, Doamne, să ne facem locaș al Preasfântului și închinatului Tău Duh, izbăvindu-ne de toată uneltirea diavolească, ce se lucrează în faptă sau în cuvânt sau în gând, și să dobândim bunătățile cele făgăduite nouă, împreună cu toți sfinții Tăi, care din veac au bineplăcut Ție.

Ecfonis: Și ne învrednicește pe noi, Stăpâne, cu îndrăznire, fără de osândă, să cutezăm a Te chema „Tată!”, pe Tine, Dumnezeu cel ceresc, și a zice:

Poporul rostește sau cântă Rugăciunea Domnească, în timpul căreia diaconul își pune orarul cruciș peste piept.

Rugăciunea Domnească

Toți: Tatăl nostru, Care ești în ceruri, sfințească-se numele Tău, vie împărăția Ta, facă-se voia Ta, precum în cer așa și pe pământ; pâinea noastră cea spre ființă dă-ne-o nouă astăzi, și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșیلor noștri, și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăvește de cel viclean...

Ecfonis: Că a Ta este împărăția și puterea și slava, a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, acum, și pururea, și în vecii vecilor.

Poporul: Amin!

Întorcându-se cu fața spre popor, preotul zice:

Preotul: Pace tuturor!

Poporul: și duhului tău.

Diaconul: Capetele noastre, Domnului să le plecăm.

¹ Ioan 6:56

Poporul: Ție, Doamne!

Preotul zice în taină rugăciunea de după Tatăl nostru:

Dumnezeule, Cel singur bun și milostiv, Care întru cele de sus locuiești și spre cei smeriți privești, caută cu ochi milostivi spre poporul Tău și-l păzește, și ne învrednicește pe noi toți, fără de osândă să ne împărtășim cu aceste făcătoare de viață Taine ale Tale; că Ție am plecat capetele noastre, de la Tine așteptând mila Ta cea bogată.

Ecfonis: Cu harul și cu îndurările și cu iubirea de oameni ale Unuia-Născut Fiului Tău, cu Care ești binecuvântat, împreună cu Preasfântul și bunul și de viață făcătorul Tău Duh, acum, și în pururea, și în vecii vecilor.

Poporul: Amin!

Preotul ridică acoperământul mare (Aerul) de pe sfintele vase și se roagă în taină:

Ia aminte, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, din sfânt locașul Tău și de pe scaunul slavei Împărăției Tale, și vino ca să ne sfințești pe noi, Cel ce sus împreună cu Tatăl șezi și aici, în chip tainic, împreună cu noi ești. Și ne învrednicește, prin mâna Ta cea puternică, a ni se da nouă Preacuratul Tău Trup și Scumpul Tău Sânge, și prin noi la tot poporul.

Preotul și diaconul se închină de trei ori, zicând în taină de fiecare dată:

Clericii: Dumnezeule, curățește-mă pe mine păcătosul și mă miluiește!

Diaconul sau, dacă nu este diacon, preotul zice cu glas tare:

Diaconul: Să luăm aminte!

Preotul, arătând cu mâna spre Agneț¹, zice:

Preotul: Sfintele Cele Înaintesfințite — sfinților!

Poporul: Unul Sfânt, Unul Domn, Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu-Tatăl. Amin!

Urmează apoi cântarea chinonicului: *Gustați și vedeți că bun este Domnul². Aliluia, Aliluia, Aliluia!*

Diaconul intră în Sfântul Altar și stă în dreapta preotului, care se pregătește să frângă Sfântul Trup. Diaconul zice:

Diaconul: Frânge, părinte, Sfântul Trup!

Preotul sfărâmă Sfântul Trup în patru părți, cu luare-aminte și cu evlavie, zicând:

Preotul: Se frânge și se împarte Mielul lui Dumnezeu, Cel ce se frânge, dar nu se desparte, Cel ce se mănâncă pururea, dar niciodată nu se sfârșește, iar pe cei ce se împărtășesc îi sfințește.

Preotul așează cele patru părți ale Sfântului Trup pe Disc în semnul crucii, zicând: IS, HR, NI, KA. Apoi diaconul arată cu orarul spre Sfântul Potir, zicând:

Diaconul: Unește, părinte, cele Sfinte!

Preotul ia părticica însemnată cu IC, face cu ea semnul Sfintei Cruci deasupra Sfântului Potir și zice:

Preotul: Unirea Trupului și Sângelui lui Hristos cu cinstitul Potir, spre sfințire și prefacere în Duhul Sfânt.³

¹ Agnețul nu se ridică, pentru că a fost deja ridicat la Liturgia la care a fost sfințit, ci spre el doar se arată cu mâna.

² Psalmul 33:8

³ Cuvintele din acest moment (care oricum sunt destul de noi în cult) au fost adaptate după teologia și înțelesul acestui gest liturgic, pentru a exprima vechea interpretare și practică a Bisericii (în special în Biserica Siriei), pierdută din cauza înțelesurilor scolastice moderne.

Pune pãrticica în Sfântul Potir. Apoi își șterge degetele cu buretele, deasupra Sfântului Disc.

Diaconul: **Amin!**

Diaconul ia căldura și zice:

Diaconul: **Binecuvântează, părinte, căldura!**

Preotul binecuvântează căldura, zicând:

Preotul: **Binecuvântată este căldura sfințelor Tale [Taine], totdeauna, acum, și pururea, și în vecii vecilor. Amin!**

Diaconul toarnă apoi în chipul Sfintei Cruci atât cât chibzuiește că ajunge să încălzească Sfintele, zicând:

Diaconul: **Căldura Sfântului Duh. Amin!**

Preotul împarte cu copia pãrticica XC în atâtea pãrticele câți clerici împreună-slujițori sunt. El le pune pe partea de jos a Sfântului Disc sau pe o tăvițã specialã. Cei prezenți fac trei închinãciuni și cer iertare unul de la altul. Se pleacã apoi înaintea Sfintei Mese și împreună cu diaconul și cu credincioșii zic rugãciunile dinaintea împãrtășirii.

Apoi are loc împãrtășirea clericilor și credincioșilor exact ca la Liturghia Sf. Ioan Gurã de Aur.

Preotul și diaconul își spalã mâinile, dupã care diaconul deschide perdeaua și Sfintele Uși. Apoi diaconul, închinându-se o datã, primește Sfântul Potir de la preot și, stând între Sfintele Uși, înalțã Potirul și zice:

Diaconul: **Cu fricã de Dumnezeu, cu credințã și cu dragoste apropiați-vã!**

Poporul: **Binecuvântat este Cel ce vine întru numele Domnului. Dumnezeu este Domnul și S-a arãtat nouã!**¹

Întorcându-se spre Sfântul Altar, diaconul dã Sfântul Potir preotului. Credincioșii vin unul dupã altul cu umilințã și cu fricã, închinându-se și ținând mâinile strãnse la piept. Preotul zice fiecãruia:

Se împãrtășește robul / roaba lui Dumnezeu (N) cu Cinstitul și Sfântul Trup și Sânge al Domnului și Dumnezeului

¹ Psalmul 117:26-27

și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor și spre viața de veci. Amin!

În timpul împărtășirii credincioșilor, strana cântă: **Trupul lui Hristos primiți..., Cinei Tale celei de taină...** sau alte cântări.

Cei împărtășiți își șterg buzele cu un șervețel special și sărută Sfântul Potir, închinându-se în liniște.

La încheierea împărtășirii credincioșilor, preotul, făcând cu Potirul semnul crucii, spune: **Iată, S-a atins de buzele voastre și va șterge păcatele voastre, și fărădelegile voastre le va curăți;**¹ apoi binecuvântează pe credincioși zicând:

Preotul: Mântuiește, Dumnezeuule, poporul Tău și binecuvântează moștenirea Ta!²

Poporul: Pâinea cea cerească și paharul vieții gustați și vedeți că bun este Domnul. Aliluia, Aliluia, Aliluia.

Preotul tămâiază Sfintele Daruri de trei ori, apoi dă cădelnița și Sfântul Disc diaconului, iar acesta ridicând Discul deasupra capului, se întoarce spre credincioși „arătându-l”, apoi, cădind din mers, îl duce la Proscomidiar și-l pune acolo.

Preotul se închină de trei ori în fața Sfintei Mese și, făcând cruce cu Potirul deasupra antimisului, zice în taină:

Preotul: Binecuvântat este Mielul lui Dumnezeu, Care ridică păcatul lumii³...

Apoi preotul se întoarce către credincioși, zicând cu glas mare:

Preotul:...totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor.

Poporul: Amin! Să se umple gurile noastre de lauda Ta, Doamne, ca să laudăm slava Ta; că ne-ai învrednicit pe noi să ne împărtășim cu sfintele, dumnezeieștile, nemuritoarele,

¹ Cf. Isaia 6:7

² Psalmul 27:12

³ Ioan 1:29,36

preacuratele și de viață făcătoarele Tale Taine. Întărește-ne pe noi întru sfințenia Ta, toată ziua să ne învățăm dreptatea Ta. Aliluia, Aliluia, Aliluia!

În timpul acestei cântări, preotul merge la proscomidiar și pune Sfântul Potir acolo (iar dacă nu este diacon, duce și Sfântul Disc). Apoi cădește Sfintele de trei ori, zicând: **Înalță-Te peste ceruri, Dumnezeule, și peste tot pământul slava Ta!**¹.

Iar diaconul merge în fața Sfintelor Uși și zice ectenia (dacă nu este diacon, următoarea ectenie se zice de către preot). Preotul se întoarce la Sfânta Masă și strânge Sfântul Antimis, începând cu partea de sus și continuând cu cea de jos, cea din dreapta și la urmă cea din stânga.

ECTENIA DE MULȚUMIRE

Diaconul: Drepti! Primind dumnezeieștile, sfintele, preacuratele, nemuritoarele, cereștile și de viață făcătoarele, înfricoșătoarele lui Hristos Taine, cu vrednicie să mulțumim Domnului.

Poporul: Doamne miluiește.

Apără, mântuiește, miluiește și ne păzește pe noi, Dumnezeule, cu harul Tău.

Seara toată desăvârșită, sfântă, în pace și fără de păcat cerând, pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm.

Poporul: Ție, Doamne!

Diaconul merge înaintea icoanei Mântuitorului și așteaptă acolo până la sfârșitul rugăciunii de după amvon. Iar preotul citește în taină rugăciunea de mulțumire.

¹ Psalmul 107:5

Rugăciunea de mulțumire

Mulțumim Ție, Mântuitorule, Dumnezeu al tuturor, pentru toate bunătățile pe care ni le-ai dat și pentru împărtășirea cu Sfântul Trup și Sânge al Hristosului Tău, și ne rugăm Ție; Stăpâne, Iubitorule de oameni, păzește-ne sub acoperemântul aripilor Tale și ne dă, pâna la suflarea cea mai de pe urmă, cu vrednicie să ne împărtășim cu Sfintele Tale Taine, spre luminarea sufletului și a trupului, și spre moștenirea împărăției cerurilor.

Apoi, făcând cruce peste Sfântul Antimis cu Evanghelia, zice ecfonistul:

Că Tu ești sfințirea noastră și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum, și în vecii vecilor.

Așează Sfânta Evanghelie pe Sfânta Masă, așa cum era la începutul Sfintei Liturghii.

Poporul: Amin!

Diaconul: În pace să ieșim.

Poporul: Întru numele Domnului.

Diaconul: Domnului să ne rugăm.

Poporul: Doamne miluiește.

Preotul, luându-și Liturghierul, iese prin Sfintele Uși, merge în mijlocul bisericii, face o închinăciune către Altar și zice:

Rugăciunea din spatele amvonului

Stăpâne, Dumnezeule Atotțiitorule, Cel ce cu înțelepciune ai zidit toată făptura și, pentru nespusa Ta purtare de grijă și multa Ta bunătate, ne-ai adus întru aceste preacinstite zile, spre curățirea sufletelor și a trupurilor, spre înfrânarea poftelor și spre nădejdea învierii; Care, în

[acel post de] patruzeci de zile, ai dat în mâna slujitorului Tău Moise tablele cele înscrise cu litere dumnezeiești, dă-ne și nouă, Bunule, lupta cea bună să luptăm, calea postului să o săvârșim, credința nedespărțită să o păzim, capetele nevăzuților vrăjmași să le sfărâmăm, biruitori asupra păcatului să ne arătăm și fără osândă să ajungem a ne închina și Sfintei Învieri. Că s-a binecuvântat și s-a preaslăvit preacinstitul și de mare-cuviință numele Tău, al Tatălui, și al Fiului, și al Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

Strana: Amin! Fie numele Domnului binecuvântat, de acum și până-n veac.¹ (de 3 ori)

Strana continuă cu Psalmul 33: *Bine voi cuvânta pe Domnul...*²

Preotul se pleacă spre credincioși, în dreapta și în stânga, și intră prin Sfintele Uși. Diaconul intră prin ușa dinspre miazănoapte. Merg către proscomidiar, unde își descoperă și își pleacă amândoi capetele. Preotul zice următoarea rugăciune³:

Doamne, Dumnezeu nostru, Care ne-ai adus întru aceste preacinstite zile și ne-ai făcut părtași înfricoșătoarelor Tale Taine, unește-ne cu turma Ta cea cuvântătoare și ne arată

¹ Psalmul 112:2

² În vechime, acest psalm se cânta în timp ce se împărtășeau mireni, iar acum a fost transferat mai spre sfârșit. Cei mai mulți însă nici nu-l spun. Practica locală de a cânta psalmul în timp ce se împărtășesc clericii este și ea destul de bună și conformă cu vechea destinație a psalmului.

³ Având în vedere că aceasta este o rugăciune înainte de consumarea Sfintelor Taine, în cazul în care preotul slujește singur, el o poate rosti și după sfârșitul slujbei, înainte de a începe să consume Sfintele Taine. Așezarea ei în acest loc este legată de obiceiul (relativ vechi și deja dispărut) ca diaconul și chiar preotul să consume Tainele în timpul cântării Psalmului 33, după Fie numele Domnului...

moștenitori ai împărăției Tale, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Diaconul merge la proscomidiar și consumă ce a rămas din Sfintele Taine și curăță Sfântul Potir cu apă caldă. Apoi îl șterge cu un ștergar anume pregătit și strânge vasele liturgice.

Preotul, acoperindu-și capul, binecuvântează pe credincioși dintre Sfintele Uși:

Preotul: Binecuvântarea Domnului [să fie] peste voi toți, cu al Său har și cu a Sa iubire de oameni, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor.

Strana: Amin!

Otpustul

Preotul se pleacă către icoana Mântuitorului și zice:

Preotul: Slavă Ție, Hristoase Dumnezeule, nădejdea noastră, slavă Ție!

Strana: Slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh. Și acum și pururea, și în vecii vecilor. Amin! Doamne miluiește. Doamne miluiește. Doamne miluiește. Întru numele Domnului, părinte, binecuvântează!

Preotul: Hristos, adevăratul nostru Dumnezeu, pentru rugăciunile Preacuratei Maicii Sale, ale Sfinților, măriților și întru tot lăudaților Apostoli, ale Sfântului (N) (al cărui hram îl poartă biserica), ale Sfântului (N), a cărui pomenire o săvârșim, și pentru ale tuturor sfinților,¹ să ne miluiască și să ne mântuiască pe noi, ca un bun și de oameni iubitor.

¹ Întrucât această Liturghie este anonimă (iar atribuirea ei Sfântului Grigore Dialogul este o mare greșală istorică și liturgică), la Otpust nu se va pomeni nici un autor al acestei slujbei. Detalii despre anonimatul acestei Liturghii a se vedea în LOIA, pp. 184-185.

Strana: **Amin!**

Imediat după Otpust sau după rugăciunile de mulțumire¹, preotul zice:

Pentru rugăciunile sfinților părinților noștri, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeuul nostru, miluiește-ne pe noi!

Strana: **Amin!**

Preotul se întoarce în Altar și închide Sfintele Uși și perdeaua. Ieșind prin ușa diaconului, el (sau altcineva anume rânduit) împarte anafură credincioșilor. Există și tradiția locală ca, în semn de binecuvântare finală, preotul să dea credincioșilor să sărute Sfânta Cruce sau să ungi credincioșii pe frunte cu ulei sfințit (nu de la Sf. Maslu) sau din candela care arde la icoana sărbătorii. Când termină aceasta, se întoarce în Altar și, dacă nu este diacon, el însuși consumă Sfintele Taine. Preotul și diaconul își scot veșmintele și zic rugăciunile de mulțumire.

¹ Întrucât Liturgia Darurilor Înaintesfințite este anonimă, la sfârșitul rugăciunilor de mulțumire nu se pun troparele vreunui ierarh, așa cum se face în cazul Liturgiilor Sf. Ioan Gură de Aur sau Vasile cel Mare.

ALTĂ LITURGHIE A DARURILOR ÎNAINTEȘFINȚITE UNITĂ CU OBEDNIȚA

(După vechea tradiție palestiniană¹)

Canonul 52 Trulan a rânduit ca, în Postul Mare, în zilele de luni până vineri, să nu se slujească Liturghia euharistică deplină, iar împărtășirea să se facă cu Daruri sfințite dinainte, la Liturghia din duminica anterioară.

Prin urmare, la Proscomidia din duminica anterioară se pregătește, pe lângă Agnețul principal, încă un Agneț (sau mai multe, dacă sunt programate mai multe Liturghii ale Darurilor Înaintesfințite), iar după „Sfintele Sfinților”, acesta este ușor înmuiat în Sfântul Sânge² și este pus cu fața în jos pe Sfântul Disc (sau într-un artoforiu special) și păstrat pe Sfânta Masă.³

¹ Cf. Orologiul Savait din sec. IX (ms Sinai gr. 863), unde Obедниța este numită „Pentru împărtășire (εις την μετάληψιν)”; Orologiul-Psaltire (anul 1105) de la Harvard University Houghton Library (ms gr. 3, ff 247v-248v), intitulat „Înainte de împărtășirea cu dumnezeieștile și sfintele Taine (Πρὸς τῆς τὸν θεῖον καὶ ἁγίων μυστηρίων μεταλήψιος)”; Orologiul sinaitic din sec. XIII (ms Sinai gr. 870, ff 60v-63v) ș.a. Bibliografie contemporană la acest subiect: R. Taft, *Home-Communion in the Late Antique East* // Liturgy Training Publications, 2003, pp. 1-25; Idem, *Cathedral vs. Monastic Liturgy in the Christian East: Vindicating a Distinction* // BBGG, Series 3:2, 2005, pp. 173-219; N. Uspensky, *Liturghia Darurilor Înaintesfințite* (în rusă), Opere III, Moscova 2017, pp. 47-106.

² Teoretic, este suficient ca pe talpa părțeciei IS din Sfântul Agneț să se pună mai multe picături din Sfântul Sânge cu ajutorul linguriței, iar celelalte părți ale Agnețului să rămână uscate, după rânduiala veche a Bisericii. La momentul potrivit din Liturghia Darurilor Înaintesfințite, părțecia IS (conținând și Sfânt Sânge în ea) va fi pusă în Potir pentru a sfinți întreg Potirul (nu prin invocare și binecuvântare, ca la Liturghia obișnuită), ci prin atingere și amestecare cu Trupul și Sângele sfințite dinainte.

³ În trecut Sfintele Taine se păstrau în skevofylakion, echivalent cu Proscomidiarul de astăzi.

Când a sosit ora prânzului (sau chiar de dimineață)¹, se citesc Ceasurile III și VI, iar preotul se îmbracă în toate veșmintele și se spală pe mâini, fără să spună rugăciunile obișnuite pentru aceasta. Dacă în acea zi sunt prevăzute citiri din Apostol și Evanghelie, acestea se vor pune imediat după Paremia Ceasului al VI-lea (ca la Ceasurile Împărătești). Când sosește vremea rugăciunii Sf. Efrem Sirul de la Ceasul VI, se deschid Sfintele Uși, apoi citindu-se și rugăciunea finală a Ceasului, se dă binecuvântarea Liturghiei.

Făcând semnul crucii cu Evangheliarul peste antimis, preotul spune:

Binecuvântată este Împărăția Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

Și îndată, diaconul sau preotul spune Ectenia mare:

În pace Domnului să ne rugăm.

Strana: Doamne miluiește. (după fiecare cerere)

Pentru pacea de sus și pentru mântuirea sufletelor noastre, Domnului să ne rugăm.

Pentru pacea a toată lumea, pentru statornicia sfințelor lui Dumnezeu Biserici și pentru unirea tuturor, Domnului să ne rugăm.

Pentru sfânt lăcașul acesta și pentru cei ce cu credință, cu evlavie și cu frică de Dumnezeu intră (și se roagă) în el, Domnului să ne rugăm.

Pentru Preafericitul patriarh (N), pentru (Înalt-Preasfințitul mitropolitul / (arhi) episcopul nostru (N),

¹ Această Liturghie este prevăzută pentru ora de prânz, dar la nevoie poate fi slujită și de dimineață, textul ei, spre deosebire de Liturghia unită cu Vecernia, nefăcând trimitere la timpul de seară, care nicidecum nu poate fi transferat dimineața.

pentru cinstita preoțime și cea întru Hristos diaconime și pentru tot clerul și poporul, Domnului să ne rugăm.

Pentru toți conducătorii și armatele lumii, și pentru pașnica lor ocârmuire, Domnului să ne rugăm.

Pentru țara aceasta, orașul (satul) acesta și pentru toate orașele, satele și mănăstirile, și pentru cei ce cu credință viețuiesc în ele, Domnului să ne rugăm.

Pentru buna-întocmire a văzduhului, pentru îmbelșugarea roadelor pământului și pentru vremuri pașnice, Domnului să ne rugăm.

Pentru cei ce călătoresc pe ape, pe uscat și prin aer, pentru cei bolnavi, pentru cei ce pățimesc, pentru cei întemnițați și pentru mântuirea lor, Domnului să ne rugăm.

Pentru ca să fim izbăviți noi de tot necazul, mânia, priemejdia și nevoia, Domnului să ne rugăm.

Apără, mântuiește, miluiește și ne păzește pe noi, Dumnezeule, cu harul Tău.

Pe Preasfânta, curata, preabinecuvântata, slăvita stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioara Maria, cu toți sfinții pomenindu-o, pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm.

Strana: Ție, Doamne!

Rugăciunea antifonului 1

Dumnezeule cel mare și lăudat, Care, prin moartea cea de viață făcătoare a Hristosului Tău, din stricăciune în nesticăciune ne-ai mutat, liberează toate simțurile noastre din amortirea patimilor, punându-le lor povățuitor bun cugetul cel dinlăuntru; și ochiul să ne fie ferit de toată vederea cea vicleană, auzul nestrăbătut de cuvinte deșarte, iar limba

curată de vorbe necuviincioase. Curățește buzele noastre, cu care Te lăudăm pe Tine, Doamne; fă ca mâinile noastre să fie ferite de fapte rele și să lucreze numai cele bineplăcute Ție, întărindu-ne mădularele și cugetul cu harul Tău.

Ecfonis: Că Ție se cuvine toată slava, cinstea și închinarea: Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

Strana: **Amin.** Se închid Sfintele Uși și perdeaua, iar citețul citește rar Psalmul 102. Între timp, se desface Sf. Antimis, apoi făcându-se trei închinăciuni, Agnețul pregătit pentru această Liturghie este întros cu fața în sus pe Sfântul Disc¹.

După primul antifon, diaconul sau preotul zice:
Iară și iară în pace, Domnului să ne rugăm.²

Rugăciunea antifonului al 2-lea

Slăbește, lasă, iartă Dumnezeuule greșelile noastre, cele de voie și cele fără de voie, cele cu fapta și cu cuvântul, cele întru știință și întru neștiință, cele din noapte și din zi, cele cu mintea și cu gândul, toate ni le iartă nouă, ca un bun și iubitor de oameni.

Ecfonis: Că a Ta este stăpânirea și a Ta este împărăția și puterea și slava, a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

Strana citește Psalmul 145, în timp ce preotul cădește de trei ori în fața Sfintei Mese, iar la sfârșitul psalmului, se sună clopoțelul și Sf. Disc este mutat la Proscomidiar prin spatele Sfintei Mese, preotul

¹ Dacă Sf. Agneț este bine înmuiat și există riscul de a păta mâna cu Sf. Sânge, această mutare sau întoarcere a Sf. Agneț se face cu ajutorul linguriței și a copiei.

² Nu este nevoie să se spună ecteniile integral, ci e suficientă introducerea pentru rugăciunea antifonului, așa cum se făcea în trecut, mai ales dacă rugăciunea se citește cu voce tare.

fiind precedat de diacon sau paraclisier, care duce o lumânare și cădelnița.

Ajungând la Proscomidiar, se sună iarăși clopoțelul și strana cântă: **Slavă... Și acum..., Unule născut...**, iar preotul toarnă vin și apă în potir, și acoperă Sfintele Vase la proscomidiar, așa cum se face la Liturgia Înaintesfințitelor unită cu Vecernia. Venind preotul în fața Sfintei Mese nu strânge antimisul, ci-l lasă desfăcut.

Urmează iarăși ectenia rostită de diacon sau preot:
Iară și iară în pace, Domnului să ne rugăm.

Rugăciunea antifonului al 3-lea:

Stăpâne Sfinte, Preabunule, rugămu-Te pe Tine, Cel bogat în milă: Milostiv fii nouă, păcătoșilor, și ne fă vrednici de primirea Unuia-Născut Fiului Tău și Dumnezeului nostru, Împăratul slavei. Căci, iată, Preacuratul Lui Trup și de viață făcătorul Lui Sânge, în acest ceas intrând, se va pune înaintea pe această masă de taină, fiind înconjurat, în chip nevăzut, de mulțimea oștirilor îngerești. Și ne dăruiește, fără de osândă, împărțășirea cu acestea, ca, prin ele luminându-se ochiul gândului nostru, fii ai luminii și ai zilei să ne facem.

Ecfonis: Că Dumnezeu bun și iubitor-de-oameni ești, și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

Strana: Amin. Și se cântă rar Fericirile, cu stihul Pomenește-ne pe noi, Doamne... după fiecare Fericire, așa cum se face la Obednița din Postul Mare (vezi Ceaslovul).

Se deschide perdeaua și Sfintele Uși, iar preotul tămâiază altarul și credincioșii, după rânduiala pentru Intrarea cu Sfintele Daruri, rostind în taină Psalmul 50. Sfârșindu-se tămâierea, preotul și diaconul fac două închinăciuni în fața Sfintei Mese, zicând:

Dumnezeule, curățește-mă pe mine, păcătosul, și mă miluiește!

După aceea, preotul sărută Sfântul Antimis și Sfânta Masă, iar diaconul numai Sfânta Masă; mai fac o închinăciune și, întorcându-se, se pleacă dintre Sfintele Uși către credincioși.

Și, venind la Proscomidiar, preotul tămâiază Sfintele și, dând cădelnița diaconului sau paraclisierului, se închină de trei ori. Ia apoi Acoperemântul cel mare (Aerul) și îl pune pe umerii diaconului, fără să zică nimic, iar preotul ia Sfântul Disc, cu Dumnezeieștile Taine, cu mâna dreaptă, ținându-l în dreptul frunții, iar Sfântul Potir, cu vinul, îl ține în mâna stângă, în dreptul pieptului.

După ce se cântă **Slavă... Și acum...** cu refrenul **Pomenește-ne pe noi, Doamne...**, se sună clopoțelul. Și, mergând înainte paraclisierul cu lumânarea aprinsă, iar după el diaconul, tămâind cu fața întoarsă spre Sfintele Daruri, preotul iese după el, pe ușa dinspre miazănoapte, fără să zică ceva. În această vreme, strana încetează cântarea, iar credincioșii stau plecați la pământ, în adâncă tăcere.

Ajungând în mijlocul bisericii, preotul se oprește puțin cu fața spre apus și binecuvântează pe credincioși cu Sfântul Disc, fără să zică ceva. Se întoarce apoi și intră în Altar prin Sfintele Uși, punând Sfintele pe Antimis, după rânduială, așezând Potirul în dreapta și Sfântul Disc în stânga sa, apoi îndată ia de pe Sfintele Daruri acoperemintele, așezându-le deoparte pe Sfânta Masă, iar Sfintele le acoperă doar cu acoperemântul mare (Aerul). După aceea, se sună clopoțelul, iar credincioșii se ridică, iar strana cântă rar și cu glas mare:

Pomenește-ne pe noi, Doamne, când vei veni întru împărăția Ta.

Pomenește-ne pe noi, Stăpâne, când vei veni întru împărăția Ta.

Pomenește-ne pe noi, Sfinte, când vei veni întru împărăția Ta.

La fiecare stih, clericii și credincioșii fac câte o metanie.

Apoi, în timp ce la strană se citesc stihurile: **Ceata cerească Te laudă pe Tine și zice...** și celelalte din rânduiala Obedniței, preotul tămâiază Sfintele Daruri de trei ori, fără să zică ceva.

Deci strana rostește:

Ceata cerească Te laudă pe Tine și zice : Sfânt, Sfânt, Sfânt Domnul Savaot, plin este cerul și pământul de slava Ta.

Stih: Apropiati-vă de El și vă veți lumina, și fețele voastre nu se vor rușina.

Ceata cerească Te laudă pe Tine și zice : Sfânt, Sfânt, Sfânt Domnul Savaot, plin este cerul și pământul de slava Ta.

Slavă...

Ceata sfinților îngeri și a arhanghelilor, cu toate cereștile puteri, Te laudă pe Tine și zice : Sfânt, Sfânt, Sfânt Domnul Savaot, plin este cerul și pământul de slava Ta.

Și acum..., și toți rostesc Crezul (lăsând acoperemântul mare peste Sfintele Vase).

Apoi diaconul sau preotul rostește ectenia:

Să plinim rugăciunea noastră, Domnului.

Strana: Doamne, miluiește.

Pentru Cinstitele și Înaintesfințitele Daruri, ce sunt puse înainte, Domnului să ne rugăm.

Ca Iubitorul de oameni, Dumnezeuul nostru, Cel ce le-a primit pe ele la sfântul, cel mai presus de ceruri și înțelegătorul Său Jertfelnic, ca pe un miros de bună mireasmă duhovnicească, să ne trimită (nouă) dumnezeiescul har și darul Sfântului Duh, să ne rugăm.

(Pentru ca să fim izbăviți noi de tot necazul, mânia, primejdia și nevoia, Domnului să ne rugăm.

Apără, mântuiește, miluiește și ne păzește pe noi, Dumnezeuule, cu harul Tău.)

Ziua toată desăvârșită, sfântă, în pace, și fără de păcat, de la Domnul să cerem.

Strana: Dă Doamne! (după fiecare cerere)

Înger de pace, statornic călăuzitor, păzitor al sufletelor și al trupurilor noastre, de la Domnul să cerem.

Milă și iertare de păcatele și de greșelile noastre, de la Domnul să cerem.

Cele bune și de folos sufletelor noastre, și pace lumii, de la Domnul să cerem.

Cealaltă vreme a vieții noastre în pace și întru pocăință a o săvârși, de la Domnul să cerem.

Sfârșit creștinesc vieții noastre: fără durere, fără rușine, în pace, și răspuns bun la înfricoșata Judecată al lui Hristos, să cerem.

Unitatea credinței și împărtășirea Sfântului Duh cerând, pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm.

Rugăciunea înainte de împărtășire:

Dumnezeul tainelor celor negrăite și nevăzute, la Care sunt vistieriile cele ascunse ale înțelepciunii și ale cunoștinței; Cel ce ne-ai descoperit slujirea acestei Liturghii și, pentru multa Ta iubire de oameni, ne-ai rânduit pe noi, păcătoșii, să-ți aducem daruri și jertfe pentru păcatele noastre și pentru cele din neștiință ale poporului; Însuși, nevăzutule Împărat, Cel ce faci lucruri mari și nepătrunse, slăvite și minunate și fără de număr, caută spre noi nevrednicii Tăi robi, cei ce stăm înaintea sfântului Tău jertfelnic ca înaintea Tronului de heruvimi, pe care odihnește Unul Născut Fiul Tău și

Dumnezeul nostru, prin înfricoșătoarele Taine ce sunt puse înaintea; și, liberându-ne pe noi și pe credinciosul Tău popor de toată necurăția, sfințește sufletele și trupurile noastre, ale tuturor, cu sfințire neștearsă; ca în cuget curat, cu față nerușinată și inimă luminată, împărtășindu-ne cu aceste Dumnezeiești și Sfinte Taine și, prin ele vie făcându-ne, să ne unim cu Însuși Hristosul Tău, Adevăratul nostru Dumnezeu, Care a zis: „Cel ce mănâncă Trupul Meu și bea Sângele Meu, întru Mine rămâne și Eu întru el”¹; ca, sălășluindu-Se și petrecând întru noi Cuvântul Tău, Doamne, să ne facem locaș al Preasfântului și închinatului Tău Duh, izbăvindu-ne de toată uneltirea diavolească, ce se lucrează în faptă sau în cuvânt sau în gând, și să dobândim bunătățile cele făgăduite nouă, împreună cu toți sfinții Tăi, care din veac au bineplăcut Ție.

Ecfonis: Și ne învrednicește pe noi, Stăpâne, cu îndrăznire, fără de osândă, să cutezăm a Te chema „Tată!”, pe Tine, Dumnezeul cel ceresc, și a zice:

Poporul rostește sau cântă Rugăciunea Domnească, în timpul căreia diaconul își pune orarul cruciș peste piept.

Rugăciunea Domnească

Toți: Tatăl nostru, Care ești în ceruri, sfințească-se numele Tău, vie împărăția Ta, facă-se voia Ta, precum în cer așa și pe pământ; pâinea noastră cea spre ființă dă-ne-o nouă astăzi, și ne iartă nouă greșelile noastre, precum și noi iertăm greșiților noștri, și nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăvește de cel viclean...

¹ Ioan 6:56

Preotul: **Unirea Trupului și Sângelui lui Hristos cu cinstitul Potir, spre sfințire și prefacere în Duhul Sfânt.**¹

Pune părticica în Sfântul Potir. Apoi își șterge degetele cu buretele, deasupra Sfântului Disc.

Diaconul: **Amin!**

Diaconul ia căldura și zice:

Diaconul: **Binecuvântează, părinte, căldura!**

Preotul binecuvântează căldura, zicând:

Preotul: **Binecuvântată este căldura sfințelor Tale [Taine], totdeauna, acum, și în vecii vecilor. Amin!**

Diaconul toarnă apoi în chipul Sfintei Cruci atât cât chibzuieste că ajunge să încălzească Sfintele, zicând:

Diaconul: **Căldura Sfântului Duh. Amin!**

Preotul împarte cu copia părticica XC în tot atâtea părticele câți clerici împreună-slujitori sunt. El le pune pe partea de jos a Sfântului Disc sau pe o tăviță specială. Cei prezenți fac trei închinăciuni și cer iertare unul de la altul. Se pleacă apoi înaintea Sfintei Mese și împreună cu diaconul și cu credincioșii zic rugăciunile dinaintea împărtășirii.

Apoi are loc împărtășirea clericilor și credincioșilor exact ca la Liturghia Sf. Ioan Gură de Aur.

Preotul și diaconul își spală mâinile, după care diaconul deschide perdeaua și Sfintele Uși. Apoi diaconul, închinându-se o dată, primește Sfântul Potir de la preot și, stând între Sfintele Uși, înalță Potirul și zice:

Diaconul: **Cu frică de Dumnezeu, cu credință și cu dragoste apropiați-vă!**

¹ Cuvintele din acest moment (care oricum sunt o inovație în cult) au fost adaptate după teologia și înțelesul acestui gest liturgic, pentru a exprima vechea interpretare și practică a Bisericii (în special în Biserica Siriei), pierdută din cauza înțelesurilor scolastice moderne.

Poporul: Binecuvântat este Cel ce vine întru numele Domnului. Dumnezeu este Domnul și S-a arătat nouă!¹

Întorcându-se spre Sfântul Altar, diaconul dă Sfântul Potir preotului. Credincioșii vin unul după altul cu umilință și cu frică, închinându-se și ținând mâinile strânse la piept. Preotul zice fiecăruia:

Se împărtășește robul / roaba lui Dumnezeu (N) cu Cinstitul și Sfântul Trup și Sânge al Domnului și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor și spre viața de veci. Amin!

În timpul împărtășirii credincioșilor, strana cântă: **Trupul lui Hristos primiți..., Cinei Tale celei de taină...** sau alte cântări.

Cei împărtășiți își șterg buzele cu șervețelul special și sărută Sfântul Potir, închinându-se în liniște.

La încheierea împărtășirii credincioșilor, preotul, făcând cu Potirul semnul crucii, spune: **Iată, S-a atins de buzele voastre și va șterge păcatele voastre, și fărădelegile voastre le va curăți;**² apoi binecuvântează pe credincioși zicând:

Preotul: Mântuiește, Dumnezeule, poporul Tău și binecuvântează moștenirea Ta!³

Poporul: **Pâinea cea cerească și paharul vieții gustați și vedeți că bun este Domnul. Aliluia, Aliluia, Aliluia.**

Preotul tămâiază Sfintele Daruri de trei ori, apoi dă cădelnița și Sfântul Disc diaconului, iar acesta ridicând Discul deasupra capului, se întoarce spre credincioși „arătându-l”, apoi, cădind din mers, îl duce la Proscomidiar și-l pune acolo.

Preotul se închină de trei ori în fața Sfintei Mese și, făcând cruce cu Potirul deasupra antimisului, zice în taină:

¹ Psalmul 117:26-27

² Cf. Isaia 6:7.

³ Psalmul 27:12

Preotul: Binecuvântat este Mielul lui Dumnezeu, Care ridică păcatul lumii¹...

Apoi preotul se întoarce către credincioși, zicând cu glas mare:

Preotul:...totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor.

Poporul: Amin! Să se umple gurile noastre de lauda Ta, Doamne, ca să lăudăm slava Ta; că ne-ai învrednicit pe noi să ne împărtășim cu sfințele, dumnezeieștile, nemuritoarele, preacuratele și de viață făcătoarele Tale Taine. Întărește-ne pe noi întru sfințenia Ta, toată ziua să ne învățăm dreptatea Ta. Aliluia, Aliluia, Aliluia!

În timpul acestei cântări, preotul merge la proscomidiar și pune Sfântul Potir acolo (iar dacă nu este diacon, duce și Sfântul Disc). Apoi cădește Sfintele de trei ori, zicând: *Înalță-Te peste ceruri, Dumnezeule, și peste tot pământul slava Ta!*²

Iar diaconul merge în fața Sfintelor Uși și zice ectenia (dacă nu este diacon, următoarea ectenie se zice de către preot). Preotul se întoarce la Sfânta Masă și strânge Sfântul Antimis, începând cu partea de sus și continuând cu cea de jos, cea din dreapta și la urmă cea din stânga.

ECTENIA DE MULȚUMIRE

Diaconul: Drepti! Primind dumnezeieștile, sfințele, preacuratele, nemuritoarele, cereștile și de viață făcătoarele, înfricoșătoarele lui Hristos Taine, cu vrednicie să mulțumim Domnului.

Poporul: Doamne miluiește.

Apără, mântuiește, miluiește și ne păzește pe noi, Dumnezeule, cu harul Tău.

¹ Ioan 1:29,36

² Psalmul 107:5

Ziua toată desăvârșită, sfântă, în pace și fără de păcat cerând, pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm.

Poporul: Ție, Doamne!

Diaconul merge înaintea icoanei Mântuitorului și așteaptă acolo până la sfârșitul rugăciunii de după amvon. Iar preotul citește în taină rugăciunea de mulțumire.

Rugăciunea de mulțumire

Mulțumim Ție, Mântuitorule, Dumnezeul tuturor, pentru toate bunătățile pe care ni le-ai dat și pentru împărtășirea cu Sfântul Trup și Sânge al Hristosului Tău, și ne rugăm Ție, Stăpâne, Iubitorule de oameni, păzește-ne sub acoperemântul aripilor Tale și ne dă, pâna la suflarea cea mai de pe urmă, cu vrednicie să ne împărtășim cu Sfintele Tale Taine, spre luminarea sufletului și a trupului, și spre moștenirea împărăției cerurilor.

Apoi, făcând cruce peste Sfântul Antimis cu Evanghelia, zice ecfonisul:

Că Tu ești sfințirea noastră și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum, și în vecii vecilor.

Așează Sfânta Evanghelie pe Sfânta Masă, așa cum era la începutul Sfintei Liturghii.

Poporul: Amin!

Diaconul: În pace să ieșim.

Poporul: Întru numele Domnului.

Diaconul: Domnului să ne rugăm.

Poporul: Doamne miluiește.

Preotul, luându-și Liturghierul, iese prin Sfintele Uși, merge în mijlocul bisericii, face o închinăciune către Altar și zice „Rugăciunea de după amvon”.

Rugăciunea din spatele amvonului¹

Doamne, Iisuse Hristoase, Mielul și Fiul lui Dumnezeu, Cel ce ridici păcatul lumii², Care primești drept jertfă de laudă³ și închinare bineplăcută⁴ slujba cea cuvântătoare și nesângeroasă, adusă Ție de cei ce Te cheamă pe Tine cu toată inima⁵; Care na-i primit jugul păcatului, ci Te aduci de bună voie jertfă pentru noi ca un Vițel fără de meteahnă⁶; Care Te sfărâmi, dar nu te desparți, și Te mănânci, dar nu Te sfârșești, ci îi sfînțești pe cei ce se împărtășesc [de Tine]⁷; Care și în ziua de față Te dai spre pomenirea Patimilor Tale celor de bună-voie și a Învierii celei de a treia zi, și ne-ai arătat părtași înfricoșătoarelor Tale Taine negrăite și cerești, adică Sfântului Trup și Cinstului Sânge; Tu Însuți, ca un Milostiv și Îndurat, Îndelung-răbdător și Multimilosârd⁸, păzește-ne și ne binecuvântează întru sfințenia Ta⁹ și fă, ca în tot timpul și în toată vremea, să ne învățăm dreptatea Ta, ca, povățuiți fiind spre voia Ta, să ajungem vrednici șederii de-a dreapta Ta, când vei veni să judeci viii și morții¹⁰. Pe frații noștri cei din robie izbăvește-i, pe cei în

¹ Cf. Rugăciunile Amvonului, 48 (de la Liturgia Înaintesfințitelor a Sf. Iacov), pp. 89-91. Frazele introductive au fost aduse în conformitate cu stilul general de exprimare al rugăciunilor.

² Ioan 1:29

³ Evrei 13:15

⁴ Romani 12:1

⁵ Psalm 9:2

⁶ Levitic 4:3,14

⁷ Text similar cu cel de la frângerea pâinii euharistice.

⁸ Psalm 102:8

⁹ I Tesaloniceni 4:7

¹⁰ II Timotei 4:1

boli cercetează-i, pe cei în primejdiile mării cârmuiește-i; odihnește, acolo unde veghează lumina feței Tale¹, sufletele cele mai înainte-adormite într-o nădejdea vieții veșnice și îi auzi pe toți cei ce au trebuință de ajutorul Tău. Că Tu ești Dătătorul bunătăților și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

Strana: Amin! Fie numele Domnului binecuvântat, de acum și până-n veac.² (de 3 ori)

Strana continuă cu Psalmul 33: *Bine voi cuvânta pe Domnul...*

Preotul se pleacă spre credincioși, în dreapta și în stânga, și intră prin Sfintele Uși. Diaconul intră prin ușa dinspre miazănoapte. Merg către proscomidiar, unde își descoperă și își pleacă amândoi capetele. Preotul zice următoarea rugăciune:

Doamne, Dumnezeuul nostru, Care ne-ai adus într-o aceste preacinstite zile și ne-ai făcut părtași înfricoșătoarelor Tale Taine, unește-ne cu turma Ta cea cuvântătoare și ne arată moștenitori ai împărăției Tale, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Diaconul merge la proscomidiar și consumă ce a rămas din Sfintele Taine și curăță Sfântul Potir cu apă caldă. Apoi îl șterge cu un ștergar anume pregătit și pune Sfântul Potir cu celelalte obiecte liturgice.

Preotul, acoperindu-și capul, binecuvântează pe credincioși dintre Sfintele Uși:

Preotul: Binecuvântarea Domnului [să fie] peste voi toți, cu al Său har și cu a Sa iubire de oameni, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor.

Strana: Amin!

¹ Psalm 4:6

² Psalmul 112:2

Otpustul

Preotul se pleacă către icoana Mântuitorului și zice:

Preotul: Slavă Ție, Hristoase Dumnezeule, nădejdea noastră, slavă Ție!

Strana: Slavă Tatălui și Fiului și Sfântului Duh. Și acum și pururea, și în vecii vecilor. Amin! Doamne miluiește. Doamne miluiește. Doamne miluiește. Întru numele Domnului, părinte, binecuvântează!

Preotul: Hristos, adevăratul nostru Dumnezeu, pentru rugăciunile Preacuratei Maicii Sale, ale Sfinților, măriților și întru tot lăudaților Apostoli, ale Sfântului (N) (al cărui hram îl poartă biserica), ale Sfântului (N), a cărui pomenire o săvârșim, și pentru ale tuturor sfinților,¹ să ne miluiască și să ne mântuiască pe noi, ca un bun și de oameni iubitor.

Strana: Amin!

Imediat după Otpust sau după rugăciunile de mulțumire², preotul zice:

Pentru rugăciunile sfinților părinților noștri, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, miluiește-ne pe noi!

Strana: Amin!

Preotul se întoarce în Altar și închide Sfintele Uși și perdeaua. Ieșind prin ușa diaconului, el (sau altcineva anume rânduit) împarte anafură credincioșilor. Există și tradiția locală ca, în semn de

¹ Întrucât această Liturghie este anonimă (iar atribuirea ei Sfântului Grigore Dialogul este o mare greșeală istorică și liturgică), la Otpust nu se va pomeni nici un autor al acestei slujbei.

² Întrucât Liturghia Darurilor Înaintesfințite este anonimă, la sfârșitul rugăciunilor de mulțumire nu se pun troparele vreunui ierarh, așa cum se face în cazul Liturghiilor Sf. Ioan Gură de Aur sau Vasile cel Mare.

binecuvântare finală, preotul să dea credincioșilor să sărute Sfânta Cruce sau să unșă credincioșii pe frunte cu ulei sfințit (nu de la Sf. Maslu) sau din candela care arde la icoana sărbătorii. Când termină aceasta, se întoarce în Altar și, dacă nu este diacon, el însuși consumă Sfintele Taine. Preotul și diaconul își scot veșmintele și zic rugăciunile de mulțumire.

RÂNDUIALA LITIEI ÎN CADRUL PRIVEGHERII

Când se face slujbă cu Priveghere de noapte și după Vecernie urmează îndată slujba Utreniei, atunci se unește rânduiala Litiei cu Stihovna Vecerniei. Deci, după ce s-a zis efonisul: **Fie stăpânirea împărăției Tale...** și a început a se cânta la strană stihirile de la Litie, ieșim în pronaosul Bisericii și săvârșim Litia. Sfintele Uși fiind închise, preotul și diaconul cu cădelnița, având capul acoperit, ies împreună din altar pe ușa dinspre miazănoapte, purtându-se înaintea lor două sfeșnice și, ajungând în pronaos tămâiază după obicei. Și după ce s-a cântat: **Slavă... din Minei, Și acum...**, a Născătoarei de Dumnezeu, diaconul, sau de nu este diacon, preotul însuși zice ectenia aceasta:

Mântuiește, Dumnezeuule, poporul Tău și binecuvântează moștenirea Ta, cercetează lumea Ta cu milă și cu îndurări, înalță fruntea creștinilor ortodocși și trimite peste noi milele Tale cele bogate;

pentru rugăciunile Preacuratei Stăpânei noastre Născătoarei de Dumnezeu și pururea Fecioarei Maria;

cu puterea cinstitei și de viață făcătoarei Cruci;

cu ocrotirile cinstitelor, cereștilor netrupești Puteri;

cu rugăciunile cinstitului, măritului proroc, Înainte-mergătorului și Botezătorului Ioan;

cu ale sfinților, măriților și întru tot lăudaților apostoli Petru și Pavel, Andrei, Iacov și Ioan Teologul, și ale tuturor sfinților apostoli;

ale sfintei și întocmai cu apostolii Maria Magdalena și a tuturor sfintelor femei mironosițe;

cu ale sfinților sfințiți mucenici: Ignatie, Irineu, Ciprian și Haralambie; a celor între sfinți părinților noștri și mari dascăli ai lumii și ierarhi: Vasile cel Mare, Grigore Teologul și Ioan Gură de Aur; cu ale sfinților Atanasie, Chiril și Ioan cel Milostiv, patriarhii Alexandriei; cu ale celor între sfinți părinților noștri: Nicolae din Mira-Likiei, Spiridon al Trimitundei, Nectarie de Éghina și Luca al Crimeii — făcătorii de minuni; Fotie și Nifon ai Constantinopolului, Grigorie Palamá, Marcu al Efésului; Varlaam și Dosoftei ai Moldovei, Calinic de la Cernica, Antim Ivireanul și Grigorie Dascălul, mitropoliți ai Țării Românești și ale tuturor sfinților ierarhi;

cu ale sfântului întâiului mucenic și arhidiacon Ștefan și ale sfinților, mari mucenici: Gheorghe purtătorul-de-biruință, Dimitrie izvorătorul-de-mir, Teodor Tiron, Teodor Stratilat, Mina și Ioan cel Nou, ale sfinților doctori fără de arginți Pantelimon, Cosma și Damian și cu ale tuturor sfinților bunilor biruitori mucenici; cu ale sfintelor Mucenițe Tecla, Anastasia, Varvara, Ecaterina, Tatiana, Marina, Filotheia și a tuturor sfintelor mucenițe;

cu ale precuvioșilor și de Dumnezeu purtătorilor părinților noștri: Antonie cel Mare, Pahomie, Macarie, Teodosie, Eftimie, Ioan Casian și Sava cel Sfințit — începătorii vieții de obște, cu ale precuvioșilor Efrem și Isaac din Siria, Maxim Mărturisitorul, Ioan Damaschin, Teodor Studitul și Simeon Noul Teolog; Antonie și Teodosie de la Kiev, Serghie de la Radonej, Serafim de la Sarov, Nicodim de la Tismana, Paisie de la Neamț și Ioan Hozevitul;

cu ale cuvioșilor părinți atoniți: Atanasie, Nicodim, Siluan și Paisie; cu ale sfințelor Maria Egipteanca, Parascheva, Teodora de la Sihla și a tuturor sfințelor cuvioaselor maici;

cu ale sfinților și întocmai cu apostolii împărați Constantin și maica sa Elena, a Sfinților împărați Iustinian, Irina și Teodora, a dreptcredincioșilor stăpânitori: Olga și Vladimir, ale binecredincioșilor domnitori: Ștefan cel Mare, Neagoe Basarab, Constantin Brâncoveanu cu fii săi și cu ale tuturor sfinților împărați, cneji și domnitori;

cu ale sfântului (N), a cărei pomenire o săvârșim; cu ale sfinților și dreptilor dumnezeiești Părinți Ioachim și Ana, cu ale sfinților care s-au proslăvit în pământul acesta și cu ale tuturor sfinților;

rugămu-Te, mult-Milostive Doamne, auzi-ne pe noi păcătoșii, care ne rugăm Ție și ne miluiește pe noi.

Strana: Doamne miluiește. (de 40 ori)¹

Diaconul: Încă ne rugăm pentru (Înalt-)preasfințitul (Arhi-) episcopul nostru (N), [și pentru starețul mănăstirii acesteia, (N) ieromonahul, dimpreună cu părinții și frații]; pentru apărarea țării acesteia și a celor ce viețuiesc într-însa; pentru pacea și bună așezarea întregii lumi; pentru cei ce sunt în călătorie; pentru mântuirea și ajutorul celor cu osârdie și cu frică de Dumnezeu se ostenesc și slujesc: părinți și frați ai noștri; pentru tămăduirea celor ce zac în boli; pentru mântuirea și iertarea păcatelor tuturor celor

¹ După cum prevede Tipicul și Liturghierul athonit, doar la prima cerere se cântă *Doamne miluiește*. de 40 de ori, iar la toate celelalte doar de 3 ori. Alte Liturghiere grecești precum și cele românești prevăd, peste tot, *Doamne miluiește*. doar de 3 ori. Noi am urmat practica athonită, de mijloc, abandonând practica rusească, care este mai nouă și nu este unanim acceptată, unde la unele cereri apare *Doamne miluiește*. de 50 sau 30 de ori.

pomeniți în sfânt locașul acesta: vii și adormiți, și pentru toți ortodocșii creștini, să zicem.¹

Strana: Doamne miluiește. (de 3 ori)

Încă ne rugăm ca [Domnul Dumnezeuul nostru] să păzească țara aceasta și toate orașele, satele și mănăstirile: de ciumă², de foamete, de cutremur, de potop³, de foc⁴, de sabie, de năvălirea păgânilor și de războiul cel dintre noi⁵; ca milostiv, blând și lesne iertător să fie cu noi Bunul și Iubitorul-de-oameni Dumnezeuul nostru, să îndepărteze și să risipească toată mânia pornită asupra noastră, și să ne izbăvească pe noi de musturarea Lui cea dreaptă, care este asupra noastră, și să ne miluiască pe noi.

Strana: Doamne miluiește. (de 3 ori)

Diaconul: Încă ne rugăm și pentru ca Domnul Dumnezeu să audă glasul rugăciunii noastre, a păcătoșilor și să ne miluiască pe noi.

Strana: Doamne miluiește. (de 3 ori)

Preotul: Auzi-ne pe noi, Dumnezeule, Mântuitorul nostru, nădejdea tuturor marginilor pământului și a celor ce sunt pe mare departe și, Milostive Stăpâne, milostiv fii nouă, față de păcatele noastre și ne miluiește pe noi. Că milostiv și iubitor de oameni Dumnezeu ești și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

¹ Această cerere a fost simplificată și modificată, pentru a evita unele repetări (cu privire la „cei ce slujesc”), dar și pentru a o completa cu cereri care se simțeau lipsă. Cei care nu acceptă această variantă, pot rosti cererea în forma ei veche.

² De fapt: orice tip de epidemii.

³ Literal: inundații.

⁴ Literal: incendii.

⁵ În înțelesul modern de „război civil”.

Strana: Amin.

Preotul: Pace tuturor.

Strana: Și duhului tău.

Diaconul: Capetele noastre, Domnului să le plecăm.

Strana: Ție Doamne.

Și plecându-și toți capetele, preotul se roagă în glas:

Stăpâne mult-milostive Doamne, Iisuse Hristoase, Dumnezeuul nostru, pentru rugăciunile Preacuratei Stăpânei noastre Născătoarei de Dumnezeu și pururea Fecioarei Maria; cu puterea cinstitei și de viață făcătoarei Cruci; cu ocrotirile cinstitelor, cereștilor netrupești Puteri, cu rugăciunile cinstitului, măritului proroc, înainte-mergătorului și botezătorului Ioan; cu ale sfinților, măriților și întru tot lăudaților apostoli; ale celor între sfinți părinți ai noștri mari dascăli ai lumii și ierarhi, ale sfinților bunilor biruitori mucenici și cu ale purtătorilor-de-Dumnezeu cuvioși părinți ai noștri;

cu ale sfântului (N), a cărui pomenire o săvârșim; cu ale sfinților și dreptilor dumnezeiești părinți Ioachim și Ana și cu ale tuturor sfinților;

bineprimită fă rugăciunea noastră, dăruiește iertare greșelilor noastre, acoperă-ne pe noi cu acoperemântul aripilor Tale, depărtează de la noi pe tot vrăjmașul și potrivnicul, împacă viața noastră, Doamne, miluiește-ne pe noi și lumea Ta și mântuiește sufletele noastre, ca un bun și iubitor de oameni.

Strana: Amin. Și se începe Stihovna, iar preotul își acoperă capul și pornind de acolo împreună cu diaconul, vin în mijlocul bisericii și se opresc înaintea mesei care a fost așezată din timp aici și pe care a

fost pus Litierul cu cinci pâini, patru așezate în formă de cruce, iar a cincea deasupra și un vas cu vin (uneori, încă 2 vase: cu grâu și untdelemn), sfeșnicele punându-se lângă masă, dinspre răsărit.

După: **Slavă..., Și acum...**, a Născătoarei de Dumnezeu de la Stihovă, se zice:

Acum slobozește..., Sfinte Dumnezeule..., Preasfântă Treime..., Tatăl nostru...

Ecfonisul:

Că a Ta este împărăția și puterea și slava, a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

Strana: **Amin.**

Diaconul sau paracliserul deschide Sfintele Uși, iar după ce strana a cântat **Amin**, preotul cădește masa (de 3 ori) împrejur pe cele patru laturi, iar după a treia oară cădește icoana praznicului din centru și pe ceilalți clerici (dacă sunt mai mulți).

Dacă este sâmbătă seara, se cântă troparul **Născătoare de Dumnezeu, Fecioară...** (de 3 ori); iar de este sărbătoarea vreunui sfânt cu priveghere peste săptămână, se cântă troparul sfântului (de 2 ori) și apoi **Născătoare de Dumnezeu, Fecioară...** (o dată). Când este praznic, se cântă troparul praznicului (de 3 ori). Apoi preotul, luând un artos, însemnează cu el cruciș peste celelalte artose. Îl așează apoi la loc, își descoperă capul și zice rugăciunea ce urmează mai jos, cu glas mare. Iar când ajunge la cuvintele: „...**Însuși binecuvântează...**”, atunci cu mâna dreaptă arată spre cele puse înainte, adică spre pâine, grâu, vin și untdelemn.

Diaconul: **Domnului să ne rugăm.**

Strana: **Doamne miluiește.**

Preotul: **Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeul nostru, care ai binecuvântat cinci pâini în pustie și ai săturat cu ele**

cinci mii de bărbați, Însuți binecuvântează și pâinile acestea și vinul,¹ înmulțindu-le în țara aceasta și în toată lumea Ta; iar pe credincioșii, robii Tăi, care vor gusta din ele, îi sfințește: că Tu ești Cel ce binecuvântezi și sfințești toate, Hristoase Dumnezeuul nostru și Ție slavă înălțăm, împreună și Părintelui Tău celui fără de început și Preasfântului și Bunului și de viață Făcătorului Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

După aceasta preotul își acoperă capul.

Strana: **Amin.** Apoi: **Fie numele Domnului binecuvântat de acum și până în veac** (de 3 ori). Și se cântă Psalmul 33: **Bine voi cuvânta pe Domnul în toată vremea...**, până la: **Bogații au sărăcit și au flămânzit; iar cei ce-L caută pe Domnul nu se vor lipsi de tot binele...**

În timp ce se cântă Ps. 33, diaconul ia Litierul cu pâinile și intră în altar prin ușa de miază zi, iar preotul rămâne în fața Sfintelor Uși și după sfârșitul psalmului întorcându-se spre apus zice:

Binecuvântarea Domnului peste voi toți cu al Său har și cu a Sa iubire de oameni, totdeauna, acum și pururea și în vecii vecilor.

Strana: **Amin.**

După aceasta preotul intră în Sfântul Altar și închide Sfintele Uși.

În lipsa diaconului, preotul ia Litierul, merge cu el până în fața Ușilor Împărătești, face o mică închinăciune și îl dă paracliserului care luându-l intră în altar prin ușa de miazăzi, iar preotul rămâne în fața Sfintelor Uși cu fața spre răsărit și când se sfârșește de cântat Ps. 33 se întoarce spre apus și binecuvântând poporul cu mâna, zice: **Binecuvântarea Domnului...**

¹ La 8 septembrie sau atunci când se face prima Litie la început de an bisericesc (început la 1 septembrie), rugăciunea va avea în acest loc următorul conținut: „pâinile acestea, grâul vinul și untdelemnul...”, iar restul rugăciunii după obicei.

Mai departe urmează Slujba Utreniei, citețul spunând: **Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu...** și cei 6 psalmi.

Pâinile tăiate și stropite cu vin se împart în timpul citirii Prologului de dinaintea celor 6 Psalmi sau, cel târziu în timpul citirii Catismelor .

Să se știe că cele binecuvântate la Litie să nu mai fie puse vreodată spre binecuvântare. Dar mai ales, să se ia seama ca nu cumva prescurile sau vinul binecuvântat să se folosească la Liturghie.

LA SFÂRȘITUL MIEZONOPTICII ȘI AL PAVECERNIȚEI MARI

În timpul troparelor de umiliță, preotul iese în fața Sfințelor Uși și zice ectenia:

Miluieste-ne pe noi, Dumnezeule, după mare mila Ta, rugămu-ne Ție, auzi-ne și ne miluieste!

Strana: Doamne, miluieste. (de 3 ori)

Încă ne rugăm ca [Domnul Dumnezeul nostru] să păzească țara aceasta și toate orașele, satele și mănăstirile: de ciumă¹, de foamete, de cutremur, de potop², de foc³, de sabie, de năvălirea păgânilor și de războiul cel dintre noi⁴; ca milostiv, blând și lesne iertător să fie cu noi Bunul și Iubitorul-de-oameni Dumnezeul nostru, să îndepărteze și să risipească toată mânia pornită asupra noastră, și să ne izbăvească pe noi de muștrarea Lui cea dreaptă, care este asupra noastră, și să ne miluiască pe noi.

Strana: Doamne, miluieste. (de 40 de ori)

Auzi-ne pe noi, Dumnezeule, Mântuitorul nostru, nădejdea tuturor marginilor pământului și a celor de pe mare departe și, Milostive Stăpâne, milostiv fii față de păcatele noastre și ne miluieste pe noi. Că Dumnezeu milostiv și iu-

¹ De fapt: orice tip de epidemii.

² Literal: inundații.

³ Literal: incendii.

⁴ În înțelesul modern de „război civil”.

bitor de oameni ești și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor.

Strana: Amin.

Preotul: Slavă Ție Hristoase, Dumnezeuul nostru, nădejdea noastră, slavă Ție!

Strana: Slavă... Și acum... Doamne miluiește! (de 3 ori);
Părinte binecuvântează!

Iar preotul întorcându-se cu fața către credincioși zice otpustul cel mic: Hristos, Adevăratul Dumnezeuul nostru, pentru rugăciunile Preacuratei Maicii Sale, ale preacuvioșilor și de Dumnezeu purtătorilor părinților noștri și pentru ale tuturor sfinților, să ne miluiască și să ne mântuiască pe noi, ca un bun și de oameni iubitor.

Apoi plecându-se preotul către popor, își cere iertare, zicând: Binecuvântați, cinstiți frați (și surori) și mă iertați pe mine păcătosul.

Iar poporul răspunde: Dumnezeu să te ierte și să te miluiască, părinte sfințite.

Apoi preotul se întoarce către răsărit și zice ectenia aceasta:

Să ne rugăm pentru pacea lumii.

Strana: Doamne, miluiește. (câte o dată)

Pentru buna sporire și întărirea ortodocșilor creștini.

Pentru Preafericitul patriarh (N), pentru (Înalt-) Preasfințitul mitropolitul/(arhi) episcopul nostru (N), pentru cinstita preoțime și cea întru Hristos diaconime și pentru tot clerul și poporul.

Pentru toți conducătorii și armatele lumii, și pentru pașnica lor ocârmuire.

Pentru cei ce ne urăsc și pentru cei ce ne iubesc pe noi.

Pentru cei ce ne miluiesc și ne ajută nouă.

Pentru cei ce ne-au cerut nouă, nevrednicilor, să ne rugăm pentru dânșii.

Pentru izbăvirea celor robiți și pentru frații noștri care sunt departe.

Pentru cei ce călătoresc pe uscat, pe ape, și prin aer.

Pentru cei ce zac în neputințe.

Să ne rugăm și pentru îmbelșugarea roadelor pământului.

Cereri pentru adormiți:

Pentru fericiții ctitori de mănăstiri și biserici.

Pentru părinții și învățătorii noștri.

Pentru toți cei mai înainte adormiți, părinți și frați ai noștri, ortodocși creștini, care odihnesc aici și pretutindeni; să zicem și pentru aceștia.

Strana: Doamne, miluiește. (de 3 ori)

Preotul: Pentru rugăciunile Sfinților Părinților noștri, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeuul nostru, miluiește-ne (și ne mântuiește) pe noi.

Strana: Amin.

OTPUSTURILE PRAZNICELOR ÎMPĂRĂTEȘTI

care se zic la Vecernie, la Utrenie și la Liturghie

LA ÎNĂLȚAREA SFINTEI CRUCI

(de la 14 septembrie până

la Odovanie — 21 septembrie inclusiv duminical)

Cel ce a înviat din morți, Hristos, adevăratul nostru Dumnezeu, pentru rugăciunile Preacuratei Sale Maici, cu puterea cinstitei și de viață făcătoarei Cruci și pentru rugăciunile tuturor sfinților, să ne miluiască și să ne mântuiască pe noi, ca un bun și de oameni iubitor.

LA NAȘTEREA DOMNULUI

(de la 25 decembrie până

la Odovanie — 31 decembrie)

Cel ce în peșteră S-a născut și în iesle s-a culcat pentru mântuirea noastră, Hristos, adevăratul nostru Dumnezeu, pentru rugăciunile Preacuratei Sale Maici și ale tuturor sfinților, să ne miluiască și să ne mântuiască pe noi, ca un bun și de oameni iubitor.

LA TĂIEREA-ÎMPREJUR A DOMNULUI
(numai în ziua de 1 ianuarie)

Cel ce a opta zi a primit a fi tăiat împrejur pentru mântuirea noastră, Hristos, adevăratul nostru Dumnezeu, pentru rugăciunile Preacuratei Sale Maici ... și celelalte, precum s-a arătat mai sus. Dacă 1 ianuarie va cădea duminica, se face otpustul: Cel ce a înviat din morți...

LA BOTEZUL DOMNULUI
(de la 6 ianuarie până la Odovanie — 14 ianuarie)

Cel ce în Iordan a primit a Se boteza pentru mântuirea noastră, Hristos, adevăratul nostru Dumnezeu...

LA ÎNTÂMPINAREA DOMNULUI
(de la 2 februarie până la Odovanie)

Cel ce în brațele Dreptului Simeon a primit a fi ținut pentru mântuirea noastră, Hristos, adevăratul nostru Dumnezeu... Dacă 2 februarie va cădea duminica, se face otpustul: Cel ce a înviat din morți...

LA BUNA-VESTIRE
(numai 25 martie)

Cel ce a binevoit a se întrupa pentru mântuirea noastră, Hristos, adevăratul nostru Dumnezeu...

LA SÂMBĂTA ÎNVIERII LUI LAZĂR

Cel ce a înviat din morți, Hristos, adevăratul nostru Dumnezeu, pentru rugăciunile Preacuratei Sale Maici, ale Sfântului și Dreptului Lazăr, cel înviat a patra zi din morți...

**LA DUMINICA INTRĂRII DOMNULUI ÎN IERUSALIM
(în ziua praznicului și la Vecernia de duminică seara)**

Cel ce pe mânzul asinei a primit a ședea pentru mântuirea noastră, Hristos, adevăratul nostru Dumnezeu...

**LUNI, MARTI ȘI MIERCURI
ÎN SĂPTĂMĂNA PATIMILOR
(Duminică seara la Pavecerniță și Utrenie, și în zilele următoare, până miercuri)**

Cel ce a venit spre pătimirea cea de bunăvoie pentru mântuirea noastră, Hristos, adevăratul nostru Dumnezeu...

**ÎN JOIA MARE
(Miercuri seara și Joi la Sfânta Liturghie și la Pavecerniță)**

Cel ce, pentru nemăsurata Lui bunătate, când a spălat picioarele ucenicilor, calea cea mai bună ne-a arătat a fi smerenia, și până la Cruce și îngropare S-a smerit pentru noi, Hristos, adevăratul nostru Dumnezeu...

**OTPUSTUL SFINTELOR PĂTIMIRI
(La Utrenia celor 12 Evanghelii din Joia Sfințelor Pătimiri și la Ceasurile Împărătești din Sfânta și Marea Vineri)**

Cel ce scuiări și bătăi și loviri și Cruce și moarte a răbdat pentru mântuirea lumii, Hristos, adevăratul nostru Dumnezeu...

ÎN SFÂNTA ȘI MAREA VINERI
(La Vecernia scoaterii Sfântului Epitaf din Sfânta și
Marea Vineri, la Denia Prohodului și la Ceasurile din
Sfânta și Marea Sâmbătă)

Cel ce pentru noi oamenii și pentru a noastră mântuire,
Pătimirile cele înfricoșătoare și Crucea cea viață făcătoare
și îngroparea cea de voie cu trupul a primit, Hristos,
adevăratul nostru Dumnezeu...

ÎN SFÂNTA ȘI MAREA SÂMBĂTĂ, LA LITURGHIE
Cel ce a înviat din morți, Hristos...

ÎN DUMINICA PAȘTILOR
(și în toată Săptămâna Luminată)

Hristos, Cel ce a înviat din morți, cu moartea pe moarte
călcând și celor din morminte viață dăruindu-le, adevăratul
nostru Dumnezeu, pentru rugăciunile Preacuratei Sale
Maici și ale tuturor sfinților...

Apoi preotul, ținând în mâini Crucea și făclia, zice de trei ori
către credincioși: Hristos a înviat! Credinșii răspund de fiecare
dată: Adevărat a înviat! Preotul, întorcându-se spre icoana
Mântuitorului, zice: Și ne-a dăruit nouă viață veșnică. Să ne
închinăm Învierii lui celei de a treia zi! Poporul cântă iarăși în
încheiere: Hristos a înviat din morți...

LA DUMINICA TOMII
(și în toată săptămâna următoare)

Cel ce prin ușile încuiate a intrat cu trupul la Sfinții
Săi Ucenici și Apostoli și pe Toma l-a încredințat, pentru
mântuirea noastră, Hristos, adevăratul nostru Dumnezeu...

LA DUMINICA MIRONOSIȚELOR
(până la Odovania praznicului Învierii Domnului)

Cel ce a înviat din morți, Hristos, adevăratul nostru Dumnezeu...

LA ÎNĂLȚAREA DOMNULUI
(de la Vecernia din ajun până la Odovanie,
afară de duminică)

Cel ce întru slavă S-a înălțat de la noi la ceruri și a șezut de-a dreapta lui Dumnezeu-Tatăl, Hristos, adevăratul nostru Dumnezeu...

LA DUMINICA POGORÂRII DUHULUI SFÂNT
(începând cu Vecernia din ajun și până la Odovania
Praznicului)

Cel ce în chip de limbi de foc, din cer a trimis pe Duhul cel Preasfânt peste Sfinții Săi Ucenici și Apostoli, Hristos, adevăratul nostru Dumnezeu...

ÎN DUMINICA POGORÂRII DUHULUI SFÂNT,
LA VECERNIE
(numită și Slujba plecării genunchilor)

Cel ce din părinteștile sânuri deșertându-se pe Sine, din cer pe pământ S-a pogorât și a luat toată firea noastră și a îndumnezeit-o; iar, după acestea, iarăși S-a înălțat la ceruri și a șezut de-a dreapta lui Dumnezeu-Tatăl și pe Dumnezeiescul și Sfântul și Cel de o ființă și de o putere și de o slavă și împreună de-a pururea fiitorul Duh L-a trimis

peste Sfinții Săi Ucenici și Apostoli și, prin Acesta, i-a luminat pe ei, iar printr-înșii, pe toată lumea, Hristos, adevăratul nostru Dumnezeu, pentru rugăciunile Preacuratei, cu totul fără de prihană și Sfintei Sale Maici, ale Sfinților și întru tot lăudaților, de Dumnezeu propovăduitorilor și purtătorilor de Duh Apostoli și pentru ale tuturor sfinților, să ne miluiască și să ne mântuiască pe noi, ca un bun și de oameni iubitor.

LA SCHIMBAREA LA FAȚĂ
(de la 6 august și până
la Odovania Praznicului —14 august)

Cel ce în Muntele Taborului S-a schimbat la față întru slavă înaintea Sfinților Săi Ucenici și Apostoli, Hristos, adevăratul nostru Dumnezeu...

În duminicile care cad în perioada de după-prăznuire a unei sărbători împărătești, se zice otpustul: **Cel ce a înviat din morți...**

Atunci când suntem în perioada unui praznic împărătesc sau al Maicii Domnului, ori în ziua de prănuire a unui sfânt cu Polieleu, la Vecernie, la Utrenie și la Sfânta Liturghie nu se pomenesc sfinții din ziua liturgică respectivă (luni, marți, etc.)

**OTPUSTUL LA PRAZNICELE NĂSCĂTOAREI DE
DUMNEZEU**

Se cuvine a ști că, făcând otpustul la Praznicele Născătoarei de Dumnezeu, NU se zice: ... pentru rugăciunile cinstitei, măritei Nașterii ei; sau ale Adormirii ei; sau ale Intrării sau ale altor praznice ale ei. Facem această precizare deoarece nu Nașterea Născătoarei de Dumnezeu, nici Intrarea sau Adormirea ei o chemăm

spre rugăciunea de mijlocire către Dumnezeu, ci pe însăși Preasfânta Născătoare de Dumnezeu.

La orice praznic al Maicii Domnului, otpustul se face astfel:

Hristos, adevăratul nostru Dumnezeu, pentru rugăciunile Preacuratei Sale Maici, a cărei naștere (adormire sau intrare în Biserică) o prăznuim, ale Sfinților și dreptilor dumnezeiești Părinți Ioachim și Ana și pentru ale tuturor sfinților, să ne miluiască și să ne mântuiască pe noi, ca un bun și de oameni iubitor.

ISODICOANELE, ADICĂ STIHURILE INTRĂRII MICI LA LITURGHIE

La Înălțarea Cinstitei Cruci

Înălțați pe Domnul Dumnezeu nostru și vă închinați
așternutului picioarelor Lui, că sfânt este.¹

Refren: Mântuiește-ne pe noi, Fiului lui Dumnezeu, Cel
ce cu trupul Te-ai răstignit, pe noi, cei ce-Ți cântăm Ție:
Aliluia.

La Nașterea Domnului

Din pânțec, mai înainte de luceafăr, Te-am născut.
Juratu-S-a Domnul și nu-i va părerea rău: Tu ești preot în
veac, după rânduiala lui Melchisedec.²

Refren: Mântuiește-ne pe noi, Fiului lui Dumnezeu, Cel
ce Te-ai născut din Fecioară, pe noi, cei ce-Ți cântăm Ție:
Aliluia.

La Botezul Domnului

Binecuvântat este Cel ce vine întru numele Domnului;
Dumnezeu este Domnul și S-a arătat nouă.³

Refren: Mântuiește-ne pe noi, Fiului lui Dumnezeu, Ce ce
Te-ai botezat în Iordan de la Ioan, pe noi, cei ce-Ți cântăm
Ție: Aliluia.

¹ Psalm 98:5

² Psalm 109:3-4

³ Psalm 117:26

La Întâmpinarea Domnului

Cunoscută a făcut Domnul mântuirea Sa; înaintea tuturor neamurilor a descoperit dreptatea Sa.¹

Refren: Mântuiește-ne pe noi, Fiului lui Dumnezeu, Cel ce ai fost purtat în brațe de dreptul Simeon, pe noi, cei ce-Ți cântăm Ție: Aliluia.

La Bunavestire

Binevestiți din zi în zi mântuirea Dumnezeului nostru.²

Refren: Mântuiește-ne pe noi, Fiului lui Dumnezeu, Cel ce pentru noi Te-ai întrupat, pe noi, cei ce-Ți cântăm Ție: Aliluia.

La Florii

Binecuvântat este Cel ce vine întru numele Domnului; binecuvânta-tu-v-am pe voi din casa Domnului; Dumnezeu este Domnul și S-a arătat nouă.³

Refren: Mântuiește-ne pe noi, Fiului lui Dumnezeu, Cel ce ai șezut pe mânzul asinei, pe noi, cei ce-Ți cântăm Ție: Aliluia.

La Paști și Săptămâna Luminată

În Biserici binecuvântați pe Dumnezeu, pe Domnul, din izvoarele lui Israel.⁴

Refren: Mântuiește-ne pe noi, Fiului lui Dumnezeu, Cel ce ai înviat din morți, pe noi, cei ce-Ți cântăm Ție: Aliluia.

¹ Psalm 97:3

² Psalm 95:2

³ Psalm 117:26-27

⁴ Psalm 67:27

La Înălțarea Domnului

Suitu-S-a Dumnezeu întru strigare, Domnul în glas de trâmbiță.¹

Refren: Mântuiește-ne pe noi, Fiului lui Dumnezeu, Cel ce Te-ai înălțat întru slavă, pe noi, cei ce-Ți cântăm Ție: Aliluia.

La Cincizecime

Înalță-Te, Doamne, întru puterea Ta; cânta-v-om și vom lăuda puterile Tale.²

Refren: Mântuiește-ne pe noi, Mângâietorul Bun, pe noi, cei ce-Ți cântăm Ție: Aliluia.

La Schimbarea la Față

Taborul și Ermonul întru numele Tău se vor bucura.³

Refren: Mântuiește-ne pe noi, Fiului lui Dumnezeu, Cel ce Te-ai schimbat la față în Muntele Taborului, pe noi, cei ce-Ți cântăm Ție: Aliluia.

¹ Psalm 46:5

² Psalm 20:14

³ Psalm 88:13

RUGĂCIUNILE DIN SPATELE AMVONULUI¹

Altă rugăciune pentru duminică²

Stăpâne, Hristoase, Dumnezeul nostru, Care ai strălucit în lume prin Întruparea Ta, Care ne-ai descoperit marea și neștiuta taină a credinței³ și ai îndreptat păcatul prin Cruce, strălucind peste noi lumina Adevărului; Care prin moartea Ta ai omorât moartea și ai îndumnezeit firea noastră prin Darul Preasfântului Duh, învrednicindu-ne pe noi, păcătoșii, a ne împărtăși cu Preacuratele Tale Taine, binecuvântează poporul Tău și veghează până la sfârșit asupra moștenirii Tale; luminează-ne ochii cugetului cu lumina Feței Tale⁴ și dă-ne să aflăm har și pace înaintea Ta, trecând cu vederea greșelile noastre pentru mulțimea îndurărilor Tale. Păzește-ne întru sfințenia Tainelor Tale, întăriți întru credință și mărturisire, ocrotește comoara

¹ În trecut „Rugăciunile din spatele amvonului” constituiau Otpustul Liturghiei și ele variau de la o sărbătoare la alta. Liturgiștii au identificat în vechile manuscrise peste o sută de astfel de rugăciuni, dintre care unele sunt simple prelucrări ale altora. Prima colecționare și traducere a acestora în limba română a fost realizată de pr. Gabriel Mândrilă și Laura Mândrilă, publicate în 2017, la Editura Sophia/Metafrază, sub numele „Rugăciunile amvonului”. Cartea cuprinde 140 de rugăciuni, dintre care noi am cules și am redactat pe cele mai relevante, pentru a fi la îndemâna celor care, cel puțin la marile sărbători, doresc să citească altă rugăciune decât cea standard.

² *Rugăciunile Amvonului*, 130, pp. 196-197.

³ I Timotei 3:16

⁴ Psalm 4:6

Preasfântului Tău Duh în inimile noastre și ne arată de partea celor mântuiți. Că a Ta este puterea și împărăția, a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Altă rugăciune pentru zilele de rând¹

Dumnezeul nostru, Dumnezeul mântuirii, pleacă-Ți urechea la rugăciunea noastră, a slugilor Tale, și ne dă nouă din îndurările bunătății Tale; alungă de la noi tot cugetul trupesc și ne dăruiește har spre toată viețuirea duhovnicescă. Pe cei rătăciți întoarce-i, pe ce în boli vindecă-i, pe cei în sărăcie hrănește-i, pe cei în ispite izbăvește-i, celor în necazuri le adu mângâiere; că Tu ești a tuturor ocrotire și mântuire, și întru toate căutăm ajutorarea la Tine. Că a Ta este împărăția, puterea și slava, a Tatălui și a Fiului și a Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

La Înălțarea Cinstitei Cruci (14 septembrie)²

Doamne, Cel mai înalt decât toată înălțimea, Care ai îndurat de bună voie înălțarea Ta cu trupul pe Cruce, spre a-i trage pe toți la Tine prin desfacerea preacuratelor Tale brațe și spre a ridica cu înălțarea cea desăvârșită a smereniei Tale firea noastră coborâtă până la iad prin înălțarea cea mincinoasă și deșarta înfumurare; Care prin cuvântarea de Dumnezeu te-ai înălțat între neamuri pe pământ, fiind Brațul cel înalt și slăvit al Tatălui celui preaînalt; Care prin

¹ *Rugăciunile Amvonului*, 136, p. 204.

² *Rugăciunile Amvonului*, 2, pp. 29-31.

Înălțarea Cinstitei Tale Cruci ai făcut cunoscută nimicirea semeției demonilor, biruind moartea și vestind întoarcerea neamului nostru din căderea cea de demult; să nu ne treci nici acum cu vederea rugăciunile prin care am cerut și cerem milele [Tale]; ci, ca un Milosârd, milostivește-Te de noi, cei ce prăznuim arătarea Semnului biruinței Tale și închinarea dumnezeiască adusă Lui. Dăruiește-ne ajutorul Tău de nebiruit împotriva a toată răutatea stricătoare de suflet a demonilor nematerialnici; fă cu noi așa cum oarecând demult ai făcut cu israeliții care, mușcați fiind de șerpi, le-ai dăruit vindecarea prin așintirea privirii asupra șarpelui de aramă înălțat de către Moise¹; surpă păcatul ce se îndreaptă asupra noastră și ne ridică pe noi, cei doborâți de păcat, spre a ne întoarce prin fapte neînfricate împotriva lui. Supune celor ce se laudă în Crucea Ta² toată năvălirea potrivnicilor și tot brațul vrăjmaș zdrobește-l, și toată înfumurarea tiranilor o nimicește; precum pe Amalec l-ai biruit oarecând prin ridicarea mâinilor lui Moise în semnul Crucii³, așa risipește tot cugetul potrivnic Bisericii Tale; toată piedica împotriva cunoașterii Tale o îndepărtează; toată gura deschisă spre hulirea Ta pecetluiește-o; toată inima întunecată de necunoaștință luminează-o; izgonește-ne din minte tot gândul ce ne îndepărtează de Tine, ca să ajungem, prin vederi cerești și fericite la înălțarea cea veșnică, nesfârșită și adevărată, convenită celor păstroriți de Tine în chip mai presus de fire, care se împărtășesc de

¹ Numeri 21:8-9; Ioan 3:14

² Galateni 6:14

³ Ieșire 17:11-13

desfătarea Împărăției Tale. Că Tu ești Cel înalți și smerești¹, și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

La Praznicul Nașterii lui Hristos (25 decembrie)²

Hristoase, Dumnezeuul nostru, Care ai strălucit³ mai înainte de veci din Tatăl în chip nepătimitor, iar în vremurile mai de pe urmă Te-ai întrupat și Te-ai născut din [Prea]sfântă Fecioară; Care ai sărăcit pentru noi, ca prin sărăcirea Ta să ne îmbogățim⁴; Care Te-ai înfășurat în scutece ca un Prunc și Te-ai așezat în chip dumnezeiesc în iesle⁵, deși Tu, Stăpâne ești Cel ce le porți de grijă tuturor. Tu, Însuți, primește-ne acum rugăciunile cele smerite precum ai primit și lauda păstorilor⁶ și închinarea magilor care Ți-au adus daruri⁷; și învrednicește-ne să dănuim dimpreună cu oștirea cerească⁸, arătându-ne moștenitori ai bucuriei cerești, pregătite celor ce prăznuiesc după cuviință Nașterea Ta. Că preaslăvit și iubitor-de-oameni ești, dimpreună cu Cel fără de început al Tău Părinte și cu Preasfântul și bunul și de-viață-făcătorul Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

¹ Cf. Daniel 4:34

² *Rugăciunile Amvonului*, 10, pp. 41-42.

³ II Corinteni 4:6

⁴ II Corinteni 8:9

⁵ Luca 2:12,16

⁶ Luca 2:20

⁷ Matei 2:11

⁸ Luca 2:13

*La Sfânta Teofanie, adică la Praznicul Luminilor
(6 ianuarie)¹*

Negrăită este iubirea Ta față de noi, Doamne, Dumnezeu nostru, și nemărginit e noianul bunătății Tale! Că ai binevoit ca Fiul Tău cel Unul-Născut să Se facă întru toate asemenea nouă² afară de păcat³; și, cu toate că nu avea trebuință de curățire, [ai binevoit] să Se boteze pentru noi ca om de către Înaintemergătorul Ioan⁴, spre a ne dăruii prin sfințirea firii apelor renașterea „din apă și din Duh”⁵, astfel încât, cunoscându-Te pe Tine, Tatăl Cel fără de început, să ne închinăm și Fiului Tău iubit, pe Care L-ai mărturisit din Ceruri, la botez⁶, și să slăvim pe Duhul Tău Cel Preasfânt, Care S-a pogorât peste Hristos și L-a descoperit Botezătorului⁷, întru Care, pecetluindu-ne și miruindu-ne, ne-ai făcut părtași Hristosului Tău⁸ și de a Cărui tărie și sporire împotriva puterilor viclene nu ne lipsi pe noi, păcătoșii, ci auzi-ne pe noi în orice zi vom chema numele Tău⁹ cel sfânt¹⁰ și ne călăuzește pe toți spre a Ta Împărăție. Ca și întru noi să se slăvească Numele Tău și al Unuia-Născut Fiului Tău, dimpreună cu Duhul Tău cel Sfânt, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

¹ *Rugăciunile Amvonului*, 19, pp. 52-53.

² Filipeni 2:7

³ Evrei 4:15

⁴ Matei 3:13-17

⁵ Ioan 3:5

⁶ Marcu 1:11

⁷ Ioan 1:32-33

⁸ Evrei 3:14

⁹ Ioil 3:5; Fapte 2:21; Romani 10:13

¹⁰ Psalm 32:20; 102:1.

La Întâmpinarea Domnului (2 februarie)¹

Stăpâne, Doamne, Dumnezeu nostru, Care ai trimis în lume pe Unul-Născut Fiul Tău și Cuvântul, Care S-a „născut din femeie, ca, născându-Se sub Lege, pe cei de sub Lege să-i răscumpere”², și prin Duhul Tău ai adus bătrânului Simeon dinainte Vestea-cea-Bună a venirii Lui și i L-ai descoperit ca fiind de față, Tu, Însuți, și pe noi, nevrednicii robii Tăi, ne binecuvântează cu lumina Ta și primește cererile noastre, precum ai primit mărturisirea prorociței Ana; învrednicește-ne cu brațele cugetului să îmbrățișăm pe Cuvântul Tău Cel Întrupat, spre a ne face lăcașe luminoase ale Preasfântului Tău Duh. Ca și întru noi să se slăvească [preacinstitul și] de-mare-cuviință Numele Tău, al Unuia-Născut Fiului Tău și al Duhului Tău Celui închinat și de-iață-dătător, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

La Bunavestire (25 martie)³

Doamne, Dumnezeule, Atotțiitorule, Cel care ai binevoit ca Fiul Tău cel Unul-Născut să Se întrupeze dintr-o femeie neispită de nuntă și să Se facă om pentru a noastră mântuire, iar la plinirea vremii⁴ ai trimis pe Gavriil, Arhanghelul Tău, spre a binevesti zămislirea Ta cea fără de sămânță Sfintei Fecioarei Maria⁵, rânduită mai înainte de veci drept locaș al acestei Taine înfricoșătoare, cunoscută dinainte numai Ție și Cuvântului Celui dimpreună-veșnic

¹ *Rugăciunile Amvonului*, 22, p. 56.

² Gal 4:4-5

³ *Rugăciunile Amvonului*, 25, pp. 59-60.

⁴ Galateni 4:4

⁵ Luca 1:26-38

cu Tine; Tu Însuți, pentru rugăciunile ei și ale tuturor Sfinților Tăi, binevestește sufletelor noastre, prin harul Tău, iertarea păcatelor și bucuria cea de neînstrăinat; binecuvântează poporul Tău cu pace; dă-ne să cunoaștem calea pe care, pășind, vom plăcea bunătății Tale, și ne călăuzește spre a Ta Împărăție cerească. Cu îndurările Hristosului Tău, cu Care ești binecuvântat, împreună cu Preasfântul și Bunul și de-viață-făcătorul Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

La Duminica Stâlpărilor¹

Lăudăm negrăita Ta pogorâre, Hristoase, Dumnezeuul nostru, că, având cerul scaun și pământul așternut picioarelor Tale², nu ai socotit de necinste nici a Te întrupa și a Te naște ca om dintr-o Fecioară sfântă, nici a Te culca în ieslea necuvântătoarelor ca prunc³, nici a șede pe asin, când Te-ai dus spre a îndura Pătimirile cele de bună voie pentru noi⁴; Cel care ești lăudat de puterile cerești cu cântări neîncetate și întru dumnezeiasca cuviință, Care ai înțeleptit mulțimea cea lipsită de răutate a cânta pe pământ cântarea cea nouă; Care ai săvârșit laudă din gurile pruncilor și a celor ce sug⁵ și i-ai învățat să grăiască cu limbi ce abia îngâneau: „Slavă în cer și pace pe pământ!”⁶ Alături de aceștia ne primește și pe noi, nevrednicii robii

¹ *Rugăciunile Amvonului*, 60, pp. 105-106.

² Isaia 66:1

³ Luca 2:7,12

⁴ Ioan 12:14

⁵ Psalm 8:2

⁶ Luca 2:14

Tăi, care-Ți aducem cântare de biruință Ție, Celui Ce ai biruit moartea, Celui binecuvântat, Care vii întru numele Domnului, Care nu Te-ai despărțit de slava părintească și Care iarăși vei veni să judeci lumea întru dreptate¹. Și ne învrednicește a Te întâmpina pe Tine, Cel ce vii², împodobindu-ne și pe noi, în locul ramurilor de finic și al stâlpărilor, cu nevoițele cele biruitoare asupra patimilor și cu cununa frumuseților virtuții, ca să Te primim luminat pe Tine, Cel ce vii pe norii slavei, spre moștenirea Împărăției Tale³. Că [bun și] iubitor-de-oameni ești și dimpreună-slăvit cu Părintele Tău Cel fără de început și cu Preasfântul și bunul și de-viață-făcătorul Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

În Sfânta și Marea Joi⁴

Doamne, Dumnezeu nostru, Ție se cuvinte cântare în Sion și Ție Ți se va împlini făgăduința în Ierusalim⁵, dar nu ca pe o închinare adusă doar în acel loc⁶ — pentru că „plin e Cerul și pământul de slava Ta”⁷ —, ci pentru că Sionul este pârga Bisericii întemeiate de Tine, și în foișorul de acolo ai săvârșit pârga Jertfei Tale vii și nesângeroase, căci mâncând acolo Paștile⁸ dimpreună cu ucenicii Tăi, înainte de Pătimirile Tale, Te-ai adus pe Tine spre mâncare ca Paști

¹ Fapte 17:31

² Matei 24:30

³ Iacov 2:5

⁴ *Rugăciunile Amvonului*, 66, pp. 114-116.

⁵ Psalm 64:1

⁶ Ioan 4:22-24

⁷ Avacum 3:3; Isaia 6:3

⁸ Matei 26:17

duhovnicesc, jertfindu-Te în chip nepătimitor; Tu, Cel ce ai întins cerul, ai intrat într-o casă mică [și străină]¹, neavând unde să-Ți pleci capul² [aici pe pământ].

Cu ce-Ți vom răsplăti Ție, Doamne, pentru toate câte ne-ai dat nouă?³ Că ne hrănești cu Trupul Tău sub chipul pâinii și ne adăpi cu Sângele Tău sub chipul vinului, Tu, Cel care ești pâinea și izvorul Vieții⁴, Care Te-ai împărțit pe Tine Însuți celor muritori ca mâncare și băutură; și nu doar aceasta ai făcut, ci Tu, Care le cuprinzi pe toate și ai cufundat lumea întreagă sub ape pe vremea lui Noe⁵, ai luat un ștergar și ai turnat apă în vasul de spălat. Cu adevărat, înfricoșătoare este pogorârea Ta, Stăpâne, căci Te-ai coborât până la a sluji robilor Tăi și a le spăla, asemenea unui rob, picioarele⁶, Tu, Care ești Brațul cel înalt⁷ al Tatălui.

Deci, Stăpâne, învrednicește-ne de părtășia Trupului și Sângelui Tău până la sfârșit, curățindu-ne de viclenia lui Iuda, de a cărui deznădejde ne izbăvește, prin îndepărtarea de iubirea lui de arginți; spală-ne picioarele sufletești și trupești, împiedicându-le pin harul Tău, să pășească pe toată calea cea rea⁸. Dă-ne să mergem iarăși pe calea poruncilor Tale și, prin puterea acestei hrane și băuturi tainice, să ne arătăm biruitori asupra potrivnicului. Alungă

¹ Luca 22:9-13

² Matei 8:20

³ Psalm 115:3

⁴ Ioan 6:48

⁵ Facere 7-8

⁶ Ioan 13:4-12

⁷ Ieșire 32:11

⁸ Psalm 118:101

de la noi toată îngâmfarea, ca pe urmele smereniei Tale să ne ridicăm prin Tine la Dumnezeu-Tatăl, cu Care ești înălțat, împreună cu Duhul Cel dimpreună-veșnic, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

În Sfânta și Marea Sâmbătă¹

Doamne, Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu celui Viu², Împăratul veacurilor, Care ai sfărâmat porțile iadului și ai zdrobit încuietorile de fier, Care ai biruit moartea și ai dezlegat legăturile ei, Care ai prădat iadul și ai înviat ca Începătură a sfinților³, Care ai luminat întunericul și ai descoperit cele ascunse, Care ai rușinat pe diavolul și ai alungat de pe pământ înșelăciunea, Care ne-ai făcut părtași Tainelor Tale preacurate și de viață-dătătoare: îngăduie și în noaptea ce vine, în care ai rânduit prin purtarea Ta de grijă mântuirea noastră, să se risipească negura necunoștinței și să se zdrobească lanțurile păcatelor noastre, ca prin ridicarea din mormântul faptelor moarte să pășim întru înnoirea vieții, cântând și binecuvântând [preacinstitul] și de-mare-cuviință numele Tău, împreună cu al Părintelui Tău Celui fără de început și al Preasfântului și bunului și de-viață-făcătorului Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

La Duminica Învierii, adică a Sfintelor Paști⁴

Unule-Născut, Fiule și Cuvântul lui Dumnezeu, Care nedespărțindu-Te de Tatăl Te-ai făcut și om neschimbat;

¹ *Rugăciunile Amvonului*, 72, pp. 124-125.

² Matei 16:16

³ I Corinteni 15:20

⁴ *Rugăciunile Amvonului*, 78, pp. 132-133.

Care prin cinstita Ta pătimire ai nimicit moartea și împreună cu Tine pe toți fiii lui Adam cei omorâți¹ i-ai ridicat; Însuți, Iubitorule de oameni, Doamne, Dumnezeuul nostru, scoală-ne din mormântul păcatelor; caută asupra poporului Tău și cercetează via aceasta, pe care a sădit-o dreapta Ta², căci noi suntem poporul Tău și oile pășunii Tale³. Păzește Biserica Ta netulburată și neclintită, și viața noastră — nepângărită, ca să prăznuim duhovnicește Învierea Ta și, viețuind întru veselia sufletului și întru curăția trupului, să ne facem vrednici de Împărăția Ta cea cerească⁴. Că Tu ești Dumnezeuul nostru și Ție slavă înălțăm, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

La Înălțarea Domnului⁵

Stăpâne [Doamne], Care ai înălțat întru Tine firea noastră cea smerită și ai ridicat-o pe scaunul cel înalt al Tatălui⁶, înalță la cer cugetele noastre, ale celor ce pe pământ ne închinăm puterii Tale și ne ridică mintea de la grijile pământești spre Tine. Și ne învrednicește pe noi a viețui pe pământ ca și în Cer, căutând cele de sus, acolo unde ești așezat Tu de-a dreapta lui Dumnezeu⁷, și așteptând Venirea Ta cea slăvită și înfricoșătoare, al cărei chip l-ai făcut cunoscut fericiților apostoli ce erau de față la

¹ Psalm 78:12

² Psalm 79:15-16

³ Psalm 78:14

⁴ II Timotei 4:18

⁵ *Rugăciunile Amvonului*, 89, pp. 148-149.

⁶ Apocalipsa 3:21

⁷ Coloseni 3:1

Înălțarea Ta¹. Și ne numără pe noi între cei ce vor fi răpiți pe nori spre a Te întâmpina pe Tine², Cel ce vii să judeci lumea întru dreptate³, și să ne veselim veșnic, împărtășindu-ne de a Ta desfătare. Cu bună-vrerea și iubirea-de-oameni ale Părintelui Tău Celui fără-de-început, cu Care ești binecuvântat, împreună cu Preasfântul și bunul și de-viață-făcătorul Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

*La Cincizecime*⁴

Auzi-ne pe noi, Dumnezeuule, Mântuitorul nostru, nădejdea tuturor marginilor pământului și a celor ce sunt pe mare departe⁵; Cel ce în ziua Cincizecimii ai adus neamului omenesc darul făgăduinței și revărsarea Sfântului Duh în chipul limbilor de foc peste fericirii Tăi ucenici și apostoli, și i-ai arătat evangheliști⁶, fă-ne și pe noi părtași [aceluiasi dar și har]; și ne umple pe noi, cei ce ne rugăm, de bucurie și veselie întru venirea Sfântului Duh, ca să te binecuvântăm în toate zilele vieții noastre⁷. Că toate darea ce bună și tot darul cel desăvârșit se coboară de la Tine, Părintele luminilor, și Ție slavă înălțăm: Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

¹ Fapte 1:11

² I Tesaloniceni 4:17

³ Psalm 9:8

⁴ *Rugăciunile Armonului*, 91, p. 151.

⁵ Psalm 94:1

⁶ Fapte 2:3-4

⁷ Psalm 22:17

La Schimbarea la Față (6 august)¹

Stăpâne, Iisuse Hristoase, Dumnezeuul nostru, înalță-ne pe muntele preasfânt al dragostei Tale, precum ai înălțat pe mai-marii Ucenicilor și Apostolilor Tăi „într-un munte înalt”²; deschide-ne ochii³ cugetători ai inimii spre vederea frumuseții Tale de negrăit, cum ai făcut să se reverse preaminunat asupra lor chipul strălucirii Tale trupești, arătându-le prin mijlocirea Trupului Tău raza dumnezeirii Tale, și călăuzește-ne pe culmea cea mai de sus cu Dreapta Ta atotputernică. Cel Ce Ți-ai preschimbat mai presus de cuvânt [și înțelegere] chipul înfățișării Tale celei văzute, dă-ne a simți neconținut stăpânia [și domnia] Ta mărturisită de Moise și Ilie⁴, și pururea a ne aduce aminte de glasul Tatălui, care Te numește „Fiu iubit”, poruncindu-ne să ascultăm de Tine⁵. Ca, făcându-ne lucrători ai poruncilor Tale, să strălucim alături de cei ce s-au învrednicit de Împărăția Ta cea nestrucată⁶, văzând întru Tine pe Tatăl⁷ Cel fără de început, cu Care ești binecuvântat dimpreună cu Preasfântul și bunul și de-viață-făcătorul Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

¹ *Rugăciunile Amvonului*, 32, pp. 68-69.

² Matei 17:1-8

³ Luca 24:31

⁴ Luca 9:30-31

⁵ Marcu 9:7

⁶ Matei 13:43

⁷ Ioan 14:9

LITIA MICĂ PENTRU CEI ADORMIȚI

După „Rugăciunea din spatele amvonului”¹, citețul rostește: **Sfinte Dumnezeule...** (de 3 ori) și **Tatăl nostru...**, apoi strana cântă pe glasul al IV-lea:

Cu duhurile dreptilor celor desăvârșiți, odihnește sufletele adormiților robilor Tăi, Mântuitorule, păzindu-le întru viața cea fericită, care este la Tine Iubitorule de oameni.

Întru odihna Ta, Doamne, unde toți sfinții Tăi se odihnesc, odihnește și sufletele adormiților robilor Tăi, că Tu singur ești fără de moarte.

Slavă...

Tu ești Dumnezeu Care Te-ai pogorât la iad și ai dezlegat durerile celor ferecați, Însuși și sufletele adormiților robilor Tăi odihnește.

Și acum...

Una curată și prea-nevinovată Fecioară, care ai născut pe Dumnezeu mai presus de fire, pe Acela roagă-L să mântuiască sufletele adormiților robilor Săi.

Și îndată diaconul sau preotul zice această ectenie:

Miluiște-ne pe noi, Dumnezeule, după mare mila Ta, ne rugăm Ție, auzi-ne și ne miluiește.

Strana: Doamne miluiește. (de 3 ori)

Încă ne rugăm pentru odihna sufletelor adormiților robilor lui Dumnezeu (N) și ale tuturor celor care odihnesc

¹ Această slujbă se poate face și în afara Liturghiei, de exemplu, înainte sau după Vecernie. În cazul acesta slujba va începe cu binecuvântarea mică, ca de obicei.

aici și pretutindeni; și pentru ca să li se ierte lor toată greșeala cea de voie și cea fără de voie.

Ca Domnul Dumnezeu să așeze sufletele lor unde toți dreptii se odihnesc.

Mila lui Dumnezeu, Împărăția Cerurilor și iertarea păcatelor lor, de la Hristos, Împăratul cel fără de moarte și Dumnezeu nostru, să cerem.

Strana: Dă, Doamne.

Apoi preotul citește această rugăciune:

Diaconul: Domnului să ne rugăm!¹

Poporul: Doamne miluiește.

Preotul: *Dumnezeul duhurilor și a tot trupul, Care ai călcat moartea și pe diavolul l-ai surpat și ai dăruit viață lumii Tale, Însuți Doamne, și sufletele adormiților robilor Tăi (N) odihnește-le² în loc luminat, în loc cu verdeață, în loc de odihnă, de unde nu mai este durere, întristare și suspin³. Și orice greșeală au săvârșit ei cu cuvântul, cu fapta sau cu gândul, ca un Dumnezeu bun și iubitor de oameni, iartă-le lor. Că nu este om care să fie viu și să nu greșească; numai Tu singur ești fără de păcat; dreptatea Ta este dreptate în veac și cuvântul Tău, adevărul.⁴*

¹ De obicei, diaconul sau preotul unește această cerere cu cea de mai sus, urmând ca și strana să zică *Dă, Doamne; Doamne, miluiește.*

² Am schimbat ordinea cuvântului „odihnește”, punându-l după pomenirile nominale, pentru că atunci când se pomenesc mai multe nume și se trece direct la „în loc luminat, în loc cu verdeață”, nu este clară ideea că este vorba despre *odihna în acele locuri* a persoanelor pomenite.

³ Literal: „de unde a fugit toată durerea, întristarea și suspinarea”, cf. Isaia 35:10; 51:11.

⁴ În acest moment nu mai trebuie repetat: „Domnului să ne rugăm; Doamne miluiește...”, așa cum prevăd unele ediții ale Liturghierului românesc. Aceste cuvinte se spun o singură dată, înainte de rugăciune.

Ecfonis: Că Tu ești învierea, și viața, și odihna celor adormiți, Hristoase, Dumnezeuul nostru, și Ție slavă înălțăm, împreună și Celui fără de început al Tău Părinte și Preasfântului și bunului, și de-viață-făcătorului Tău Duh, acum și pururea, și în vecii vecilor.

Poporul: **Amin!**

Apoi tămâind, diaconul sau preotul spune:

Întru fericită adormire, veșnică odihnă fă, Doamne, robilor Tăi (N) și tuturor celor care se pomenesc în sfânt locașul acesta, părinți și frați ai noștri din veac adormiți, și le fă lor veșnică pomenire.

Strana cântă: **Veșnica pomenire!** (de 3 ori)

RUGĂCIUNI DE BINECUVÂNTARE

La binecuvântarea colivei și a altor prinoase

Doamne, Cel ce ai plinit toate cu cuvântul Tău și ai poruncit pământului să scoată multe feluri de roade spre desfătarea și hrana noastră¹; Care pe cei trei tineri și pe Daniil, care erau în Babilon, fiind hrăniți cu semințe, i-ai arătat mai frumoși decât pe cei hrăniți cu multe desfătări²; Însuți, întru-tot-bunule Împărate, și aceste semințe cu multe feluri de roade le binecuvintează (†) și sfințește pe cei ce vor gusta din ele, căci acestea spre slava Ta și spre cinstirea sfântului (N) s-au pus înaintea Ta de robii Tăi (N celor vii), încă și spre pomenirea celor ce s-au săvârșit întru dreapta credință (N celor adormiți).

Și dăruiește, Bunule, celor ce au înfrumusețat acestea și celor ce săvârșesc pomenirea, toate cererile cele către mântuire și desfătarea bunătăților Tale celor veșnice. Pentru rugăciunile Preacuratei stăpânei noastre, de Dumnezeu Născătoarei și pururea Fecioarei Maria, și cu ale sfântului (N), a cărui pomenire săvârșim, și cu ale tuturor sfinților Tăi. Că Tu ești Cel ce binecuvintezi și sfințești toate, Hristoase Dumnezeul nostru, și Ție slavă înălțăm împreună și Părintelui Tău celui fără de început și Preasfântului și bunului și de-viață-făcătorului Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

¹ Facere 1:12

² Daniel 1:11-15

Rugăciune la binecuvântarea stâlpărilor în Duminica Floriilor

În Duminica Floriilor, la Utrenie, după Psalmul 50, se citește această rugăciune de binecuvântare a stâlpărilor, fără a le stropi cu agheazmă¹.

Doamne, Dumnezeu nostru, Care șezi pe heruvimi; Cel ce ai arătat puterea Ta și ai trimis pe Unul-Născut Fiul Tău, Domnul nostru Iisus Hristos, ca să mântuiască lumea prin Crucea, prin îngroparea și prin învierea Sa; Căruia, venind în Ierusalim spre patima cea de bunăvoie, poporul care ședea întru întuneric și în umbra morții, luând ca semne ale biruinței ramuri de copaci și stâlpi de finic, I-a prevestit învierea, Însuși, Stăpâne, păzește-ne și pe noi, care urmând acelora purtăm în mâini ramuri de copaci în această zi de înainte-prăznuire [a Învierii]. Și precum pe acele popoare și pe acei prunci care Ți-au strigat Ție: Osana!, așa ne apără și pe noi, ca prin laude și cântări duhovnicești să ne învrednicim de dătătoarea de viață Înviere, cea de a treia zi, în Hristos Iisus Domnul nostru, cu Care împreună ești binecuvântat, cu Preasfântul și bunul și de-viață-făcătorul Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

¹ După cum sugerează textul rugăciunii, fiecare credincios vine la Biserică cu propria ramură, pe care o ține în mână în momentul citirii acestei rugăciuni. Prin urmare, stâlpii nu sunt adunate la un loc, pentru a putea fi stropite cu agheasmă, așa cum întâlnim în unele rânduieli mai noi, ci este suficient să se citească această rugăciune de binecuvântare, mai ales că, mai devreme sau mai târziu, aceste ramuri oricum se vor arunca.

Rugăciune la gustarea strugurilor (în ziua de 6 august)¹

Binecuvântează, Doamne, această roadă nouă a viței, care, prin buna întocmire a văzduhului, prin picăturile de ploaie și prin liniștea vremii, ai binevoit a o aduce la acest ceas al coacerii; și celor ce vom gusta dintr-însa, să ne fie spre veselie, iar celor ce au adus-o Ție, ca dar, spre curățirea păcatelor, prin dumnezeiescul și sfântul Trup și Sânge al Hristosului Tău cu Care ești binecuvântat, împreună cu Preasfântul și bunul și de-viață-făcătorul Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

¹ După porunca Domnului (cf. Deuteronom 26:2), prima roadă a tot ce cultivăm trebuie mai întâi jertfită Domnului și abia după aceea se poate gusta din ea. Acest principiu este valabil nu doar pentru struguri (chiar dacă Tipicul doar în acest caz îl menționează), ci pentru orice alte fructe, legume și roade. Binecuvântarea strugurilor la Schimbarea la Față nu are vreo motivație teologică, ci este legată doar de calendarul agricol, fiind vorba de prima mare sărbătoare a lunii august. Dacă, în anumite regiuni, strugurii se coc mai devreme sau mai târziu decât Sărbătoarea Schimbării la Față, și ziua binecuvântării lor poate fi adaptată. De exemplu, rușii în această zi binecuvântează merele, pentru că clima din Rusia nu permite cultivarea strugurilor.

RÂNDUIALA SFINTEI ÎMPĂRTĂȘIRI

Cei care doresc să slujească Liturghia sau, cel puțin, să se împărtășească cu Sfintele Taine, pe lângă participarea obligatorie la Vecernia și Utrenia din acea zi, trebuie să citească (sau să asculte) și această pravilă înainte de împărtășanie. Pravila este alcătuită din două părți: Canonul și rugăciunile dinainte de Împărtășanie.

Dacă acest canon se citește seara, îl putem încadra (împreună cu celelalte canoane) în rânduiala Pavecerniței sau după rugăciunile de seară. Iar dacă acesta se citește dimineața, îl punem imediat după rugăciunile de dimineață, unit cu rugăciunile dinainte de împărtășire.

CANONUL

Cântarea întâi, glasul al 2-lea:

Irmos:

*Veniți, popoarelor, să cântăm cântare lui Hristos
Dumnezeu, Cel ce a călăuzit pe poporul pe care l-a scos din
robia egiptenilor, că S-a preaslăvit.*

Stih: Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule, și duh drept înnoiește întru cele dinlăuntru ale mele.

Pâine a vieții celei veșnice să-mi fie mie Trupul Tău cel sfânt, Milostive Doamne, și scump Sângele Tău, și tămăduire durerilor celor de multe feluri.

Stih: Nu mă lepăda de la fața Ta și Duhul Tău cel Sfânt nu-L lua de la mine.

Învrednicește-mă, Stăpâne, pe mine, nevrednicul, să mănânc Trupul Tău cel preacurat și să beau Sângele Tău cel preascump, cu credință și cu dragoste.

Slavă...

Întinat fiind cu lucruri netrebnice, eu, ticălosul, nu sunt vrednic să mă împărtășesc cu preacuratul Tău Trup și cu dumnezeiescul Tău Sânge, Hristoase; dar fă-mă vrednic de aceasta.

Și acum...

Dumnezeiască Mireasă, ceea ce ești bună și binecuvântată, care ai odrăslit lumii Spicul cel nearat și de mântuire, învrednicește-mă ca, mâncându-L pe Acesta, să mă mântuiesc.

Cântarea a treia:

Irmos:

Întărește-ne pe noi întru Tine, Doamne, Cel ce prin lemn ai omorât păcatul; și frica Ta sădește-o în inimile noastre, ale celor ce Te lăudăm pe Tine.

Stih: Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule, și duh drept înnoiește întru cele dinlăuntru ale mele.

Dă-mi, Hristoase, picături de lacrimi, care să-mi curățească necurăția inimii mele, ca, fiind curățit, în cuget curat, cu credință și cu frică să vin, Stăpâne, spre împărtășirea Darurilor Tale.

Stih: Nu mă lepăda de la fața Ta și Duhul Tău cel Sfânt nu-L lua de la mine.

Preacuratul Tău Trup și dumnezeiescul Tău Sânge, Iubitorule de oameni, să-mi fie mie spre iertarea păcatelor,

RÂNDUIALA SFINTEI ÎMPĂRTĂȘIRI

Cei care doresc să slujească Liturghia sau, cel puțin, să se împărtășească cu Sfintele Taine, pe lângă participarea obligatorie la Vecernia și Utrenia din acea zi, trebuie să citească (sau să asculte) și această pravilă înainte de împărtășanie. Pravila este alcătuită din două părți: Canonul și rugăciunile dinainte de Împărtășanie.

Dacă acest canon se citește seara, îl putem încadra (împreună cu celelalte canoane) în rânduiala Pavecerniței sau după rugăciunile de seară. Iar dacă acesta se citește dimineața, îl punem imediat după rugăciunile de dimineață, unit cu rugăciunile dinainte de împărtășire.

CANONUL

Cântarea întâi, glasul al 2-lea:

Irmos:

*Veniți, popoarelor, să cântăm cântare lui Hristos
Dumnezeu, Cel ce a călăuzit pe poporul pe care l-a scos din
robia egiptenilor, că S-a preaslăvit.*

Stih: Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule, și duh drept înnoiește întru cele dinlăuntru ale mele.

Pâine a vieții celei veșnice să-mi fie mie Trupul Tău cel sfânt, Milostive Doamne, și scump Sângele Tău, și tămăduire durerilor celor de multe feluri.

Stih: Nu mă lepăda de la fața Ta și Duhul Tău cel Sfânt nu-L lua de la mine.

Învrednicește-mă, Stăpâne, pe mine, nevrednicul, să mănânc Trupul Tău cel preacurat și să beau Sângele Tău cel preascump, cu credință și cu dragoste.

Slavă...

Întinat fiind cu lucruri netrebnice, eu, ticălosul, nu sunt vrednic să mă împărtășesc cu preacuratul Tău Trup și cu dumnezeiescul Tău Sânge, Hristoase; dar fă-mă vrednic de aceasta.

Și acum...

Dumnezeiască Mireasă, ceea ce ești bună și binecuvântată, care ai odrăslit lumii Spicul cel nearat și de mântuire, învrednicește-mă ca, mâncându-L pe Acesta, să mă mântuiesc.

Cântarea a treia:

Irmos:

Întărește-ne pe noi întru Tine, Doamne, Cel ce prin lemn ai omorât păcatul; și frica Ta sădește-o în inimile noastre, ale celor ce Te lăudăm pe Tine.

Stih: Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule, și duh drept înnoiește întru cele dinlăuntru ale mele.

Dă-mi, Hristoase, picături de lacrimi, care să-mi curățească necurăția inimii mele, ca, fiind curățit, în cuget curat, cu credință și cu frică să vin, Stăpâne, spre împărtășirea Darurilor Tale.

Stih: Nu mă lepăda de la fața Ta și Duhul Tău cel Sfânt nu-L lua de la mine.

Preacuratul Tău Trup și dumnezeiescul Tău Sânge, Iubitorule de oameni, să-mi fie mie spre iertarea păcatelor,

spre împărtășirea cu Duhul Sfânt, spre viața de veci și spre îndepărtarea durerilor și a necazurilor.

Slavă...

Doamne, învrednicește-mă să mă împărtășesc fără de osândă cu preacurat Trupul Tău și cu scumpul Tău Sânge și să slăvesc bunătatea Ta.

Și acum...

Preacurată, ceea ce ești masă a Pâinii Vieții, Care din milă S-a pogorât de sus și a dăruit lumii o nouă viață, învrednicește-mă acum și pe mine, nevrednicul, să gust cu frică din Aceasta și să fiu viu.

Doamne miluiește. (de 3 ori)

Stihiră:

Foc și lumină să-mi fie mie primirea Preacuratelor și de viață făcătoarelor Tale Taine, Mântuitorule, arzând neghina păcatelor și luminându-mă peste tot, spre cuvântarea de Dumnezeu cea adevărată; că nu voi da înșelăciunii vrăjmașului cele sfinte, nici îți voi da sărutare înșelătoare, ci ca desfrânata, căzând înaintea Ta, și ca tâlharul, mărturisindu-mă, strig către Tine: Pomenește-mă, Doamne, când vei veni întru împărăția Ta.

Cântarea a patra:

Irmos:

Te laud, că glas am auzit, Doamne, și m-am spăimântat că ai venit până la mine, căutându-mă pe mine, cel rătăcit. Pentru aceea, preaslăvesc pogorârea Ta cea multă către mine, Mult-milostive.

Stih: Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule, și duh drept înnoiește întru cele dinlăuntru ale mele.

Întrupându-Te, Mult-milostive, voit-ai a Te da spre junghiere, ca un miel, pentru păcatele noastre; pentru aceasta, mă rog Ție să curățești și păcatele mele.

Stih: Nu mă lepăda de la fața Ta și Duhul Tău cel Sfânt nu-L lua de la mine.

Tămăduiește rănile sufletului meu, Doamne, și mă sfințește tot și mă învrednicește, Stăpâne, să fiu părtaș dumnezeieștii Tale Cine celei de taină eu, ticălosul.

Slavă...

Să stăm toți cu frică și cu cutremur, ținând ochii inimii în sus și strigând către Mântuitorul: Întărește-ne și ne înțelepțește, Milostive Doamne, întru frica Ta.

Și acum...

Fă și mie milostiv pe Cel pe Care L-ai purtat în pantecele tău, Stăpână, și mă păzește pe mine, robul tău, neîntinat și fără de prihană, ca, primind înăuntrul meu Mărgăritarul cel duhovnicesc, să mă sfințesc.

Cântarea a cincea:

Irmos:

Dătătorule de lumină și făcătorul veacurilor, Doamne, întru lumina poruncilor Tale călăuzește-ne pe noi; că afară de Tine pe alt Dumnezeu nu știm.

Stih: Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule, și duh drept înnoiește întru cele dinlăuntru ale mele.

Precum ai zis mai înainte, Hristoase, fii acum cu smeritul robul Tău și petrece întru mine, precum ai făgăduit, că iată, mănânc Trupul Tău cel dumnezeiesc și beau Sângele Tău.

Stih: Nu mă lepăda de la fața Ta și Duhul Tău cel Sfânt nu-L lua de la mine.

Cuvinte al lui Dumnezeu și Dumnezeule, cărbunele Trupului Tău să-mi fie mie, întunecatului, spre luminare și Sângele Tău spre curățirea întinatului meu suflet.

Slavă...

Având suflet întinat și buze necurate, nu cutez să mă apropiu de Tine, Hristoase, și să primesc Trupul Tău; dar fă-mă vrednic de aceasta.

Și acum...

Marie, Maica lui Dumnezeu, care ești sălaș scump al buneii miresme, cu rugăciunile tale fă-mă vas ales pentru a mă împărtăși cu Sfintele Taine ale Fiului tău.

Cântarea a șasea:

Irmos:

Întru adâncul greșelilor fiind învăluit, chem adâncul cel nesfârșit al milostivirii Tale; scoate-mă din stricăciune, Dumnezeule.

Stih: Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule, și duh drept înnoiește întru cele dinlăuntru ale mele.

Mintea, sufletul și inima sfințește-mi-le, Mântuitorule, și mă învrednicește fără de osândă, Stăpâne, să mă apropiu de înfricoșătoarele Tale Taine.

Stih: Nu mă lepăda de la fața Ta și Duhul Tău cel Sfânt nu-L lua de la mine.

Ca, înstrăinându-mă de patimi, să am adăugirea harului Tău și întărirea vieții, prin împărtășirea cu Sfintele Tale Taine, Hristoase.

Slavă...

Cu frică și cu cutremur să ne apropiem toți de dumnezeieștile Taine ale lui Hristos și să primim adevăratul și sfântul Lui Trup și adevăratul, sfântul și scumpul Lui Sânge.

Și acum...

Dumnezeule, Cuvântul lui Dumnezeu cel Sfânt, sfințește-mă acum cu totul pe mine, cel ce vin către dumnezeieștile Tale Taine, pentru rugăciunile Sfintei Maicii Tale.

Apoi: Doamne miluiește. (de 3 ori), Slavă... Și acum...

Condacul:

Să nu mă treci cu vederea, Hristoase, pe mine, cel ce primesc Pâinea, adică Trupul Tău, și dumnezeiescul Tău Sânge și mă împărtășesc cu Preacuratele și înfricoșătoarele Tale Taine, Stăpâne; să nu-mi fie mie, ticălosului, spre osândă, ci spre viața veșnică și fără de moarte.

Cântarea a șaptea:

Irmos:

Chipul cel de aur în câmpul Deira fiind cinstit, cei trei tineri au defăimat porunca cea fără de Dumnezeu; și, fiind aruncați în mijlocul focului, răcorindu-se cântau: „Binecuvântat ești, Dumnezeuul părinților noștri!”

Stih: Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule, și duh drept înnoiește întru cele dinlăuntru ale mele.

Împărtășirea nemuritoarelor Tale Taine, Hristoase, să-mi fie mie acum izvor de bunătăți, lumină, viață, nepătimire și solire spre adăugirea și înmulțirea dumnezeieștii Tale bunătăți, ca să Te slăvesc pe Tine, Cel ce Singur ești bun.

Stih: Nu mă lepăda de la fața Ta și Duhul Tău cel Sfânt nu-L lua de la mine.

Izbăvește-mă de patimi, de vrăjmași, de nevoi și de tot necazul, pe mine, cel ce mă apropii acum cu cutremur, cu dragoste și cu sfială, Iubitorule de oameni, de Tainele Tale cele nemuritoare și dumnezeiești, și-Ți cânt Ție: Binecuvântat ești, Doamne, Dumnezeuul părinților noștri.

Slavă...

Suflete al meu ticălos, suflete pătimas, spăimântează-te, văzând preaslăvitele Taine; lăcrimează, suspinând și, bătându-te în piept, strigă și zi: Doamne, curățește-mă pe mine, desfrânatul.

Și acum...

Ceea ce ai născut pe Mântuitorul Hristos mai presus de minte, de Dumnezeu dăruită, ție, celei curate, mă rog acum eu, robul tău cel necurat: Pe mine, cel ce voiesc să mă apropii acum de Tainele cele Preacurate, curățește-mă întru totul de întinăciunea trupului și a sufletului.

Cântarea a opta:

Irmos:

Pe Dumnezeu, Cel ce S-a pogorât în cuptorul cel cu foc la tinerii evreilor și văpaia în răcoreală a prefăcut, pe Domnul lucrurile laudați-L și-L preainălțați întru toți vecii.

Stih: Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule, și duh drept înnoiește întru cele dinlăuntru ale mele.

Cereștilor, înfricoșătoarelor și Sfintelor Tale Taine, Hristoase, și Cinei Tale celei dumnezeiești și de taină, și pe mine, cel deznădăjduit, acum părtaș a fi mă învrednicește, Dumnezeule, Mântuitorul meu.

Stih: Nu mă lepăda de la fața Ta și Duhul Tău cel Sfânt nu-L lua de la mine.

Către a Ta milostivire alergând, Bunule, cu frică strig către Tine: „Petrece întru mine, Mântuitorule, și eu întru Tine”, precum ai zis; că iată, îndrăznind spre mila Ta, mănânc Trupul Tău și beau Sângele Tău.

Binecuvântăm pe Tatăl,
pe Fiul și pe Sfântul Duh, Domnul.

Mă cutremur, ca primind focul, să nu mă aprind ca iarba sau să mă topesc ca ceara. O, înfricoșătoare Taină! O, milostivire a lui Dumnezeu! Cum eu, tină fiind, mă împărtășesc cu dumnezeiescul Trup și Sânge și mă fac fără stricăciune.

Și acum...

Cu adevărat, Maica lui Dumnezeu, în pântecel tău S-a copt Pâinea cea dumnezeiască a Vieții, păzind nevătămat pântecel tău cel nevinovat. Pentru aceasta, te laudăm pe tine ca pe hrănitorea noastră, întru toți vecii.

Cântarea a noua:

Irmos:

Pe Dumnezeu-Cuvântul cel din Dumnezeu, Care cu ne-grăită înțelepciune a venit să înnoiască pe Adam, cel căzut rău întru stricăciune prin mâncare, din sfânta Fecioară ne-grăit întrupându-Se pentru noi, credincioșii, cu un gând în cântări să-L slăvim.

Stih: Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule, și duh drept înnoiește întru cele dinlăuntru ale mele.

Gustați și vedeți că bun este Domnul, Care, pentru noi, asemenea nouă S-a făcut; și, Tatălui o singură dată jertfă aducându-Se, pururea Se junghie, sfînțind pe cei ce se împărtășesc cu El.

Stih: Nu mă lepăda de la fața Ta și Duhul Tău cel Sfânt nu-L lua de la mine.

Cu sufletul și cu trupul să mă sfințesc, Stăpâne, să mă luminez, să mă mântuiesc, să-Ți fiu Ție locaș prin împărtășirea Sfințelor Taine, avându-Te pe Tine locuitor întru mine, împreună cu Tatăl și cu Duhul, Făcătorule de bine, Mult-milostive.

Slavă...

Ca focul și ca lumina să-mi fie mie Trupul și Sângele Tău cel scump, Mântuitorul Meu, arzând materia păcatului și mistuind spinii patimilor și luminându-mă pe mine întreg, cel ce mă închin Dumnezeirii Tale.

Și acum...

Dumnezeu S-a întrupat din sângiurile tale cele curate. Pentru aceasta, te laudă pe tine, Stăpână, tot neamul și te mărește mulțimea îngerilor, că prin tine au văzut pe Cel ce stăpânește toate, luând ființă omenească.

Și îndată:

Cuvine-se cu adevărat a te ferici pe tine, Născătoare de Dumnezeu, cea pururea fericită și întru totul fără-prihană, și Maica Dumnezeului nostru; Ceea ce ești mai cinstită decât heruvimii și mai slăvită fără-de-asemănare decât serafimii, care fără stricăciune pe Dumnezeu-Cuvântul ai născut, pe tine, cea cu adevărat Născătoare de Dumnezeu, te mărim.

Sfinte Dumnezeule..., Preasfântă Treime..., Tatăl nostru...,

Apoi troparele: Miluiește-ne pe noi, Doamne, miluiește-ne pe noi..., Slavă..., Doamne, miluiește-ne pe noi...,

Și acum..., Ușa milostivirii deschide-o nouă... (caută la rugăciunile de seară).

Dacă acest Canon a fost citit seara, atunci după troparele de mai sus, se încheie cu rugăciunile Pavcerniței: „Nepătată, neîntinată...” și celelalte, iar, dacă el se citește dimineața, imediat după troparele de mai sus se trece la „Veniți să ne închinăm...”, Psalmul 22 și toate celelalte de mai jos, inclusiv cele 10 rugăciuni dinainte de împărtășire (mai ales dacă ele nu se citesc în Biserică).

Dacă rugăciunile se citesc separat de Canonul de mai sus, după rugăciunile de dimineață se zice iarăși: Doamne miluiește. (de 12 ori), Slavă..., Și acum..., Veniți să ne închinăm... (de 3 ori) și cele de mai jos:

Psalmul 22

Domnul mă paște și nimic nu-mi va lipsi. La loc cu verdeață, acolo m-a sălășluit; la apa odihnei m-a hrănit. Sufletul meu l-a întors, călăuzitu-m-a pe cărările dreptății, pentru numele Lui. Că de voi și umbra în mijlocul umbrei morții, nu mă voi teme de rele, că Tu cu mine ești. Toiagul Tău și varga Ta, acestea m-au mângâiat. Gătiti-ai masă înaintea mea, împotriva celor ce mă necăjesc; uns-ai cu untdelemn capul meu, și paharul Tău mă îmbată ca un puternic. Și mila Ta mă va urma în toate zilele vieții mele, ca să locuiesc în casa Domnului întru lungime de zile.

Psalmul 23

Al Domnului este pământul și cuprinsul lui, lumea și toți cei ce locuiesc în ea. Acesta deasupra mărilor l-a întemeiat pe el și peste râuri l-a așezat pe el. Cine se va sui în muntele Domnului? Și cine va sta în locul cel sfânt

al Lui? Cel nevinovat cu mâinile și curat cu inima, care nu și-a dat spre deșertăciune sufletul său și nu s-a jurat cu vicleșug aproapelui său. Acesta va primi binecuvântare de la Domnul și milostivire de la Dumnezeu, Mântuitorul său. Acesta este neamul celor ce-L caută pe Domnul, al celor ce caută fața Dumnezeului lui Iacov. Ridicați, căpetenii, porțile voastre! Și voi, porți veșnice, ridicați-vă, și va intra Împăratul slavei! Cine este Acesta, Împăratul slavei? Domnul cel tare și puternic, Domnul cel tare în război! Ridicați, căpetenii, porțile voastre! Și voi, porți veșnice, ridicați-vă, și va intra Împăratul slavei! Cine este Acesta, Împăratul slavei? Domnul puterilor, Acesta este Împăratul slavei!

Psalmul 115

Crezut-am, de aceea am grăit și m-am smerit foarte, zicând întru uimirea mea: „Tot omul este mincinos!” Ce voi răsplăti Domnului pentru toate câte mi-a dat mie? Paharul mântuirii voi lua și numele Domnului voi chema. Făgăduințele mele le voi plini Domnului, înaintea a tot poporul Său. Scumpă este înaintea Domnului moartea cuvioșilor Săi. O, Doamne, eu sunt robul Tău, eu sunt robul Tău și fiul roabei Tale; rupt-ai legăturile mele! Ție-Ți voi aduce jertfă de laudă și numele Domnului voi chema! Făgăduințele mele le voi plini Domnului, înaintea a tot poporul Său, în curțile casei Domnului, în mijlocul tău, Ierusalime!

Slavă..., Și acum..., Aliluia... (de 3 ori și trei metanii)

Tropare pregătitoare:

Fărădelegile mele trece-le cu vederea, Doamne, Cel ce Te-ai născut din Fecioară, și curățește inima mea, făcând-o biserică a Preacuratului Tău Trup și Sânge și nu mă lepăda pe mine de la fața Ta, Cel ce ai nemăsurată milă.

Slavă...

Spre împărtășirea Sfintelor Tale Taine cum voi îndrăzni să vin eu, nevrednicul? Că de voi cuteza să mă apropii de Tine laolaltă cu cei vrednici, haina mă vădește că nu este de Cină, și osândă voi pricinui mult-păcătosului meu suflet; dar curățește, Doamne, necurăția sufletului meu și mă mântuiește, ca un iubitor de oameni.

Și acum...

Mare este mulțimea păcatelor mele, Născătoare de Dumnezeu, curată, la tine alerg, având trebuință de vindecare. Cercetează neputinciosul meu suflet și te roagă Fiului tău și Dumnezeului nostru să-mi dăruiască iertare de relele ce am făcut, ceea ce ești una binecuvântată.

Apoi: Doamne miluiește. (de 40 ori și 12 metanii)

RUGĂCIUNILE DINAINTE DE DUMNEZEIASCA ÎMPĂRTĂȘIRE (după numărul și ordinea din Ceaslovul grecesc)

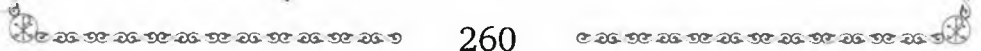
Stihuri de îndemn:

Trupul Stăpânului vrând să-L primești spre hrană, fii cu frică să nu te arzi, că foc este; Sângele Lui vrând să-L bei spre-mpărtășire, mergi și cu cei ce te-au mâhnit te împacă, și așa îndrăznește de ia hrana sfântă. Vrând să te-mpărtășești cu Jertfa de Taină, cu al Stăpânului Trup făcător de viață, întru acest chip te roagă cu cutremur:

Rugăciunea întâi

(a Sfântului Vasile cel Mare)

Stăpâne Doamne, Iisuse Hristoase, Dumnezeuul nostru, Cel ce ești izvorul vieții și al nemuririi, Făcătorul a toată făptura văzută și nevăzută, Fiul Tatălui celui fără de început, Cel ce împreună cu El ești veșnic și fără de început, Care pentru multa bunătate, în zilele cele din urmă, ai purtat Trup și Te-ai răstignit și Te-ai jertfit pentru noi, cei nemulțumitori și nerecunoscători, și cu Sângele Tău ai înnoit firea noastră cea stricată prin păcat, Însuți Împărate, Cel ce ești fără de moarte, primește și pocăința mea, a păcătosului, și pleacă urechea Ta către mine și ascultă graiurile mele, că am greșit, Doamne; greșit-am la cer și

Înaintea Ta și nu sunt vrednic a căuta spre înălțimea slavei Tale. Că am mâniat bunătatea Ta, călcând învățăturile Tale și neascultând de poruncile Tale. Dar Tu, Doamne, fără răutate fiind, îndelung-răbdător și mult-milostiv, nu m-ai dat pe mine să pier cu fărădelegile mele, așteptând în tot chipul întoarcerea mea. Că Tu ai zis, Iubitorule de oameni, prin prorocul Tău că nu voiești moartea păcătosului, ci să se întoarcă și să fie viu. Că nu vrei, Stăpâne, să pierzi făptura mâinilor Tale, nici nu voiești pierderea oamenilor, „ci vrei ca toți să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină”. Pentru aceasta, și eu, deși sunt nevrednic cerului și pământului și acestei vieți trecătoare, pentru că m-am supus cu totul păcatului și m-am făcut rob dezmiardărilor și am necinstit chipul Tău, dar, fiind făptura și zidirea Ta, nu deznădăduiesc de a mea mântuire, eu ticălosul, ci, nădăduind în milostivirea Ta cea fără de margini, vin către Tine. Primește-mă, deci, și pe mine, Iubitorule de oameni, Hristoase, ca pe desfrânata și ca pe tâlharul, ca pe vameșul și ca pe fiul cel pierdut, și ridică sarcina cea grea a păcatelor mele, Cel ce ridici păcatul lumii și tămăduiești neputințele oamenilor. Cel ce chemi la Tine pe cei osteniți și împovărați și le dai odihnă, Cel ce n-ai venit să chemi la pocăință pe cei drești, ci pe cei păcătoși, curățește-mă și pe mine de toată necurăția trupului și a duhului, învață-mă să săvârșesc sfințenie întru frica Ta, ca, întru curată mărturisire a cugetului meu, primind părțica Sfințelilor Tale Taine, să mă unesc cu Sfântul Tău Trup și Sânge și să Te am pe Tine locuind și petrecând întru mine împreună cu Tatăl și cu Sfântul Duh. Așa, Doamne, Iisuse Hristoase,

Dumnezeul meu, să nu-mi fie mie spre osândă împărțășirea Preacuratelor și de viață făcătoarelor Tale Taine, nici să ajung neputincios cu sufletul și cu trupul, împărțășindu-mă cu nevrednicie; ci dă-mi, până la suflarea mea cea mai de pe urmă, ca fără de osândă să primesc pãrticica Sfințelor Tale Taine, spre împărțășirea cu Duhul Sfânt, ca merinde pentru viața de veci și spre răspuns bineprimit la înfricoșătorul Tău tron de judecată, ca și eu, dimpreună cu toți aleșii Tăi, să fiu pãrtaș bunătăților Tale celor nesticăcioase, pe care le-ai gătit, Doamne, celor ce Te iubesc pe Tine, întru care ești preaslăvit în vecii vecilor. Amin.

Rugăciunea a doua
(a Sfântului Vasile cel Mare)

Știu, Doamne, că întru nevrednicie mă împărțășesc cu Preacuratul Tău Trup și cu Scump Sângele Tău și vinovat sunt, și osândă mie însumi mănânc și beau, neputându-mi da seama, precum se cuvine, de Trupul și Sângele Tău, Hristoase, Dumnezeul meu. Dar, îndrăznind spre îndurările Tale, mă apropii de Tine, Cel ce ai zis: „Cel ce mănâncă Trupul Meu și bea Sângele Meu întru Mine rămâne și Eu întru el”. Deci, milostivește-Te, Doamne, și nu mă pedepsi pe mine, păcătosul, ci fă cu mine după mila Ta. Și să-mi fie mie Sfintele Tale Taine spre tămăduire și curățire, spre luminare și pază, spre mântuirea și sfințirea sufletului și a trupului; spre izgonirea a toată nălucirea, a faptei celei rele și a lucrării diavolești, care se lucrează cu gândul întru mădularele mele, spre îndrăznirea și dragostea cea către Tine, spre îndreptarea și întărirea vieții, spre înmulțirea

faptelor bune și a desăvârșirii, spre plinirea poruncilor și spre împărtășirea cu Sfântul Duh, ca merinde pentru viața de veci și spre răspuns bineprimit la înfricoșătorul Tău tron de judecată, iar nu spre certare sau spre osândă.

Rugăciunea a treia

(a Sfântului Ioan Gură de Aur)

Doamne, Dumnezeu meu, știu că nu sunt vrednic, nici pregătit ca să Te primesc sub acoperemântul casei sufletului meu, pentru că este cu totul pustiu și surpat și nu aflu în mine loc potrivit ca să-Ți pleci capul. Dar, precum din înălțime Te-ai plecat pentru noi, pleacă-Te și acum spre smerenia mea. Și, precum ai binevoit a Te culca în peșteră și în ieslea dobitoacelor, așa binevoiește a intra și în ieslea dobitocescului meu suflet și în întinatul meu trup. Și, precum n-ai socotit lucru nevrednic a intra și a cina împreună cu păcătoșii în casa lui Simon cel lepros, așa binevoiește a intra și în casa smeritului, leprosului și păcătosului meu suflet. Și precum n-ai îndepărtat pe desfrânata cea păcătoasă, care a venit și s-a atins de Tine, așa Te milostivește și de mine, păcătosul, care vin și mă ating de Tine. Și precum nu Te-ai scârbit de întinata și necurata ei gură, ce Te-a sărutat, așa nu Te scârbi nici de întinata și mai necurata mea gură, nici de buzele mele cele necurate și pângărite, nici de limba mea cea cu totul necurată. Ci să-mi fie mie cărbunele Preasfântului Tău Trup și al Scumpului Tău Sânge spre sfințire și spre luminare, spre însănătoșirea smeritului meu suflet și trup, spre ușurarea greutății greșelilor mele celor multe, spre paza de

toată lucrarea diavolească, spre îndepărtarea și schimbarea răului și vicleanului meu obicei, spre omorârea patimilor, spre plinirea poruncilor Tale, spre adăugirea dumnezeiescului Tău har și spre dobândirea împărăției Tale. Că nu vin la Tine ca un nepăsător, Hristoase Dumnezeule, ci încrezându-mă în bunătatea Ta cea nespusă; și ca nu cumva rămânând departe prea multă vreme de împărtășirea Ta, să fiu prins de lupul cel înțeleghător. Pentru aceasta, mă rog Ție, Cel ce singur ești sfânt, Stăpâne, sfințește-mi sufletul și trupul, mintea și inima, răunchii și măruntaiele; înnoiește-mă tot și înrădăcinează frica Ta întru mădularele mele și sfințenia Ta fă-o neștearsă de la mine. Și-mi fii mie ajutor și folositor, îndreptând în pace viața mea și învrednicindu-mă a sta de-a dreapta Ta, cu sfinții Tăi, pentru rugăciunile și mijlocirile Preacuratei Maicii Tale și ale slujitorilor Tăi celor fără de trup, ale preacuratelor puteri, și pentru ale tuturor sfinților, care din veac au bineplăcut Ție. Amin.

*Rugăciunea a patra
(a Sfântului Ioan Gură de Aur)*

Nu sunt vrednic, Stăpâne Doamne, să intri sub acoperământul sufletului meu, ci, de vreme ce Tu, ca un iubitor de oameni, vrei să locuiești întru mine, îndrăznind, mă apropii. Poruncește-mi, și voi deschide ușile pe care Tu însuți le-ai zidit și intră cu iubirea Ta de oameni, pe care pururea o ai. Intră și luminează cugetul meu cel întunecat. Și cred că aceasta vei face, că n-ai îndepărtat pe desfrânata care a venit la Tine cu lacrimi, nici pe vameșul care s-a pocăit nu l-ai alungat, nici pe tâlharul care a cunoscut Împărăția Ta nu l-ai

izgonit, nici pe prigonitorul Pavel care s-a pocăit nu l-ai lăsat cum era; ci pe toți care au venit la Tine cu pocăință i-ai rânduit în ceata prietenilor Tăi, Cel ce singur ești binecuvântat totdeauna, acum și în vecii nesfârșiți. Amin.

Rugăciunea a cincea
(a Sfântului Ioan Gură de Aur)

Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeuul meu, slăbește, lasă, milostivește-Te și-mi iartă mie, păcătosului, ne-trebnicului și nevrednicului robului Tău, căderile în păcat, smintelile, greșelile și toate câte am păcătuit față de Tine, din tinerețile mele până în ziua și ceasul de acum: fie cu știință, fie din neștiință, cu cuvântul, sau cu fapta, sau cu gândul, sau cu cugetul, cu deprinderile și cu toate simțurile mele. Și, pentru rugăciunile celei ce fără de prihană Te-a născut pe Tine, ale Preacuratei și pururea Fecioarei Maria, Maicii Tale, singura nădejde neînfruntată și ocrotitoare și izbăvitoare a mea, învrednicește-mă să mă împărtășesc fără de osândă cu preacuratele, nemuritoarele, de viață făcătoarele și înfricoșătoarele Tale Taine, spre iertarea păcatelor și spre viața de veci, spre sfințire, spre luminare, spre tărie, spre vindecare și spre sănătatea sufletului și a trupului, spre ștergerea și pierderea cu totul a cugetelor, a amintirilor, a deprinderilor mele celor rele și a nălucirilor de noapte, care vin de la duhurile cele viclene și întunecate. Că a Ta este împărăția și puterea, slava, cinstea și închinarea, împreună cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Rugăciunea a șasea
(a Sfântului Ioan Damaschin)

Stăpâne Doamne, Iisuse Hristoase, Dumnezeuul nostru, Cel ce singur ai putere a ierta păcatele oamenilor, ca un bun și iubitor de oameni, treci cu vederea toate greșelile mele cele cu știință și cu neștiință și mă învrednicește să mă împărtășesc fără de osândă cu dumnezeieștile, preaslăvitele, preacuratele și de viață făcătoarele Tale Taine, nu spre osândă, nici spre adăugirea păcatelor, ci spre curățire și sfințire și spre dobândirea vieții și împărăției ce va să fie, spre zid și ajutor, spre izgonirea celor potrivnici și spre pierderea greșelilor mele celor multe; că Tu ești Dumnezeuul milei și al îndurărilor și al iubirii de oameni și Ție slavă înălțăm, împreună și Tatălui și Duhului Sfânt, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Rugăciunea a șaptea
(a Sfântului Simeon Noul Teolog)

Din buze spurcate, din inimă pângărită, din limbă necurată, din suflet spurcat, primește-mi rugăciunea, Hristoase al meu, și, trecând cu vederea cuvintele și obișnuințele și nerușinarea, dă-mi mie a grăi cu îndrăzneală cele ce voiesc, Hristoase al meu, dar, mai bine, învață-mă Tu ce se cuvine a face și a grăi. Greșit-am mai mult decât desfrânata, care, aflând unde sălășluiești, cumpărând mir, cu îndrăznire a venit să ungă picioarele Tale, ale Stăpânului meu Hristos și Dumnezeuului meu. Cum pe aceea, apropiindu-se din inimă, n-ai lepădat-o,

nici de mine nu Te scârbi, Cuvinte, ci dă-mi să țin și să sărut picioarele Tale și cu izvor de lacrimi, ca și cu niște mir de mult preț, cu îndrăznire să le ung. Spală-mă cu lacrimile mele, curățește-mă cu ele, Cuvinte. Iartă-mi greșelile și îmi dă îndreptare. Știi mulțimea răutăților mele, știi și bubele mele, și rănilile mele le vezi, dar și credința mi-o știi, voința mi-o vezi și suspinele mi le auzi. Nu se ascunde înaintea Ta, Doamne, Dumnezeuul meu, Făcătorul și Izbăvitorul meu, nici picătura de lacrimi, nici din picătură vreo parte. Cele încă nesăvârșite de mine le-au cunoscut ochii Tăi și în cartea Ta se vor scrie și cele încă nefăcute de mine. Vezi smerenia mea, vezi-mi osteneala câtă este și toate păcatele mi le iartă, Dumnezeule a toate, încât, cu inima curată, cu gândul înfricoșat și cu sufletul smerit să mă împărtășesc cu Tainele Tale cele preacurate și preasfinte, cu care se îndumnezeiește și se face viu tot cel ce mănâncă și bea din ele cu inimă curată; că Tu ai zis, Stăpânul meu: „Tot cel ce mănâncă Trupul Meu și bea Sângele Meu întru Mine rămâne și Eu întru el”. Cu totul adevărat este cuvântul Stăpânului și Dumnezeului meu, că cel ce se împărtășește cu Darurile cele dumnezeiești și îndumnezeitoare nu este singur, ci cu Tine, Hristoase al meu, Cel ce ești din Lumina cea cu trei străluciri, Care luminează lumea. Deci, pentru ca să nu rămân singur, fără de Tine, Dătătorule de viață, suflarea mea, viața mea, bucuria mea, mântuirea lumii, pentru aceasta m-am apropiat de Tine, precum vezi, cu lacrimi și cu sufletul umilit. Mă rog să iau izbăvire de greșelile mele și să mă împărtășesc fără de osândă cu

Tainele Tale cele dătătoare de viață și fără de prihană, ca să rămâi, precum ai zis, cu mine, cel de trei ori ticălos, și să nu mă răpească cu vicleșug înșelătorul, aflându-mă depărtat de harul Tău și, înșelându-mă, să mă depărteze și de îndumnezeitoarele Tale cuvinte. Pentru aceasta, cad înaintea Ta și cu căldură strig către Tine: precum pe fiul cel pierdut și pe desfrânata, care au venit la Tine, i-ai primit, așa mă primește și pe mine, desfrânatul și întinatul, Milostive, care cu suflet umilit vin acum la Tine. Știu, Mântuitorule, că nimeni ca mine n-a greșit Ție, nici a făcut faptele pe care le-am făcut eu. Dar și aceasta știu, că mărimea greșelilor mele și mulțimea păcatelor mele nu covârșesc răbdarea cea multă a Dumnezeului meu, nici iubirea Lui de oameni cea înaltă, ci pe cei ce fierbinte se pocăiesc, cu mila îndurării îi curățești și îi luminezi și cu lumina îi unești, părtași Dumnezeirii Tale făcându-i fără pizmuire și — lucru străin de gândurile îngerești și omenești — de multe ori vorbești cu ei ca și cu niște prieteni ai Tăi adevărați. Acestea mă fac îndrăzneț, acestea îmi dau aripi, Hristoase al meu, și, punându-mi nădejdea în multele Tale binefaceri față de noi, bucurându-mă și cutremurându-mă, cu focul mă împărtășesc, iarbă uscată fiind eu, și — străină minune! — mă răcoresc nears, ca rugul de demult, care, aprins fiind, nu se mistuia. Pentru aceasta, cu gând mulțumitor și cu mulțumitoare inimă, cu mulțumitoare mădulare ale sufletului și ale trupului meu mă închin și Te măresc și Te preaslăvesc pe Tine, Dumnezeul meu, Cel ce cu adevărat ești binecuvântat, acum și în veci. Amin.

Rugăciunea a opta
(a Sfântului Simeon Metafrastul)

Doamne, Cel ce singur ești curat și fără stricăciune, Care pentru nespusa milostivire a iubirii de oameni ai luat toată firea noastră din curatul și feciorescul sânge al celei ce mai presus de fire Te-a născut pe Tine, cu venirea dumnezeiescului Duh și cu bunăvoirea Tatălui celui de-a pururea veșnic, Hristoase Iisuse, înțelepciunea lui Dumnezeu, pacea și puterea; Cel ce ai primit cu trupul Tău patimile cele de viață făcătoare și mântuitoare: crucea, piroanele, sulița, moartea — omoară-mi patimile cele trupești, care îmi strică sufletul. Cel ce cu îngroparea Ta ai prădat împărăția iadului, îngroapă-mi sfaturile mele cele viclene, prin gânduri bune, și risipește duhurile cele viclene. Cel ce cu învierea Ta cea de a treia zi și de viață purtătoare ai ridicat pe strămoșul cel căzut, ridică-mă și pe mine, cel ce am alunecat în păcat, punându-mi înaintea chipuri de pocăință. Cel ce cu preaslăvită înălțarea Ta la cer ai îndumnezeit trupul pe care L-ai luat și L-ai cinstit cu șederea de-a dreapta Tatălui, învrednicește-mă prin împărtășirea Sfințelor Tale Taine să dobândesc partea cea de-a dreapta a celor mântuiți. Cel ce prin pogorârea Mângâietorului Duh ai făcut vase cinstite pe sfinții Tăi ucenici, arată-mă și pe mine a fi locaș al venirii Lui. Cel ce vei veni iarăși să judeci toată lumea întru dreptate, binevoiește să Te întâmpin și eu pe nori, pe Tine, Judecătorul și Făcătorul meu, împreună cu toți sfinții Tăi, ca neîncetat să Te slăvesc și să Te laud pe Tine, împreună cu Părintele Tău cel fără de început și cu Preasfântul și Bunul și de viață Făcătorul Tău Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Rugăciunea a noua
(a Sfântului Ioan Damaschin)

Înainte a ușilor casei Tale stau și de gândurile cele rele nu mă depărtez. Ci Tu, Hristoase Dumnezeu, Care ai îndreptat pe vameșul și ai miluit pe cananeianca și ai deschis tâlharului ușile raiului, deschide-mi și mie îndurările iubirii Tale de oameni și mă primește pe mine, cel ce vin și mă ating de Tine, ca pe desfrânata și ca pe cea cu scurgerea de sânge. Că aceasta, atingându-se de marginea hainei Tale, îndată a luat tămăduire, iar cealaltă, cuprinzând preacuratele Tale picioare, a dobândit dezlegare de păcate. Iar eu, ticălosul, întreg Trupul Tău cutezând a-L primi, să nu fiu ars, ci mă primește ca și pe dânsele și-mi luminează simțirile cele sufletești, arzând nelegiuirile păcatelor mele, pentru rugăciunile celei ce fără de sămânță Te-a născut pe Tine și ale puterilor cerești, că binecuvântat ești în vecii vecilor. Amin.

Rugăciunea a zecea
(a Sfântului Ioan Gură de Aur)

Cred, Doamne, și mărturisesc că Tu ești cu adevărat Hristos, Fiul lui Dumnezeu celui viu, Care ai venit în lume să mântuiești pe cei păcătoși, dintre care cel dintâi sunt eu. Cred, de asemenea, că Acesta este însuși preacurat Trupul Tău și Acesta este însuși scump Sângele Tău. Deci, mă rog Ție: miluiește-mă și-mi iartă greșelile mele cele de voie și cele fără de voie, [cele cu cuvântul, cu fapta sau cu gândul,] cele întru știință și întru neștiință, și mă învrednicește ca, fără de osândă să mă împărtășesc cu preacuratele Tale Taine, spre iertarea păcatelor și spre viața de veci. Amin.

RUGĂCIUNILE DE MULȚUMIRE DUPĂ DUMNEZEIASCA ÎMPĂRTĂȘIRE

Stihuri de îndemn:

După ce vei primi împărtășirea sfântă a făcătoarelor de viață Daruri, adu laudă și mulțumire mare și cu căldură Domnului te roagă: Slavă Ție, Doamne! Slavă Ție, Doamne! Slavă Ție, Dumnezeuul nostru, slavă Ție!

*Rugăciunea întâi
(a Sfântului Vasile cel Mare)*

Mulțumesc Ție, Doamne Dumnezeuul meu, că nu m-ai lepădat pe mine, păcătosul, ci părtaș a fi Sfintelor Tale Taine m-ai învrednicit. Mulțumesc Ție că pe mine, nevrednicul, a mă împărtăși cu Preacuratele Tale Daruri m-ai învrednicit. Ci, Stăpâne, Iubitorule de oameni, Care pentru noi ai murit și ai înviat și ai dăruit nouă aceste înfricoșătoare și de viață făcătoare Taine, spre binefacerea și sfințirea sufletelor și a trupurilor noastre, dă să-mi fie și mie acestea spre tămăduirea sufletului și a trupului, spre izgonirea a tot potrivnicul, spre luminarea ochilor inimii mele, spre împăcarea sufleteștilor mele puteri, spre credință neînfruntată, spre dragoste nefățarnică, spre desăvârșirea înțelepciunii, spre paza poruncilor Tale, spre adăugirea dumnezeiescului Tău har și spre dobândirea Împărăției Tale. Ca întru sfințenia Ta

cu acestea fiind păzit, să pomenesc harul Tău pururea și să nu mai visez mie, ci Ție, Stăpânului și Binefăcătorului nostru. Și așa, ieșind dintru această viață întru nădejdea vieții celei veșnice, să ajung la odihna cea de-a pururea, unde este glasul cel neîncetat al celor ce laudă și dulceața cea fără de sfârșit a celor ce văd frumusețea cea nespusă a feței Tale. Că Tu ești dorirea cea adevărată și veselia cea nespusă a celor ce Te iubesc, Hristoase, Dumnezeuul nostru, și pe Tine Te laudă toată făptura în veci. Amin.

Rugăciunea a doua
(a Sfântului Vasile cel Mare)

Stăpâne, Hristoase Dumnezeule, împăratul veacurilor și Făcătorul tuturor, mulțumesc Ție pentru toate bunătățile câte mi-ai dat mie și pentru împărtășirea cu Preacuratele și de viață făcătoarele Tale Taine. Deci, mă rog Ție, Bunule și Iubitorule de oameni, păzește-mă sub acoperământul Tău și sub umbra aripilor Tale, și-mi dăruiește până la suflarea cea mai de pe urmă, cu cuget curat și cu vrednicie să mă împărtășesc cu Sfintele Tale Taine, spre iertarea păcatelor și spre viața de veci. Că Tu ești Pâinea vieții, Izvorul sfințirii, Dătătorul bunătăților, și Ție slavă înălțăm, împreună și Părintelui și Sfântului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

Rugăciunea a treia
(a Sfântului Simeon Metafrastul)

Cel ce de bunăvoie mi-ai dat mie spre hrană Trupul Tău, foc fiind, care arde pe cei nevrednici, să nu mă arzi pe

mine, Făcătorul meu, ci și mai mult intră în alcătuirea mădularelor mele și întru toate încheieturile, în ră-runchi și în inimă, și arde spinii tuturor păcatelor mele; curățește-mi sufletul; sfințește-mi gândurile și oasele; numărul deplin al celor cinci simțuri îl luminează; peste tot mă pătrunde cu frica Ta; pururea mă acoperă și mă apără și mă păzește de tot lucrul și cuvântul pierzător de suflete; curățește-mă, spală-mă și mă îndreptează, înțelepțește-mă și mă luminează; arată-mă locaș numai al Duhului Tău și să nu mai fiu sălaș păcatului, ci Ție casă, prin primirea împărtășaniei. Ca de foc să fugă de mine tot lucrul rău, toată patima. Rugători aduc pentru mine pe toți sfinții, pe mai-marii cetelor celor fără de trup, pe înaintemergătorul Tău, pe înțelepții apostoli, și cu aceștia și pe Preacinstita și Preacurata Maica Ta, ale căror rugăciuni primește-le, Milostive Hristoase al meu, iar pe mine, slujitorul Tău, fiu al luminii mă fă; că Tu însuși ești, Bunule, sfințirea și luminarea sufletelor noastre și Ție, după cuviință, ca unui Dumnezeu și Stăpân, toți slavă Ți înălțăm în toate zilele. Amin.

Rugăciunea a patra

(a Sfântului Chiril al Alexandriei)

Trupul Tău cel sfânt, Doamne Iisuse Hristoase, Dumnezeuul meu, să-mi fie mie spre viața de veci și Sângele Tău cel scump, spre iertarea păcatelor. Și să-mi fie mie euharistia aceasta spre bucurie, spre sănătate și spre veselie. Iar la înfricoșătoarea și a doua venire a Ta,

învrednicește-mă pe mine, păcătosul, să stau de-a dreapta slavei Tale, pentru rugăciunile Preacuratei Maicii Tale și ale tuturor sfinților Tăi. Amin.

Rugăciune către

Preasfânta Născătoare de Dumnezeu

Preasfântă Stăpână, Născătoare de Dumnezeu, care ești lumina întunecatului meu suflet, nădejdea, acoperământul, scăparea, mângâierea și bucuria mea, mulțumesc ție că m-ai învrednicit pe mine, nevrednicul, să fiu părtaș preacuratului Trup și scumpului Sânge al Fiului tău. Și tu, care ai născut Lumina cea adevărată, luminează-mi ochii cei înțelegători ai inimii. Ceea ce ai născut Izvorul nemuririi, înviază-mă pe mine, cel omorât de păcat. Ceea ce ești Maica iubitoare de milostivire a Dumnezeului celui milostiv, miluiește-mă și dă umilință și zdrobire inimii mele și smerenie gândurilor mele și ridicare din robia cugetelor mele. Și mă întărește, ca până la sfârșitul vieții, fără de osândă să primesc sfințirea Preacuratelor Taine spre tămăduirea sufletului și a trupului. Și-mi dă, Stăpână, lacrimi de pocăință și de mărturisire, ca să te laud și să te măresc pe tine în toate zilele vieții mele, că binecuvântată și preamărită ești în veci. Amin.

Apoi:

Acum slobozește pe robul Tău, Stăpâne, după cuvântul Tău, în pace, că văzură ochii mei mântuirea Ta, pe care ai gătit-o înaintea feței tuturor popoarelor, luminează spre descoperire neamurilor și slavă poporului Tău, Israel.

Cuvine-se cu adevărat a te ferici pe tine, Născătoare de Dumnezeu, cea pururea fericită și întru totul fără-prihană, și Maica Dumnezeului nostru; Ceea ce ești mai cinstită decât heruvimii și mai slăvită fără-de-asemănare decât serafimii, care fără stricăciune pe Dumnezeu-Cuvântul ai născut, pe tine, cea cu adevărat Născătoare de Dumnezeu, te mărim.

Slavă..., Și acum...,

Doamne, miluiește. (de 3 ori)

Pentru rugăciunile sfinților părinților noștri, Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-ne pe noi. Amin.

ANEXE

PSALMII ȘI ANTIFOANELE OBEDNIȚEI

Psalmul 102

Binecuvântează, suflete al meu, pe Domnul, și toate cele dinlăuntrul meu, numele cel sfânt al Lui! Binecuvântează, suflete al meu, pe Domnul și nu uita toate răsplătirile Lui! Pe Cel ce iartă toate fărădelegile tale, pe Cel ce vindecă toate bolile tale, pe Cel ce izbăvește din stricăciune viața ta, pe Cel ce te încununează cu milă și cu îndurări, pe Cel ce umple de bunătați dorirea ta; înnoi-se-vor ca ale vulturului tinerețile tale. Cel ce face milostenii este Domnul, și judecată tuturor celor ce li se face nedreptate. Cunoscute a făcut căile Sale lui Moise, fiilor lui Israel, voile Sale. Îndurător și milostiv este Domnul, îndelung-răbdător și mult-milostiv; nu până în sfârșit Se va iuți, nici în veac Se va mânia. Nu după fărădelegile noastre ne-a făcut nouă, nici după păcatele noastre ne-a răsplătit nouă. Că, după înălțimea cerului de la pământ, așa a întărit Domnul mila Lui spre cei ce se tem de El. Pe cât sunt de departe răsăriturile de la apusuri, depărtat-a de la noi fărădelegile noastre. În ce chip miluiește tatăl pe fii, așa a miluit Domnul pe cei ce se tem de El; că El a cunoscut alcătuirea noastră, adusu-și-a aminte că țărână suntem. Omul — ca iarba, zilele lui — ca

floarea câmpului ce va înflori, apoi vântul va trece peste ea și nu va mai fi, nici nu se va mai cunoaște locul ei. Iar mila Domnului este din veac și până în veac spre cei ce se tem de El, și dreptatea Lui, spre fiii fiilor lor, spre cei ce păzesc legământul Lui și își aduc aminte de poruncile Lui, ca să le facă pe ele. Domnul în cer a gătit tronul Său și împărăția Lui peste toți stăpânește. Binecuvântați pe Domnul, toți îngerii Lui, cei puternici întru tărie, care faceți cuvântul Lui și auziți glasul cuvintelor Lui! Binecuvântați pe Domnul, toate puterile Lui, slujitorii Lui, care faceți voia Lui! Binecuvântați pe Domnul, toate lucrurile Lui, în tot locul stăpânirii Lui! Binecuvântează, suflete al meu, pe Domnul!

Slavă..., Și acum...

Binecuvântează, suflete al meu, pe Domnul, și toate cele dinlăuntrul meu, numele cel sfânt al Lui. Binecuvântat ești, Doamne.

Psalmul 145

Laudă, suflete al meu, pe Domnul! Lăuda-voi pe Domnul în viața mea, cânta-voi Dumnezeului meu cât voi fi. Nu vă încredeți în cei puternici, în fiii oamenilor, întru care nu este mântuire! Ieși-va duhul lui și se va întoarce în pământul lui; în ziua aceea vor pieri toate gândurile lui. Fericit cel căruia Dumnezeul lui Iacov este ajutorul lui; nădejdea lui, spre Domnul Dumnezeul lui, Cel ce a făcut cerul și pământul, marea și toate cele ce sunt în ele, Cel ce păzește adevărul în veac, Cel ce face judecată celor nedreptățiți, Cel ce dă hrană celor flămânzi! Domnul dezleagă pe cei ferecați în obezi, Domnul înțelepțește orbii, Domnul ridică

pe cei surpați, Domnul iubește pe cei drepti, Domnul păzește pe cei străini. Pe orfan și pe văduvă va sprijini, și calea păcătoșilor o va pierde. Împărăți-va Domnul în veac, Dumnezeuul tău, Sioane, în neam și în neam!

Slavă..., Și acum...

Unule-Născut, Fiule și Cuvântul lui Dumnezeu, Cel ce ești fără de moarte, și ai primit pentru mântuirea noastră a Te întrupa din Sfânta Născătoare de Dumnezeu și pururea Fecioara Maria; Care neschimbat Te-ai întrupat și, răstignindu-Te, Hristoase Dumnezeule, cu moartea pe moarte ai călcat. Unul fiind din Sfânta Treime, împreună slăvit cu Tatăl și cu Duhul Sfânt, mântuiește-ne pe noi.

Fericirile (*Matei, cap. 5*)

Întru împărăția Ta, când vei veni, pomenește-ne pe noi, Doamne.

Fericiți cei săraci cu duhul, că a acelora este împărăția cerurilor.

Fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia.

Fericiți cei blânzi, că aceia vor moșteni pământul.

Fericiți cei flămânzi și însetați de dreptate, că aceia se vor sătura.

Fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui.

Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu.

Fericiți făcătorii de pace, că aceia fiii Iui Dumnezeu se vor chema.

Fericiți cei prigoniți pentru dreptate, că a acelora este împărăția cerurilor.

Fericiți veți fi când vă vor ocări și vă vor prigoni, și vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, mințind despre Mine.

Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri.

VECHILE ANTIFOANE ALE LITURGHIEI

Antifonul I: Psalmul 91

1. Bine este a mărturisi pe Domnul și a cânta Numele Tău, Preaînalte!

Refren: *Pentru rugăciunile Născătoarei de Dumnezeu, Mântuitorule, mântuiește-ne pe noi.*¹ (după fiecare stih)

2. A vesti dimineața mila Ta și adevărul Tău în toată noaptea.

3. Cât s-au mărit lucrurile Tale, Doamne, adânci cu totul sunt gândurile Tale!

4. este Domnul Dumnezeul nostru și nu este nedreptate întru Dânsul.

5. Slavă... Și acum...

Antifonul II: Psalmul 92

1. Domnul S-a împărățit, întru podoabă S-a îmbrăcat; îmbrăcatu-S-a Domnul întru putere și S-a încins.

Refren: *Pentru rugăciunile Sfinților Tăi, Doamne, mântuiește-ne pe noi.*² (după fiecare stih)

2. Pentru că a întărit lumea care nu se va clinti.

¹ Literal: Pentru mijlocirile Născătoarei — Ταῖς προσβείαις τῆς Θεοτόκου, Σῶτερ, σῶσον ἡμᾶς.

² Literal: Pentru mijlocirile Sfinților Tău, mântuiește-ne pe noi, Doamne — Προσβείαις τῶν ἁγίων σου, σῶσον ἡμᾶς, Κύριε.

3. Mărturiile Tale s-au adeverit foarte.
4. Casei Tale se cuvine sfințenie, Doamne, într-o lungime de zile.
5. Slavă... Și acum..., Unule născut...

Antifonul III: Psalmul 94

1. Veniți să ne bucurăm de Domnul și să strigăm lui Dumnezeu, Mântuitorului nostru.

Refren*: *Mântuiește-ne pe noi, Fiul lui Dumnezeu, Cel ce ești minunat întru sfinți; pe noi cei ce-Ți cântăm: Aliluia.*
(după fiecare stih)

2. Să întâmpinăm fața Lui întru laudă și în psalmi să-I strigăm Lui.

3. Că Dumnezeu mare este, și Domnul — Împărat mare peste tot pământul.

4. Că în mâna Lui sunt marginile pământului și înălțimile munților ale Lui sunt.

5. Veniți să ne închinăm și să cădem la Hristos.

(*Refrenul de duminică și în perioada de după Paști: Cel ce ai înviat din morți, pe noi cei ce-Ți cântăm: Aliluia.)

Psalmul 33

Binecuvânta-voi pe Domnul în toată vremea, pururea lauda Lui în gura mea. În Domnul se va lăuda sufletul meu; să audă cei blânzi și să se veselească! Măriți pe Domnul cu mine și să înălțăm numele Lui împreună! Căutat-am pe Domnul și m-a auzit, și din toate necazurile mele m-a

izbăvit. Apropiați-vă de El și vă luminați, și fețele voastre să nu se rușineze! Săracul acesta a strigat și Domnul l-a auzit pe el, și din toate necazurile lui l-a mântuit. Străjui-va îngerul Domnului împrejurul celor ce se tem de El și-i va izbăvi pe ei. Gustați și vedeți că bun este Domnul! Fericit bărbatul care nădăjduiește în El! Temeți-vă de Domnul, toți sfinții Lui, că n-au lipsă cei ce se tem de El! Bogații au săracit și au flămânzit, iar cei ce-L caută pe Domnul nu se vor lipsi de tot binele. Veniți, fiilor, ascultați-mă, frica Domnului vă voi învăța! Cine este omul care voiește viața, care dorește să vadă zile bune? Oprește-ți limba de la rău, și buzele tale să nu grăiască vicleșug! Ferește-te de rău și fă binele, caută pacea și o urmează pe ea! Ochii Domnului, spre cei drepți, și urechile Lui, spre rugăciunea lor. Iar fața Domnului e împotriva celor ce fac rele, ca să piardă de pe pământ amintirea lor. Strigat-au dreptii și Domnul i-a auzit pe ei, și din toate necazurile lor i-a izbăvit. Aproape este Domnul de cei cu inima zdrobită și pe cei smeriți cu duhul îi va mântui. Multe sunt necazurile dreptilor, dar din toate acelea îi va izbăvi pe ei Domnul. Domnul păzește toate oasele lor, nici unul din ele nu se va zdrobi. Moartea păcătoșilor este cumplită și cei ce-l urăsc pe cel drept vor greși. Mântui-va Domnul sufletele robilor Săi și nu vor greși toți cei ce nădăjduiesc în El.

COMENTARIUL I

Cererea: Pe Preasfânta, curata, preabinecuvântata, slăvita stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioara Maria, cu toți sfinții pomenindu-o, pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm.

Această cerere încheie mai multe ectenii din cultul ortodox și, de multe ori, generează o evlavie aparte în rândul clericilor și credincioșilor. Mai mult decât atât, călugării athoniți au început să cânte recitativ, pe fundalul rostirii ei, stihul „Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, mântuiește-ne pe noi”, iar Liturghierul românesc contemporan a ajuns chiar să despartă cererea în două pentru a rosti a rosti același stih, doar că verbul „a mântui” a fost înlocuit cu verbul „a milui”, pentru a nu da senzația că am fi de acord cu noua formulă dogmatică a romano-catolicilor, care o numesc pe Maica Domnului „împreună-mântuitoare”. Bineînțeles, atunci când ortodocșii îi cer Maicii Domnului să-i mântuiască, aceasta nu se referă la răscumpărarea din păcat, ci la ajutor în neazuri, izbăvire de primejdii și, mai ales, la mijlocirea rugătoare către Fiul ei.

Prin urmare, confruntându-ne cu aceste probleme de traducere și interpretare, am considerat necesar să dăm unele explicații mai detaliate, care nu pot fi cuprinse într-o notă de subsol.

1. Pe la sfârșitul secolului V — începutul secolului VI, Theodor Citețul ne dă niște informații istorice prețioase privind contextul apariției cererii la care ne referim noi:

„Se spune că Petru Gnafeus a inventat (ἐπινοῆσαι) ca mirul bisericii să se sfințească în prezența întregului popor, ca în seara Teofaniei să se facă invocarea (ἐπικλήσις) asupra apelor, ca la fiecare rugăciune să se facă amintire de Născătoarea de Dumnezeu (ἐκ ἐκάστη εὐχῆ τὴν Θεοτόκον ὀνομάζεσθαι) și la fiecare adunare [euharistică] să se rostească Simbolul de Credință”.¹

Personajul acestei istorisiri, Petru Gnafeus sau Fullo, a fost patriarh monofizit al Antiohiei în anii 469, 475 și 485-488, când a și murit. Ca și majoritatea monofiziților, care se consideră fideli apărători ai dogmei de la Efes (431) și dușmani ai dogmei de la Calcedon (451), acest patriarh avea o evlavie deosebită față de Maica Domnului și a dispus ca la sfârșitul cererilor de rugăciune, să se facă amintire de Născătoarea de Dumnezeu. Verbul ὀνομάζεσθαι înseamnă *a numi*, dar și *a rosti / a aminti numele*. Mai târziu, textul grecesc al ecteniei va folosi verbul „μνημονεύω = a pomeni”, care în româna modernă poate însemna fie *a comemora*, fie *a invoca*. Însăși relatarea lui Theodor ne sugerează că traducerea corectă pentru contextul nostru este „a comemora, a face amintire” și nicidecum „a invoca”, pentru că nu-i vorba de o rugăciune adresată Maicii Domnului.

2. Variante de traducere ale textului original:

Τῆς παναγίας, ἀχράντου, ὑπερευλογημένης, ἐνδόξου
δεσποίνης ἡμῶν, Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, μετὰ

¹ Theod. Lect. Hist. II. 48 // PG 86. Col. 208—209.

πάντων τῶν Ἁγίων μνημονεύσαντες, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

a) Varianta clasică de traducere este următoarea: *Pe Preasfânta, curata, preabinecuvântata, slăvita* stăpâna noastră, de Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioara Maria, cu toți sfinții pomenindu-o*, pe noi înșine și unii pe alții și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm.*

* Literal: *înslăvita* sau *proslăvita*, pentru că Maica Domnului nu are slava prin sine însăși, ci este proslăvită de Dumnezeu, făcându-se părtașă la slava Lui. Am lăsat însă termenul obișnuit, întrucât contextul nu permite ca-
reva interpretări eretice.

* Verbul „a (o) pomeni” — „pomenindu-o” — este la gerunziu (μνημονεύσαντες) și nu la conjunctiv, așa cum apare în Liturghiile românești mai noi, care au modificat forma verbului după împărțirea în două a cererii, pentru a rosti stihul: *Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, mântuiește-ne pe noi.* Corect ar fi însă ca această cerere (care face referință la Maica Domnului și la toți sfinții, dar nu este adresată lor) să fie rostită unitar, fără pauză și fără rostirea vreunui stih.

b) O altă variantă posibilă de traducere: *De Preasfânta¹, curata, preabinecuvântata, proslăvita stăpâna noastră, de Dumnezeu-Născătoarea și pururea Fecioara Maria, și de toți sfinții amintindu-ne, pe noi înșine și unii altora, și toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm.*

În concluzie, sensul cererii este următorul: *Amintindu-ne de exemplul Născătoarei de Dumnezeu și al tuturor sfinților, să ne jertfim pe noi înșine și unul pentru altul, ca toată viața noastră lui Hristos Dumnezeu să o dăm.*

¹ Traducere sugerată și de Sf. Ierarh Dosoftei în ediția de la Iași, 1679.

COMENTARIUL II

Cererea: *Milă și iertare...*

Manuscrisele și tipăriturile grecești cunosc doar varianta: Συγγνώμην καὶ ἄφεσιν, ceea ce ar trebui tradus cu *Iertare și lăsare a păcatelor*. Observăm însă că majoritatea covârșitoare a traducerilor românești¹ au preferat: „*Milă și iertare...*” / „*Milă și lăsare*” — așa cum întâlnim în mai multe manuscrise și tipărituri slavonești din secolele XIII-XVI²: Млсть и оставленіа / отпущенія / прощеніе. Aceste diferențe au apărut în edițiile slavonești probabil datorită neînțelegerii sau intenției de a clarifica mai bine termenii grecești înrudiți, care se referă la finalitatea pocăinței. De multe ori aceștia, deși par a fi apropiați semantic și se folosesc chiar simultan, au valențe diferite. Aceste cuvinte sunt: πάριδε (παροράω) = *caută*; ἄνες (ἀνίημι — ἄνεσις) = *slăbește*; ἄφες (ἀφίημι — ἄφεσις) = *lasă*; συγχώρησον (συγχωρέω — συγχόρησις) = *iartă*; ἰλάσθητι (ἰλασμός) = *milostivește-te*; ἀπόλυσον (ἀπόλυσις) = *dezleagă, slobozește*. Textul grecesc folosește aici doi din acești termeni, pe care actualele traduceri slavonești le-au tradus corect prin:

¹ Tendința se vede clar chiar de la început, începând cu Coresi [f. 28 r] și Sf. Antim Ivireanul [f. 88].

² Printre acestea se numără și Liturghierul (Slujebnikul) ieromonahului Macarie — Târgoviște, 1508, care reprezintă prima ediție slavonă tipărită și prima tipăritură din tot spațiul românesc.

Прощение и оставление, așa cum făcuse și Sf. Dosoftei la timpul său, folosind expresia: *Lăsarea și iertare* (deși tot la Dosoftei, în a doua ectenie a cererilor găsim: *Milostivire și iertare*). Probabil pentru a fi mai expliciti, traducătorii slavi, în special cei din Balcani, au ales alți doi termeni (tot din cei de mai sus), iar traducătorii români, verificând de obicei traducerile lor din grecește după cele slavonești, au preferat varianta slavonă (balcanică), devenită uzuală inclusiv în spațiul românesc. Urmând deci acestei tradiții locale foarte vechi și singura de fapt în spațiul românesc (cu excepția uitată a traducerii lui Dosoftei), am lăsat peste tot varianta: „*Milă și iertare...*”.

COMENTARIUL III

Preotul: *Să mulțumim Domnului!*

Poporul: *Vrednic și drept [este]!*

Mai toate anaforalele creștine, atât în Răsărit, cât și în Apus, sunt introduse de îndemnul preotului: „Să mulțumim Domnului (Εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ)!” la care poporul răspunde: Ἄξιον καὶ δίκαιον (fără verb). Literal, acest răspuns se traduce: *Vrednic și drept!*¹, dar, trebuie să recunoaștem că, cel puțin în limba română, textul nu este prea clar.

Observăm că și Anaforaua Sf. Ioan Gură de Aur începe cu aceleași cuvinte: Ἄξιον καὶ δίκαιον”, iar continuarea: σὲ ὑμνεῖν, σὲ εὐλογεῖν..., i-a determinat pe traducătorii români să introducă și verbul auxiliar „a fi/este”, ajungându-se la varianta „Vrednic și drept este a-Ți cânta, a Te binecuvânta...”, deși pentru Coresi nu era o problemă să traducă: „Destoinic și drept ție a cânta...”.

Sf. Mitropolit Dosoftei (Liturghierul de la Iași, 1679) traduce răspunsul poporului: „Vrednic și cu drept este”, iar începutul Anaforalei: „Vrednicu-i și cu dreptul este Tine a cânta, Tine a blagoslovi...”. Abia Sf. Antim Ivireanul (Liturghierul de la Târgoviște, 1713) recurge la traducerea „Cu vrednicie și cu dreptate”, care a rămas în majoritatea traducerilor românești ulterioare, deși aceasta schimbă radical sensul traducerii, mutând accentul de pe necesitatea acțiunii, pe modul de săvârșire al ei.

¹ La diaconul Coresi: „Destoinic și drept!”.

Trebuie să mai precizăm că, chiar și Liturghierul Sf. Antim din secolul XVIII încă nu avea răspunsul poporului/stranei cu adaosul de mai târziu „[este] a ne închina Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, Treimii celei de-o-ființă și nedespărțită”, care a fost preluat din Slujba Botezului și, care, dublează într-o altă formă mărturisirea de dinainte de Crez: „Pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh...”. Acest adaos, ca și multe altele, a apărut în Liturghie pentru a acoperi golul sonor cauzat de rostirea în taină a Anaforalei, neținând seama de două probleme pe care le cauzează: a) schimbă adresantul de la Tatăl (cărui Îi este adresată Anaforaua), către întreaga Treime; și b) la cererea preotului de a mulțumi, poporul/strana spune că „se închină”. Pentru a înțelege mai departe sensul Liturghiei va trebui să facem abstracție de acest adaos nereușit și inutil.

Revenind la posibilele variante de traducere și interpretare ale acestei ocurențe, cred că trebuie să renunțăm la traducerea confuză a lui Antim Ivireanul și să revenim la înțelesul primar al textului, care vrea să spună că *este vrednic și drept a-I mulțumi lui Dumnezeu, adică vrednic și cuvenit lucru este*¹ a aduce mulțumire și cântare

¹ Așa traduce diac. Ioan Ică jr. începutul Anaforalei în „Canonul Ortodoxiei”, p. 924. Imnografia de mai târziu, pentru a exprima aceeași idee, au început să folosească expresia „Ἄξιόν ἐστιν ὡς ἀληθῶς”, care, de fapt, este atribuită unei vedenii îngerești pe care a avut-o un monah aghiorit atunci când a fost învățat cum să-i cânte Maicii Domnului. Această expresie „Ἄξιόν ἐστιν ὡς ἀληθῶς” reprezintă o formă mult mai elevată de a exprima faptul că „într-adevăr se cuvine” a face un lucru. Și în acest caz traducătorii români au întâlnit dificultăți de traducere. Unii au tradus „Vrednic este cu adevărat a te feri pe tine, Născătoare de Dumnezeu...”; alții însă, înțelegând greșit textul, au spus „Vrednică ești cu adevărat a te feri...”, ca și cum vrednicia s-ar referi la Maica Domnului și nu la necesitatea acțiunii (ca și în cazul Anaforalei). Cei mai mulți însă au tradus: „Cuvine-se cu adevărat a te feri...”, care, de fapt, exprimă ideea întâlnită și la începutul Anaforalei, că „se cuvine într-adevăr a-I mulțumi Domnului”.

lui Dumnezeu, și nu că am face aceasta „cu vrednicie și cu dreptate”.

Mai mult decât atât, pare prea îndrăzneț a afirma că noi știm și putem să-I mulțumim lui Dumnezeu „cu vrednicie și cu dreptate”, mai ales că în Anaforaua Sf. Vasile spunem foarte clar că îndrăznim să aducem jertfa euharistică „*nu pentru dreptățile noastre, că n-am făcut ceva bun pe pământ, ci pentru mila și îndurărilor...*” lui Dumnezeu. Prin urmare, „vrednicia și dreptatea” noastră nu valorează nimic și nu putem face vreo referință la ele. Mulțumirea pe care I-o aducem lui Dumnezeu o facem pentru că așa se cuvine măreției lui Dumnezeu și „așa trebuie” să împlinim noi porunca Mântuitorului de a face amintire/pomenire de Jertfa Sa (cf. Luca 22:19).

În concluzie, dintre toate variantele de traducere pentru Ἀξιὸν καὶ δίκαιον, cea mai corectă și mai potrivită variantă ar fi: *Vrednic și drept [este]!* — cu verbul între paranteze pătrate, așa cum întâlnim și în majoritatea edițiilor critice. Alte variante de traducere ale acestui răspuns ar putea fi: *Vrednic este și drept!* sau chiar: *Este vrednic și drept!*

Sfârșit și lui Dumnezeu slavă!

BIBLIOGRAFIE:

Izvoare liturgice și patristice:

BIBLIA sau SFÂNȚA SCRIPTURĂ, ediția Sinodală, București, 1988;
CANOANELE BISERICII ORTODOXE (CBO), note și comentarii de
Arhid. Prof. Dr. Ioan N. Floca, București, 1992 și Sibiu, 2005;

DUMNEZEIASCA LITURGHIE, în traducerea Sfântului Ierarh
DOSOFTEI, Mitropolitul Moldovei — 1679, ediție critică de N.A. Ursu,
Iași, 1980; și traducerea diaconului CORESI, în ediția critică a lui Al.
Mareș, București, 1969;

IERATIKON, ediția Sinodală a Bisericii Elene, Athena, 1995 și 2002;
edițiile Patriarhiei Ecumenice tipărite la Mănăstirea Simonos Petras din
Athos, 2008; alte texte grecești tipărite în anii 1776 și 1811 (Biblioteca
MMB — Iași), precum și textul din EVHOLOGHIUL de la Constantinopol,
edițiile 1803 și 1902. Pe lângă acestea am mai studiat: mss grecesc
I-18/411, descoperit în BCU din Iași — secolul al XVI-lea, precum și
mss nr. 937-939 din Biblioteca Academiei Române — toate trei din
secolul al XVII-lea;

LAMPE G.W.H., *A Patristic Greek Lexicon*, Oxford, 1961;

LITURGHIER, edițiile Sinodale ale BOR, București, 1927, 1937,
1974, 1987, 2000, 2003, 2008, 2012 și ediția
în mai multe limbi (română, greacă, engleză, franceză, germană,
italiană) tipărită la Editura Andreiana, Sibiu, 2007. De asemenea
am studiat și edițiile locale vechi: ediția slavo-română — București,
1680, apoi traducerile românești de la București 1713 (a Sf. Antim
Ivireanu), Iași, 1759, Chișinău, 1815 (2 diferite);

PĂRINȚI ȘI SCRITORII BISERICEȘTI (PSB) — colecția în 39 de volume
a unor texte patristice traduse în românește între 1979-2007;

PIDALION, trad. rom., 1933 și reeditat în 1992;

SINTAGMA ATHENIANĂ (colecție de norme canonice), editată de G.
Ralli și M. Potli în 6 volume, Athena 1852-1859;

ЛИТУРГИЯ СВЯТОГО ИОАННА ЗЛАТОУСТОГО (на церковно-славянском и русском языках, с приложением), Москва, 2006;

СЛУЖЕБНИК, ediția Sinodală a Bisericii Ortodoxe Ruse — Moscova, 2004, dar și edițiile vechi: Târgoviște 1508, Moscova 1623, Kiev 1629, Moscova 1730 și Petersburg 1911. Pe lângă acestea, am consultat și reconstrucțiile după mss. din secolul al XIII-lea: 1017 de la Solovăț și 518-519 de la Sofia Novgorodului (aflate în Biblioteca Națională Rusă — РНБ) și publicate electronic¹, precum și unele mss. din fondul Bibliotecii Lavrei „Sfânta Treime” din Serghiev Posad. Din bibliotecile românești am studiat următoarele Liturghiere slavonești: manuscrisul pe pergament (rotulus) din Biblioteca Sfântului Sinod — secolul al XIV-lea, precum și manuscrisele nr. 26, 27, 28, 30, 619, 650, 651 și 664 din Biblioteca Academiei Române — toate din secolele al XVI-lea—al XVII-lea și, în general, de proveniență medio-bulgară;

CABASILA NICOLAE, *Despre viața în Hristos*, trad. rom., Ed. IBMBOR Buc., 1997;

CABASILA NICOLAE, *Tâlcuirea dumnezeieștii Liturghii*, trad. rom., Ed. IBMBOR, Buc. 1997;

CHIRIL AL IERUSALIMULUI, *Cateheze*, Ed. IBMBOR, București, 2003;

DIONISIE AREOPAGITUL [Pseudo-], *Opere complete / Despre ierarhia bisericească*, trad. rom., Editura Paideia, București, 1996²;

GHERMAN AL CONSTANTINOPOLULUI, *Tâlcuirea Sfintei Liturghii*, trad. rom., Editura Mitropolia Olteniei, Craiova, 2005;

IOAN DAMASCHIN, *Dogmatica*, trad. D. Fecioru, Ed. Scripta, București, 1993;

Ică Ioan jr., *Canonul Ortodoxiei, vol. 1: Canonul Apostolic al primelor secole*, Ed. Deisis / Stavropoleos, 2008;

¹ <http://byzantinorossica.org.ru/sluzhebncs.html>.

² Din cauza controverselor legate de autorul și datarea lucrărilor puse pe seama Sfântului Dionisie Areopagitul (sec. I), dar în mod sigur mult mai târziu (aprox. anul 500 d. Hr.), în lucrare am folosit neutrul „Scrieri Areopagitice”. Paternitatea areopagitică a operelor a fost contestată sistematic chiar începând cu răspândirea lor la începutul sec. VI și mai ales din sec. XV-XVI. Despre aceasta a se vedea studiul foarte documentat al părintelui profesor Ioan Ică jr. în *ICLB*, pp. 133-159 și articolul ieromonahului Dionisie SHLIONOV (profesor de Patrologie la Moscova), *Археологический // ПЭ*, vol. 3, pp. 195-213.

SIMEON AL TESALONICULUI, Sfântul, *Tratat asupra tuturor dogmelor noastre ortodoxe...*, traducere: Toma Theodorescu, București, 1865, reeditat în 2 volume la Suceava, 2002-2003, din care am și citat;

TEODOR DE MOPSUESTIA, *Omilii Catehetice*, trad. rom. Ion V. Paraschiv, Cluj Napoca 2008;

TREMPELAS P., *Αἱ τρεῖς λειτουργίαι κατὰ τοὺς ἐν Ἀθήναις κώδικας*, Athena, 1935;.

PARENTI și VELKOVSKA, *L'Euclologio Barberini 336*, Roma, 1995 și 2000;

Swainson C. A., *The Greek Liturgies Chiefly from Original Authorities*, Cambridge, 1884;

АРРАНЦ Михаил SJ., *Избранные сочинения по Литургике (ИСЛ), Том 1 — Таинства Византийского Евхология*, Рим-Москва, 2003. Remarcăm că în această lucrare sunt analizate textele a mai multor manuscrise (originale) de bază ale Liturghiei: Barberini gr. 336 — secolul al VIII-lea; Bessarion, ms. Grottaferrata gr. Gb1, XI — secolul al XI-lea; Euchologion Strateghios, ms. Coislin gr. 213 — anul 1027; Ms. Athenae gr. 662 — secolul al XIII-lea; Euchologion Porfirius, ms. S. Peterburg gr. 226 — secolul al X-lea; Ms. Sevastianov-Rumiantsev gr. 474 — secolele al X-lea—al XI-lea; Ms. Sinai gr. 959 + multe alte texte editate în diferite colecții de manuscrise, precum cele ale lui A. Dmitrevski, F.E. Brightman, C.A. Swainson, P. Trempeles și alte Evhologhii;

Bibliografie în limba română:

ANGELESCU Paraschiv, *Slavă și Mărire*, București, 1939.

BARTOLOMEU Anania, *Cartea deschisă a Împărăției. O însoțire liturgică pentru preoți și mireni*, Ed. IBM BOR, București, 2005;

BRANIȘTE Ene, *Liturgica specială*, Ed. Lumea Credinței, București, 2005;

BRANIȘTE Ene, *Noua ediție a Liturghierului Românesc — 1950* // în rev. „Studii Teologice”, nr. 9-10/1950;

BRANIȘTE Ene, *Observațiuni și propuneri pentru o nouă ediție a Liturghierului românesc* // în rev. BOR nr. 11-12/1945;

FELMY Karl Christian, *De la Cina cea de Taină la Dumnezeiasca Liturghie a Bisericii Ortodoxe. Un comentariu istoric*, trad. Ioan Ică sr., Deisis, 2004;

FOUNDOLIS Ioannis, *Dialoguri liturgice. Întrebări și răspunsuri*, 5 volume, Ed. Bizantină, 2008-2010;

Ică Ioan jr., *Cuviosul Atanasie din Paros († 1813), un „colivar” pedagog și liturgist uitat, despre troparul Ceasului III în epicleza euharistică // în volumul omagial dedicat ÎPS Laurențiu Streza*, Sibiu 2007, pp. 521-536;

Ică Ioan jr., *Integrala Comentariilor liturgice bizantine: De la Dionisie Areopagitul la Simeon al Tesalonicului (ICLB)*, Sibiu, 2012;

IOAN Ică jr., *Împărtășirea continuă cu Sfintele Taine. Dosarul unei controverse; mărturiile Tradiției*, Ed. Deisis, 2006;

MATEOS Juan, *Celebrarea Cuvântului în Liturghia Bizantină. Traducere și note: Cezar Login*. Ed. Renașterea, Cluj-Napoca, 2007;

MILOȘEVICI Nenad, *Dumnezeiasca Liturghie — centrul cultului în Ortodoxie*, Ed. Deisis, 2012;

NECULA Nicolae, *Este corect din punct de vedere liturgic și necesar să pomenim pe Sfinții Îngeri la Proskomidie? // în colecția de articole: „Tradiție și înnoire în slujirea liturgică”*, vol. III, pp. 13-31.

POPOVICIU Nicolae, *Epicleza euharistică*, Ed. Nemira, 2003 (reeditată după ediția din 1933)¹;

PRUTEANU Petru, *Evoluția rânduielilor tipiconale în Răsăritul Ortodox. Studiu istorico-liturgic*, Ed. I în rev. „Studii Teologice” nr.1/2006, ed. a II-a: <http://teologie.net>;

PRUTEANU Petru, *Liturghia Ortodoxă: istorie și actualitate*, Ed. Sophia, București 2013;

QARAMAH Mihail, *„Rugăciunea punerii-înainte” din rânduiala proskomidiei bizantine*, Studii Teologice, 11 (2015) / 2, pp. 229-270;

SCHMEMANN Alexander, *Euharistia — Taina Împărăției*, trad. Pr. Boris Răduleanu, Editura Anastasia;

STĂNILOAE Dumitru, *Spiritualitate și Comuniune în Liturghia Ortodoxă*, Craiova 1986;

STREZA Ciprian, *Anaforaua Sfântului Vasile cel Mare. Istorie, text, analiză comparată, comentariu teologic*, Sibiu 2006;

¹ Lucrarea este depășită sub toate aspectele.

ТАФТ Robert SJ, *O Istorie a Liturghiei Sfântului Ioan Gură de Aur: Dipticele*, trad. Cezar Login, Cluj 2008;

VINILESCU Petre, *Contribuții la revizuirea liturghierului român: Proscomidia și Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur. Studiu și text*. București, 1931;

VINILESCU Petre, *Istoria Liturghiei în primele trei veacuri*, Ed. Nemira, 2001;

VINILESCU Petre, *Liturghierul explicat*, București, 1998;

VINILESCU, *Troparul Ceasului al treilea în rânduiala Epiclesei* // în rev. BOR, nr. 1-2/ 1937, pp. 1-21;

Библиografie în limba rusă:

АЛЕКСОПУЛОС Стефан, *Богословские аспекты Литургии Преждеосвященных Даров*, // Православное учение о Церковных Таинствах, Moscova 2009, vol. 1, pp. 461-478;

АРРАНЦ Михаил SJ., *Евхаристия Востока и Запада*, Moscova, 1999;

АСМУС Михаил, *К вопросу об освящении поминальных частиц за Божественной Литургии*, în Вестник ПСТГУ 14 [2005];

АСМУС Михаил, *О всех и за вся*, // Ежегодная богословская конференция ПСТБИ, Материалы 2000 г.;

БУЛГАКОВ С. В., *Настольная книга священнослужителя*, 2 volume, Moscova, 1993;

ВИНКЛЕР Габриель, *Эпиклеза и рассказ об установлении Евхаристии в анафоре свт. Василия Великого* // Moscova 2009, vol. 1, pp. 382-399;

ГОЛУБЦОВ А., *Соборные Чиновники и особенности службы по ним*, Moscova, 1907;

ДМИТРИЕВСКИЙ А., *Описание литургических рукописей, хранящихся в библиотеках Православного Востока*, vol. II, Kiev, 1901;

ЖЕЛТОВ Михаил, *Accessus ad altare*, (în lb. rusă) // ПЭ, vol. I, pp. 428-430;

ЖЕЛТОВ М., *Анафора* // ПЭ, vol. 2, pp. 279-289;

ЖЕЛТОВ М., *Анамнесис* // ПЭ, vol. 2, pp. 217-218;

Желтов М. (& И.О. Попов, А.В. Силкии), *Антиминс* // ПЭ, vol. 2, pp. 489-493;

Желтов М., *Архиерейский чин Божественной литургии: история, особенности, соотношение с ординарным («иерейским») чином* // Богословский сборник, Moscova, 2003, №11, pp. 207-240;

Желтов М., *Барберини Евхологий* // ПЭ, vol. 4, pp. 131-132¹;

Желтов М., *Вход* // ПЭ, vol. 10, pp. 33-38;

Желтов М., *Диакон* // ПЭ, vol. 14, pp. 571-580;

Желтов М., *Диаконикон* // ПЭ, vol. 14, p. 580;

Желтов М. (și alții), *Евхаристия* // ПЭ, vol. 17, pp. 533-696;

Желтов М., *Описания Небесной Литургии в евхаристических молитвах Древней Церкви*, www.theolcom.ru;

Желтов М., *Римский папа — автор византийской литургии? К вопросу об авторстве литургии Преждеосвященных Даров* // Доклад на XVII Всероссийской научной сессии византиистов „Византия и Запад” (Москва, 26—27 мая 2004 г.);

Желтов М., *Чин Божественной Литургии в древнейших (XI-XIV вв.) славянских рукописей*, // БГ 41 [2007];

Желтов М., *Чин Тайной вечери в представлениях современных литургистов* // Ежегодная Богословская конференция ПСТГУ: Материалы 2005, vol 1. pp. 66—74;

Желтов М. & Правдолубов С., *Богослужение РПЦ в X-XX вв* // ПЭ, vol. „РПЦ”, pp. 485-517;

Захарович Филарет, *Чин Литургии Св. Иоанна Зла-тоустаго*, по изложению старопечатных Служебников, Moscova, 1899;

КАРАБИНОВ И., *Евхаристическая молитва (Анафора)*, Petrograd, 1908;

КАРАБИНОВ И., *Св. Чаша на Литургии Преждеосвященных Даров*, I-II, Petrograd, 1915;

КЕРН Киприан, *Евхаристия*, Moscova, 1999;

КРАСНОСЕЛЬЦЕВ Н., *Сведения о некоторых литургических рукописях Ватиканской Библиотеки*, Казань, 1885;

¹ În „Enciclopedie” acest articol apare ca anonim, dar în CV-ul său, părintele Mihail Jeltov îl trece ca aparținându-i.

КРАСНОСЕЛЬЦЕВ Н., *Материалы для истории чинопоследования литургии св. Иоанна Златоустого. Вып. 2: Уставы патриарха Константинопольского Филофея и протонотария Великой церкви Димитрия Гемиста по рукописям XIV в.* // Православный собеседник, Казань, 1895;

Кривошейн Василий, *Некоторые богослужебные особенности у греков и русских и их значение* // Referat ținut la Paris în 1975, arud, www.liturgica.ru;

МАТЕОС Хуан, *Развитие византийской Литургии*, Kiev 2009;

МЕТЦГЕР Марсэль, *Евхаристия и другие чины в литургико-канонических сборниках II-IV вв.* // RCITB;

МУРЕТОВ С., *К материалам для истории чинопоследования Литургии*, Сергиев Посад, 1895;

МУРЕТОВ С., *Чин проскомидии в греческой Церкви с XII до половины XIV века (до патриарха Филофея)* // Чтения в Обществе любителей духовного просвещения, Москва, 1894;

МУРЕТОВ С., *О поминовении Бесплотных сил на проскомидии*, Москва, 1897;

Никольский К., *Пособие к изучению устава Богослужения Православной Церкви*, Sankt Peterburg, 1907;

Орлов М.И., *Литургия св. Василия Великого. Первое критическое издание*, Sankt Peterburg,, 1909;

ПЕТРОВСКИЙ А., *Древний акт приношения вещества для таинства Евхаристии и последование проскомидии* // în revista „Христианское чтение” Nr. 3/1904, pp. 406-431;

СКАБАЛЛАНОВИЧ М., *Толковый Типикон*, Moscova, 1995;

СЛУЦКИЙ А., *Византийские литургические чины „Соединения Даров” и „Теплоты”. Ранние славянские версии* // ВВ 90 [2006], pp. 126-145;

СЛУЦКИЙ А., *Диалог священнослужителей после Великого Входа в славянских служебниках XIII-XIV веков*, în volumul Христианский Восток, vol. 2, Petersburg, 2001, pp. 242-254;

СЛУЦКИЙ А., *Заамвонные Молитвы в рукописных славянских служебниках*, Византинороссика, 2005, vol. 3, pp. 184-211;

ТАФТ Роберт, *Богословские аспекты исторического развития анафоры Св. Иоанна Златауста* // RCITB;

ТАФТ Р., *Византийский церковный обряд*, trad. rus. după „The Byzantine Rite. A Short History”, Editura «Алетейа», S. Petersburg, 2005. Între timp a apărut și traducerea românească realizată de Pr. Dumitru Vanca și Alin Mehes, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2008;

УСПЕНСКИЙ Н., *Анафора. Опыт историко-литургического анализа*, БТ 13 [1975], tipărit și în „Opere complete”, vol. II, Moscova 2006;

УСПЕНСКИЙ Н., *Богослужбные отпусты*, în „Opere complete”, vol. III, Moscova 2007, pp. 313-340;

УСПЕНСКИЙ Н., *Византийская Литургия. Историко-литургическое исследование*, // БТ 21-26 [1981-1985], tipărit și în vol. II și III din „Opere complete”, Moscova 2006-2007;

УСПЕНСКИЙ Н., *Из истории молитвы „Никтоже достоин”*, în „Opere complete”, vol. II, pp. 269-284;

УСПЕНСКИЙ Н., *К вопросу о происхождении литургии Преждеосвященных Даров* // ЖМП 1976, № 2;

УСПЕНСКИЙ Н., *Коллизия двух богословий в исправлении русских богослужбных книг в XVII веке* // БТ 13 [1975];

УСПЕНСКИЙ Н., *Литургия Преждеосвященных Даров*, // Богословские Труды, 15-1976, tradus și în românește în cartea Pr. Viorel Sava, „În Biserica slavei Tale”, vol. III, Iași, 2006;

УСПЕНСКИЙ Н., *Молитвы Евхаристии св. Василия Великого и св. Иоанна Златауста (в чине православной литургии)*, БТ 2 [1961];

УСПЕНСКИЙ Н., *Чин всемогущего бдения*, Москва, 2004,

ХРИЗОСТОМ Иеромонах, *Святогорский Устав церковного последования*, trad. rus., Свято-Троицкое Сергиева Лавра, 2002.

Bibliografie în alte limbi străine:

R. BORNET, *Les commentaires byzantins de la Divine Liturgie du VIIe au XVe siècle*, Paris, 1966;

ЯСОВ Andre, *Histoire du formulaire grec de la liturgie de Saint Jean Chrysostome*, 2 vol., Louvain, 1968;

JEVTICI Atanasie, *Стару списки Служабник 14-15 век.*, (în limba sârbă) // revista „Видослов”, 55 — 2012;

TAFT R., *Great Entrance. A history of the Transfer of Gifts and other Preanaphoral Rites of the Liturgy of St. John Chrysostom*, Ed. I — OCA 200, Roma, 1978, Ed. II — PIO, 1994.

TAFT R., *Home-Communion in the Late Antique* // Liturgy Training Publications, Chicago, 2003, în RTCAR, vol. 1, p. 211;

TAFT R., *Praying to or for the Saints? A Note on the Sanctoral Intercessions / Commemorations in the Anaphora* // Kirche aus Ost und West..., Sankt-Ottilien, 1996, pp. 439-455, în RTCAR, vol. 2, pp. 69-86);

TAFT R., *Questions on the Eastern Churches 2: „Were Liturgical Prayers Once Recited Aloud?”* // Eastern Churches Journal, nr. 8.2/2001, pp. 107-1-13, în RTCAR vol. 2, pp. 303-310;

TAFT R., *The Precomunión Rites*, Roma 2000, OCA 261, 573 pag; Vezi și Recenzia diaconului Mihail JELTOV // BB 2002. pp. 218-223;

TAFT R., *Textual Problems in the Diaconal Admonition before the Anaphora in the Byzantine Tradition*, OCP. 1983. Vol. 49;

TAFT R., *The Authenticity of the Chrysostom Anaphora Revisited. Determining the Authorship of Liturgical Texts by Computer*, OCP 56 (1990);

TAFT R., *The Dialogue before the Anaphora in the Byzantine Eucharistic Liturgy* // OCP, Roma 1986, vol. 52, pp. 299-324;

TAFT R., «*This Saving Command*» of the Chrysostom Anamnesis and the «*Missing Command to Repeat*» // Studi sull’Oriente Cristiano, Roma, 2002, vol. 6: 1, pp. 129-149;

TAFT R., *Was the Eucharistic Anaphora Recited Secretly or Aloud? The Ancient Tradition ant What Became of It* // Crestwood, NY: St. Nerses Armenian Seminary — St. Vladimir’s Seminary Press, 2006, pp. 15-57, în RTCAR vol. 2, pp. 253-302.

CUPRINS

Introducere	3
Vecernia	5
Utrenia	22
Pregătirea pentru Proskomidie	40
Rânduiala Proskomidiei	47
Liturghia Sf. Ioan Gură de Aur	65
Liturghia Sf. Vasile cel Mare	129
Liturghia Darurilor Înaintesfințite	160
Altă Liturghie a Darurilor Înaintesfințite unită cu Obednița	189
Rânduiala Litiei în cadrul Privegherii	208
La Sfârșitul Miezonopticii și al Pavecerniței Mari	216
Otpusturile praznicelor împărătești	219
Isodicoanele, adică stihurile Intrării Mici la Liturghie	226
Rugăciunile din spatele amvonului	229
Litia mică pentru cei adormiți	242
Rugăciune de binecuvântare	245
Rânduiala sfintei împărtășiri	248
Rugăciunile dinainte de dumnezeiasca împărtășire	260
Rugăciunile de mulțumire după dumnezeiasca împărtășire	271

ANEXE

Psalmii și Antifoanele Obedniței	277
Comentariul I	283
Comentariul II	286
Comentariul III	288
Bibliografie	291

